

PERSFOCUS

ZESDE JAARGANG NUMMER 1 - JANUARI 1990

knipselkrant van vereniging Martijn
over kinderen, volwassenen en seksualiteit

©1990 THE SEATTLE TIMES ERIN BASSET

Thursday, January 25, 1990 The Seattle Times



"SURE, IT'S HARSH! BUT WE'RE DEALING WITH A PERVERTED AND TWISTED MIND HERE!"

In dit nummer:

Poppermethode afgedaan ?	pag. 2
Sneker criteria	pag. 8
K.B.: Wolff in schaapskleren	pag. 12
Het reveil van Hirsch-Ballin	pag. 13
Op criminelenjacht	pag. 15
Bescherming daders en slachtoffers	pag. 16
Gekwetst en gedeukt door TBS	pag. 17
Nelleke op dreef	pag. 18
Rossen besproken	pag. 20
De schone kunsten	pag. 21
Kinderarbeid valt mee ?	pag. 22
O.I.	pag. 23
Melai ter discussie	pag. 24
Porno op TV	pag. 26
Tragiek van een pedofiel	pag. 28
Ontucht in Spijkenisse	pag. 29
Ontucht van de maand	pag. 32
Achtergrond	pag. 35

REPORT

REPORT NUMBER 1000

DATE OF REPORT

BY

PROJECT

THESE



THESE

1000
1001
1002
1003
1004
1005
1006
1007
1008
1009
1010
1011
1012
1013
1014
1015
1016
1017
1018
1019
1020
1021
1022
1023
1024
1025
1026
1027
1028
1029
1030

REPORT NUMBER 1000
DATE OF REPORT
BY
PROJECT
THESE

De waarde van 'anatomisch correcte poppen' als bewijsmiddel

PERSFOCUS, zesde jaargang, nummer 1, januari 1990

knipsels uit:

De Volkskrant
NRC-Handelsblad
Trouw
Telegraaf
Het Vrije Volk
Alkmaarder Courant
Goudsche Courant
Utrechts Nieuwsblad
Onze Krant Alkmaar
Dagblad Tubantia
Leidsch Dagblad
Mare (Univ. van Leiden)
Nieuwe Revu
Nederlands Juristenblad
Jeugd & Samenleving
Gazet van Antwerpen
Indonesia Times
Seattle Times

VK
NRC
Tr
Tel
VV
AC

UN

Tub
LD

NJB
J&S
GvA

Abonnementen op Persfocus kosten f 65,-. Bezorging
als brief is f 15,- duurder en komt op f 80,-.
Losse nummers f 8,-.
Giro 5459646 van Vereniging Martijn
Postbus 5478, 1007 AL AMSTERDAM

De waarde van 'anatomisch correcte poppen' als bewijsmiddel

Dr. Benjamin Rossen, Drs. Hollida Wakefield en Dr. Ralph Underwager

In NJB 89/32 werd een kritische houding van rechters bepleit tegenover de zgn. poppenmethode om seksueel misbruik van kinderen vast te stellen. In deze bijdrage – een rapport opgesteld voor het Gerechtshof te Amsterdam, 30 augustus '89 – wordt op basis van een groot aantal onderzoeken geconcludeerd dat de methode volstrekt onbetrouwbaar is: hij leidt tot ondeskundige ondervragingsgesprekken met als resultaat dat kinderen geleerd wordt verhalen te vertellen en scènes op te voeren die wellicht nooit hebben plaatsgevonden.

Maar in feite is de discussie hierover van triviaal belang. Want, zelfs als de pretenties van de voorstanders van de methode juist zouden zijn, is eenvoudig te berekenen dat het percentage valspositieven in de toepassing ontoelaatbaar hoog is.

NJB 27 januari 1990, afl. 4

De toepassing van de zogenaamde 'poppenmethode', het gebruik van anatomisch 'correcte' poppen om seksueel misbruik bij kinderen vast te stellen, ondervindt de laatste tijd in toenemende mate kritiek, met name daar waar ze voor diagnostisch of forensisch onderzoek wordt gebruikt. Er is inmiddels een aantal onderzoeksrapporten verschenen over het gebruik van deze methode en sommige onderzoeksresultaten geven aan dat kinderen die zijn misbruikt anders op de poppen reageren dan kinderen die niet zijn misbruikt. Die onderzoeken die verschillen aangeven tussen kinderen die wel en die niet zijn misbruikt, bevatten echter een aantal methodologische fouten die de onderzoeksresultaten in belangrijke mate beïnvloeden en de conclusies die getrokken worden niet-valide maken. Verder is gebleken dat bij de toepassing van de poppenmethode fundamentele fouten in de vraagstelling sluipen. Analyse van een aantal praktijkvoorbeelden laat zien dat deze fouten geen uitzonderingen zijn (Wakefield en Underwager, 1988; Underwager en Wakefield, in druk). In veel gevallen gaan onderzoekers er vanaf de aanvang van de sessie al van uit dat misbruik heeft plaatsgevonden, en beschouwen het als hun taak het bewijs ervoor op tafel te leggen. Daardoor is de ondervraging vanaf het begin af aan al niet meer objectief. Die objectiviteit wordt nog verder aangetast doordat gesloten, suggestieve en dwingend vragen worden gesteld, bepaalde handelingen worden voorgedaan en het kind voor zijn reacties selectief wordt beloofd of gestraft. Zoals zo veel foutief uitgevoerde ondervragingen wordt de poppensessie een leerproces. Het kind leert wat het moet zeggen en doen om de ondervrager tevreden te stellen. Tijdens het proces vinden er veranderingen plaats in de herinnering van het kind. Het gaat fantaseren en in zijn eigen fantasieën geloven. De negatieve gevolgen van een foutieve ondervragingsmethode worden door het gebruik van de poppen alleen nog maar groter.

Onderzoek bij niet-misbruikte kinderen

Tot voor kort was er nog maar weinig bekend over hoe niet-misbruikte kinderen op de poppen reageren. Recent onderzoek heeft aangetoond dat de reacties van niet-misbruikte kinderen op de poppen zodanig kunnen zijn dat op grond van die reacties hoogstwaarschijnlijk vermoedens van misbruik ontstaan. Gabriel (1985) beschrijft een onderzoek, waarbij negentien niet-misbruikte kinderen in hun confrontatie met poppen en ander speelgoed werden geobserveerd. Deze kinderen lieten verscheidene reacties zien, die andere ondervragers mogelijk als aanwijzingen

van seksueel misbruik zouden hebben geïnterpreteerd. Gabriel concludeert dat: 'wanneer naar de waarheid 'gehengeld' wordt en de poppen de enige methode vormen om het bewijs te leveren, de verdachte vrijwel altijd schuldig bevonden zal worden, vooral wanneer de onderzoeker al in die richting bevooroordeeld is.' (blz. 49). Volgens Gabriel zijn veel werkers in de kinderbeschermingssector niet getraind in de speltherapie en weten niets van de beeldopropende (fantasieprikkelende) eigenschappen van speelgoed, en de projectieve aard van de methode. 'Daardoor kan het gebeuren dat het door de methode verworven materiaal vermoedens van seksueel misbruik bevestigt, terwijl het in werkelijkheid om een niet meer dan normale reactie van het kind op de poppen en de situatie gaat.' Boat en Everson (1988) stellen dat het niet uitzonderlijk is dat de niet-misbruikte kinderen de geslachtsdelen van de naakte poppen manueel exploreren. Een klein percentage kleuters speelt duidelijk de geslachtsgemeenschap na. King en Yuille (1987) wijzen er op dat: '...de poppen bij jonge kinderen duidelijk de vorm van een suggestieve vraag aannemen. De geslachtsdelen van en openingen in de poppen roepen bij de kinderen een spelpatroon op en dat spel kan als, onjuist, bewijs voor misbruik worden geïnterpreteerd' (p. 31). Volgens Christianson (1987) 'bestaat het gevaar van het gebruik van de poppen hierin dat zij de fantasie en niet de herinnering stimuleren, waardoor het beeld van die fantasie als valse herinnering wordt opgeslagen en later als 'werkelijk gebeurd' naar boven komt drijven (p. 711). Rossen (1989a) stelt dat de poppen als een erotische prikkel kunnen fungeren, waardoor sommige kinderen seksueel geprikkeld worden. Dat is een normale reactie op de prikkel en wordt, ten onrechte, geïnterpreteerd als bewijs van seksueel misbruik. Verder kan de seksuele prikkeling die door de poppen wordt opgeroepen de verankering van de valse herinnering aan fantasieën die door de poppen worden gestimuleerd, nog verder versterken.

McIver, Wakefield en Underwager (1989) hebben de reacties van tien misbruikte en vijftig niet-misbruikte kinderen vergeleken. Er bleek geen significant verschil waarneembaar tussen de twee groepen. Twee vijfde van de kinderen bevoelde en/of praatte over de geslachtsdelen van de poppen zonder dat ze daartoe aangemoedigd hoefden te worden. Drie vijfde deel plaatste de poppen in duidelijke seksuele posities en/of speelde ermee op een openlijk agressieve manier. Ongeveer de helft maakte spontane opmerkingen over wat de poppen deden. De onderzoekers concluderen dat, wanneer men ervan uitgaat dat het poppenspel de werkelijke ervaringen van het kind reflecteert, een groot deel van het spontane gedrag en de opmerkingen vermoedens van seksueel misbruik zou kunnen opwekken.

Herbert et al. (1987) hebben een onderzoek gedaan met veertien kinderen in de leeftijd van drie tot vijf jaar, van wie geen enkel vermoeden bestond dat ze ooit seksueel waren misbruikt, en hanteerden, in samenhang met het gebruik van de poppen, de standaard-procedurevragen die gebruikelijk zijn bij een onderzoek. Terwijl de kinderen met de poppen speelden, werden hun de standaard-procedurevragen gesteld, gevolgd door suggestieve vragen. Alle kinderen vertoonden een gedrag dat in de meeste gevallen als 'verdacht' zal worden geïdentificeerd.

De antwoorden van de kinderen waren vermengd met een stukje fantasie, hetgeen niet door de ondervrager werd onderkend. De onderzoekers zien hierin een voedingsbodem voor problemen. Het geeft volgens hen aan hoe gemakkelijk antwoorden onjuist kunnen worden geïnterpreteerd. Bij vrijwel alle kinderen was beïnvloedbaarheid via de ondervraging te constateren. Evaluatie van de vraaggesprekken vanuit de hypothese dat seksueel misbruik plaatsgevonden zou kunnen hebben, resulteerde erin dat de helft van het aantal gevallen als waarschijnlijk slachtoffer van seksueel misbruik werd geclassificeerd.

Verder kwam uit het onderzoek van McIver et al. (1989) naar voren dat de kinderen gemakkelijk door de ondervrager konden worden beïnvloed. Bij zes van de zeven kinderen die na de 'standaard-procedurevragen' (open, niet suggestieve vragen) gesloten suggestieve vragen kregen gesteld, aanwijzingen kregen toegespeeld, voor hun reacties werden beloofd en aan wie handelingen werden voorgedaan, vond men deze elementen in hun gedrag terug.

Standaard-procedure gebruik poppen

Er is geprobeerd om de procedure voor het gebruik van de poppen te standaardiseren. White et al. (1985) hebben een protocol ontwikkeld voor de ondervraging van kleuters aan de hand van de anatomische poppen. De onderzoekers stellen vast dat niet zelden fouten met deze methode worden gemaakt en dringen erop aan dat er ten aanzien van het gebruik en de interpretatie de nodige terughoudendheid in acht wordt genomen. White et al. (1986) stellen dat wanneer de poppenmethode in samenhang met het protocol wordt gehanteerd, de groep niet-misbruikte kinderen anders op de poppen reageert dan de groep misbruikte kinderen. Echter, bepaalde gegevens van de proefgroepen doen vermoeden dat de verschillen door andere factoren zijn veroorzaakt. De groep niet-misbruikte kinderen was samengesteld na een oproep in een persoonsblad van een ziekenhuis, bestond op één uitzondering na geheel uit blanke kinderen en de kinderen waren, op twee na, afkomstig uit twee-oudergezinnen. Het overgrote deel van de misbruikte kinderen was afkomstig uit één-oudergezinnen (ouders die uit elkaar of gescheiden zijn of alleenstaande niet-getrouwde moeders), of uit gezinnen waarvan geen gegevens beschikbaar waren. De kinderen uit deze groep hadden een verschillende raciale achtergrond. Volgens Yates (1987) kunnen bepaalde samenlevingsvormen en woonsituaties ertoe leiden dat kinderen eerder seksueel geprikkeld worden en geneigd zijn sekspelletjes met de poppen te spelen zonder dat dit hoeft te betekenen dat ze seksueel misbruikt zijn. Verder werd de groep misbruikte kinderen in het onderzoek van White et al. (1986) aan de poppenmethode onderworpen 'als onderdeel van een totaal evaluatieprogramma dat ook een medisch onderzoek inhield'. Het is niet bekend of de ondervraging met de poppen voor of na het medisch onderzoek en andere onderdelen van de evaluatie plaatsvond. Medisch

onderzoek, waarbij kinderen zich uit moeten kleden, bij felle lampen anaal of genitaal worden onderzocht door vreemde, in het wit geklede mensen kan volgens Rossen (1989b) aanleiding geven tot levendige fantasieën en als seksueel misbruik worden ervaren. White et al. (1986) geven geen uitsluitel over een aantal vragen met betrekking tot de mogelijke verschillen tussen de twee groepen, zoals de vraag of sommige kinderen al eerder ten aanzien van seksueel misbruik zijn ondervraagd; of ze al eerder therapeutisch voor seksueel misbruik werden behandeld; of ze al ervaring hadden met de poppenmethode enzovoort. Zonder deze informatie en rekening houdend met de bekende verschillen tussen de twee proefgroepen kunnen uit de onderzoeksresultaten geen conclusies worden getrokken.

Het door White et al. (1985) aanbevolen protocol werd door Jensen, Realmuto en Wescoe (1986) gebruikt in een onderzoek met drie misbruikte en negen niet-misbruikte kinderen. Aan de hand van op videoband opgenomen vraaggesprekken, gevoerd door één enkele therapeut, werd het gedrag van de kinderen door een groep waarnemers, die niet wisten welke kinderen wel of niet seksueel misbruikt waren, gevolgd en gecategoriseerd. Met gebruikmaking van de door White gehanteerde schaal varieerde de beoordeling van 'zeer grote mate van verdenking van misbruik' tot 'totaal geen aanwijzingen van misbruik'. Er werden geen verschillen tussen de groepen gevonden. Bij een aantal van de niet-misbruikte kinderen werden de sterkste aanwijzingen van misbruik waargenomen, terwijl bij een aantal van de misbruikte kinderen geen signalen van misbruik werden geconstateerd.

Jampole en Weber (1987) onderzochten de aan- of afwezigheid van seksuele reacties op de anatomisch correcte poppen bij tien seksueel misbruikte en tien niet-misbruikte kinderen. De onderzoekers rapporteren een significant verschil tussen de twee groepen op het punt van het optreden of achterwege blijven van seksuele reacties in het spel met de poppen. Zij concluderen dat de anatomisch correcte poppen een betrouwbare en valide methode vormen om seksueel misbruik vast te stellen.

Een belangrijke 'handicap' bij dit onderzoek echter is dat, alhoewel geen van de kinderen eerder aan de hand van de poppenmethode is ondervraagd, niets bekend is over de inhoud van eerdere ondervragingen over seksueel misbruik, over de therapie die de seksueel-misbruikte kinderen hebben gekregen of over de inhoud van de gesprekken die ouders, pleegouders, maatschappelijk werkers en anderen met de kinderen over seksueel misbruik hebben gevoerd. Verder is het criterium waarop de selectie van de groep misbruikte kinderen is gemaakt gebaseerd op een beslissing van politiemensen voordat via een rechtszaak ook nog maar enige beslissing was gevallen.

De onderzoekers beweren, ten onrechte, dat ze een groep misbruikte en een groep niet-misbruikte kinderen hebben vergeleken. Zij hebben echter niet meer gedaan dan een groep kinderen, die mogelijk zijn misbruikt en daarover zijn ondervraagd, te vergelijken met een groep kinderen die niet zijn ondervraagd.

August en Foreman (1986) stellen dat misbruikte kinderen in hun spel met de poppen verschillen van niet-misbruikte kinderen.

Volgens hun onderzoek praatten de misbruikte kinderen in het bijzijn van een volwassene niet of nauwelijks, maar toonden relatief meer belangstelling voor de geslachtsdelen van de poppen wanneer de volwassene er niet meer bij was. Het totale onderzoek is echter niet-valide, want de misbruikte kinderen werden gerecruteerd uit een populatie die voor seksueel misbruik werd behandeld. De onderzoeksresultaten zeggen hooguit iets over de neveneffecten van het behandelprogramma.

Volgens Aman en Goodman (1987) toont hun onderzoek van een groep niet-misbruikte drie- en vijfjarige kinderen aan dat het gebruik van de poppen niet leidt tot aanwijzingen van misbruik bij niet-misbruikte kinderen. Er worden echter conclusies getrokken die niet door het onderzoek worden ondersteund. Het contact tussen de kinderen en een volwassen mannelijk persoon duurde in totaal tien minuten. De sessie omvatte vijf spelelementen, ongeveer twee minuten per element. In de praktijk duren de confrontaties met de poppen langer. Aman en Goodman stellen dat het gebruik van de poppen niet tot een toename van vals-positieven leidde, maar uit de antwoorden op de door de ondervrager als objectief beschreven vragen, blijkt de leeftijd een factor van betekenis. De driejarigen die met de poppen werden geconfronteerd, bleken minder accurate antwoorden op de objectieve vragen te geven dan de driejarigen die niet aan de hand van de poppenmethode werden ondervraagd. En het is juist bij jonge kinderen dat in de praktijk de poppenmethode wordt toegepast. De vals-positieve fouten kwamen bij de driejarige-groep aanzienlijk meer voor dan bij de vijfjarige kinderen, namelijk bij één op de vijf driejarigen. De voornaamste conclusie die uit dit onderzoek getrokken kan worden is, dat de leeftijd een duidelijke factor van betekenis is. De jongere kinderen werden bij alle variabelen constant meer beïnvloed door suggestieve vragen. De vragen die in dit onderzoek aanleiding gaven tot vals-positieve reacties werden slechts één keer gesteld. In ondervragingsituaties in de praktijk, zoals door Underwager en Wakefield (in druk) beschreven, werden suggestieve vragen bij herhaling gesteld.

Analyse van één bandje van een echte ondervragingsessie wees uit dat een bepaalde soort dwingende, suggestieve vragen tachtig maal werd gesteld (Wakefield en Underwager, 1988). De poppen worden vaak gebruikt om druk op de kinderen uit te oefenen, om ze te dwingen seksuele handelingen met de poppen te laten zien totdat het gedrag waarnaar men op zoek is, is opgewekt. Als het al bij één op de vijf kinderen mogelijk is door één dwingende vraag vals-positieve reacties uit te lokken, lijkt de stelling gerechtvaardigd dat in de praktijk, waarin kinderen tijdens de ondervraging onder druk worden gezet en door herhaald gestelde vragen tot antwoorden worden gedwongen, een veel groter percentage vals-positieve reacties voorkomt.

Geen symboolfunctie poppen

Een van de onderliggende veronderstellingen voor het gebruik van de poppen is dat de kinderen de poppen als mannelijk of vrouwelijk identificeren, de poppen gebruiken om echte mensen te symboliseren (in het algemeen henzelf en de vermeende dader) en vervolgens met de poppen laten zien wat er in werkelijkheid met hen is gedaan. Het nut van de poppen verklaart men aldus: de kinderen kunnen met de poppen een echte situatie naspelen, waarover ze, door hun beperkte verbale capaciteit en/of aarzeling of angst, niet kunnen praten. Deze veronderstellingen worden echter niet door de onderzoeken bevestigd. McIver et al. (1989) ontdekten dat de meeste jonge kinderen niet in staat waren op grond van de primaire seksuele karakteristieken de poppen als mannelijk of vrouwelijk te identificeren en dat slechts een klein percentage de poppen gebruikte om personen uit hun leven te symboliseren. Ook het onderzoek van Herbert et al. (1987) wees uit dat kinderen, op basis van symbolische geslachtsdelen niet het onderscheid tussen een mannelijke en een vrouwelijke pop konden maken.

Sivan et al. (1988) stellen dat, ondanks het feit dat de meisjes meer met de poppen speelden dan de jongens, en dat alle kinderen meer met de poppen speelden wanneer de ondervrager een vrouw was, de kinderen over het algemeen weinig in de poppen waren geïnteresseerd. Meestal gingen ze niet spontaan met de poppen spelen. Ook uit het onderzoek van Herbert et al. (1987) blijkt dat de kinderen niet uit zichzelf de poppen oppakten.

Geen van de kinderen begon uit zichzelf meteen de poppen uit te kleden, alhoewel alle kinderen de aanwijzing van de ondervrager om de pop uit te kleden, wel opvolgden. De kinderen bevonden zich dus in een situatie waarbij een onbekende volwassene hun aandacht trok naar een voor hen nieuw soort poppen, en hen vroeg de kleren van de poppen uit te trekken. Bovendien hadden deze poppen, in tegenstelling tot de poppen die ze tot nu toe hadden gezien, geslachtsdelen. In de praktijk moet de ondervrager de kinderen meestal op de geslachtsdelen van de pop wijzen en belooft het kind wanneer het de pop de kleren uittrekt. Veel van de veronderstellingen ten aanzien van de poppenmethode en de conclusies die uit de sessies kunnen worden getrokken, zijn niet-valide door de invloed die het voordoen, de aanmoediging en de dwang door de volwassene op de handelingen met de poppen heeft.

Sivan en Schor (1987) publiceerden een onderzoek met honderdvierenvertig kinderen in de leeftijd van drie tot acht jaar die lichaamsdelen van zogenaamd anatomisch correcte poppen moesten benoemen. De jongere kinderen gaven relatief meer antwoorden, maar de antwoorden van de oudere waren duidelijker. De jongere kinderen bleken een antwoord te verzinnen wanneer ze het juiste antwoord niet wisten. Verder bleek dat de houding en de benadering van de onderzoeker een cruciale factor vormde bij het ontlocken van de antwoorden.

Beïnvloeding kinderen

Een van de meest effectieve manieren om een kind iets te leren, is een handeling voordoen. Kagan (1984) bewijst dat kinderen instinctief het gedrag van volwassenen imiteren. Dit zeer sterke instinct, dat men bij de jongen van alle primaten terugvindt, werkt onafhankelijk van het verstandelijk vermogen om keuzes te maken. Poppen worden vaak gebruikt om handelingen die men het kind wil laten doen, voor te doen. Zo stuurt de ondervrager er op aan dat het kind de kleren van de pop uittrekt, een handeling met de pop laat zien of lichaamsdelen van poppen benoemt. Bij voorbeeld: 'Wij doen net of deze pop pappa is en die pop jij', op zich een mededeling die de fantasie prikkelt. Vervolgens kan de ondervrager het kind vragen wat pappa deed, suggererend dat de vader een bepaalde handeling heeft verricht die het kind via de poppen moet laten zien. Bovendien plaatst de ondervrager de poppen vaak in een duidelijk seksuele positie of laat met de poppen seksuele handelingen zien. Al met al worden de aldus uitgevoerde ondervragingen leersessies die het kind sterk beïnvloeden.

Wanneer een volwassene via de poppen richting en structuur aan het gesprek geeft om het kind daarmee aan te moedigen met een verhaal op de poppen te komen, blijkt het verhaal van het kind op een hoger ontwikkelingsniveau te liggen dan zijn spontaan vertelde verhaal zonder inmenging van een volwassene. Doordat de volwassene met de poppen bepaalde activiteiten voordoen en 'als of' situaties speelt, bevordert hij het fantasiegedrag (Watson en Fischer, 1977). Het aldus ontstaan gedrag is tegenstrijdig met de stelling dat de poppen jonge kinderen in staat stellen iets te laten zien wat met hen in werkelijkheid is gebeurd omdat ze het gebeurde niet kunnen verwoorden. Wakefield en Underwager (1988) hebben aan de hand van hun analyse aangetoond dat ondervragers zelf zeggen dat zij fundamentele fouten in de ondervraging vermijden, terwijl videobanden van de poppensessies het tegendeel laten zien. Het enige bewijs waarmee kan worden aangetoond dat geen druk op het kind is uitgeoefend en dat bepaalde handelingen niet zijn voorgedaan, wordt gevormd door een video-opname van de ondervraging. In de praktijk versterkt het gebruik van de poppen de gedrevenheid van de ondervrager om iets boven tafel te krijgen, en worden de fantasieën die bij de kinderen worden opgewekt nog verder verlevendigd en voor het kind nog geloofwaardiger. Volgens Rossen (1989b) en Underwager en Wakefield (in druk) kunnen deze ondervragingsmethoden iatrogene gevolgen hebben en als zodanig een vorm van seksueel misbruik zijn.

Er bestaan tot op heden nog geen standaardprocedures voor het gebruik van de poppenmethode bij ondervragingen. Ofschoon White et al. (1985) een protocol hebben beschreven, bestaan er noch in de Verenigde Staten noch in Nederland normatieve gegevens om de methode te standaardiseren. Zonder gestandaardiseerde procedures, die door anderen kunnen worden herhaald, kunnen echter geen betrouwbare conclusies op de toepassing van de poppenmethode worden gebaseerd. De zwakke punten in de methode worden nog verder versterkt door het feit dat diegenen die de poppen bij hun onderzoek gebruiken vaak niet deskundig zijn, weinig weten van de psychologische en cognitieve ontwikkeling van het kind en zich niet bewust zijn van de effecten van een onjuist uitgevoerde ondervraging. De interpretatie van het gedrag van het kind

met de poppen blijkt van de ene tot de andere ondervrager nogal te verschillen (Boat and Everson, niet geda-teerd). De psycholoog, maatschappelijk werker of orthopedagoog die de poppen gebruikt en/of de kinderen op een onjuiste manier ondervraagt, en vervolgens ook nog zijn conclusies als bewijs presenteert zonder daarbij de nodige zorgvuldigheid met betrekking tot de betrouwbaarheid en validiteit van die resultaten in acht te nemen, gaat onethisch te werk.

Optimale voorwaarden poppenmethode

Toch is het mogelijk een aantal optimale voorwaarden voor het gebruik van de poppenmethode op te stellen. In ieder geval zou van de sessie een video-opname gemaakt moeten worden om aan te tonen dat de ondervraging professioneel is uitgevoerd, dat geen gesloten, dwingende of suggestieve vragen zijn gesteld, dat geen seksuele handelingen zijn voorgedaan, en dat het kind spontaan met de poppen is gaan spelen. De opname zou duidelijk aan moeten tonen dat het kind de poppen met voor hem of haar bekende personen identificeert en in zijn of haar spel werkelijke gebeurtenissen wil laten zien. Er zou ook van tevoren vastgesteld moeten worden dat het kind niet eerder over seksueel misbruik is ondervraagd. Als dat namelijk wel het geval is geweest, heeft het kind al geleerd wat het moet zeggen en wat van hem of haar wordt verwacht. Deze voorwaarden zijn in de praktijk waarschijnlijk niet realiseerbaar, onder meer omdat in gevallen van vermoedens van seksueel misbruik bij een kind een kettingreactie ontstaat. Volgens Rossen (1989b) ontstaat vrijwel altijd een situatie waarin ouders, broers en/of zusters, grootouders, burens, onderwijzers, schoolvriendjes, maatschappelijk werkers, politiemensen, medisch personeel, pleegouders en anderen vragen op het kind afvuren, soms bij herhaling en vaak ook op een ondeskundige en dwingende manier. Er wordt in het bijzijn van het kind over het vermeende misbruik gepraat. Er zijn maar heel zelden, als ze er al zijn, bandopnamen van de gesprekken beschikbaar. Op den duur is het nauwelijks nog mogelijk vast te stellen wat een kind in de periode tot aan de poppensessie heeft 'geleerd'. Meestal vormt de poppenmethode een van de laatste fasen in het proces.

Niettemin is het, althans theoretisch, mogelijk optimale voorwaarden te creëren. Sommige onderzoekers beweren dat, mits de poppen juist worden gebruikt, ze een betrouwbare en valide test vormen. Wij zullen eens nagaan of de poppenmethode bij optimale condities inderdaad, zoals gesteld, een betrouwbare test kan zijn. Volgens Jampole en Weber (1987) is met behulp van het protocol van White et al. (1986) een significant verschil vastgesteld tussen het gedrag van misbruikte en niet-misbruikte kinderen. Het is echter niet duidelijk of zij een juist begrip hebben van de technische betekenis van de term 'significant'. Er wordt geen melding gemaakt van een statistische test. De resultaten worden in een onvoldoende uitgewerkte, kwalitatieve beschrijving neergelegd, hetgeen erop wijst dat er noch kwantitatieve, operationele definitie zijn gebruikt noch scores zijn gemaakt die noodzakelijk zijn voor het uitvoeren van een statistische test. De onderzoeksresultaten zijn door ons geanalyseerd door het gedrag van elk kind op een schaal van één tot vijf uit te zetten, waarbij de cijfers de volgende betekenissen hebben:

0 - het kind raakt de poppen niet aan; 1 - het kind raakt een of meer poppen aan; 2 - het kind raakt de geslachtsdelen of borsten van de poppen aan; 3 - het kind stopt zijn vinger in de anus of het geslachtsdeel van de pop; 4 - het kind toont orale seks of geslachtsgemeenschap tussen de poppen; 5 - het kind toont orale seks of geslachtsgemeenschap tussen de poppen en het kind. De t-test geeft een significant verschil tussen de groepen aan; $t = -2,9$, $df = 18$, eenzijdig, $p < 0,005$. Welke conclusies kunnen wij hier nu aan verbinden?

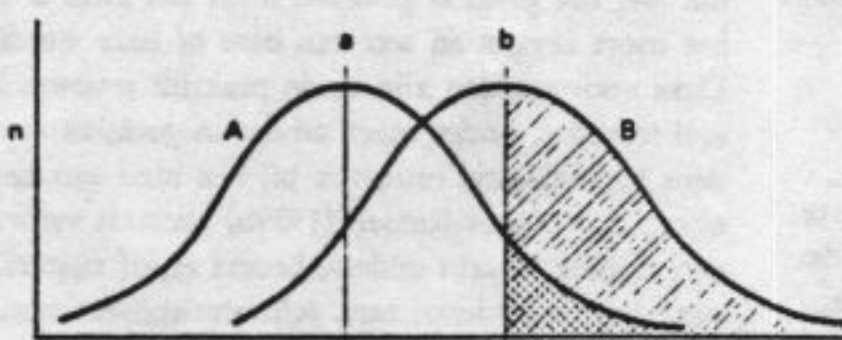
Die onderzoekers die vinden dat de poppenmethode een goede test vormt om een significant verschil te vinden tussen de groep misbruikte en de groep niet-misbruikte kinderen, hanteren de term 'significant' hier verkeerd. Een significant verschil tussen twee groepen betekent namelijk dat de gemiddelde scores van die groepen niet toevallig verschillen; tegelijkertijd zegt het niets over hoe groot het verschil tussen de gemiddelden is of over de conclusies die op grond van de waarnemingen van ieder afzonderlijk kind getrokken kunnen worden. Om vast te stellen of een bepaalde procedure bruikbaar is om op basis van één klinische test conclusies te trekken, moet de statistische stelling van Bayes worden toegepast.

De stelling van Bayes wordt meestal als volgt duidelijk gemaakt: stel, er zijn twee vazen met knikkers. De keuze-procedure is zodanig dat in 1/10 van de gevallen de eerste vaas wordt gekozen en in 9/10 van de gevallen de tweede. Stel dat 70% van de knikkers in de eerste vaas en 40% van de knikkers in de tweede vaas zwart is. Nu 'kies' ik (geblinddoekt) een vaas en uit die vaas een knikker. Het

blijkt een zwarte knikker te zijn. Hoe groot is de kans dat de knikker uit de eerste vaas werd gepakt? Stel dat ik er vanuit ga dat ik de knikker steeds uit de eerste vaas heb gepakt, dan zal op de lange duur in slechts 16,3% van de gevallen mijn stelling opgaan (Meehl en Rosen, 1955).

Zelfs een redelijk valide en betrouwbare test, toegepast op het diagnostiseren van gevallen met een lage 'a priori' kans geeft onbetrouwbare uitkomsten. Om de kans op vals-positieven te berekenen, zijn twee statistieken nodig. In de eerste plaats de kans dat de test aanleiding kan geven tot een vals-positieve reactie wanneer het kind niet is misbruikt of een vals-negatieve reactie wanneer het kind wel is misbruikt. In de tweede plaats, de 'a priori' kansen van het te testen gegeven. Alhoewel deze gegevens niet bekend zijn, kunnen we voor dit voorbeeld volstaan met ruwe schattingen op basis van onderzoeksresultaten van de poppenmethode en epidemiologische onderzoeken op het gebied van seksueel misbruik van kinderen.

Bij iedere diagnostische, psychologische test wordt de onderzoeker steevast voor de vraag gesteld waar de beslissende scheidinglijn door de twee overlappende distributies moet worden getrokken. In figuur 1 zijn de twee distributies met A en B gemarkeerd en de gemiddelden met



a en b voor respectievelijk de groep niet-misbruikte kinderen en de groep misbruikte kinderen. De horizontale as geeft de score zoals die uit een seksueel-misbruik-test is verkregen. Wanneer een voldoende grote groep beschikbaar is om deze distributies te bepalen, dan kan wellicht worden aangetoond dat de gemiddelden van deze distributies significant verschillen. Dat betekent niet dat de twee distributies elkaar niet overlappen. Twee niet-orthogonale distributies (= op dezelfde horizontale as) zullen elkaar altijd in zekere mate overlappen. Wanneer nu de scheidinglijn wordt getrokken op het gemiddelde van distributie B dan zal voor elk kind dat hoger scoort dan b misbruik worden vastgesteld. De helft van de misbruikte kinderen in het gearceerde oppervlak onder curve B zal als misbruikt worden geclassificeerd en de helft van de misbruikte kinderen als niet-misbruikt. Ondanks dit hoge aantal vals-negatieven zijn er nog steeds vals-positieven in het dubbel gearceerde oppervlak onder curve A. Om de betrouwbaarheid van de test in de praktijk vast te stellen, moeten we weten hoe groot deze oppervlakken zijn en hoe vaak het aantal gevallen van seksueel misbruik op de totale populatie voorkomt.

Dit laatste is nog veel moeilijker vast te stellen. Het cijfer van één op de drie dat door sommigen wordt gehanteerd, is gebaseerd op de hyperbolische verslaggeving in de pers, de fantasierijke verhalen die de ronde doen en op de hantering van zeer brede definities van misbruik (Rossen 1989b). Verder vindt seksueel misbruik bij kinderen meestal plaats net voor of tijdens de puberteitsjaren en betrekkelijk zelden bij zeer jonge kinderen, de leeftijdsgroep waar juist de poppenmethode wordt toegepast. Volgens Van Ensink en Albach (1983), die een retrospectief onderzoek hebben uitgevoerd, zegt 3% van de volwassen vrouwen voor hun zesde jaar seksueel te zijn misbruikt. Draijer (1988) komt uit op een percentage van 1,4 op een proefgroep van 1054 personen. Men vermoedt dat seksueel misbruik bij jongens de helft minder vaak voorkomt. Het veronderstelde percentage van 3% voor alle peuters en kleuters ligt ongetwijfeld aan de hoge kant.

Poppenmethode leidt tot veroordelen onschuldigen in 88% van de gevallen

Volgens Jampole en Weber (1987) bestond 90% van de misbruikte kinderen uit echte positieven terwijl 20% van de niet-misbruikte kinderen in het vals-positieve oppervlak onder de curve viel. Het gebruik van de poppenmethode betekent in dit onderzoek dat de kans dat een willekeurig kind als positief wordt geclassificeerd $(0,03 \times 0,9) + (0,97 \times 0,2) = 0,22$ is. Gegeven het feit dat de uitslag positief is, is de kans dat de diagnose vals-positief uitvalt $(0,03 \times 0,2) / 0,22 = 0,88$. Met andere woorden, 88% van de kinderen die volgens een test met de betrouwbaarheid van Jampole en Weber als seksueel misbruikt zouden worden geclassificeerd, is vals-positief. Wanneer deze onderzoeksmethode als bewijsmateriaal in rechtszaken wordt gebruikt, op grond waarvan personen schuldig worden bevonden, wordt 88% onschuldig veroordeeld. Deze percentages vallen in de praktijk hoogst waarschijnlijk nog

ruimer uit wanneer ook de andere bezwaren tegen het onderzoek van Jampole en Weber worden ingecalculiseerd. Uit het onderzoek van Aman en Goodman (1987) bleek dat één op de vijf niet-misbruikte kinderen vals-positieve

reacties opleverde op een gesloten, suggestieve vraag die slechts één keer werd gesteld. Als wij er vanuit gaan dat de testen geen vals-negatieven produceerden, gaat wederom de stelling van Bayes op: in dit geval is 88% van de kinderen die als misbruikt zijn geïdentificeerd in werkelijkheid niet misbruikt.

Nemen wij de onderzoeksresultaten en het percentage vals-positieven van Herbert et al. (1987) als uitgangspunt en gaan wij er wederom vanuit dat de testen geen vals-negatieven opleverden, dan is de kans dat een willekeurig geselecteerd kind als misbruikt zal worden geïdentificeerd $(0,03 \times 1) + (0,97 \times 0,5) = 0,52$. De kans dat hier sprake is van een vals-positief is $(0,03 \times 0,5) / 0,52 = 0,95$. In dit geval is dus 95% van de kinderen die als misbruikt worden geïdentificeerd, in werkelijkheid niet-misbruikt.

Wanneer de ondervrager de meeste kinderen aan het praten kan krijgen en hen seksspelletjes met de poppen kan laten spelen door suggestieve en gesloten vragen te stellen en handelingen voor te doen, bestaat volgens McIver et al. (1989) de kans dat bijna alle kinderen als misbruikt worden gedefinieerd, waarvan dan 97% vals-positieven zijn. Wanneer er geen verschil is tussen de misbruikte en niet-misbruikte kinderen en wanneer Jensen, Realmuto en Wesco (1986) gelijk hebben dat niet de meeste kinderen zover kunnen worden gebracht dat zij seksuele activiteiten met de poppen uitvoeren, dan heeft de test toch dezelfde waarde als de 'kruis of munt' methode. Het uiteindelijk resultaat is hetzelfde en 97% van de kinderen die als misbruikt worden geïdentificeerd zal ook hier uit vals-positieven bestaan.

Er wordt wel gesteld dat de populatie kinderen die met de diverse instanties zoals politie, kinderbescherming enzovoort, in aanraking komt een groter percentage misbruikte kinderen bevat dan een willekeurig gekozen populatie. Kinderen kunnen om diverse redenen binnen de invloedssfeer van die instanties komen, die niets van doen hebben met seksueel misbruik, zoals alternatieve samenlevingsvormen, armoede, labiele gezinssituaties, hooglopende scheidingsperikelen, geruchtenverspreiding, wantrouwende leerkrachten, en vele andere redenen. Volgens Rossen (1989b) neemt als gevolg van de huidige golf van zedenangst in onze samenleving de kans toe dat op volstrekt willekeurige gronden vermoedens van seksueel misbruik bij kinderen worden geuit. De hysteric kan zelfs zo'n niveau bereiken dat kinderen 'willekeurig' bij onderzoek betrokken raken. Verder is het een vorm van cirkellogica om een bewering van seksueel misbruik van een kind aan te wenden om het gebruik van niet-valide en onbetrouwbare testen te rechtvaardigen om daarmee bewijskracht

voor die bewering te vinden. Het bewijs dat misbruik gepleegd is, moet geheel los staan van de oorspronkelijke bewering. In het omgekeerde geval namelijk zal alleen op grond van vermoedens vastgesteld worden dat een aantal kinderen is misbruikt, waardoor volwassenen schuldig bevonden worden uitsluitend als uitvloeisel van het feit dat een vermoeden is geuit.

Er wordt eveneens gesteld dat de poppenmethode als aanvulling op andere methoden, zoals klinische gesprekken, zou kunnen worden gebruikt. Wanneer twee onbetrouwbare onderzoeken na elkaar worden gebruikt, terwijl ze beide een betrouwbaarheid hebben in de orde van grootte als door Herbert et al. (1987) op basis van de poppenmethode voorspeld, kan het aantal vals-positieven iets afnemen. Na de tweede test laat de stelling van Bayes zien dat 91% van de kinderen, van wie als vastgesteld dat ze seksueel misbruikt waren, in werkelijkheid niet misbruikt is. In vergelijking tot het percentage van 95% is dit nauwelijks een bruikbare verbetering. In de praktijk lijkt een groter aantal verschillende, projectieve testen, zoals klinische vraaggesprekken en poppensessies, elkaar te bevestigen. Wanneer de uitkomst van de eerste test positief is, zal de therapeut hoogst waarschijnlijk meer geneigd zijn de uitslag van de tweede test als bevestiging te zien, los van de vraag of het kind wel of niet seksueel misbruikt is. In de praktijk neemt de totale betrouwbaarheid van een serie proeven niet toe door het gebruik van een groter aantal onbetrouwbare, projectieve testen. Het gebruik van onbetrouwbare testen kan namelijk het systeem met nog meer vermoedens van misbruik infecteren, waardoor de neiging van klinisch en maatschappelijk werkers om meer misbruik te zien dan in werkelijkheid heeft plaatsgevonden, nog verder wordt versterkt en de totale betrouwbaarheid alleen maar vermindert en niet verbetert. Het gebruik van anatomisch correcte poppen mag daarom niet als een betrouwbare en valide methode worden beschouwd om seksueel misbruik bij kinderen vast te stellen. Zelfs wanneer men uitgaat van optimale voorwaarden is het percentage vals-positieven in de toepassing zeer

hoog. In de praktijk leidt de poppenmethode tot ondeskundige ondervragingsgesprekken met als resultaat dat kinderen geleerd wordt verhalen te vertellen en scènes van seksueel misbruik op te voeren die misschien wel nooit hebben plaatsgevonden.

Benjamin Rossen, BA B.Sc. Dip.Ed. drs (docent leerkracht), Maastricht (foto). Hollida Wakefield, BA, MA (klinisch psycholoog) en Ralph Underwager, BA, M.Div., Ph.D. (dominee Lutherse Kerk, klinisch psycholoog), te Northfield, Minnesota USA.

RECHT VOOR ZIJN RAAP
TEL 6
door mr. M. Moszkowicz

Mevrouw Guit, een struise Rotterdamse volkswrouw, voerde het woord. De man, in het uniform van de gemeentelijke plantsoendienst, keek naar haar met een blik van genegenheid en bewondering, terwijl ze sprak.

„Ik was, zoals iedere dag, Antje van de kleuterschool gaan halen,” vertelde ze.

Word ik door die schooltrut apart genomen, en ze vroeg me op een geheimzinnig toentje of mijn man, Henk hier, Antje wel eens knuffelde „en zo”. Het was duidelijk wat ze bedoelde, dat secreet. Ik zeg tegen haar dat Henk dat soort dingen niet doet en dat hij bovendien zijn handen vol heeft aan mij! Weet u, na mijn scheiding, nu twee jaar geleden, is Henk bij mij komen inwonen. Voor Antje, die nu bijna vier is, is hij gewoon haar vader. Die schooljuf ging me toen uitleggen dat er bij de leerkrachten „signalen” — ja, signalen zei ze — waren geconstateerd dat Henk het kind onzedelijk

zou hebben betast en zo.

Of ook ik het niet in het belang van het kind vond dat het, voorlopig in elk geval, in een ander gezin werd geplaatst. Nee, waarachtig niet, heb ik gezegd. Maar het hielp niet. Mevrouw Vriezelaars, de kinderrechtster, had diezelfde ochtend al een voorlopige uithuisplaatsing bevolen.

Begrijpt u, Mr. Raab, zonder dat ze ook maar één woord met mij, toch Antjes moeder, had gesproken.

De advocaat wist dat er in Nederland een soort oudersex inquisitie was losgebroken. Processen op dat gebied

waren „in de mode” en daar hoorde het zgn. „poppenspel” bij. Zo ook hier. Het kabinet van de kinderrechtster berichtte hem enige dagen later dat een mevrouw Zwoevers, poppenspeldeskundige, een rapport had uitgebracht, waaruit bleek dat er door

haar duidelijke signalen — wéér dat woord — waren geconstateerd die er op wezen dat Antje seksueel door haar stiefvader was misbruikt. Nee, geen inzage van dat rapport voor de kinderrechtster noch voor de advocaat. In verband met de privacy van het kind heette het.

Enfin, er volgde de gebruikelijke procedure. Na een behandeling bij de kinderrechtster, die haar eerdere uitspraak bevestigde, diende het beroep tegen de „uithuisplaatsing”. Hoop bij de ouders toen het Gerechtshof een deskundige benoemde om te onderzoeken of het eerder onderzoek voldeed aan de vereiste maatstaven. Teleurstelling toen het nieuwe rapport zich in hoofdzaak beperkte tot de constatering dat de eerdere deskundige voldoende gekwalificeerd was.

Mr. Raab pleitte bij het Hof — en zelden was hij meer overtuigd van de juistheid van zijn betoog — dat hier sprake was van een min of meer Kafkaïaanse geheime procedure, dat men een kind niet van de moeder mocht scheiden op grond van „signalen” die door kleuterleiders en poppenspeldeskundige werden geconstateerd.

Tot ontsteltenis van mevrouw Guit en haar partner, maar ook van de advocaat, volgde het Hof toch de uitgebrachte rapportage, zodat Antje van haar moeder gescheiden bleef.

Er restte Mr. Raab niets anders dan het dossier op te bergen. De bloemen „van mevrouw Guit en Henk uit dankbaarheid” konden zijn wrevel en ontevredenheid niet wegnemen. Integendeel, dat gevoel werd alleen nog maar versterkt toen uit de Bolderkar-zaak duidelijk werd dat het „poppenspel” als onderzoeksmethode wettenschappelijk volstrekt onbetrouwbaar is.

Bewijskracht poppenspel bij incest onzeker

Door onze redacteur
MARCEL HAENEN

NRC

DEN HAAG, 17 jan. — Het gerechtshof in Den Haag lijkt voorsnog niet bereid een principiële uitspraak te doen over de bewijskracht van onderzoek met anatomisch correcte poppen om seksueel misbruik bij kinderen vast te stellen.

In een door de Hoge Raad terugverwezen strafzaak vroegen de advocaat én het openbaar ministerie het hof gisteren om een extra deskundigenoordeel over het gebruik van levensechte poppen bij het opsporen van incest. De rechterlijke macht en de advocatuur wachten met spanning op een meer algemeen geldend oordeel over de betrouwbaarheid van het bewijsmateriaal verzameld via spelinterviews aan de hand van poppen. De onderhavige strafzaak wordt als een test-case gezien.

In februari van het vorig jaar bepaalde de Hoge Raad dat het gerechtshof in Amsterdam ten onrechte zonder nadere motivering het verslag van het anatomische poppenspel als bewijsmiddel had geaccepteerd. Het Amsterdamse hof had mede op grond van dit bewijs een 37-jarige man die ervan wordt verdacht zijn drie kinderen en een minderjarige neef seksueel te hebben misbruikt, veroordeeld tot 1,5 jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf. Eerder had de rechtbank in Alkmaar de man ook schuldig bevonden en tot 2,5 jaar cel veroordeeld.

De Hoge Raad wilde dat de

zaak opnieuw door een ander hof werd behandeld omdat de raadsheren in Amsterdam het gedocumenteerde verweer van advocaat mr. H. ter Brake, over de in zijn ogen geringe betrouwbaarheid van de poppenmethode, verwierpen zonder dit met redenen te omkleeden. De bewezenverklaring was „niet naar de eis der wet gemotiveerd“.

Omdat de waarde van de poppenmethode het afgelopen jaar zo nadrukkelijk ter discussie is gesteld vond zowel advocaat-generaal mev. mr. J.C.M. Couzijn als de advocaat het wenselijk dat zo uitvoerig mogelijk naar het spelinterview werd gekeken. Beiden wilden dat de Amsterdamse hoogleraar klinische psychologie dr. J.A. Sergeant het verslag zou beoordelen dat de orthopedagoge mev. drs. F. Lamers-Winkelmann in deze zaak heeft opgesteld. Zij is een groot voorstander van het gebruik van anatomische poppen bij het vaststellen van seksueel misbruik.

Workshop

Het gerechtshof liet gisteren Lamers uitgebreid vertellen over haar deskundigheid en methode bij het gebruik van de anatomische poppen. Lamers (49 jaar) is van origine gymnastieklerares. Na een studie bewegingswetenschappen en pedagogiek werkt zij sinds 1986 als orthopedagoge. Zij heeft een ruime ervaring met het werken met jonge slachtoffers van seksueel misbruik. Het poppeninterview heeft ze nu „zo'n 150

keer“ gedaan. De onderhavige zaak was haar tiende spelinterview en de eerste zaak die voor de strafrechter kwam.

Het interviewen van vaak hele jonge kinderen met de pas sinds enkele jaren beschikbare poppen met realistische geslachtsorganen heeft Lamers naar eigen zeggen onder de knie gekregen „door veel met Amerikaanse collega's over dit onderwerp te telefoneren en te corresponderen“. Verder

Nieuwsanalyse

heeft ze een workshop over dit onderwerp gevolgd bij het Wilhelmina-kinderziekenhuis in Utrecht. Ten slotte heeft ze in 1987 samen met orthopedagoge drs. C. van Deutekom van kleuterdagverblijf De Bolderkar uit Vlaardingen een aantal instellingen in Engeland bezocht waar met de poppen wordt gewerkt.

De Bolderkar werd door president mr. W. Jonkers herhaaldelijk naar voren gebracht. Op deze instelling werd in 1988 met behulp van de anatomische poppen op een totaal van zo'n 60 kinderen 14 keer de conclusie getrokken dat een kind seksueel was misbruikt. Een door het ministerie van WVC ingestelde onderzoekscommissie concludeerde vorig jaar april dat vooral bij het spelinterview „te snel en te slordig“ te werk werd gegaan omdat de onderzoekster te veel gespist was op het vaststellen van seksueel misbruik. Bolderkar-kinderen konden bovendien nauwelijks ie-

mand anders dan de vader als verdachte aanwijzen aangezien er maar één volwassen mannetjespop was die bovendien als papa werd voorgesteld.

Naar aanleiding van deze conclusie merkte de president op dat ook Lamers heel nadrukkelijk de papa-pop als hoofdrolspeler naar voren schuift. „Kunnen kinderen ook nog een andere man als dader kiezen“, vroeg hij. De raadsheer merkte bovendien op dat Lamers de kinderen „nagal forceerde“. Ze accepteerde niet dat de kinderen aanvankelijk geen seksuele signalen tijdens het spel uitonden en de naakte poppen wilden aankleden.

Lamers verzekerde echter geheel conform de regels te hebben gewerkt. Enige dwang is nodig om angst en schroom bij kinderen weg te nemen, aldus de orthopedagoge. Het enige waarin haar handelwijze inmiddels afwijkt van voorheen is dat zij niet meer vooraf de verklaringen wil lezen die kinderen al bij de politie hebben afgelegd. Ze noemde die procedure om onvoorbereid te werk te gaan „eigenlijk onethisch want een chirurg gaat ook niet zonder voorinformatie opereren“. Ze wenst echter van voorinformatie verschoond te blijven „onder dwang van de media“, waarin volgens Lamers gesuggereerd is dat ze haar onderzoeken te veel stuurde.

Protocol

Het hof heeft prof. Sergeant gisteren om zijn algemene oordeel

gevraagd over de poppenmethode. De hoogleraar zei dat dit onderzoeksmiddel onbetrouwbaar is omdat ook kinderen die zelf niet zijn misbruikt tijdens het spelinterview de poppen seksuele handelingen kunnen laten verrichten. Sergeant hekelde bovendien dat in Nederland geen protocol is over de wijze waarop met de poppen moet worden gewerkt. Aan zo'n algemene gebruiksaanwijzing wordt gewerkt door een door WVC in het leven geroepen interdisciplinaire commissie, die echter pas in 1992 met haar werk klaar denkt te zijn.

De advocaat-generaal zei uiteindelijk ook zonder nadere toetsing van het spelinterview genoeg bewijsmiddelen te zien om de verdachte in deze zaak te veroordelen tot eenzelfde straf die hem in Amsterdam was opgelegd en die de man inmiddels al heeft uitgezeten. Verklaringen van de slachtoffers bij de politie en de getuigenis van de ex-vrouw van de verdachte zijn volgens Couzijn voldoende om zijn schuld bewezen te achten.

Ook het hof zegt nu op grond van de al aanwezige verklaringen een oordeel te kunnen vellen. Een gezaghebbend oordeel over de juridische waarde van het poppeninterview lijkt daarom niet te zullen worden gegeven. Al hield het hof nog een slag om de arm door niet uit te sluiten dat het op 30 januari in een tussenarrest alsnog bepaalt dat een deskundige zich moet buigen over het gebruik van de levensechte poppen in deze zaak.

Verdachte vrijgesproken van ontucht in Bolderkar-affaire

Door een onzer redacteurs

NRC

ROTTERDAM, 23 jan. — Een man uit Spijkenisse die volgens kleuterdagverblijf De Bolderkar uit Vlaardingen ontucht met zijn zesjarige dochter heeft gepleegd, is gisteren door de Rotterdamse rechtbank vrijgesproken. Officier van justitie mr. J. Moraal, die tegen de man een onvoorwaardelijke gevangenisstraf had geëist van een jaar, gaat tegen het vonnis in hoger beroep.

De man uit Spijkenisse was de derde verdachte die door het openbaar ministerie (OM) in Rotterdam werd vervolgd nadat in 1988 door medewerkers van De Bolderkar bij in totaal veertien kinderen was geconcludeerd dat ze seksueel zouden zijn misbruikt. Alle verdachten die tot nu toe terecht hebben gestaan zijn vrijgesproken. In alle gevallen is het OM in hoger beroep gegaan. Naar alle waarschijnlijkheid zullen geen andere verdachten in De Bolderkar-affaire voor de rechter verschijnen.

De gisteren vrijgesproken verdachte had aanvankelijk bekend met zijn dochter ontucht te hebben gepleegd. Later zei hij die bekentenis te hebben afgelegd omdat hem door De Bolderkar en

de politie was toegezegd dat hij na een bekentenis niet strafrechtelijk zou worden vervolgd. Als maatregel kon worden volstaan met een dadertherapie bij het RI-AGG in Spijkenisse, verklaarde de verdachte, maar zo'n behandeling had alleen zin als hij bekende. Na een nieuwe ontkenning gaf hij later tegenover de politie en rechter-commissaris weer wel toe ontucht met zijn dochter te hebben gepleegd. Op de zitting twee weken geleden ontkende hij opnieuw.

Volgens zijn raadsman mr. R.J. Baumgardt diende de man te worden vrijgesproken omdat het belangrijkste bewijsmateriaal bestond uit een gesprek dat de orthopedagoge van De Bolderkar met behulp van anatomische pop-

pen met de dochter van de man had gevoerd. Baumgardt wees erop dat een commissie van deskundigen inmiddels heeft vastgesteld dat dergelijke, toch al omstreden spelinterviews op De Bolderkar in ieder geval te snel en te slordig werden uitgevoerd.

De vrouw van de vrijgesproken verdachte zegt in een reactie op het vonnis te hopen dat de dochter, die in maart 1988 op advies van De Bolderkar uit huis werd geplaatst, nu snel naar huis mag terugkeren. Het kind verblijft in een tehuis in Rotterdam. „We mogen haar één keer in de vier weken bezoeken. Telefonisch contact is verboden“, aldus de moeder. Ze kondigt aan dat haar man bovendien schadevergoeding zal eisen.

Hof spreekt vader vrij van incest vastgesteld door poppenmethode

Door een onzer redacteurs

NRC

DEN HAAG, 30 jan. — Het gerechtshof in Den Haag heeft een 37-jarige man vanochtend vrijgesproken van incest met zijn drie minderjarige kinderen. Eerder was de man door het gerechtshof in Amsterdam wel veroordeeld wegens incest hetgeen zou zijn gebleken uit een spelinterview met behulp van anatomische poppen.

De strafzaak werd gezien als een test-case voor de juridische waarde van het met levensechte poppen verhoren van jonge kinderen die mogelijk seksueel zijn misbruikt. De Hoge Raad vernietigde vorig jaar het arrest van het Amsterdamse hof in deze zaak omdat de raadsheer kritiek op de betrouwbaarheid van de poppenmethode zonder nadere motivatie naast zich neer hadden gelegd.

Het Haagse hof heeft het door orthopedagoge drs. F. Lamers met het poppenspel vergaarde bewijs nu niet voldoende geacht zonder te motiveren waarom. De advocaat van de verdachte, mr. H. ter Brake, noemde het vanochtend „heel erg vreemd“ dat het

hof geen uitdrukkelijk oordeel heeft uitgesproken over de poppenmethode. Vooral omdat de Haagse advocaat-generaal Wurzer vorige week verklaarde dat het openbaar ministerie het poppeninterview in ieder geval niet langer als doorslaggevend bewijs zal beschouwen naar aanleiding van de Bolderkar-affaire.

Het Haagse hof zei wel bewezen te achten dat de verdachte ontucht heeft gepleegd met zijn nu meerderjarige neef. De neef had op zijn 16e aangifte gedaan van feiten die door de verdachte aanvankelijk ook niet nadrukkelijk werden weersproken. Voor de ontucht is de man tot zes maanden celstraf veroordeeld.

De verdachte heeft inmiddels een jaar achter de tralies gezeten nadat hij tot anderhalf jaar cel was veroordeeld. Zijn advocaat kondigde aan dat de man schadevergoeding zal vragen voor de acht maanden — een jaar minus tweederde van zes maanden — die hij te lang heeft gezeten. Per dag kan een vergoeding worden gevraagd voor een bedrag van tussen de honderd à tweehonderd gulden.

Incestbestrijding gebaat bij verdwijnen poppenmethode

DIRK VERMAAT

Advocaat en verdediger van een cliënt in een van de zaken tegen het medisch kleuterdagverblijf De Bolderkar. De geruchtmakende poppenmethode, dat als bewijs van incest diende, werd door Vermaat met succes bestreden. Met een uitspraak van het Haagse gerechtshof afgelopen dinsdag lijkt het poppenonderzoek zijn langste tijd te hebben gehad. Tot genoegen uiteraard van Vermaat. „De methode laat te veel ruimte aan degene die het kind ondervraagt.”



Signalement / Piet Vroon

Kinderen

VK 20

U verneemt via 008 zonder een spoor van aarzeling zeven nummers van onze ondernemende topuniversiteiten. U wilt gaan bellen, maar er komt iemand binnen met de mededeling dat de ministersploeg zich het hoofd breekt over het financieringsstekort. U wordt boos. Mensen die in Nederland hebben gestudeerd en die direct daarna emigreerden, krijgen te zijner tijd een percentage van de AOW-uitkering omdat zij ooit in Nederland zijn geweest. Als de ambassade hen verblijdt met dat miljarden verslindende bericht, is menige emigrant een week lang dronken. Na deze constatering hebt u er een probleem bij. U bent alles vergeten.

De Utrechtse psychologen E. Elbers en J. ter Laak hebben hierover een artikel geschreven in *Justitiële Verkenningen*. Zij vragen zich af hoe het is gesteld met de betrouwbaarheid van het geheugen van kinderen die te lijden hebben gehad onder seksueel misbruik, dat alles mischien ook in het „licht” van Oude Pekela, de Bolderkar en de Sam de Wolffstraat.

Geen sterveling ziet, hoort, ruikt, proeft en voelt alles wat er op hem af komt, en dat is maar goed ook. Waarnemen is een selectief proces. Datzelfde geldt voor het zich te binnen brengen van gebeurtenissen. Het voorval is indertijd op een bepaalde manier vastgelegd, en achteraf wordt opnieuw selectie toegepast. Dat beseffen we niet, maar het gebeurt wel degelijk.

Het geheugen staat ook in relatie tot de hoeveelheid kennis die iemand heeft. Het verband tussen kennis en herinneren kan inhouden dat we lacunes in het geheugen gemakkelijker opvullen naarmate we ouder zijn en meer hebben meegemaakt. Uit deze gedachtingang lijkt te volgen dat jonge kinderen niet zo veel kunnen vertellen over wat er is voorgevallen. Geleidelijk aan wordt hun mededeelzaamheid groter en op de leeftijd van tien, twaalf jaar mag je het geheugen van kinderen met dat van volwassenen vergelijken.

Dit feit schept natuurlijk een probleem. Als jonge kinderen seksueel misbruikt, hoe kom je dat dan te weten? Uit zichzelf vertellen zij weinig. Onderzoekers gaan dan wel eens „doorvragen”. De effecten daarvan kunnen dramatisch zijn. Men heeft kinderen van zeven jaar gevraagd welke kleur de baard van hun schoolmeester had. Daar kwam antwoord op, maar de meester had geen baard.

Andere experimenten suggereren dat vooral jonge kinderen gevoelig zijn voor dergelijke misleidende vragen. Die kinderen kunnen nog niet zo gedetailleerd onthouden en zij kunnen tevens nog niet goed redeneren. Als misleidende vragen worden gesteld, weet een kind niet waar het aan toe is, met als gevolg dat het de ene keer dit zegt en de andere keer dat.

Die inconsistentie is een uiting van onmacht, niet van liegen. Bovendien wil het kind de ondervrager ter wille zijn. Het probeert als het ware te berekenen wat de onderzoeker wenst te weten, en reageert conform. Het kind zegt bij ondervraging zelden dat het iets niet weet en het geeft zelfs een serieus antwoord op een onzinnige vraag als „is groen zwaarder dan rood?”. Dit roept de vraag op welke methode je moet gebruiken om iets te weten te komen. Dat is uitgezocht: een paar algemene vragen stellen, niet doorzeuren over details en het kind niet onderbreken.

De befaamde poppenmethode als techniek om te achterhalen wat er is gebeurd, heeft hiermee te maken. Deze werkwijze heeft hachelijke eigenschappen. Over de betrouwbaarheid van de gedragingen die het kind vertoont, dat wil zeggen de vraag of het kind als het herhaaldelijk wordt getest hetzelfde doet, is nauwelijks iets bekend. Even ernstig is dat we niet weten of het vertoonde gedrag iets zegt over seksueel misbruik. Een onderzoek waarin kinderen die pertinent misbruikt waren geweest, werden vergeleken met leeftijdgenoten met wie niets aan de hand was, leverde geen gegevens op waaruit conclusies over de waarde van de methode konden worden getrokken.

We sluiten af met het volgende. Je moet aan kleine kinderen in algemene termen vragen stellen over hetgeen gebeurd is. Zij vertellen dan niet veel, maar wat zij zeggen, klopt veelal wel. Doorvragen over details is onverstandig: er worden dingen gezegd die vaak niet waar zijn. Ten slotte zijn er geen redenen om de poppenmethode serieus te nemen.

Wat mij betreft, leidde dit artikel tot enige schrik: de verslagen die ik wel eens heb gezien van jonge, ondervraagde kinderen, getuigen van een werkwijze waardoor mensen wel eens ten onrechte achter de tralies zouden kunnen zitten. Ook bij seksueel misbruik moeten hulpverleners er blijk van geven hun vak goed te kennen.

De advocaat betwijfelt of het mogelijk verdwijnen van de poppenmethode de bestrijding van incest zal schaden. „Ik vind dat eerder het omgekeerde het geval is. Door het falen van de poppenmethode is er eerder weer een sfeer ontstaan van: het valt allemaal wel mee. En dat is natuurlijk niet zo. Seksueel misbruik van kinderen is een zeer kwalijke zaak. Gelukkig zie je de laatste tijd steeds vaker dat getracht wordt zo'n zaak door middel van hulpverlening aan het gehele gezin op te lossen.”

Vermaat heeft als wethouder ook de portefeuille volksgezondheid in beheer. In zijn gemeente heeft hij ook aandacht voor de problematiek gevraagd. „Als gemeente heb ik een op een middag hulpverleners, onderwijzers en artsen bij elkaar gehaald. Daar hebben deskundigen hun zegje gedaan: het Riagg, de vertrouwensartsen, de politie. De belangstelling was enorm: zo'n honderd mensen. Het is ook belangrijk te weten

waar je naar toe moet wanneer je tegen dit soort problemen oploopt.”

Vermaat, die bijna vijfhonderd uur aan de zaak van zijn cliënt heeft besteed, raakte geïntrigeerd door de felheid waarmee hulpverleners zich op incestbestrijding stortten. Jarenlang was de hulpverlening onachtzaamheid verwezen. Vermaat bezocht congres na congres.

Daar ontdekte hij dat de strijd tegen seksueel misbruik bij veel hulpverleners tot een cultus was verheven. „Er is een soort bedrijfsblindheid ontstaan. Er was maar één weg die kon worden gevolgd: die van de harde methode. 'Zet ze vast', 'Laat ze voorkomen', 'De gevangenis ermee in'.”

„Toen ik op zo'n congres een keer pleitte voor een voorzichtige aanpak, stond er een man op en zei: 'Meneer, het is oorlog'. Ik zei tegen de man: 'Laat u dan maar bommen vallen. Maar u weet dat daarmee meestal juist onschuldigen omkomen'. Een kinderrechter, die naast me zat, schudde na afloop het hoofd en zei: 'Gelovigen zijn het'.”

Vermaat heeft nog een voorbeeld waaruit blijkt dat in zo'n situatie grenzen moeiteloos opgerekt kunnen worden. Zo werd op een congres ooit een motie aangenomen, waarin bepleit werd dat hulpverleners, die een geval van incest aandragen, gevrijwaard moeten worden van juridische sancties voor het geval zo'n zaak stuk loopt.

Vermaat: „Dat kan helemaal niet. Je kunt pas aangifte doen als je een redelijk vermoeden van schuld hebt. Redeneer je op de wijze van die motie, dan rek je de grenzen van ons rechtssysteem op een onverantwoorde manier op. Dan mag de hulpverlener meer dan een willekeurige burger. Dat gaat lijken op Oosteuropese toestanden. Er is natuurlijk geen jurist te vinden die een dergelijke nonsens zal bepleiten, maar het typeert de denktrant.”

GERT RIPHAGEN

VK 1-2
De advocaat aarzelt geen moment. „Dit is de doodsteek voor de 'poppenmethode'. Er is geen strafrechter meer, die het als bewijs accepteert. Kinderrechters doen dat ook niet meer. Sinds mei vorig jaar is, voor zover ik weet, in Rotterdam geen zaak meer aangebracht of beslist op grond van deze methode van onderzoek.”

Mr Dirk Vermaat, advocaat en PvdA-wethouder in Barendrecht, weet waarover hij praat. Hij was verdediger in een van de geruchtmakende rechtszaken in de Bolderkar-affaire. Zijn cliënt werd vorig jaar vrijgesproken van incest. De Rotterdamse rechtbank achtte het bewijs, dat uitsluitend was gebaseerd op poppenonderzoek, onvoldoende.

In die tijd waren er niettemin ook rechters die deze methode van onderzoek wel accepteerden als bewijs in strafzaken. Daarbij ging het om de rechtbanken in Almelo en Alkmaar, alsmede het gerechtshof in Amsterdam. Dinsdag vernietigde het Haagse hof een arrest van het Amsterdamse hof. Dat was het laatste waarbij de poppenmethode nog als bewijs gold. Eerder al had het hof in Arnhem hetzelfde gedaan met het vonnis van Almelo.

Vermaat: „In Rotterdam is de victorie begonnen. Daar hebben de rechters onduidelijk gezegd: dit pikken we niet. Daarmee is de trend gezet. Je ziet nu dat niet alleen de strafrechter er zich van afkeert, maar ook de kinderrechter wanneer het om uithuisplaatsingen gaat.”

Het onderzoek met zogenoemde anatomisch correcte poppen voor het vaststellen van seksueel misbruik bij jonge kinderen (tot zes jaar) is in de jaren tachtig uit de Verenigde Staten naar ons land overgewaaid. Hulpverleners zaten vaak met de handen in het haar wanneer vermoedens van misbruik bij jonge kinderen rezen. Spelinterview (een combinatie van spelen en vragen beantwoorden) met behulp van de non-

nenmethode werd gezien als een mogelijkheid voor meer houvast.

Vooraf orthopedagogen (opvoeders van het „afwijkend” kind) hielden zich met deze methode bezig. De methode

kwam eind 1988 in opspraak doordat de orthopedagoge van het medisch-kleuterdagverblijf De Bolderkar in Vlaardingen, drs C. van Deutekom, op die wijze binnen een half jaar meer dan tien

incestgevallen vaststelde. In een aantal gevallen werd aangifte gedaan, maar er volgde geen enkele veroordeling.

Een door WVC ingestelde onderzoekscommissie concludeerde dat De Bolderkar op zeer onzorgvuldige wijze incest had vastgesteld. De hulpverleners waren te vooringenomen en gefixeerd op incest, terwijl het poppenonderzoek onvoldoende deskundig werd uitgevoerd, zo stelde de commissie vast.

Vermaat heeft zich van meet af aan bij laten staan door eigen deskundigen (onder hen ook orthopedagogen) om de conclusies van De Bolderkar, de Raad voor Kinderbescherming en (in eerste instantie) de kinderrechter te kunnen weerleggen. Hij is ervan overtuigd dat de poppenmethode op zichzelf al ondegdelijk is en derhalve ook niet acceptabel kan worden door aanpassing en betere hulpverleners. „De methode is onbetrouwbaar omdat ze te veel ruimte laat aan degene die het kind ondervraagt.”

de Volkskrant VAN DINSDAG 13 FEBRUARI 1990

OPEN FORUM

Op dinsdag 30 januari besloot het Gerechtshof in Den Haag een van incest verdachte man vrij te spreken omdat het bewijs tegen hem mede was gebaseerd op de zogenaamde poppenmethode.

Volgens prof. dr. H. Baartman, zou hierdoor ten onrechte de indruk kunnen ontstaan dat de poppenmethode als hulpmiddel bij incestzaken onbruikbaar geworden is.

VK 13.-2.

Het Hof in Den Haag heeft een man vrijgesproken die was beschuldigd van het seksueel misbruiken van een of meer van zijn kinderen, nadat hij eerst door de rechtbank in Alkmaar en daarna in hoger beroep door het Hof in Amsterdam hiervoor veroordeeld was.

Een deel van de bewijsvoering waarop men zich in Alkmaar en in Amsterdam heeft gebaseerd vormde de informatie die de betrokken kinderen over het vermoede gebeuren hebben gege-

ven. De kinderen hebben hun verhaal gedaan in een gesprek met een orthopedagoge, die bij dit gesprek gebruik heeft gemaakt van de zogeheten anatomisch correcte poppen.

Het Hof in Den Haag heeft haar vonnis niet gemotiveerd en geen verband gelegd met de wijze waarop met de kinderen het gesprek is gevoerd. Niettemin wordt allereerst de conclusie getrokken dat het Hof het gebruik van anatomisch correcte poppen heeft afgewezen.

Telkenmale blijkt weer hoe hardnekkig het misverstand is rond deze poppen. Steeds weer wordt ten onrechte verondersteld, dat men uit de wijze waarop een kind met deze poppen speelt zou kunnen afleiden of er van seksueel misbruik, eventueel van incestueus misbruik sprake is. Dit is echter volstrekt onjuist. Het zou absurd zijn om uit dergelijk spel — of uit de afwezigheid van zulk spel — te concluderen of een kind al of niet seksueel is misbruikt, laat staan door wie.

mededelingen doet. Dit geldt ook als een kind gehoord wordt in verband met vermoedens van een delict waarvan het zelf slachtoffer is. Optimale helderheid is in het belang zowel van de verdachte als van het vermeende slachtoffer. Met anatomisch correcte poppen toon je geen incest aan evenmin als men met dinky-toys een verkeersovertredding kan aantonen. Het enige waarom het gaat is datgene wat een kind vertelt over dat wat er mogelijkwerwijs gebeurd is. En omdat kinderen dit vertellen soms moeilijk afgaat, zeker als ze jonger zijn, moet men hen daarbij soms helpen in het belang van alle betrokkenen.

Het is van tweeën een. Ofwel we nemen een kind als potentiële getuige serieus en helpen het om zijn verhaal over dat wat mogelijk gebeurd is zo eenduidig mogelijk te doen, ook als het mogelijkwerwijs niet alleen getuige maar ook slachtoffer is. Ofwel we vermijden alle risico's die het luisteren naar een mindermondige getuige met zich mee-

brengt en ontzeggen daarmee kinderen dus ook het recht om voor zichzelf bescherming en hulp te vragen.

Ik kan mij soms niet aan de indruk onttrekken dat een deel van de weerstand tegen het gebruik van de anatomisch correcte poppen voortkomt uit de algemene weerstand om het bestaan van incestueus misbruik van kinderen als probleem serieus te nemen. De wijze waarop de samenleving als geheel op dit probleem reageert is zeer dubbelhartig.

Enerzijds is er de op zich niet ongrijpelijke neiging om, wegens de vertrouwen die de berichten over dit probleem oproepen, de ernst en de omvang ervan te relativiseren. Nu kan relativeren op zich geen kwaad, maar soms loopt dit uit in bagataliseren. Het probleem wordt dan bijvoorbeeld weggevoerd achter termen als heksenjacht of massahysterie.

Anderzijds wordt over volwassenen die kinderen gebruiken voor hun eigen

seksuele behoeften geoordeeld als over de meest abjecte mensensoort. In deze incriminerende benadering, waarin het moreel verwerpelijke van het gedrag de boventoon voert lijkt het seksueel misbruik maken van een kind van een heel andere orde te zijn, dan andere, eveneens bijzonder schadelijke manieren van omgaan met een kind zoals ernstige verwaarlozing, dagelijks grof lichamelijk geweld of dagelijkse vernederingen.

Overschrijven behoeften aan respect, aan macht, aan gezag, overtrokken angst het kind niet meer de baas te kunnen of weerstand om voor een kind beschikbaar te moeten zijn kunnen ouders ertoe brengen dat ze stelselmatig geweld gebruiken of stelselmatig een kind verwerpen.

We hebben intussen geleerd om de mogelijkheid van geweld of verwaarlozing in te passen in onze beelden over opvoeden. We hebben er ook ruimschoots de tijd voor gehad. In vergelijking met geweld en verwaarlozing zijn de verhalen over incestueus misbruik nog betrekkelijk nieuw. Toch zullen we ook onder ogen moeten zien, dat ouder-kind-relaties evenzeer vertroebeld kunnen worden door seksuele behoeften van ouders.

Dit lukt alleen maar als we ons willen realiseren, dat ouder zijn en volwassen zijn geenszins identiek hoeven te zijn. En als er één domein is waarin kindrelatie en onvolwassenheid van volwassenen zichtbaar kan worden, ook of soms juist in hun omgang met kinderen, dan is dat het domein van de seksualiteit.

Zolang we er niet in slagen ook deze vertroebeling van de betrekking van een ouder tot zijn kind als een reële mogelijkheid onder ogen te zien, zolang zal denk ik geen middel deugen om een kind dat intussen wel van deze mogelijkheid weet heeft zijn verhaal te laten doen.

H. BAARTMAN
Bijzonder hoogleraar preventie en hulpverlening inzake kindermishandeling aan de Vrije Universiteit Amsterdam

Het Sam de Wolffstraat-criterium

Sekueel misbruik van kinderen is een onderwerp van publiek debat geworden. Komt het vaker voor dan vroeger? Of wordt het, juist dank zij dat publieke debat, tegenwoordig vaker gemeld? Justitiële autoriteiten en hulpverleners staan voor lastige problemen. Welke meldingen zijn geloofwaardig? Wie moeten ze geloven, de ouders, de anonieme melders, of het kind? Daarbij worden fouten gemaakt, zoals bij de Bolderkar-affaire en onlangs weer in Sneek, waar het lokale

Riagg zijn verontschuldigen aanbod aan een groep ouders uit de Sam de Wolffstraat die door hen van seksueel misbruik was verdacht. Volgens Adri van Montfoort, als pedagoog en jurist werkzaam bij de Rotterdamse Raad voor de Kinderbescherming, verdient het aanbeveling de positie van de ouders beter te beschermen. Voortaan zouden alleen nog meldingen van seksueel misbruik geregistreerd mogen worden, die de toets van een open bespreking met de ouders kunnen doorstaan. VK 17

Eind november vorig jaar kwam de Sam de Wolffstraat in Sneek in het nieuws door een vertrouwelijk rapport van twee hulpverlenende instellingen dat was uitgelekt naar de pers. In het rapport zou staan dat in die straat veel kinderen slachtoffer waren van seksueel misbruik. In de daarop volgende weken maakten de instellingen de terugtocht over die beweringen en op 6 januari meldde de Volkskrant dat de instellingen hun verontschuldigen hadden aangeboden aan de bewoners. Het is niet de eerste keer dat een schandaal ontstaat over vermoedens van seksueel misbruik. Wat is er aan de hand? Zijn de affaires „bedrijfsongevallen” in de hulpverlening, zien hulpverleners gedreven door subsidiezucht overal seksueel misbruik, is het allemaal massa-hysterie?

Seksueel misbruik is een *public issue* gemaakt door (ex)slachtoffers. Zij werden hierbij gesteund door de vrouwenbeweging die seksueel misbruik ziet als een van de vormen van seksueel geweld van mannen tegen vrouwen, voortkomend uit de machtsongelijkheid tussen mannen en vrouwen.

De berichtenstroom over seksueel misbruik van kinderen heeft onder meer geleid tot een zekere dadendrang. De hulpverlening moest dringend verbeterd worden, politie en kinderbe-

scherming moesten hun beleid drastisch wijzigen, iedereen moest worden bijgeschoold, het taboe moest worden doorbroken met publiciteitscampagnes, de exacte omvang van het probleem moest worden vastgesteld, er moesten meldpunten en samenwerkingsverbanden komen.

De oproepen tot deze veranderingen hadden soms een wat zenuwachtig karakter: het moest allemaal onmiddellijk, met terugwerkende kracht, ieder misbruik moest worden onderkend, het moest stoppen, het mocht gewoon geen dag langer doorgaan. Een van de eisen is daarbij steeds geweest dat moet worden uitgegaan van hetgeen de vrouw (het meisje) vertelt.

Massa-hysterie

De maatschappelijke aandring seksueel misbruik te onderkennen en te bestrijden heeft succes gehad in die zin, dat er meer signalen worden waargenomen door hulpverleners en meer vermoedens worden gemeld. Gemeten naar de uitkomsten van onderzoek naar het voorkomen van seksueel misbruik is het aantal meldingen en zeker het aantal interventies in gezinnen gezins extreem hoog. Eerder kan gesteld worden dat hulpverleners, kinderbeschermers, politie en justitie behoedzaam reageren op de maatschappelijke ontwik-

kelingen dan dat zij door massa-hysterie zouden zijn bevangen.

Dat deze instanties reageren is niet meer dan wat we van ze mogen verwachten, want wie wil er een hulpverlening en een justitie, die in het geheel niet zouden reageren op maatschappelijke ontwikkelingen?

Het is mijn stellige overtuiging dat de signalen en vermoedens in het algemeen niet achter een schrijftafel worden bedacht met het oog op te vragen subsidie, maar dat hulpverleners zich in de praktijk het hoofd breken over hoe om te gaan met de signalen die ze waarnemen. Hulpverlening kost geld en het ligt voor de hand dat de subsidieverstrekker verlangt dat de instellingen aangeven welke problemen zij ontmoeten voordat subsidie wordt toegekend.

Het probleem ligt naar mijn mening in het gegeven dat niemand weet hoe we moeten omgaan met vermoedens van seksueel misbruik en welke status we die moeten geven: zijn het onbewijsbare beschuldigingen, vaststaande feiten, strafbare feiten, subjectieve verhalen, geverifieerde meldingen?

Vermoedens van seksueel misbruik worden gemeld bij het Bureau Vertrouwensarts inzake kindermishandeling, de Stichting tegen Seksuele Kindermishandeling binnen het Gezin, telefoonnummers van instellingen tegen sek-

sueel geweld, of bij politie en kinderbescherming.

Door de nadruk op de positie van de slachtoffer is het verhaal van de beschuldigde ouder in eerste instantie naar de achtergrond gedrongen. Belangrijke meldpunten zoals het Bureau Vertrouwensarts geven niet stelselmatig bericht aan de ouders over het gegeven dat zij geboekt worden als pleger van seksuele kindermishandeling.

De algemene teneur in publikaties is — of was vóór de Bolderkar — dat hulpverleners geen contact moeten opnemen met de ouders omdat die toch alles zouden ontkennen waardoor het kind extra de dupe zou worden. Het gevolg is echter dat er een lappendeken is ontstaan van geregistreerde meldingen, vermoedens en beschuldigingen, waarvan in veel gevallen de ouders niet op de hoogte zijn.

Uitzonderlijk in de Sam de Wolffstraat is dat is uitgelekt dat hulpverleners seksuele kindermishandeling hadden signaleerd. Dat dergelijke signalen en vermoedens zijn vastgelegd in dossiers zonder dat de ouders dat weten is echter bepaald geen uitzondering.

De keerzijde van de aandacht voor het slachtoffer, de positie van de beschuldigde ouders, leek gedurende enkele jaren vrijwel geheel uit het collectief bewustzijn te zijn verdwenen. Dat is

enminste de enige verklaring die ik kan bedenken voor de schok die de Bolderkar veroorzaakte.

Achteraf gezien is het helemaal niet verwonderlijk dat er een dergelijk schandaal is ontstaan. In Engeland en de Verenigde Staten hadden zich al vergelijkbare schandalen afgespeeld en er is weinig denkwerk nodig om te zien dat de waarheid van het meisje een aanklacht is tegen de ouders waar deze zich tegen teweer zullen stellen. Daarbij komt het gegeven dat volwassenen over het algemeen een sterkere lobby naar de media hebben dan kinderen en dat de publieke opinie in Nederland kritisch staat ten opzichte van kinderbeschermend ingrijpen.

Maar hoe het ook zij, de ouders zijn terug op het toneel en er is geen reden te veronderstellen dat dit van incidentele of tijdelijke aard is.

De vraag is hoe we verder komen met de bestrijding van seksueel misbruik in de ongetuikelijke situatie dat we rekening moeten houden met de gerechtvaardigde belangen van het slachtoffer en met de positie van de aangesproken ouders.

Naar de aard is de strijd over de feiten deels onoplosbaar, zeker voor de hulpverlening. De beste garanties geeft hiervoor nog het strafrecht, maar het is lang niet altijd in het belang van het slacht-

offer die procedure in gang te zetten. In ieder geval is melden niet genoeg. Veel meer aandacht is nodig voor wat er daadwerkelijk kan worden gedaan met meldingen, wat de status van de informatie is, wat de positie van de ouders is, wie recht heeft op inzage in de dossiers.

Vertrouwensarts

Op dit moment worden er misschien wel enkele duizenden meldingen per jaar vastgelegd door verschillende instanties (volgens het jaarverslag van de Bureaus Vertrouwensarts kwamen daar in 1988 bijna 1500 meldingen van seksueel misbruik), waarbij in een aanzienlijk aantal gevallen de ouders niet van de melding op de hoogte zijn. Meldingen, die het Bureau Vertrouwensarts registreert als „geverifieerd” — waaruit ik begrijp dat het om vaststaande feiten gaat — zijn daarvan niet uitgezonderd.

Het bestaan van deze lappendeken van geheime meldingen met geheime informatie is naar mijn mening geen stap vooruit in de bestrijding van seksueel misbruik, maar schept eerder nieuwe problemen. Als argument voor het afzien van openheid ten opzichte van de ouders wordt steeds gegeven dat dit nodig is om het betreffende kind te beschermen. Nu ben ik een groot voorstander van het beschermen van kinderen tegen de wandaden van hun ouders,

Snekers ten onrechte beticht van seksuele kindermishandeling

Van onze verslaggever SNEEK - De Riagg-Friesland en de stichting voor sociaal-cultureel werk De Espel in Sneek distantieren zich van hun eerdere bewering, dat ongeveer vijftig kinderen uit de Sneker Sam de Wolffstraat „zowel binnen als buiten het gezin” seksueel worden mishandeld. Die bewering stond in een vertrouwelijk rapport over de situatie in de straat, dat de beide instellingen vorig jaar op verzoek van het gemeentebestuur hadden opgesteld.

Riagg en De Espel lieten vrijdagavond in een gezamenlijk persbericht weten dat zij die bewering betreuen en de bewoners van de Sam de Wolffstraat er hun verontschuldigen voor aanbieden. Dit publiekelijke excuus komt na een periode van moeizaam overleg tussen de Leeuwarder advocaten mr H. en W. Anker van de bewoners van de Sam de Wolffstraat en de raadslieden van de Riagg-Friesland en De Espel.

Al medio december eisten de bewoners via hun advocaten dat de twee instellingen hun beweringen onder excuses zouden terugnemen. Het formuleren van die verontschuldigen heeft desalniettemin nog enkele weken geduurd.

De commotie om het vertrouwelijk rapport, waarin de vermeende seksuele kindermishandeling was opgevoerd, ontstond eind november met een publicatie erover in de Leeuwarder Courant.

Om iets aan de veronderstelde onhoudbare situatie in de Sam de Wolffstraat te doen — er zou ook sprake zijn van onder meer terreur en intimidatie door bepaalde bewoners — hadden de beide instellingen in het rapport aan het gemeentebestuur het Preventie Projekt Sexuele Kindermishandeling voorgesteld, waarvoor subsidie werd gevraagd.

Al snel na de eerste publikaties in november over het uitgelekte rapport bleek dat de beweringen veel te ver gingen. Justitie en de Raad voor de Kinderbescherming reageerden boos. Verschillende passages werden door de bewoners als volledig onjuist en bijzonder grievend en kwetsend ervaren.

In het persbericht van gisteren wordt gesteld dat het rapport nooit is geschreven „als een bewezen weergave van een bestaande situatie. De beide instellingen hebben getracht hun zorg en bezorgdheid uit te drukken. Er is derhalve gedacht en geschreven vanuit aanwijzingen en (sterke) vermoedens. Het is duidelijk en begrijpelijk, dat voornamelijk de bewoners en in mindere mate de instellingen ernstig geschaad zijn.” De instellingen bieden de bewoners hun verontschuldigen aan.

In hetzelfde persbericht laten de bewoners weten de verontschuldigen te aanvaarden. „Niemand van de betrokkenen is bij de publikaties gebaat geweest. Integendeel, deze hebben de relatie tussen de betrokkenen ernstig verstoord.” Bewoners en instellingen zeggen nu een streep onder de affaire te zetten.

In een brief aan de bewoners van de Sam de Wolffstraat, die overigens al op 11 december vorig jaar werd geschreven, legt interim-directeur S. Louwsma van De Espel nog eens uit hoe en waarom het rapport tot stand kwam. Die brief werd geschreven nadat de instellingen en de raadslieden van de bewoners overeenstemming hadden bereikt over inzage van het rapport door de advocaten.

De hulpverlening voor enkele gezinnen door Riagg- en De Espel-medewerkers kwam volgens Louwsma in 1987/1988 op gang, nadat zich in de Sam de Wolffstraat een aantal gevallen van seksueel misbruik van kinderen had voorgedaan. Ook waren er andere problemen: er was een relatief hoog aantal ondertoezichtstellingen van kinderen uit de de straat. Over dat project werd contact met het gemeentebestuur opgenomen. Dat wilde een onderbouwing van het vraagstuk, die door de instellingen toen vertrouwelijk op papier is gezet. „Hierbij moet uitdrukkelijk worden vermeld dat het hier om informatie gaat die in 1988 speelde. De informatie was gedateerd”, aldus Louwsma.

VERVOLG VK 17

maar het is mij nooit gelukt te begrijpen hoe je een kind kunt beschermen zonder dat de ouders merken dat je daarmee bezig bent, of zelfs zonder dat de ouders weten dat je bestaat.

De nadelen van geheime informatie dringen zich echter wel op. Hulpverleners en kindbeschermers worden opgescheept met informatie, die zeer verontrustend is, maar die niet mag worden gebruikt. In plaats van het doorbreken van het taboe moeten hulpverleners in het contact met de ouders angstvallig letten op hun woorden. Er ontstaat een praktijk die op gespannen voet staat met de Wet op de Persoonsregistratie, de wet op de jeugdhulpverlening, de beroepscode in de vrijwillige hulpverlening en het patiëntenrecht.

Daarom stel ik voor, alle meldingen te toetsen aan het Sam de Wolffstraat-criterium, dat wil zeggen: nagaan hoeveel van de meldingen bestand zijn tegen een open bespreking met de ouders. Meldingen die daar niet tegen bestand zijn, of waar men daar met het oog op het effect voor het kind niet voor wil kiezen, kunnen niet als geverifieerde meldingen worden geregistreerd. Consequentie hiervan zal zijn dat dat een aantal meldingen niet kan worden vastgelegd in de dossiers van de meldpunten; dat betekent tevens dat er met die meldingen door hulpverleners, onderzoekers of justitie verder niets kan worden gedaan.

Ik ben me er van bewust dat ook hierna bezwaren kleven en dat het niet „de” oplossing is — want die bestaat niet. Maar wie roept dat dit voorstel indruist tegen het belang van kinderen, zou zich toch eens moeten afvragen of het bij seksueel misbruik van kinderen wel mogelijk is het kind te beschermen door informatie voor de ouders geheim te houden. En of vermeende voordelen van de bestaande procedure niet in het niet vallen, bij de schade van de affaires die telkens weer in de publieke opinie ontstaan.

ADRI VAN MONTFOORT
Schrijver is werkzaam bij de Raad voor de Kinderbescherming te Rotterdam.

Van Montfoort beschermt ouders ten koste van incest-slachtoffers

Volgens het „Sam de Wolffstraatcriterium” van Van Montfoort (Open Forum, 17 januari) zouden meldingen van seksueel misbruik alleen geregistreerd mogen worden als ze bestand zijn tegen een open bespreking met de ouders. Erik van den Muijzenberg, incestslachtoffer, is het hiermee hartgrondig oneens. Het „systeem-Van Montfoort” beschermt de daders ten koste van de slachtoffers.

Het systeem-Van Montfoort is een geweldig idee. Met één simpele maatregel wordt het aantal aangemelde gevallen van incest met tientallen procenten teruggebracht. Een verschrikkelijk lot dat ruim 6 procent van onze bevolking treft wordt aldus gereduceerd tot een ondergeschikt probleem.

Maar serieus; wat denkt meneer Van Montfoort met zijn voorstel te bereiken? Dat er beter met de belangen van ouders wordt omgesprongen ja, maar ten koste van incestslachtoffers. En dat terwijl ouders mans genoeg geacht moeten worden om zich tegen loze beschuldigingen te verdedigen en de positie van incestslachtoffers nu al uiterst belabberd is.

Voortaan wordt alleen geregistreerd als de hulpverlener tot wie het slachtoffer zich wendt, bereid is met de ouders te praten. Ten eerste levert dat ernstige onderrapportage op van het probleem. Het tweede gevolg vind ik ernstiger. Hulpverleners staan — gunstige uitzonderingen daargelaten — niet te springen om met incestdaders te gaan praten. Nog meer dan nu al het geval is krijgt de hulpverlener onder het systeem-Van Montfoort macht om met een grote

boog om het hele probleem heen te lopen. Dat dat helemaal geen denkbeeldig gevaar is moge mijn eigen ervaringen op dit terrein verduidelijken.

Ik ben als kind jarenlang seksueel misbruikt door een stiefvader. Toen ik me als 24-jarige bij de voorloper van de Sneker Riagg meldde met tal van emotionele problemen die als indicatie van seksueel misbruik gelden, weigerde de dienstdoende psychiater contact op te nemen met mijn ouders om uit te vinden wat er aan de hand was. In plaats daarvan werd ik doorgestuurd naar een heropvoedingskamp voor heroïneverslaafden. Daar hoorde ik natuurlijk niet thuis en na tien dagen ben ik weggegaan. Gevlucht moet ik eigenlijk schrijven, want de druk om te blijven was erg groot. Ondanks de in zo'n therapeutische gemeenschap toegepaste hersenspoeling valt een groot aantal van de behandelde weer terug in hun vroegere verslaving. Niet-verslaafden lopen een groot risico zelf verslaafd te raken omdat hun reguliere vriendschapsnetwerk door het verblijf in een therapeutische gemeenschap is afgebroken en ze in dat heropvoedingskamp vriendschap sluiten met heroïnegebruikers. Ze zijn daarmee van de regen in een wolkbreuk verzeild geraakt. Onder het systeem-Van Montfoort kan een ander plaats vinden zonder dat er een haan naar kraait, want de interventie van de „hulpverlener” wordt niet als interventie in een incestzaak geregistreerd. Er heeft immers geen gesprek met de ouders plaatsgevonden.

Zes jaar later dring ik er bij mijn stiefvader op aan nu eens hulp voor zichzelf te zoeken. Na enige omzwervingen meldt mijn moeder zich met hem aan bij dezelfde Riagg, en wel bij iemand die zich als „incestdeskundige” afficheert. Deze durft mijn stiefvader niet onder vier ogen te spreken. Mijn stief-

vader de waarheid vertellen over diens misdadige gedrag vindt hij „eh, moeilijk” en laat hij dus maar achterwege. Hij gelooft een incestdader op zijn woord — hoewel hem uit vakliteratuur bekend moet zijn dat daar geen reden voor is; integendeel — omdat hij hem anders de waarheid zou moeten vertellen en zoals gezegd: dat durft hij niet. Ook van dit gebroedde zou geen registratie plaatsvinden, want met de dader gaan praten is nu juist wat deze deskundige niet durft.

Omdat ik als incestslachtoffer niet zo tevreden ben over deze lafaard bel ik hem een paar keer op. Een half jaar en vijf uitvoerige telefoongesprekken later blijkt de man kinderpsychiater te zijn! (Geen wonder dat zijn Riagg meer dan twee jaar nodig heeft gehad voor het schrijven van een merkwaardig rapport over zekere straat.) Hij verwijst me door naar een collega van de volwassenenafdeling.

Helaas, dit blijkt de man te zijn die mij zes jaar eerder naar de afkickboerderij stuurde. Met mijn ouders praten wil hij nog steeds niet en in een telefoongesprek met hem wordt mij zo'n onzin over incesthulpverlening verteld dat ik hem uitnodig zijn standpunt in het openbaar te herhalen. Dat durft hij echter niet, maar evenmin biedt hij excuses aan. Als ik hem daarover opbel gooit de Riagg de hoorn op de haak. Probleem opgelost. Ook dergelijk wan-gedrag wordt onder het systeem-Van Montfoort niet geregistreerd.

Aan het huidige systeem kleven tal van bezwaren. Wat Van Montfoort voorstelt verbetert de toch al belabberde positie van incestslachtoffers echter geenszins en werkt slordig en ondoelmatig handelen van hulpverleners in de hand, terwijl hun falen ongeregistreerd blijft.

ERIK VAN DEN MUIJZENBERG

Weinig redenen om ouders beter te beschermen bij melding incest

De suggestie van Van Montfoort (Open Forum van 17 januari) dat nogal wat ouders ten onrechte worden beschuldigd van seksueel misbruik van kinderen berust niet op feiten, meent drs H. Mourits, directeur van de Landelijke Stichting Bureaus Vertrouwensarts inzake Kindermishandeling. Van de meldingen van seksueel misbruik die bij de bureaus binnenkomen, blijkt 95 procent te kunnen worden geverifieerd. Er zijn daarom niet veel redenen om de positie van ouders beter te beschermen.

Volgens Adri van Montfoort, als pedagoog en jurist werkzaam bij de Rotterdamse Raad voor de Kinderbescherming, verdient het aanbeveling bij meldingen van seksueel misbruik de positie van ouders beter te beschermen. Hij laat zich in deze stellingname leiden door een uitgelekt vertrouwelijk rapport over vermeend seksueel misbruik in de Sam de Wolffstraat in Sneek en door wat bekend staat als de Bolderkar-affaire.

Een stellingname welke ons niet weinig bevreemdt. De auteur weet dat er bij de tien bureaus Vertrouwensarts inzake Kindermishandeling in 1988 7500 meldingen van kindermishandeling

binnen het gezin binnenkwamen; 95 procent van die meldingen bleken terecht. Reden genoeg zou men veronderstellen om een pleidooi te houden voor een betere bescherming van kinderen binnen het gezin. Zo niet voor Van Montfoort.

Subjectieve verhalen

Voor Van Montfoort is het probleem dat niemand weet hoe we moeten om-

gaan met vermoedens van seksueel misbruik en welke status we die moeten geven: zijn het onbewijsbare beschuldigingen, vaststaande feiten, strafbare feiten, subjectieve verhalen, gespecificeerde meldingen?

Een merkwaardige probleemstelling. Vermoedens van seksueel misbruik zijn vooralsnog geen bewijsbare beschuldigingen, noch vaststaande feiten, noch subjectieve verhalen. Voor de bureaus vertrouwensartsen inzake kindermishandeling zijn meldingen van vermoedens van kindermishandeling niet meer en niet minder dan meldingen van vermoedens van kindermishandeling.

Deze meldingen worden vervolgens

met grote zorgvuldigheid en voorzichtigheid geverifieerd. Van de bijna 1500 meldingen van seksueel misbruik kan in 95 procent van de gevallen worden vastgesteld dat het inderdaad om seksueel misbruik ging. Wanneer men het aantal meldingen bij de bureaus vertrouwensartsen relateert aan de onderzoeksgegevens van Nel Draayer, moet aangenomen worden dat het feitelijk aantal gevallen van seksueel misbruik binnen het gezin beduidend hoger ligt.

De suggestie van Van Montfoort dat de positie van de ouders beter beschermd dient te worden omdat ze (vaak) ten onrechte van seksueel misbruik worden beschuldigd, stoelt derhalve niet op concrete en verifieerbare gegevens. Wij houden het er vooralsnog op dat de positie van kinderen beter beschermd moet worden. Daarom verdient het de voorkeur in gevallen van vermoedens van kindermishandeling of seksueel misbruik de ouders niet direct op de hoogte te stellen. Dit nog afgezien van het feit dat het seksueel misbruikte kind of de niet-mishandelende ouder zich vaak in eerste instantie verzert tegen informatie aan de pleger.

In vele gevallen vraagt de bescherming van het kind dat eerst meer inzicht is gekregen over de juistheid en de ernst van het vermoeden van seksueel misbruik. Dat Van Montfoort deze omzichtigheid en zorgvuldigheid meent te moeten afdoen met de kwalificatie „een lappendeken van geheime meldingen met geheime informatie” laten we voor zijn rekening.

Fysieke bedreiging

Van Montfoort schrijft niet te kunnen begrijpen hoe je een kind kunt beschermen door informatie voor ouders geheim te houden. Maar een kind dat (jarenlang) onder geweldige psychische druk en fysieke dreiging te verstaan heeft gekregen dat het zijn/haar mond moet houden is niet bij voorbaat geholpen wanneer bij een eerste vermoeden van mishandeling of seksueel misbruik de ouders daarvan op de hoogte worden gesteld.

We laten er geen misverstand over bestaan: ook de bureaus Vertrouwensarts inzake Kindermishandeling streven ernaar zo vroeg mogelijk ouders te

informer en uiteraard zal de hulpverlening aan kind en gezin in overleg, met de ouders gestalte krijgen.

Maar het uitgangspunt van de bureaus vertrouwensarts is de bescherming en de hulp aan het kind. Dat mag niet uit het oog worden verloren onder invloed van betreuwenswaardige misverstanden in Sneek en Dordrecht.

Incidenten als in Sneek en Dordrecht brengen het gevaar met zich mee dat er, met name bij de hulpverleners, een te grote terughoudendheid kan ontstaan om vermoedens van kindermishandeling en seksueel misbruik te melden. Wij betreuren die terughoudendheid zolang het aantal gevallen van seksueel misbruik vele malen groter is dan wordt gemeld. In die gevallen dat seksueel misbruik niet wordt gemeld, kan aan slachtoffer en gezin ook geen hulp worden geboden.

Wanneer Van Montfoort op basis van enkele incidenten een pleidooi meent te moeten houden voor een betere bescherming van ouderen is hem dat gegund. Maar de feitelijke gang van zaken rechtvaardigt een dergelijke opstelling niet.

H.A.A. MOURITS

Directeur Landelijke Stichting Bureaus Vertrouwensarts inzake Kindermishandeling

Eerdere bijdragen in deze discussie verschenen in Open Forum van 17 en 25 januari.

Bolderkar-affaire was risico van het vak VK 1-2

Wie moet welke rol spelen als het gaat om seksueel misbruik van kinderen? Volgens Adri van Montfoort „ligt het probleem in het gegeven dat niemand weet hoe we moeten omgaan met vermoedens van seksueel misbruik en welke status we die moeten geven: zijn het onbewijsbare beschuldigingen, vaststaande feiten, strafbare feiten, subjectieve verhalen, geverifieerde meldingen?”

Ik wil proberen de rol te verhelderen van de hulpverlener (m/v), die signalen krijgt van een slachtoffer. Is het de taak van de hulpverlener ouders te beschuldigen, vermoedens te bewijzen, feiten te verifiëren door deze te toetsen aan de ouders?

Wanneer een hulpverlener uit signalen van het kind begrijpt, dat er mogelijk incest in het spel is, kan hij twee soorten fouten maken. De eerste fout is dat hij de signalen negeert of onderschat, terwijl er in feite wel incest heeft plaats gevonden. Ten onrechte zal hij geen actie ondernemen.

De tweede fout die hij kan maken is dat hij de signalen verkeerd interpreteert of overinterpreteert, terwijl er in feite geen incest heeft plaats gevonden.

Er is een relatie tussen deze twee typen fouten: verkleint men de kans op de ene, dan vergroot men de kans op de andere.

Scheff beschreef in zijn boek *Being Mentally Ill* (1966) het typerende verschil tussen het handelen van artsen en juristen. Artsen zijn geneigd bij twijfel mensen eerder ziek te verklaren, omdat een ziekte negeren voor artsen meestal een riskantere fout is dan een gezonde ten onrechte te behandelen. Patiënten zijn het daar vaak niet mee eens.

Rechtvaardigen daarentegen handelen precies andersom. Zij maken liever geen fouten van het tweede type: een onschuldige ten onrechte te veroordelen. De wet schrijft hen dat voor: bij twijfel moet je een verdachte laten gaan. De advocaat zal overigens dan ook alles doen om aan te tonen, dat er twijfel mogelijk is.

Terug naar onze hulpverlener. Wat moet hij doen?

Gezien het voorgaande moet hij net als ieder kiezen tussen de twee typen fouten. Hij behoort voor het kwetsbare kind op te komen en zal zich gezien zijn taak dan ook eerder gedragen als de arts dan als de rechter. Signalen van het kind negeren of onderschatten betekent meer risico lopen dat de incest doorgaat. Het is de taak van een hulpverlener serieuze signalen bij het kind te rapporteren, ook bij twijfels.

Het is overigens de taak van de wetenschap en de praktijk om samen te blijven zoeken naar betere methodieken bij het door hulpverleners in kaart brengen van signalen van slachtoffers. De zogenaamde poppenmethode dient te gelden als een van de manieren waarop al onderzoekend wordt geprobeerd dat te doen. Niet als een methode die het bewijs oplevert waarmee ouders beschuldigd kunnen worden, zoals wel wordt gedacht.

Het is naar mijn mening niet de taak van hulpverleners om de signalen en vermoedens te verifiëren of de ouders ermee te confronteren, zoals Van Montfoort wil. Mourits repliceerde dan ook op 27 januari: „Voor de bureaus vertrouwensartsen inzake kindermishandeling zijn meldingen van vermoedens van kindermishandeling niet meer en niet minder dan meldingen van vermoedens van kindermishandeling”.

Deze rapportage komt vervolgens in goede handen. Volgens Mourits bleek 95 procent van de 7500 meldingen in 1988 terecht. Hieruit blijkt dat hulpverleners in het algemeen weten wat serieuze signalen zijn en dat de bureaus vertrouwensartsen weten hoe ze deze signalen verder uiterst zorgvuldig moeten en kunnen toetsen.

Bij de afweging tussen de belangen van potentiële daders en slachtoffers is ten onrechte vermeend seksueel misbruik een risico, dat gegeven de afweging van fouten inherent is aan het allereerst opkomen voor het kind door

In de speurtocht naar seksueel misbruik van kinderen komen ouders nogal eens in de knel, betoogde Adri van Montfoort in Open Forum van 17 januari.

H. A. A. Mourits van de Landelijk Stichting Bureaus Vertrouwensartsen repliceerde dat Van Montfoort zich zorgen maakt om niets. Vijfennegentig procent van de meldingen aangaande seksueel misbruik van kinderen blijkt immers correct te zijn. (Open Forum 27 januari) En die andere vijf procent dan, hebben die dan geen rechten, vraagt dr J. Wind zich nevenstaand af. Volgens orthopedagoog dr P. M. A. Wels zijn Bolderkar-achtige vergissingen echter moeilijk te vermijden.

de hulpverlener. Dat het met dat risico wel meevalt blijkt uit de eerder genoemde cijfers. Affaires zoals de Bolderkar en in Sneek zijn daarom misschien wel zeldzamer dan verwacht zou mogen worden. Ze krijgen dan ook naar mijn mening een onevenredig grote aandacht.

Laten de hulpverleners doen wat ze moeten doen: vermoedens doorgeven. Daarbij moet de fout van ten onrechte negeren of bagatelliseren door de hulpverlener het meest worden vermeden terwille van de bescherming van het kind.

PAUL M. A. WELS
Universitair Hoofddocent Orthopedagogiek aan de Katholieke Universiteit Nijmegen

Ook verdachte ouders hebben rechten VK 1-2

De manier waarop veel professionele kinderbeschermers reageren, als de positie van de van incest verdachte ouder ter discussie wordt gesteld, roept de vraag op: hoe komt het toch dat bij die beschermers de ratio het zo gemakkelijk aflegt tegen de emotie?

Zelfs een academische titel beschermt de beschermer niet tegen deze afwijking, zoals blijkt uit de kritiek van drs H. Mourits (Open Forum 27 januari) op Adri van Montfoort (Open Forum 17 januari) die vindt dat de verdachte ouders beter beschermd moeten worden.

Immers, zo zegt Mourits, 95 procent van de 7500 meldingen van mishandelingen bij de vertrouwensartsen binnengekomen bleek terecht en evenzo (toevallig?) 95 procent van de 1500 meldingen van seksuele mishandeling.

Zelfs al zou dit laatste getal juist zijn (seksueel misbruik kan zelden met 100 procent zekerheid worden aangetoond, waardoor anderen tot lagere getallen komen), waarom mag dan de positie van de ouders niet beter worden beschermd?

Als nu inderdaad bij vijf procent geen sprake is van seksueel misbruik, hoef je dan als kinderbeschermers geen rekening te houden met de belangen van de verdachte ouders? Moeten we zelfs bij nul procent hun rechten niet respecteren?

Nu kunnen de beschermers zeggen: die vijf procent ouders moeten we dan maar opofferen op ons heilige beschermingsaltaar, namelijk om die 95 procent van de kinderen te redden. Helaas, dat gaat ook niet op. Zelfs als maar vijf procent onschuldig zou zijn, dan nog worden niet alleen die ouders opgeofferd, maar ook een aantal van hun kinderen. Immers, de beschermers voeren het kind meestal meteen af naar een inrichting, waarmee het in ieder geval een ernstig, en na een seksueel misbruik een dubbel, trauma oploopt. Op aanbidding van excuus door de beschermer, laat staan op zijn ontslag, hoeft de ten onrechte gearresteerde vader niet te rekenen. Hij krijgt op zijn best een financiële schadevergoeding; maar, dit

kan een ontworcht gezin en vooral het kidnapt-trauma van een klein kind niet repareren. (Sommige vaders kunnen de ervaring misschien wel verwerken).

En als zo'n niet mishandeld kind eenmaal professioneel wordt beschermd (lees: gevangengezet), komt het niet gauw vrij. Denk maar aan de Bolderkar-affaire: de vijfjarige Isabel moest plus minus een jaar zitten, maanden nadat de vader was gerehabiliteerd. Net als bij de 4½-jarige „Sandy” (Volkskrant 13-5-89); de kinderrechtter Eradus liet haar — hoewel alleen thuis met haar pleegzusje — door vijf vreemden (waaronder twee agenten) afvoeren naar een inrichting waar ze 8½ maand moest zitten, waarvan zes zonder haar moederfiguur te mogen zien.

Bij de vereniging „Ouders voor Kinderen” zijn tientallen van dergelijke gevallen bekend.

Waarom mogen de ouders niet worden ingelicht, zoals door alle werkelijk deskundigen wordt geadviseerd?

Hoeveel van de verdachte vaders hebben na de mededeling van een dergelijk vermoeden de mishandeling voortgezet? Hoeveel zijn met hun lustobject verdwenen?

Zolang Mourits geen getallen verschaft over de risico's van de twee strategieën, blijven de zijne nattevingerwerk.

Wat drijft beschermers als Mourits toch? Heksenjacht-mentaliteit? Een *in-group out-group*-fenomeen? Een krampachtige poging hun status te bevestigen en hun werk te houden? Of misschien een combinatie van dit alles?

Laten we ons troosten met de gedachte dat zijn discussiebijdrage een *selffulfilling prophecy* is, dat door zijn emotionele benadering zijn vrees, dat de beschermers terughoudender zullen worden, bewaarheid zal worden. Laten we hem daarvoor dankbaar zijn.

Dr J. WIND
Arts en medewerker Vrije Universiteit
Eerdere bijdragen in deze discussie verschenen in Open Forum van 17, 25 en 27 januari.

Incest VK 3-2

Door al dat gekisbis over kinderscherming versus ouderbescherming (zie Open Forum van de afgelopen weken) worden valse tegenstellingen gecreëerd.

Belangen van kinderen en belangen van ouders lopen bij normale verhoudingen parallel. Het zou daarom naar mijn mening logisch zijn als ouders die ten onrechte verdacht worden van incest niet vanuit de verdediging reageren, c.q. zich als beledigde partij opstellen, maar gewoon meewerken om dingen op te helderen.

Evenzo doet het mij nogal overtrokken aan als de goegemeente roept dat je tegenwoordig geen kleuter meer op schoot mag nemen of je zou van incest/seksueel misbruik worden verdacht. Als er niets aan de hand is, en dat weet je zelf verdomd goed, hoef je ook niet schichtig om je heen te gaan kijken.
ASSEN F. Rijnboutt-Eisenburger

worsteling van de maatschappij (inclusief de hulpverlening) om met haar angst voor het fenomeen seksueel misbruik om te gaan.

Wanneer men informatie aan ouders onthoudt, zou dit als een uiting van angst beschouwd kunnen worden; de grootste angst betreft natuurlijk de confrontatie met de pleger van seksueel misbruik.

Tegelijkertijd denk ik dat wij, de maatschappij, net zo bang zijn om aan ouderlijk gezag, aan de ouderlijke macht te gaan peuteren. We willen de kinderen nu wel geloven, maar we belasten ouders liever niet.

Daarbij gaat het mijns inziens niet zozeer om de positie van de ouders, maar om hun rol in het seksueel misbruiken van kinderen. Daar mogen wij niet omheen.

Toch kan het door Van Montfoort gelanceerde Sam de Wolffstraat-criterium op een andere manier nuttig blijken: meldingen die niet bestand blijken tegen een open bespreking met de ouders, zijn bij voorbaat meer aandacht waard van kinderbeschermers en hulpverleners.

Dan lopen we in ieder geval niet het risico dat we de hele ernstige gevallen „missen”. Dat zou wel gebeuren wanneer het criterium gehanteerd wordt volgens de procedure-Van Montfoort.

Daar waar ouders niet bereid zijn op enigerlei wijze over een melding te praten, ligt terreinbraak voor de ontwikkeling van een hulpverleningsmethodiek. Mogelijk kan dit criterium daartoe een aanzet vormen.

AMSTELVEEN J. van der Staay
Orthopedagoog en onderzoeker op het gebied van kindermishandeling aan de Vrije Universiteit

Criterium VK 25

Zeer terecht schrijft Adri van Montfoort in Open Forum van 17 januari dat het de vraag is hoe seksueel misbruik van kinderen bestreden kan worden als rekening moet worden gehouden met de belangen van het slachtoffer, maar ook met de positie van de aangesproken ouders.

De schrijver beschrijft duidelijk de

Niemand kan enig juiste aanpak incest claimen

^{VK 6-2}
Het pleidooi van Van Montfoort (Open Forum 17 januari) voor het zogenaamde Sam de Wolffstraat-criterium, heeft zoals te verwachten was, de nodige reacties opgeroepen. Seksueel misbruik van kinderen is nu eenmaal een controversieel onderwerp. Er zijn tal van kritische vragen te stellen over de positie van alle betrokkenen bij de opvang en hulpverlening, over de belangenconflicten tussen ouders en kinderen, en dienovereenkomstige belangenconflicten bij hulpverleners.

Vaak illustreert seksueel misbruik ernstige relatieproblemen. Tussen partners en tussen partners als ouders tegenover hun kinderen. Seksueel misbruik heeft niet zelden de functie om problemen tussen huwelijkspartners als het gaat om intimiteit, seksualiteit, machte en volwassenheid niet écht onder ogen te hoeven zien vanwege de risico's van uiteenvallen van het gezin. Seksueel misbruik fungeert zo als een oplossing die tegelijkertijd zelf weer tot probleem wordt.

Grofweg zijn de reacties van hulpverlening en justitie op seksueel misbruik als volgt te onderscheiden:

1. Primaire politie-interventies: Dit zijn alle acties met als doel de pleger van het seksueel misbruik te straffen. Er is immers sprake van een misdrijf.
2. Primaire hulpverleningsinterventies: Dit zijn alle acties gericht op de bescherming van het kind als slachtoffer.
3. Primaire therapeutische interventies: Dit omvat alle acties gericht op het

Incest is niet simpelweg te bestrijden door de dader te bestraffen en het slachtoffer te helpen. Incest is een dermate complex probleem dat geen enkele instantie het primaat van de enig juiste aanpak kan claimen. Hulpverlening vereist derhalve een samenwerking waarbij de belangen van zowel het kind als van de ouders aandacht verdienen, zo betoogt Riagg-medewerker Jelis van Leeuwen in een bijdrage aan de discussie over het „Sam de Wolffstraat-criterium“.

gezin met als belangrijkste oogmerk de condities waaronder seksueel misbruik optrad te veranderen.

Het zal duidelijk zijn dat bovengenoemde interventievormen niet zelden dwars door elkaar heen lopen. Ook is er een permanente spanning tussen strafrecht en hulpverlening omdat niet alle seksueel misbruik juridisch en wettig overtuigend bewijsbaar is. De noodzaak voor justitie om (terecht) wettig en overtuigend bewijsmateriaal te leveren alvorens een burger te straffen, maakt dat bij een ontkennende verdachte de afloop van een strafrechtelijke procedure niet zelden hoogst onbevredigend is.

Hulpverlening bij deze complexe problematiek, betekent dat geen enkele instantie het primaat voor de enig juiste aanpak kan claimen. Hulpverlening vereist derhalve een samenwerking. Dit moet gebeuren vanuit een systeem dat de volgende eigenschappen bezit:

- a. *eensgezindheid* voor wat betreft een visie op seksueel misbruik binnen gezinnen en de te realiseren doelen: het misbruik moet stoppen; de pleger is als

enige verantwoordelijk voor dat misbruik, de ouders zijn beiden verantwoordelijk voor de condities waaronder seksueel misbruik heeft kunnen plaatsvinden. Te nemen beslissingen dienen niet verder te traumatiseren.

- b. *differentiatiemogelijkheden* waarbij afzonderlijke instellingen zich met leden van het gezin kunnen identificeren en solidariseren op voorwaarde dat alle beschikbare informatie wordt gedeeld zodat er geen nieuwe „geheimen“ worden geschapen tussen hulpverleners.

- c. *erkenning van elkaars rol, kennis, ervaring, verantwoordelijkheden*. Politie-optreden, justitie-interventie en hulpverlening behoeven elkaar niet uit te sluiten, maar kunnen elkaar complementeren.

Vanuit een dergelijke aanpak is er een goede waarborg dat de aanwezige soms (ogenschijnlijk) sterk tegengestelde belangen tussen ouders en kinderen, de afweging krijgen die en de slachtoffers (vaak kinderen) en de ouders verdienen. Voorkomen moet worden dat

hulpverleners en politie de positie gaan innemen van „betere ouder“: wij weten wat goed is voor jullie en jullie kinderen.

Het niet bespreken van vermoedens, van signalen van seksueel misbruik met ouders, continueert het taboe op het zwijgen, en schaaft niet zelden het betrokken kind nog meer, dan dat het kinderen (en ouders) helpt. Hoe meer het seksueel misbruik besproken kan worden met de betrokken gezinsleden hoe moeilijk en pijnlijk dat ook is voor alle betrokkenen, hoe groter de kans is dat alle betrokkenen daadwerkelijk geholpen kunnen worden. Dit sluit strafvervolgning niet uit, het sluit echtscheiding en uithuisplaatsing van kinderen ook niet uit. Het betekent niet kostte wat het kost het gezin „bij elkaar houden“. Want als een ding duidelijk wordt, dan is het wel dat seksueel misbruik een molensteen is om de nek van alle betrokkenen, in het bijzonder van de kinderen. Vanwege hun toekomst maar niet alleen die van hun, dient ook de politiek zich veel nadrukkelijker met deze problematiek te bemoeien en vooral te stoppen met het tot *non-issue* te maken.

JELIS VAN LEEUWEN

Maatschappelijk werker Riagg Jeugdzorg Groenlo, coördinator consultatie-adviesteam incest

Eerdere bijdragen in deze discussie verschenen in de Volkskrant van 17, 25, 27 januari en 1 februari.

Vader VK 25

Dag Adri van Montfoort,

Het is 1960. Ik ben vier jaar. Mijn vader doet iets stiekems met me wat ik eng vind, onprettig en waardoor ik voortdurend bang blijf voor hem. Weet ik veel hoe dat heet, wat het betekent en wat de buitenwereld ervan vindt?

De buitenwereld bestaat uit veel kinderen, soms treiterkoppen, soms leuke speelmakkers. En schooljuffrouwen naar wie je met de armen over elkaar moet luisteren voor je mag spelen. En oma's die „lief hondje“ tegen je zeggen en die je twee beschuiten met suiker geven. Mijn leven is mijn leven, ik denk er niet over na, ik ervaar slechts, als een kind dat van dag tot dag leeft.

Pas jaren later leer ik dat ik niet met pa in een ruimte moet blijven. De geur van gevaar.

Inmiddels ben ik al, zonder me daarvan echt bewust te zijn, een schichtig kind geworden (met een vaag smoesje de kamer uitglippen als iedereen plotseling weg is behalve hij), dat alle volwassenen wantrouwt en ze niet serieus kan nemen (jouw brutale smoel staat me niet aan, dreigt pa dan).

Diep in mezelf voel ik me slecht, smerig, overbodig. Het feit dat ik m'n zusje pest, stotter, nagels bijt en het liefst alleen ben, met veel kleren aan, zelfs in bloedhete zomers in een broeierige tent, wijt m'n familie aan het feit dat ik, als puntje bij paaltje komt, niet zo'n waardevol mens ben.

Voorbeelden van volmaakte nichtjes. Zo moet ik ook worden, zeurt m'n moeder, of er alleen maar een klein beetje op lijken! M'n enige waarde die ik voor mezelf ontdek, is het feit dat ik goed kan tekenen, en een knutselaar ben die dode materialen tot leven brengt.

Toch nog een applaus. Maar zelfs dit applaus wordt door mezelf betwijfeld; ik voel me een verstekeling en een dief die stiekem jat, telkens wanneer ik een kunstwerk aflever.

Als mijn vader op m'n elfde al mijn diploma's verscheurt, en schreeuwt dat ik niets waard ben, blijft er nauwelijks zelfrespect over, maar er gaat wel iets broeien van binnen.

Sputterend van woede verscheur ik, alleen gelaten, m'n lievelingsrok. Pa, gealarmeerd door de herrie, informeert of ik gek geworden ben. Ja pa, ik was gek, nee pa, ik zal 't niet meer doen.

M'n enige strohalmje is nog m'n religieuze gevoel. Op de achtergrond is er altijd nog Jezus die wel van me houdt. Helaas is pa me te snel af. Hij houdt nog meer van God dan ik. Het bewijs is dat ik m'n zusje pest, m'n moeder een grote mond geef en koekjes jat. Als ik echt van Jezus hield, zou ik dat niet doen, zegt hij verdrietig. Beschaamd beloof ik beterschap, dat zou Jezus ook willen.

Pa houdt een boekje bij waarin hij al m'n slechte daden opschrijft: op school niet opgelet, brutaal geweest thuis, moeder verdrietig gemaakt, enzovoort. Als pa het gebedje bij de maaltijd afschaft, en op mijn geschokte reactie hierop declameert dat je hele leven een gebed moet zijn, glijdt het strohalmje langzaam uit m'n vingers. Als pa's leven een gebed is, moet God wel een hekel aan mij hebben.

Ik ontdek in de bijbel dat vrouwen onderworpen moeten zijn aan mannen, kinderen aan hun ouders. Kinderen zijn welkom bij Jezus, maar kennelijk geldt dat alleen voor goede kinderen. Tot mijn ontzetting moet ik aanvaarden dat God er vooral voor de mannen is en kennelijk weinig boodschap heeft aan mij en aan mijn leven.

Ik besluit voortaan alleen op mezelf af te gaan. Als ik op die manier nog een achterdeurtje voor Jezus openhoud, is dat mooi meegenomen. Maar het geeft wel een gevoel van eenzaamheid en wanhoop.

Om m'n veertiende strompel ik op twee krukken en een gipsen been (nee, dat hadden zij niet gedaan, gewoon een ongeluk) en zit pa weer achter me aan. Ik kan geen kant uit, hij is veel sneller (verder niemand thuis natuurlijk). IJlings smeer ik 'm naar buiten in de regen, „afsprake met vriendin“.

Pas een jaar later durf ik hem van me af te duwen en een grote mond te geven als-ie me plotseling van achter begint te betasten. Die grote mond geeft me een eindeloos gevoel van macht, ik voel me plotseling bevrijd, lap voortaan alle volwassenen aan m'n laars. Klein draakje wordt Draak.

Een kleine twintig jaar later probeer ik herhaalde malen met m'n ouders samen schoon schip te maken, wederzijdse fouten te erkennen en opnieuw te beginnen als volwassen, gelijkwaardige mensen. Die pogingen lopen op de klippen. Het wordt me duidelijk dat pa zichzelf niet wenst te zien als incestpleger.

En ma is zielig, wast haar handen in onschuld. Ze kan zich ook die urenlange preken over mijn verdorvenheid niet herinneren, en de pakken slaag nauwelijks. En: zij hebben het zo moeilijk gehad, met vier kinderen, en zelf heeft ze ook zo'n ongelukkige jeugd gehad.

Ja moeder, ja vader, dat is me bekend, daar heb ik zoveel mogelijk rekening mee gehouden, en daarom wil ik dat we allemaal weer vriendjes worden. Laten we elkaar vergeven en vergeten, dat hebben we nodig, en laten we nu alsjeblift allemaal gewoon gaan doen.

Maar nee: het is geheel mijn probleem, ik ben degenen die moeilijk doet en altijd al zo lastig was. Zij zijn gezonde en aardige mensen die mij wel willen helpen als ik het moeilijk heb...

U begrijpt het wel. Als halverwege de jaren zestig een leger hulpverleners onze straat was binnengebajerd om mij te redden (waar ik zo intens naar verlangde: haal me alsjeblift weg hier, geef me alsjeblift een lief en warm nest) hadden mijn ouders ze er in vijf minuten weer uitgeknikkerd. Ze staan bekend als zeer fatsoenlijke, intelligente en goed opgeleide burgers. Zo beleefd en voorkomend, geld en goederen voor hun kinderen, een vriendelijk woord voor iedereen, enzovoort. Ze zeiden altijd: je boft maar dat jullie ouders als wij hebben! Andere kinderen hebben het veel slechter getroffen.

Op school zeiden ze dat ook, burens vonden dat ook. Wie gelooft er dan nog een stotterend, nagelbijtend en schichtig kind dat koekjes jat?

Intussen ben ik een psychisch wrak geworden. Ik zit al jaren in de WAO. Meneer van Montfoort, ik wens u veel succes met uw niet-behandeling van niet geverifieerde incestmeldingen.

Naam en adres bij de redactie bekend

Hirsch Ballin: meer politie en justitie

Door een onzer redacteurs **NRC**

DEN HAAG/TILBURG, 16 jan. — De Nederlandse politie en justitie moeten op dezelfde sterkte worden gebracht als in andere Europese landen. Dit zei minister Hirsch Ballin (justitie) gisteren tijdens een CDA-bijeenkomst in Tilburg.

In de praktijk komt dit neer op een mogelijk forse uitbreiding, afhankelijk van het land dat Hirsch Ballin als maatstaf neemt. Premier Lubbers zei tijdens dezelfde bijeenkomst voorstander te zijn van uitbreiding van het staatsapparaat ten bate van de „interne veiligheid”. Het geld daarvoor zou volgens Lubbers gevonden moeten worden op de defensiebegroting, de „externe veiligheid”.

Volgens Hirsch Ballin zijn „de tijden dat Nederland het met aanzienlijk minder agenten en officieren van justitie af kon voorgoed voorbij”. De sterkte van de politieke en justitiële instanties moet volgens hem „geleidelijk

aan op ongeveer hetzelfde niveau worden gebracht als elders in Europa”. Volgens cijfers van de Raad van Europa, gepubliceerd in september 1987, heeft Nederland 228 agenten per 100.000 inwoners. België heeft er 303 en de Bondsrepubliek 318.

Als motief voor de uitbreiding noemt de minister de „extra sterke stijging” van de criminaliteit in Nederland vergeleken met andere Westeuropese landen. Sinds 1960 is de criminaliteit in Nederland vertienvoudigd en sinds 1980 met nog eens zestig procent gestegen. In zes grote gemeenten is de criminaliteit sinds 1980 opnieuw verdubbeld. Sinds 1985 lijkt de trend met lichte stijgingen van ongeveer 1 procent omgebogen, maar „het zijn nog steeds stijgingen”. Jaarlijks wordt in Nederland voor een bedrag van 7 miljard gulden gestolen en vernield.

Pag. 3: Reveil van 'waarden'

Pag. 9: Hoofdartikel

Door een onzer redacteurs **NRC**

DEN HAAG/TILBURG, 16 jan. — Minister Hirsch Ballin (justitie) vindt een reveil van levensbeschouwelijke waarden een belangrijk doel van de sociale vernieuwing. Dat kunnen christelijke waarden zijn, maar ook een humanistische of onderwerpgebonden oriëntatie, „zoals de milieubeweging”. Hirsch Ballin zei dit in een rede voor een CDA-bijeenkomst in Tilburg.

Volgens hem heeft de ontzuiling in de jaren zestig gezorgd voor een „sociaal-culturele leemte” waardoor de jeugd delinquentie explosief heeft kunnen stijgen. Hij zei niet voor een restauratie van het zuielenstelsel te pleiten maar wel voor een herwaardering van de resultaten die ermee werden geboekt. „De tijd lijkt nu rijp voor een minder eenzijdig-nega-

Hirsch Ballin wil reveil van 'waarden'

tieve visie op de vroegere verzuilde samenlevingsopbouw.” Er zou sindsdien een „erosie van normbevestiging” hebben plaatsgevonden.

Hirsch Ballin zei dat „een deel” van de normstellende en handhavende taken door politie en justitie verricht moet worden. Daartoe moet de politie fors worden uitgebreid. Maar hij legde in zijn rede de nadruk op wat in CDA-jargon „het maatschappelijke middenveld” wordt genoemd. De „identiteitsgebonden maatschappelijke instellingen” moeten

„de fundamenten leggen van net onmisbare gemeenschapsgevoel”. De individuele burgers moeten binnen een „vitaal” maatschappelijk middenveld „weer inhoud kunnen geven aan hun burgerschap”.

Een reveil van levensbeschouwelijke waarden acht Hirsch Ballin daarbij belangrijk. Als voorbeeld noemde hij de instelling van die leraren en sociaal werkers die de afgelopen jaren de Hein Roethofprijs voor het beste preventieproject uitgereikt hebben gekregen. Dezen bleken vaak naast hun professionele motivatie „ook over een inhoudelijke inspiratie” te beschikken. Volgens Hirsch Ballin kan dat een christelijke oriëntatie zijn, „maar ook een humanistische of een onderwerpgebonden oriëntatie zoals die van de milieubeweging”.

Kritiek Kamer op 'centraal concept' van Hirsch Ballin

Door een onzer redacteurs **NRC**

DEN HAAG, 17 jan. — Het concept van de „democratische en sociale rechtsstaat” dat minister Hirsch Ballin in het regeerakkoord tot centraal concept voor justitie in de jaren negentig heeft bevorderd is in de Kamer op voorzichtige kritiek gestuit. Hirsch Ballin had aangekondigd daarvoor een „globaal plan” te zullen schrijven. Maandag legde hij een gehoor van CDA'ers in Tilburg alvast uit dat het „maatschappelijke middenveld” daarin een belangrijke rol zal spelen. Hij pleitte toen voor een reveil van levensbeschouwelijke waarden en „oriëntatiekaders”.

De VVD-fractie liet tijdens de behandeling in eerste termijn weten aan zo'n plan geen enkele behoefte te hebben. De „oude goede plannen” zijn nog onvoldoende uitgevoerd, aldus Korthals. „De tijd van voorbereiding en discussie bij justitie zou voorbij moeten zijn”, meende dit Kamerlid die daarmee tevens een oordeel leek te vellen over zeven jaar VVD-leiding op justitie. Mocht die „verantwoordelijke samenleving” naar CDA-model er toch komen, dan leek Korthals een vergelijking met de 19e eeuwse rechtsstaat gepast, toen de gilden en de kerkelijke instanties hun „knellende macht” uitoefenden. Hij waarschuwde voor „de risico's van afhankelijkheid en machtsmisbruik”. Korthals vond bovendien dat er eigenlijk geen verschil was met het concept van de terugtrekkende overheid uit de kabinetten Lubbers 1 en 2, die bevoegdheden en geld overhevelde naar lagere instanties. „Het is op een slimme wijze herontdekt.”

Wolffensperger zei de nieuwe nota straks best te willen lezen maar „een licht gevoel van teleurstelling” had hem bij de begroting toch wel bekropen. „Wat gebeurt er nu eigenlijk méér dan het doortrekken beleidslijnen waarover wij al vele jaren praten?” Waarna hij opnieuw een pleidooi hield voor herstel van de geloofwaardigheid van de over-

heid. Wolffensperger wilde vooral weten wat het kabinet precies beoogde met de kryptische zin uit het regeerakkoord dat „effectief aansluiting moet worden gezocht bij het zelfregulerend vermogen binnen de samenleving en haar verschillende geledingen”. Mevrouw Swildens zei dat de PvdA belangstelling had voor het plan, maar waarschuwde tegelijk dat „het zelfregulerende vermogen niet dient te worden overschat”. Als de minister daar straks geheel op vertrouwt zal het recht van de sterkste gelden, vreest zij.

Hirsch Ballin: ideoloog en snelschaker

Door onze redacteur **FOLKERT JENSMMA**

DEN HAAG, 20 jan. — „Er is dringende behoefte aan een vitaal maatschappelijk middenveld waarbinnen de individuele burger weer inhoud aan zijn burgerschap kan geven. Deze revitalisering van het maatschappelijke middenveld zie ik als één van de hoofd-doelstellingen van de sociale vernieuwing.”

Hier spreekt Ernst Maurits Henricus Hirsch Ballin (39), minister van justitie. Uit de verte oogt Hirsch Ballin serieus en ouwelijk, van nabij blijkt hij jongensachtig en geestig. Een snelschaker, die alle partijen wint en graag even napraat. Voor de pers is hij minder de bovenmeester die Korthals Altes vaak was. Maar wie z'n vragen verkleedt als beschuldigingen wordt op z'n plaats gezet. Hij is een minder begaafde spreker dan de glasheldere Korthals Altes. — Hirsch Ballin stapelt moeilijke woorden en eindigt soms met een langdurig uhhh. Maar na drie maanden heeft hij al meer in het openbaar gelachen dan Korthals Altes in zeven jaar.

In de Tweede Kamer verdedigde hij deze week twee begrotingen: Justitie en Antilliaanse zaken en dat ging betrekkelijk vlot. De onwennigheid van zijn eerste optreden, toen hij tijdens een mondeling overleg consequent het niet-bestaande Kamerlid „Bergsma” toesprak, is verdwenen. Pas toen Eisma mede namens Van den Berg suggereerde er dan maar Eisberg van te maken drong de fout tot Hirsch Ballin door.

Zo korzellig en quasi-vermoed als minister Dales de Kamer toe-

sprak, zo betrokken en energiek toonde Hirsch Ballin zich. De Antillen heeft hij in drie maanden geheel gereorganiseerd. Voor het Koninkrijksstatuut komt een Gemeenebestconstitutie in de plaats. Er komen aparte bestuurlijke eenheden in de Antillen waarbij Aruba zijn aparte plaats mag behouden. Het was een klinkende politieke en staatsrechtelijke overwinning. De Antillen zijn het er mee eens en alle fractievoerders prezen de minister om zijn snelle, scherpe analyse en originele oplossing.

Nieuwsanalyse

Bij de begroting van Justitie leek hij even het slachtoffer van z'n eigen daadkracht te worden. De instellingsbeschikking van de onderzoekscommissie naar de euthanasiepraktijk in Nederland viel verkeerd: waarom was er geen overleg geweest over taakopdracht en samenstelling? Hij had alleen willen waken tegen het 'verzanden' van de euthanasiediscussie, zo verzekerde hij de Kamer.

Pastoraal

Veruit het interessantst waren de opmerkingen die de nieuwe minister deze week maakte over de rol van justitie in de jaren negentig. In het regeerakkoord was sprake van „effectief aansluiten bij het zelfregulerend vermogen van de samenleving”. Hirsch Ballin zou daarover een 'globaal plan' schrijven, waarin ongetwijfeld het CDA-concept van het 'maatschappelijke middenveld' centraal

zou staan. In Tilburg gaf hij maandag in ronduit pastorale termen zijn visie alvast weer. De samenleving heeft na de ontzuiling van de jaren zeventig weer de behoefte aan „nieuwe integratie- en zingevingskaders”.

Het deed denken aan de ideeën van die andere katholieke hoogleraar rechtsgeleerdheid uit het zuiden die wegens bewezen intellect op jeugdige leeftijd minister werd: A.A.M. van Agt en zijn ethisch reveil. Hij doelde op een herwaardering van conservatieve waarden, maar in de publiciteit kwam het over als een pleidooi voor een nieuw zedelijkheidsbesef.

Een zedenmeester lijkt Hirsch Ballin niet te zijn — maar wel een ideoloog. In Tilburg zei hij dat het er weinig toe deed waarin men geloofde, als men maar ergens in geloofde. Christendom, humanisme, zelfs de milieubeweging kon als 'oriëntatiekader' dienst doen. Wie het zonder moet stellen valt ten prooi aan consumptisme of narcisme, meent hij. „Een verlies van elke oriëntatie creëert een geestelijk machtsvacuüm, waarin sekten op jacht kunnen gaan en waaruit ook ontvankelijkheid voor fundamentalisme te verklaren is.” Aldus Hirsch Ballin in 1987 in Christendemocratische Verkenningen, waarin hij het welzijnswerk de voordelen van financiële kwetsbaarheid voorhiel. Geringere afhankelijkheid van staatsubsidies „zal haar vitaliteit en overtuigingskracht ten goede komen”. Mits die geestelijke oriëntatie er natuurlijk is. Dan komen de spontane giften uit het maatschappelijke veld vanzelf.

Hirsch Ballin is geen gelover in de overheid als pleister op alle wonden. De verzorgingsstaat vond hij in een artikel uit 1984 „een wildgroei van de sociale rechtsstaat”. Het door hem bedachte CDA-concept van de democratische en sociale rechtsstaat steunt op een huwelijk tussen klassieke grondrechten, die de burger vrijwaren van overheidsingrijpen, en sociale grondrechten, die de overheid verplicht de burger te beschermen tegen sociaal-economische factoren. Heel wat anders dan de socialistische rechtsstaat die vrijheid ondergeschikt maakt aan de sturing van de economie. En totaal verschillend van de liberale rechtsstaat „die zich slechts om afweer van overheidsdwang bekreunt”.

Overheidsdwang

Hirsch Ballin verdedigt het subsidiariteitsprincipe: de overheid grijpt alleen daar in waar het echt moet. Het is nota bene in de opkomst van het actiegroepen-weten dat Hirsch Ballin het bewijs van zijn gelijk ziet. Dáár vindt men nog „gemeenschappelijk gedragen waarden”, daar is solidariteit, daar is identiteit, daar wordt soepel en snel gereageerd. Het dood-gesubsidieerde, ooit particuliere welzijnswerk wordt door de burger niet meer onderscheiden van het overheidsloket. Zo ga je dus niet om met het maatschappelijke middenveld. Hirsch Ballin draagt het evangelie van de gespreide verantwoordelijkheid uit — maar hoe je daar de criminaliteit mee bestrijdt, horen we pas dit voorjaar.

Hirsch Ballin verwacht moraal met realiteit

NRC 22 Door Herman Franke

De analyses van criminaliteitsproblemen die de nieuwe minister van justitie, Hirsch Ballin, bij de parlementaire behandeling van de justitiebegroting wereldkundig maakte, getuigen noch van een briljante geest, noch van een sterk analyserend vermogen. Dat is jammer omdat de bewindsman er onmiddellijk ingrijpende beleidsvoornemens aan verbond: méér politie en méér justitie.

Volgens de minister zijn de tijden dat de Nederlandse samenleving met minder agenten en officieren van justitie toekon dan andere landen dat konden, voorgoed voorbij. De criminaliteitscijfers in Nederland zouden de laatste jaren veel sterker gestegen zijn dan in andere Westeuropese landen. Vooral de groei van criminaliteitsproblemen in onze grote steden zou veel sterker zijn.

De gedachte is kennelijk dat criminaliteitscijfers in Nederland sneller zijn gestegen omdat wij minder politiemensen per hoofd van de bevolking hebben. Zowel over die gedachte als over de cijfers valt veel te zeggen wat in het parlement niet gezegd is.

De beweringen over criminaliteitscijfers berusten op tamelijk recent uitgevoerde vergelijkingen tussen het aantal misdrijven dat in Nederland en andere Westeuropese landen jaarlijks ter kennis van de politie komt. Daaruit blijkt dat die geregistreerde criminaliteit in Nederland halverwege de jaren zeventig tot de laagste in Europa behoorde. Daarna ste-

bevolking om het leven door misdrijven dan in de meeste andere Europese landen. Ook mishandeling wordt betrekkelijk weinig geregistreerd.

De politie in Nederland doet het dus best, zo lijkt het. Maar zo eenvoudig ligt dat niet. Uit meer wetenschappelijk-criminologische analyses van problemen rond misdaad en straf blijkt steeds sterker dat de aard en omvang van justitiële reacties op criminaliteit maar weinig van invloed is op de aard en omvang van criminaliteit. In het bijzonder de ontwikkeling van criminaliteit hangt met talrijke andere culturele, sociale en economische factoren samen.

De situatie in Nederland illustreert dat inzicht. Ondanks dat er in Nederland minder politiemensen rondlopen dan in de meeste andere landen, is het niveau van geregistreerde criminaliteit hier betrekkelijk laag. In de Verenigde Staten daarentegen, waar én meer politie is én de straffen veel zwaarder zijn, wordt meer gestolen, vermoord en mishandeld dan in Nederland of welk ander Westuropees land.

De minister geeft op grond van de beschikbare cijfers dus niet alleen een veel te alarmerend beeld van de criminaliteitsproblemen in Nederland, hij legt ook veel te simpele verbanden tussen het aantal politiemensen en criminaliteit. Het volgen van wat eerstejaars colleges in de criminologie zou hem al tot veel voorzichtiger analyses gebracht hebben.

De analyse van Hirsch Ballin vertoont op een belangrijk ander punt een inconsistentie. Terwijl hij pleit voor meer politie en meer officieren van justitie bij de aanpak van criminaliteit, zoekt hij de oorzaken van stijgende cijfers (die overigens al enkele jaren stabiliseren) in de erosie van levensbeschouwelijke waarden en gemeenschapsgevoelens, waaraan vooral de ontzuiling van onze samenleving en het zwakker worden van sociale verbanden zouden hebben bijgedragen. Hij pleit dan ook voor een reveil van waarden.

Ook op deze analyse valt veel aan te merken. Bijvoorbeeld op de moraliserende benadering van criminaliteit, terwijl in de sociale werkelijkheid heel andere factoren tot misdrijven leiden dan een 'slechte inborst'.

Waarom het hier echter gaat is dat de minister enerzijds criminaliteit als een simpel probleem van meer of minder justitiële reacties lijkt te beschouwen en anderzijds juist betoogt dat oorzaken en oplossingen meer op het morele vlak liggen en te maken hebben met brede sociale ontwikkelingen.

Dat kan natuurlijk niet. Het lijkt er dan ook sterk op dat de minister zich meer door behoudende sentimenten heeft laten leiden dan door talent voor analyse.

De auteur is universitair docent aan het criminologisch instituut 'Bonger' van de Universiteit van Amsterdam.

In tal en last

NRC 16

DE NIEUWE MINISTER van justitie, Hirsch Ballin, belooft voor de politie te worden wat zijn voorganger Korhals Altes is geweest voor het gevangeniswezen. Onder diens bewind werd het aantal cellen bijna verdubbeld van 3.948 in 1981 tot 7.638 dit jaar. Hirsch Ballin stelde gisteren op een CDA-bijeenkomst in Tilburg voor de politiesterkte in Nederland als streefgetal „ongeveer hetzelfde niveau als elders in Europa”.

Dat betekent een uitbreiding van de Nederlandse politie met ten minste tien, wellicht twintig procent. Uiteraard geldt dit alleen voor de justitiële takken van dienst en niet voor de algemene politie. Hirsch Ballin onderstreept zijn medeverantwoordelijkheid voor het hele politiestelsel, maar hij staat toch vooral voor het eigen standje. Zijn boodschap valt dan ook niet los te zien van het touwtrekken over de grootscheepse reorganisatie van de politie, waarin hij zich reeds eerder behendig toonde.

UITBREIDING van de politie valt altijd goed. Toch is het rekensommetje dat zo handig in de ministeriële boodschap is gevlochten wat al te simpel. Al was het alleen omdat tussen gevangeniswezen en politie de rechterlijke macht zit bekneeld. Die heeft tijdens de formatie van het nieuwe kabinet reeds aangedrongen op een 'Deltaplan' voor de rechtspleging. De titel geeft aan dat het voor de overbelaste magistraten nu reeds pompen of verzuipen is. Meer politie vergroot het aanbod — en de achterstanden.

Een scherpzinnig jurist als de nieuwe bewindsman realiseert zich natuurlijk ook wel dat er in de criminaliteitsbestrijding sprake is van „een strafrechtelijke keten”, dus het aantal officieren van justitie moet meegroeien.

EEN TROOST — als men het zo wil noemen — voor de rechterlijke macht is dat een kwart meer politie niet resulteert in vijftientig procent meer politieproduct, zoals strafzaken. Hooguit een kwart van de sterkte wordt aangewend voor het primaire politiewerk; driekwart van de sterkte wordt gependend achter het bureau, in het overlegcircuit, aan opleidingen of aan „persoonlijke verzorging”. Ook in Engeland bleek uit onderzoek „more police solve less crime”.

Hirsch Ballin heeft het misschien allemaal niet zo precies bijgehouden maar het aandeel van het primaire politiewerk in de totale produktie is de afgelopen tien jaar jaar onveranderd zo verontrustend laag. De Nederlandse politie zit zichzelf danig in de weg en het blijkt zeer moeilijk de vastgeroeste bureaucratie open te breken.

In arren moede heeft het vorige kabinet de budgettaire duimschroef aangezet. Niet elegant, maar de Nederlandse politie lijkt nu eindelijk bezig daadwerkelijk onder ogen te zien dat het weinig helpt „een blik agenten open te trekken”, zoals ooit onnavolgbaar werd uitgedrukt door een Amsterdamse politie-officier. De uitlatingen van Hirsch Ballin kunnen door de politie moeilijk anders worden verstaan als een signaal dat het allemaal wel meevalt met de plicht om de efficiency te verhogen. Zeker nu premier Lubbers ook in Tilburg suggereerde dat er best wat geld kan worden overgeheveld van de externe naar de interne verdediging.

De Nederlandse politiesterkte is eind jaren zeventig, begin jaren tachtig al eens drastisch opgetrokken. Het is geen stimulans gebleken voor de broodnodige hervormingen wanneer de politie enkel en alleen groeit in tal en last.



Slechte inborst of sociaal probleem? (Foto: Middelkoop)

gen de cijfers bij ons inderdaad relatief wat sneller, hoewel dat evengoed het effect kan zijn van een verbeterde registratie als van toegenomen criminaliteit.

Criminaliteitscijfers lenen zich, door nationale verschillen tussen opsporingsapparaten en strafrechtelijke systemen, überhaupt moeilijk voor vergelijkingen. Als we daar even van afzien (wat dus eigenlijk niet mag) klonk Nederland hierdoor op naar de middenmoot. Wat betreft gewelddadige criminaliteit, dat wil zeggen moord, doodslag en mishandeling, behoort Nederland nog steeds tot de minst gewelddadige landen in de westerse wereld. Er komen bijvoorbeeld jaarlijks aanzienlijk minder mensen per hoofd van de

NRC 30

Criminaliteitscijfers

In zijn artikel over de criminaliteitscijfers in Nederland (NRC Handelsblad, 22 januari) stelt H. Franke dat op grond van de beschikbare cijfers de minister enerzijds een te alarmerend beeld geeft van de criminaliteitsproblemen en anderzijds te simpele verbanden legt tussen het aantal politiemensen en criminaliteit. Niemand vraagt zich echter af of die cijfers wel een betrouwbaar beeld kunnen geven.

De emeritus hoogleraar L. Hulsman waarschuwt in zijn publicatie 'Afscheid van het strafrecht' tegen het gebruik van statistische gegevens over criminaliteit. Een ieder die zich ooit met de verzameling van statistische data heeft beziggehouden, weet dat het lastig is dergelijke gegevens ondubbelzinnig te registreren. Bij gebrek aan voldoende categorieën, rangschikt de onderzoeker het feit in een aangrenzende categorie. Op deze wijze geven de cijfers een vertekend beeld van de werkelijkheid. Daarnaast versluiert het ogenblik van registratie een juiste waarneming. Telling van bijvoorbeeld het aantal processen-verbaal naar aanleiding van een aangifte, leidt tot niets. Van iedere aangifte wordt immers een stroom van processen-verbaal opgemaakt. Het is onmogelijk hierin een juiste schifting aan te brengen. Als men het aantal gedetineerden per hoofd van de bevolking als maatstaf voor de criminaliteit neemt, dan moet men bedenken dat dit cijfer ook stijgt wanneer er strenger wordt gestraft.

En hoeveel gedragingen zijn in de loop der tijd strafbaar gesteld waarna een periode van gedoging volgde om vervolgens geheel straffeloos te worden. Of omgekeerd! Dergelijke tendenties laten zich onmogelijk vangen in de criminaliteitsstatistiek.

Ton Boekhoudt,
Utrecht.

Infiltreren door de politie wordt steeds moeilijker

TR 3
Van een onzer verslaggevers
DEN HAAG – Het wordt voor de tien infiltratieteams van de politie steeds moeilijker om contacten te leggen in criminele organisaties. Criminelen zijn steeds meer op hun hoede voor undercover-agenten die bijvoorbeeld als koper van drugs optreden.

Volgens het hoofd van de Centrale recherche informatiedienst (CRI), J. Wilzing, zal de politie het middel van de infiltratie wel blijven gebruiken. Pseudokoop werd tussen 1985 en 1987 door Amsterdamse rechercheurs voor het eerst toegepast als middel tegen drugshandel. „Het succes zoals pseudokoop dat de eerste jaren heeft gekend, zal vermoedelijk op deze manier niet snel meer worden bereikt”, zei Wilzing gisteren tijdens zijn nieuwjaarstoespraak.

De CRI blijft altijd vaag over de omvang van het aantal undercover operaties. In 1985 zou in 108 zaken gebruik zijn gemaakt van politie-infiltranten. Daarna is de inzet van undercover's alleen maar toegenomen. Afgelopen jaar zouden in zo'n 130 zaken pseudokopers zijn ingezet.

Uit de toespraak van Wilzing blijkt dat de pseudokopers niet alleen bij drugstransacties worden ingezet. Het grootste deel van die acties had er vorig jaar wel betrekking op (56 procent), maar twaalf procent ervan stond in verband met handel in vals geld en valse cheques en 7 procent had te maken met overtredingen van de Vuurwapenwet. Een kwart van alle infiltratie-acties in 1989 had betrekking op vermogensdelicten.

Succes

Ongeveer veertig procent van de infiltratie-acties is succesvol. De overige, mislukte of wegens gevaar voortijdig afgebroken, acties leveren vaak nog wel nuttige informatie op over het criminele milieu.

Van de tien infiltratieteams zijn er drie ondergebracht bij de Amsterdamse gemeentepolitie. De rechercheurs doen twee jaar lang niets anders dan undercover-activiteiten. Verder heeft de gemeentepolitie in Rotterdam net een infiltratieteam opgericht. De andere teams zijn van de rijkspolitie. Daarnaast beschikken gemeenten als Den Haag, Zoetermeer, Arnhem en Utrecht over enkele undercover-agenten.

Wilzing maakte gisteren verder bekend dat het aantal overvallen vorig

jaar behoorlijk is gestegen, vergeleken met 1988: 1428 tegenover 1341 het jaar ervoor. Het cijfer van 1428 is een record. Tot nu toe was 1987 een 'topjaar' met 1400 overvallen.

Onder die 1428 overvallen vorig jaar waren er 378 op banken en postkantoren, 27 op geldtransporten, 196 op woningen en 599 op juweliers, taxi's of mensen op straat.

Opvallend vindt het hoofd van de CRI de daling van het aantal overvallen op beroepsmatige geldtransporten: 27 in 1989 tegen 38 in 1988. Deze vermindering is vermoedelijk het gevolg van een betere bouwtechnische beveiliging bij de banken en nieuwe technieken als de 'plofkoffer' bij het transport te voet. Wat de groepsriminaliteit betreft is er volgens de CRI sprake van een afname in geregistreerde zaken en buit: 1419 zaken en een buit van 41 miljoen in 1989 tegen 1752 zaken en een buit van 46 miljoen gulden het jaar daarvoor.

Het door de CRI geregistreerde aantal verkrachtingen daalde vorig jaar licht (180 tegen 183), het aantal aanrandingen steeg enigszins (212 tegen 196) en het aantal gevallen van ontucht met minderjarigen liep behoorlijk op (167 tegen 106).

Wilzing constateerde dat in de praktijk niet is gebleken dat Nederland een belangrijk land is op het gebied van de vervaardiging van kinderporno, hoewel dat in het buitenland wel vaak gesuggereerd wordt.

Cocaine

De inbeslagname van cocaine is vorig jaar fors gestegen. In 1989 werd 1350 kilo cocaine onderschept en in beslag genomen, tegen 517 kilo het jaar ervoor. De heroïnevangst nam af: 370 tegen 510 kilo. Verder werd, zei Wilzing, bijna de helft minder hennep en hasj in beslag genomen: 30 000 kilo in 1989 tegen 68 000 in 1988.

De korpschefs van de Rotterdamse en Enschedese politie uitten gisteren tijdens hun nieuwjaarstoespraken hun bezorgdheid over het politiebeleid van de nieuwe regering. Commissaris R. H. Hessing noemde de zeggenschap die de minister van justitie krijgt over een deel van het politie-budget „een slechte ontwikkeling”. Die ontwikkeling staat volgens de Rotterdamse korpschef niet op zichzelf. Want terwijl de zogenoemde BOP-pot, bestemd voor bovenlokale bestrijding van zware criminaliteit, wordt beheerd door een procureur-generaal, worden de gel-

den voor de samenwerking beheerd door de beide politieminsters (binnenlandse zaken en justitie).

Hessing constateert dat er steeds meer sprake is van incidenteel beleid en ad-hoc financiering waarbij de bevoegdheden telkens op een andere plaats komen te liggen. „Naast de burgemeester krijgen wij er steeds meer informele korpsbeheerders bij, waardoor een onderlinge afstemming en integratie van politiefuncties eerder bemoeilijkt dan vergemakkelijkt wordt. Deze bedenkelijke ontwikkeling zou op termijn zelfs kunnen leiden tot een

tweedeling binnen de politie, te weten een lokale of regionale politie en een justitiële politie”, aldus Hessing.

De Enschedese hoofdcommissaris van politie P. D. Uzerman, die ook voorzitter is van het Landelijk coördinerend politieberaad (CPB), zei geen verantwoordelijkheid te willen dragen voor blokkades of vertragingstactieken tegen een nieuw politiestel. Ook hij is van mening dat de geldstroom naar zowel de landelijke als de regionale politiediensten via slechts één ministerie moet lopen.

Commentaar

Stouw 3-1-1990

Geen reden voor angst

Elke misdaad is er één te veel en we snakken naar het moment dat we iedere vorm van misdaad helemaal kunnen uitbannen; al wijzen alle tekenen erop dat het nooit zo ver zal komen.

Maar dat betekent niet dat wij in een zwaar criminele samenleving wonen; één waarover met opmerkelijke volharding wordt gesproken als een maatschappij waarin je 's avonds niet meer veilig over straat kunt gaan, omdat op elke hoek een overvaller loert.

Gisteren maakte de Centrale Recherche Informatiedienst de cijfers over 1989 bekend. Als één ding daaruit duidelijk wordt, is het wel dat we niet in de greep van de harde straatterroristen verkeren. Als we de cijfers uitsplitsen dan komen we voor het jaar 1989 uit op 599 geregistreerde overvallen op juweliers, taxi's en gewone straatrovers. 599 overvallen teveel, maar we hebben het over ruwweg 600 overvallen op een totaal van meer dan 14 000 000 Nederlanders.

Natuurlijk, elke overval schokt het slachtoffer, ook als deze het er zonder verwondingen en met slechts lichte financiële schade afbrengt. Het is een afschuwelijke ervaring, die je niet zo maar van je kunt afzetten.

Maar de cijfers van de CRI, aldus uitgesplitst, maken onze maatschappij tot een aanzienlijk minder onveilige dan wel eens in Den Haag en elders aan de borreltafel wordt beweerd. Ten onrechte eindigt het Nederlandse tv-programma 'Opsporing Verzocht' dan ook niet met dezelfde mededeling als de Engelse versie 'Crimewatch': ga hier niet slecht van dromen, de statistieken wijzen uit dat slechts een zeer klein deel van de bevolking eens in z'n leven in aanraking komt met dit soort misdaad.

Wél tonen de cijfers tegelijk een verdere verharding aan van de aard van de overvallen op geldinstellingen en -transporten. Dat aantal is nog steeds niet helemaal gestabiliseerd, al valt tegelijk uit de cijfers af te leiden dat nieuwe beveiligingsvormen effect beginnen te sorteren. Wie ook het toenemend aantal geldautomaten aan de openbare weg ziet, waar iedereen vrijwel open en bloot geld haalt, houdt z'n hart vast bij het denken aan nieuwe criminele ontwikkelingen.

Tenslotte verdient de opmerking van de CRI, dat Nederland geen centrum van kinderporno is gebleken, internationaal veel aandacht. Met name in de Verenigde Staten wordt er voor het eigen gemak maar vanuit gegaan dat het liberale Nederland een makkelijke vestigingsplaats voor de exploitanten van kinderporno. Enkele incidenten lijken dat soms te bevestigen, maar wie de omvang van de ontmantelde handel ziet, kan alleen vaststellen dat het op Nederlandse schaal al zo weinig voorstelt, dat er van een internationaal centrum helemaal geen sprake kan zijn.

De cijfers die de CRI heeft gepresenteerd, zijn geen aanleiding om tevreden achterover te gaan leunen. De onveiligheid op straat gaat verder dan alleen overvallen. Maar we zouden elkaar wel iets minder angst voor criminaliteit mogen aanpraten.

Politie legt verhoor incest-slachtoffers vast op videotape

TR 5
Van onze correspondent
NIJMEGEN – De rijkspolitie van Nijmegen wil het verhoor van seksueel misbruikte kinderen op video vastleggen. Dat gebeurt nog dit jaar in een studio waar de jonge slachtoffers zich op hun gemak voelen. Nijmegen volgt hiermee de Amsterdamse politie, die dit systeem sinds vorig jaar gebruikt.

Het grootste voordeel is dat het slachtoffer zijn of haar pijnlijke ervaring slechts een keer hoeft te vertellen. Die verklaring wordt door verschillende camera's geregistreerd. Ook blijkt dan hoe een kind op bepaalde vragen reageert omdat gezichtsuitdrukkingen worden vastgelegd.

Dank zij die beelden zou de rechter het slachtoffer niet opnieuw hoeven verhoren. Bovendien komt de rijkspolitie met het video-verhoor tegemoet aan de kritiek op ondervraging van kinderen die gemakkelijk te beïnvloeden zijn.

„Het wordt, nu allemaal op band vastgelegd, zodat je eventuele kritiek kunt weerleggen”, stelt een woordvoerder.

Medewerkers van de sectie Jeugdzaken en Hulpverlening krijgen eerst een speciale training om kinderen te verhoren. Dat gebeurt op een nieuwe manier in een kindvriendelijke ruimte. Omdat het korps hierover nog niet over beschikt, wordt dit jaar gestart in een studio op de Nijmeegse Universiteit.

Voorlopig wordt de video alleen gericht op slachtoffers van seksuele delicten. Het aantal veroordelingen op dit gebied steeg sinds 1980 met 44 procent. Die stijging is een landelijke tendens.

Met het video-verhoor volgt Nijmegen Amsterdam. Daar worden niet alleen slachtoffers verhoord, maar ook kinderen die als enige bij een delict aanwezig zijn geweest. Zij kunnen als getuige dienen. Dat gebeurt alleen als een kind hiervan geen schade ondervindt. De politie weegt dat zorgvuldig af omdat het 'heel wat los maakt'. Het komt regelmatig voor dat daarom geen verhoor plaatsvindt.

Gebeurt dat wel, dan komen de kinderen in een speciaal ingerichte kleurrijke studio. In Amsterdam zijn 7 medewerkers opgeleid om hen te verhoren. Hoewel de evaluatie pas dit voorjaar plaatsvindt, staat het succes nu al vast. „Als je zorgvuldig verhoort en opneemt, gelden kinderen als even goede getuigen.”

Gemeenten krijgen extra geld voor VK 19 misdaadbestrijding

EDE (ANP) — Minister Dales van Binnenlandse Zaken wil de komende vijf jaar 60 miljoen gulden uittrekken voor criminaliteitspreventie in de gemeenten. Dit bedrag maakt deel uit van de 350 miljoen gulden die in deze kabinetsperiode extra aan criminaliteitsbestrijding wordt uitgegeven.

De minister zei dit donderdag op een congres van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in Ede over criminaliteit. Volgens Dales moet ook bij beleidsgebieden als woningbouw en stadsvernieuwing meer de nadruk worden gelegd op het voorkomen van misdrijven. Politie en brandweer zouden op dit terrein een adviesfunctie kunnen vervullen.

Een ander thema dat de komende jaren de aandacht van de ministeries van Justitie en Binnenlandse Zaken zal krijgen is het vergunningen- en vestigingsbeleid.

Radio en televisie beperkt welkom bij strafprocessen

Job Knap

In rechtszaal hoort privacy

voor te gaan

Van onze verslaggever **YK 11**
AMSTERDAM — De rechtbank in Amsterdam is onder een aantal strikte voorwaarden bereid pers met microfoons en camera's toe te laten bij strafprocessen. De rechtbank vindt dat de openbaarheid van de rechtszittingen in beginsel ook geldt voor de audiovisuele media. De bescherming van de privacy van verdachten en andere niet-professionele deelnemers aan het proces rechtvaardigt echter het stellen van beperkingen aan fotografen en radio- en televisiemedewerkers.

Dit schrijft de president van de Amsterdamse rechtbank, mr B. Asscher, in een concept-leidraad over de toelating van audiovisuele media bij strafzaken. Hij heeft die leidraad gemaakt in overleg met het Openbaar Ministerie en de Raad van Toezicht van de Orde van Advocaten.

De rechtbank krijgt geregeld het verzoek van fotografen en radio- en televisiemakers opnamen te mogen maken van de behandeling van strafzaken. De schrijvende pers wordt behalve op besloten zittingen altijd toegelaten en hoeft daarvoor geen toestemming te vragen. Volgens Asscher zijn de audiovisuele media echter indringender en kunnen ze betrekkelijk gemakkelijk ook nog na lange tijd selectief gebruik maken van het beeld- en geluidsmateriaal.

Dat gegeven en de bescherming van de privacy rechtvaardigen volgens de rechtbankpresident het onderscheid tussen de schrijvende pers en de andere media. Daarom zullen de audiovisuele media ook altijd toestemming moeten vragen voor opnames, niet alleen van de rechtbank, de officier van justitie en de advocaten, maar ook van de verdachten, getuigen en slachtoffers. Die toestemming kan bovendien te allen tijde worden ingetrokken.

Varianten

Asscher noemt drie varianten van het maken van beeld- en geluidsopnamen. De eerste is de opname van „kop en staart” van het proces: het voorlezen van de dagvaarding door de officier van justitie en van het vonnis door de voorzitter van de rechtbank. De tweede variant is de opnamen van de „dragende delen” van het proces: het voordragen van de dagvaarding, het requisitoir, het pleidooi en het uitspreken van het vonnis.

De meest vergaande variant is het opnemen van het hele proces. Asscher: „Gezien de ingrijpendheid van deze variant en de invloed die deze kan hebben op de procesgang zelf, dient met het geven van toestemming de grootste terughoudendheid te worden betracht.” Het rechtstreeks mondeling verslaan van de zitting wil Asscher niet toestaan, evenmin als rechtstreekse uitzending.

NRC 15-2
 Volgens een concept leidraad voor toelating van audio-visuele media in de strafzaal zal de rechtbank Amsterdam onder bepaalde voorwaarden radio en tv toelaten op de strafzittingen. Voorwaarden zijn wel dat de particuliere (niet professionele) procesdeelnemers toestemming geven, dat de professionele deelnemers mogen adviseren over de toelating van deze media en dat per geval wordt bepaald welke gedeelten mogen worden opgenomen. Ook fotografen vallen onder dit regime.

De schrijvende (inclusief de tekenende) pers mag er altijd al bij, tenzij de deuren ter zitting worden gesloten op grond van hetgeen het Verdrag van Rome in artikel 6 noemt „het belang van de goede zeden, van de openbare orde of 's lands veiligheid in een democratische samenleving, wanneer de belangen van minderjarigen of de bescherming van het privéleven van partijen bij het proces dit eisen of/ten in die mate als door de rechter onder bepaalde omstandigheden strikt noodzakelijk wordt geoordeeld wanneer openbaarmaking de belangen van de rechtspraak zou schaden”.

In de praktijk worden de deuren hoogst zelden gesloten en is er een journalistieke code ontstaan die inhoudt dat geen tekeningen worden gepubliceerd indien de betrokkene nadrukkelijk te kennen geeft dat niet te wensen, en die de identiteit van de betrokken particuliere procespartij afschermt door slechts initialen te noemen.

In NRC Handelsblad van 26 januari verzet Rolph Pagano zich fel en rechtlijnig tegen de clausuleringen die deze leidraad aanbrengt op de openbaarheid. Hij erkent weliswaar de behoefte aan bescherming (van de privacy) tegen de media, maar beroept zich op de suprematie van de rechtsbeginselen persvrijheid en openbaarheid van rechtspraak in onze democratische rechtsstaat. Pagano heeft de mensenrechtverdragen en de grondwet slechts gedeeltelijk aan zijn zijde. Wel heeft zijn betoog iets aantrekkelijks: als bij ons iemand publiekelijk terecht wordt gewezen, moet je niet halverwege de deur op een kier zetten en A wel en B niet laten meegenieten.

Wat mij betreft ligt het primaat bij de privacy en niet bij de openbaarheid. Eigenlijk hebben maar zeer weinigen er mee te maken welke schurkenstreek X aan Y heeft geleverd en hoe een ei ander wordt 'opgelost'.

Wat de rechtbank Amsterdam heeft gedaan is nu ook de tv uitnodigen te komen kijken hoe de rechtbank ter terechtzitting de strafrechtelijke conflicten aanpakt. Zij wil tot zekere hoogte verantwoording afleggen. Op grond van de indringendheid van het medium, dat een extreem ontluisterend en stigmatiserend effect kan hebben, worden de audiovisuele media gediscrimineerd ten opzichte van de schrijvende pers en het particuliere publiek.

Kort geleden werd een weerzinwekkend misdrijf behandeld. De zaal was afgeladen met rechtbankverslaggevers en in een groot aantal kranten werd de zaak tot in detail besproken. De rechtbank deed veertien dagen later uitspraak met een uitzonderlijk uitvoerig gemotiveerd vonnis, waarvan ten behoeve van de pers een aantal exemplaren klaar lag. Er was toen evenwel geen enkele journalist: het bleek uitsluitend te gaan om de sensatie.

De reden dat de openbaarheid van de rechtspraak zo'n dogma is, hangt samen met de angst voor geheime politieke processen en inquisitie. Het publiek moet weten wat en wie er worden vervolgd, dat er procedurele normen worden geteerd, en welke dwangmiddelen en sancties worden toegepast. Vooral aan de betrokkene moeten een aantal rechten worden toegekend en hij moet aan de bel kunnen trekken als hij meent dat hem tekort wordt gedaan. Daaraan is voldaan als opsporing en vervolgingsbeleid pu-

bleek ter discussie staan, dwangmiddelen wettelijk genormeerd zijn, de beschuldiging duidelijk en de uitspraak kenbaar is.

Controle op de rechtspraak krijgt dus gestalte in een aantal

organisatorische en procedurele regels, de collegialiteit, de professionaliteit, het hoger beroep, de rechtsbijstand, de vrijheid van de verdachte geen medewerking aan het onderzoek te verlenen, de interne openbaarheid (het tijdschrift kunnen kennisnemen van belastende gegevens en het goed geïmformeerd zijn over de procedure), kortom het bouwmerk van de rechtsbescherming. De openbaarheid maakt daarvan geen noodzakelijk deel uit. Belangrijker is dat de verdachte/ veroordeelde onbemlemde contactvrijheid met de media heeft.

Houterig gedrag

Door het protocol ter zitting en de pretentieuze entourage gedragen de mensen zich veelal schuw en onwaarachtig. Zelfs de professionele procesdeelnemers gedragen zich formeel en houterig. Met een camera in de rug kan dat alleen maar erger worden. De zitting, als doorslaggevend moment van waarheidsvinding op basis waarvan de rechtbank oordeelt,

zal hierdoor degraderen. Een verdachte die zelf openheid en controle wenst, heeft vooral belang bij aanwezigheid van zijn raadsman, bijvoorbeeld bij het politieverhoor of bij huiszoeking. Hij moet een journalist kunnen benaderen en in het ergste geval moet hij de tv bij de zitting kunnen halen. Het is evenwel niet een eigen publieks- en journalistiek belang, laat staan een recht, om veelal hoogst persoonlijke problemen en conflicten te misbruiken als amusement.

Samengevat zou de regeling er als volgt moeten uitzien: zittingslijsten met geanonimiseerde zaak-aanduiding dienen ter inzage te liggen voor een ieder, evenals geanonimiseerde uitspraken. De strafzittingen zijn besloten, behoudens voorzover een niet-professioneel betrokkene openbaarheid verlangt en geen belang van een andere niet-professioneel betrokkene zich daartegen verzet. Eén en ander staat ter beoordeling van de rechter die in beslotenheid de procesdeelnemers hoort. Het staat niet-professioneel betrokkenen vrij contact te hebben met de media.

De auteur is advocaat te Amsterdam.

Hulpverlening aan slachtoffers misdrijven schiet zwaar tekort

Van onze verslaggever **YK 13**
UTRECHT — Het is slecht gesteld met hulp aan slachtoffers van misdrijven. Driekwart van de mensen die hulp zou willen, komt om diverse redenen niet bij de hulpverlening terecht. Gebeurt dat wel, dan blijkt het effect van de hulp vrijwel nihil. Dat komt onder meer door gebrek aan deskundigheid en interesse bij huisartsen en Riagg's (regionale hulpverleningsinstellingen), en een gebrekkige samenwerking tussen de verschillende instanties.

Dit concludeert de psycholoog dr C. Steinmetz, die vrijdag in Utrecht is gepromoveerd op een onderzoek naar hulp aan slachtoffers van ernstige misdrijven. Steinmetz heeft z'n onderzoek verricht voor het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum van het ministerie van Justitie, waar hij jarenlang heeft gewerkt. Hij is nu directeur van het instituut voor psychotrauma in Utrecht.

Jaarlijks vinden in Nederland 1,9 miljoen van die misdrijven plaats. Ze raken 957 duizend verschillende Nederlanders. Tot de misdrijven worden gerekend: inbraak, diefstal van portemonnaie, handtastelijkheid, bedreiging, mishandeling en doorrijden na een aanrijding. De meest voorkomende zijn bedreiging/mishandeling: 840 duizend per jaar.

Uit de enquêtes van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) blijkt volgens Steinmetz dat 438 duizend Nederlanders hulp zouden willen nadat hen een misdrijf is overkomen. In de praktijk blijven ruim 300 duizend mensen in de kou staan. Volgens Steinmetz komt dit doordat de politie selecteert aan wie ze wel en niet informatie geeft over slachtofferhulp. Ook worden mensen zich soms later bewust van hun situatie.

Bureaus

Van de honderdduizend mensen die wel worden geholpen na slachtoffer te zijn geweest van een misdrijf, komen 83 duizend terecht bij reguliere hulpverleners: de huisarts en de regionale instelling voor ambulante geestelijke gezondheidszorg (Riagg). De zeventig bureaus voor slachtofferhulp helpen nu tien- tot twintigduizend mensen per jaar, maar verwachten dat dit aantal in 1992 zal zijn opgelopen tot vijftigduizend.

De professionele hulpverleners weten volgens Steinmetz weinig over hoe hulp moet worden verleend aan slachtoffers. Zij hebben, zo zegt Steinmetz, ook altijd voeding gegeven aan de gedachte dat slachtoffers pas met hun verhaal bij hen mogen komen, wanneer ze elders stuk zijn gelopen. Slachtoffers zelf zijn ook debet aan het falen van de hulp in die fase: ze praten er niet over, omdat ze zich ervoor schamen of ze vermoeden dat de arts geen tijd heeft.

Steinmetz: „Het wordt hoog tijd voor een doorbraak in de afzonderlijke, gevestigde instellingen. Dat kan bijvoorbeeld door huisartsen te koppelen aan de slachtofferbureaus of therapeuten stage te laten lopen bij de Riagg's. Nu gaat de deur te vaak niet voldoende open en wordt daardoor eerder leed toegevoegd. We noemen dat de tweede of derde wond. En de mensen laten het er voor een deel bij zitten: men weet zich geen weg te worstelen in de bureaucratie.”

Effectief

De zorg voor slachtoffer wordt bijna geheel afgewenteld op het informele circuit: de bureaus slachtofferhulp (die voor het merendeel op vrijwilligers draaien), het thuisfront en vrienden en familie. Over het effect van de hulp van de bureaus — de aanleiding voor het onderzoek — is Steinmetz neutraal: deze verslechtert de situatie van het slachtoffer niet, maar van verbetering

blijkt vaak evenmin sprake.

Bij een proef in Rotterdam is volgens hem gebleken dat kleine aanpassingen al effectief kunnen zijn. Zo werd daar onder meer de selectie van de politie uitgeschakeld, werden slachtoffers binnen drie dagen bezocht en werd vooraf met instanties (bijvoorbeeld huisvesting) snelle behandeling afgesproken.

De promovendus vindt daarom ook dat de hulpverleners zelf op pad moeten gaan, om slachtoffers te vragen of er behoefte is aan hulp. Het succes van hulp die direct na een misdrijf wordt aangeboden, is volgens Steinmetz eerder aangetoond bij gegijzelden in Bovenismilde.

Bij een enkel bureau voor slachtofferhulp trekken de hulpverleners al eropuit. Volgens de studie van Steinmetz heeft dat ook positieve resultaten: psychosociale klachten die later optreden, kunnen door die onverwachte belangstelling dikwijls worden voorkomen. De hulpverlener mag zich echter niet opdringen.

Ter verdediging van de slachtofferhulp voert Steinmetz aan, dat ze in Nederland nog maar een korte geschiedenis heeft. Met de eerste projecten werd in de jaren zeventig begonnen door de stichting Humanitas. Toen werd er nog van uitgegaan dat slachtoffer en dader met elkaar „verzoend” zouden kunnen worden en gelijktijdig een financiële regeling zou kunnen worden getroffen, maar dat is volgens Steinmetz stukgelopen.

MONSIEUR JACQUES

Voor criminelen is Nederland een paradijs. Boeven worden minder snel gepakt dan in andere landen. Als ze wel worden gesnapt krijgen ze mildere straffen. Constatering van ene dr. Ken Pease in het Britse blad *The Economist*. Meneer Pease legde wat statistieken naast elkaar. Het bleek dat in Amerika op elke 100.000 inwoners 226 mensen gevangen zitten, in Engeland 98, in Frankrijk 92, in Duitsland 87, in België 71. Nederland steekt schril af met een laagte-record van 36 gedetineerden op elke 100.000 inwoners. De conclusie dat Nederland dus een eldorado is voor geboefte is wel wat snel getrokken. Je kunt ook zeggen dat we juist minder crimineel zijn omdat hier minder mensen gevangen zitten. Dat wij door ons milde strafstelsel echt het grote toevluchtsoord voor de internationale mafia zijn geworden, fietst er bij mij niet zomaar kritiekloos in.

Wat natuurlijk niet wegneemt dat we ons opwinden als er weer eens een verkrachter op proefverlof toelaat, als er weer eens iemand door een vormfoutje vrijkomt, als de psychiater weer eens een bruintje beplakt met 'ontoerekeningsvatbaar'. En nog kwaaiër word ik als ik lees dat het niet eens meer nodig wordt geacht een zware straf te geven aan een man die jarenlang zijn minderjarige dochter seksueel heeft misbruikt.

Er is nog een gebied waarop ik graag een wat hardere rechtspraak zou zien. Dat is bij het toekennen van schadeclaims aan slachtoffers. Hopelijk krijgt die gemolesteerde RET'er zijn 10.000 gulden. En wat meer is, hopelijk inspireert hij tot meer rechtspleging die misdadigers daar pakt waar ze kwetsbaar zijn, in hun portemonnee.



'Patiënten vaak te vroeg vrij door nieuwe Wet-TBS' Mensen vol deuken en kwetsuren

Door onze redacteur
MARCEL HAENEN *M.H.*

REKKEN, 27 jan. — Rechters willen het psychiaters nogal eens vragen. Hoe groot is de kans dat deze delinquent in de toekomst wederom een strafbaar feit pleegt? „Een rechter wif soms het liefst dat we zelfs in percentages aangeven hoe waarschijnlijk het is dat iemand voortaan het rechte pad bewandelt. Maar het is onmogelijk zo'n voorspelling te doen. Die zekerheid kunnen we niet bieden, dat is quatsch”, zegt mr.dr. D.F.J. Hoekstra, assistent-psychiater van de inrichting Oldenkotte voor tbs-gestelden in Rekken.

Een voorspelling die Hoekstra daarentegen wel aandurfte, is de volgende. Als gevolg van een in september 1988 in werking getreden nieuwe wet voor delinquenten die wegens ontoerekeningsvatbaarheid ter beschikking worden gesteld, moeten tbs-inrichtingen patiënten in vrijheid stellen die waarschijnlijk opnieuw de fout in gaan. Sommige tbs-gestelden kunnen door de wetswijziging niet lang genoeg worden behandeld, is Hoekstra's waarschuwing.

Sinds anderhalf jaar mag de termijn van een tbs alleen na vier jaar worden verlengd als iemand zich schuldig heeft gemaakt aan geweld tegen personen. „Door de nieuwe wet moeten we bijvoor-

beeld iemand die veroordeeld is wegens ontucht met minderjarigen eerder dan verantwoord is laten gaan, omdat we er op dit moment niet zeker van zijn of het betreffende artikel 247 in het Wetboek van Strafrecht in juridische zin een geweldsmisdrijf is of niet”, ervaart Hoekstra.

De directeur behandelingszaken van de Van Mesdagkliniek in Groningen, drs. S.U. Leeuwestein, zegt de bezorgdheid van zijn collega te delen. „Behandeling van pedofilie is in het algemeen een zeer langdurige zaak en het recidivepercentage is groot. Vier jaar is wel heel krap zeker als je bedenkt dat voordat je met behandelen enigszins op weg bent er om allerlei procedurele redenen al twee jaar heen is.”

Hoekstra wijst erop dat het gedrag van zijn patiënten een gevolg is van een opeenstapeling van problemen. „Mensen zijn zeer gehavend, zitten vol krassen, bulten, deuken en kwetsuren. We hebben nooit de pretentie dat we alles kunnen lijmen maar voor sommige patiënten is vier jaar in ieder geval te kort”, meent Hoekstra. De nieuwe Wet-TBS betekent voor Oldenkotte dat 4 van de 43 patiënten volgens de behandelaars waarschijnlijk te vroeg worden weggestuurd.

Een op de vier personen die in Nederland door de rechtbank ter beschikking is gesteld, is een, al dan niet agressieve, seksuele de-

linquent. Eind 1988 bestond die groep uit 162 personen. De tbs-maatregel duurt voor seksuele delinquenten gemiddeld negen jaar en dat is vier jaar langer dan voor andere tbs-gestelden.

Mevrouw drs. A. Besamusca, geneesheer-directeur van het Meyers-instituut in Utrecht waar over de plaatsing van tbs-gestelden wordt geadviseerd, denkt dat de groep patiënten waar Hoekstra aan refereert beperkt van omvang is. „Doorgaans zal een psychiater namelijk niet in zijn rapportage voor de rechtbank adviseren dat iemand tbs moet krijgen als hij geen geweld heeft gebruikt.”

Pag. 2: Vervolg

'Iedereen wist hier dat het fout zou gaan'

Vervolg van pag. 1

Leeuwestein meent dat in het verbod op seksueel contact met minderjarigen geen rekening is gehouden met het geestelijk geweld in de zin van psychische druk die op het slachtoffer wordt uitgeoefend. Hoekstra zegt dat het wetsartikel de problemen die de dader tot pedofiel gedrag aanzet, veronachtzaamt.

Dat de nieuwe regeling problemen oplevert, heeft men kort geleden op Oldenkotte nog mogen ervaren. Een man met ernstige psychiatrische en verslavingsproblemen moest na vier jaar worden vrijgelaten. „Iedereen wist hier dat het fout zou gaan met die man. We stuurden hem naar huis en zeiden tegen elkaar: nu kunnen we alleen nog maar bidden dat het goed gaat met hem. Na twee maanden stond hij hier weer op de stoep: of hij alsjeblieft terug mocht komen”, aldus Hoekstra.

De druk op psychologen en psychiaters om de termijn van behandeling zo veel mogelijk te beperken, wordt groter. „Enerzijds is er de rechtvaardige behoefte de rechtszekerheid van tbs-gestelden te vergroten maar anderzijds leeft toch sterk de gedachte: die psychiaters moeten niet eindeloos kunnen blijven behandelen. Rechters eisen dat we scoren”, zegt Hoekstra.

„Men wil voorkomen dat fietsestieven twintig jaar tbs krijgen”, zegt Besamusca. Rechters passen volgens haar bovendien steeds vaker het proportionaliteitsbeginsel toe, hetgeen betekent dat ze de tbs-maatregel niet veel langer willen laten duren dan de gevangenisstraf die iemand krijgt opgelegd die wel toerekeningsvatbaar wordt bevonden.

Verontwaardiging

Tegelijkertijd is de kritiek die psychiaters ten deel valt groot als een tbs-gestelde na zijn behandeling of al tijdens het proefverlof opnieuw een misdrijf pleegt. Zo bleek in 1988 uit de publieke verontwaardiging die ontstond na de verkrachting en moord op een vrouw in Groningen door een tbs-gestelde met proefverlof.

Hoekstra vindt dat het departement van justitie bij het gerechtshof in Arnhem jurisprudentie zou moeten uitlokken over de vraag of ontucht met minderjarigen niet ook als een geweldsmisdrijf moet worden opgevat. Dit hof oordeelt over verzoeken tot verlenging van de tbs. Volgens Hoekstra is het mogelijk dat het hof zich op het standpunt stelt dat bij pedofilie niet alleen naar de strikte delictomschrijving moet worden geke-

ken maar naar het hele feitencomplex van de strafbare gedraging. Accepteert het hof die ruimere interpretatie dan is de maximale termijn van vier jaar van de baan.

Besamusca meent evenwel dat als de maatschappij er voor kiest pedofiele delinquenten langer te willen behandelen, dit principieel moet worden vastgelegd. „De wetgever moet de norm aanscherpen die seks met minderjarigen strafbaar stelt. Daar is wat mij betreft, gelet op de schadelijke effecten van dergelijke contacten, best wat voor te zeggen.”

De sectormanager tbs van het ministerie van justitie drs. L.C.M. Tigges noemt Hoekstra's waarschuwing „een belangwekkend standpunt”. Volgens het departement is de groep delinquenten die te vroeg uit tbs-inrichtingen moet worden ontslagen, evenwel beperkt van omvang. „Bij het opleggen van de tbs-maatregel wordt er sinds de wetswijziging voor gewaakt om plegers van ontucht met minderjarigen een beperkte tbs op te leggen”, vermoedt Tigges.

Het ministerie zegt terughoudend te staan tegenover het verzoek om via het uitlokken van jurisprudentie de termijn van tbs in een aantal gevallen te verlengen. „De wetgever heeft welbewust de tbs-maatregel willen beperken. Met de invoering van het criterium psychisch geweld wordt de groep die in principe ongelimiteerd tbs kan krijgen aanmerkelijk groter en het is de vraag of dat gewenst is.”

Jargon NRC 1-2

In het artikel 'Mensen vol deuken en kwetsuren' (NRC Handelsblad, 27 januari) uiten diverse deskundigen hun bezorgdheid over de effecten van de in 1988 in werking getreden nieuwe Wet-TBS. Als gevolg van deze wet zou men genoodzaakt zijn patiënten soms eerder te ontslaan dan verantwoord is. Dit zou onder meer het geval zijn bij patiënten die zijn veroordeeld op grond van artikel 247 WvS, het wetsartikel dat ontucht met minderjarigen strafbaar stelt.

Hoewel het in het artikel uitsluitend gaat om personen die gebruik hebben gemaakt van ernstig lichamelijk of geestelijk geweld, wordt door de deskundigen die aan het woord komen consequent gerept van 'pedofielen'. Deze term, als aanduiding voor ter beschikking gestelden die zijn veroordeeld voor ontucht met minderjarigen, behoort kennelijk tot het jargon van 'tbs-deskundigen'.

Op zichzelf is hiertegen niet zo veel bezwaar. In elke beroepsgroep is wel sprake van taalgebruik dat voor buitenstaanders wat merkwaardig aandoet, of zelfs volledig verkeerd begrepen wordt, maar dat in de context van de beroepsuitoefening tot geen enkel misverstand aanleiding geeft. Dat is kenmerkend voor jargon.

Anders wordt dit evenwel in een publikatie die is bestemd voor een algemeen publiek. Het gebruik van jargon dient hier te worden vermeden. Dit klemt te meer bij een onderwerp als het onderhavige. De vooroordelen en misverstanden omtrent (seksuele) relaties tussen ouderen en kinderen, die bij grote delen van de bevolking nog altijd bestaan, zijn al ernstig genoeg. Het in een krantenartikel gebruiken van het woord 'pedofielen' als aanduiding voor aanranders en verkrachters, is onwetenschappelijk en onzorgvuldig.

R. Rehm.
Alkmaar

TBS NRC 14-2-90

In NRC Handelsblad van 27 januari werd aandacht gevraagd voor het probleem dat na de wetswijziging op het gebied van de terbeschikkingstelling per 1 september 1988 onduidelijkheid bestaat over de vraag wat een 'geweldsmisdrijf' is.

Met de invoering van de herziene wet werd de rechter geconfronteerd met het begrip geweldsmisdrijf zonder dat daarvan een zuivere definitie bestaat in het Wetboek van Strafrecht. Het begrip is relevant geworden, nu de duur van de terbeschikkingstelling beperkt is tot een maximum van vier jaar, tenzij de maatregel is toegepast ter zake van een geweldsmisdrijf dat gericht is tegen of gevaar veroorzaakt voor een of meer personen en tevens de veiligheid van anderen, dan wel de algemene veiligheid van personen die verlenging eist (art. 38e WvS).

In het aangehaalde krantenartikel was met name sprake van artikel 247 Sr. (ontucht met minderjarigen). In de praktijk blijkt ook onduidelijk hoe een veroordeling wegens vleselijke gemeenschap met een meisje beneden de leeftijd van 12 jaar (artikel 244 Sr.) strafrechtelijk dient te worden beschouwd. Hoewel het zich laat aanzien dat bij allerlei pedofiele delicten de dader op zijn minst misbruik maakt van zijn positie, overwicht en leeftijd, en een druk op het kind uitoefent waaraan het zich niet kan onttrekken, is voor de verlengingsrechter kennelijk niet aanstonds duidelijk of hier sprake is van een geweldsmisdrijf in de juridische zin van de wetgeving op het gebied van de TBS. In zo'n geval zal de terbeschikkingstelling niet langer duren dan vier jaar ondanks een advies van de behandelingskliniek de behandeling voort te zetten met het oog op het nog aanwezige risico van herhaling van dergelijke delicten.

Mr.dr. J.R. Niemantsverdriet,
Dr. Henri van der Hoeven
Kliniek, Utrecht.



Met een enveloppe onder de arm staat Nelleke van der Drift vaak op Hoog Catherijne. Ze wacht dan op iemand die in het geheim een brief naar Achterwerk heeft geschreven. In de enveloppe zitten reacties die niet naar het thuisadres mogen worden gestuurd. Daarom worden ze persoonlijk afgeleverd.

„Ik heb al veel geheime afspraakjes gemaakt”, vertelt freelance-journaliste Nelleke van der Drift (49) lachend. In de vijftien jaar dat ze de brievenrubriek op de achterpagina van de VPRO-gids samenstelt heeft ze geleerd hoe belangrijk reacties zijn voor de jonge briefschrijvers. Soms zelfs van levensbelang. Joost, een zestienjarige jongen die met zelfmoordplannen rondliep, had zichzelf nog even uitstel gegeven. „Ik schrijf naar Achterwerk en als dat niks wordt, doe ik het”, dacht hij. Er kwamen zeventien reacties op zijn brief (‘Ik ben tot de ergste dingen in staat’).

Uit al die trieste en opbeurende verhalen heeft Nelleke van der Drift er honderddertig geselecteerd. Die heeft ze Joost op een afgesproken plek gegeven. „Het leed van een vijftienjarige die zijn hele leven op papier zet wilde ik hem besparen. Daar heeft ‘ie toch weinig aan.” Met Joost gaat het sindsdien beter. In het boekje ‘Achterwerk en ik’ dat vandaag wordt gepresenteerd op het VPRO-festival, vertelt hij dat de problemen van de mensen die reageerden vaak veel groter waren dan de zijne. Hij was dus niet de enige die er slecht voorstond. De zelfmoordgedachten verdwenen langzaam maar zeker uit zijn hoofd.

„Dat is de kracht van Achterwerk: iemand komt met een probleem en leeftijdgenoten dragen oplossingen aan”, zegt Van der Drift. „Kijk maar naar het meisje dat vier jaar lang voor zich hield dat ze lesbisch was. In dezelfde week dat haar brief werd geplaatst, organiseerde ze al meteen een bijeenkomst met tien meisjes die hadden gereageerd. Dat was zo’n belangrijke gebeurtenis, dat het meisje een dag later al de moed had haar ouders te vertellen dat ze lesbisch is.”

Naturiste

Hoe zou het komen dat jij tweehonderd brieven per week krijgt en Zanzibar al blij moet zijn met één brief?

Nelleke van der Drift somt eerst een paar praktische punten op. Het voordeel van een tv-gids

Tweehonderd brieven haalt Nelleke van der Drift elke week bij de VPRO. Daaruit selecteert ze de brieven die op de laatste twee pagina's van de tv-gids komen te staan. Schrijvers en lezers zijn vandaag uitgenodigd voor een groot festival in Utrecht.

De geheime afspraakjes van Nelleke van der Drift

door Jolan Douwes

is volgens haar dat hij een week blijft liggen. En de achterkant is makkelijker te vinden dan een pagina midden in een krant. Bovendien is het samenstellen van een brievenrubriek een kwestie van sturen: Achterwerk begon met moppen en raadsels, nu staan er vooral persoonlijke verhalen in.

Na enig aarzelen voegt Van der Drift daaraan toe: „Misschien durven kinderen ook te schrijven omdat ze mij vertrouwen. Ze voelen aan dat ik niet uit ben op een rubriek met leuke briefjes. Ik voel me ook verantwoordelijk voor de gevolgen van publicatie.”

Een dertienjarige naturiste schreef een paar jaar geleden: „Ik wil mijn naam er liever niet onder, want ik weet zeker dat ik anders allemaal stomme opmerkingen krijg.” Dat respecteert Van der Drift. Ze raadt briefschrijvers soms zelfs aan hun naam niet in Achterwerk te zetten.

„Wat kan het mij nou schelen of iemand Jan, Piet of Mien heet. Het gaat om het verhaal.” De naam van de schrijver moet wel altijd bekend zijn bij Nelleke van der Drift. Zij wil weten waar zij de reacties naar toe kan sturen. Bovendien wil ze, in geval van twijfel, kunnen nagaan of een brief door een kind is geschreven. Aan Achterwerk is te zien dat de schrijvers Van der Drift beschouwen als een vertrouwenspersoon. „Nelleke, wil je deze brief alsjeblieft plaatsen, ik voel me zo machteloos”, staat er bij voorbeeld onder. Of: „Als je me wilt schrijven, vraag mijn adres maar aan Nelleke.” Is die verantwoordelijkheid niet zwaar? „Ja, ik doe het werk in mijn eentje en dat is wel eens eenzaam. Toch vind ik dat ik het alleen moet blijven doen. Ik zie al een redactietafel voor me waar de één tegen de ander roept:

Pooier

De laatste tijd heeft Van der Drift veel contact met een zestienjarig heroïnehoortje. Eind december stond haar brief in Achterwerk (‘Het is koud buiten’). „Ik kreeg vlak voor kerst zo

waanzinnig veel telefoontjes van mensen die haar onderdak wilden geven, dat ik haar ben gaan zoeken in Amsterdam. Ik had haar op het Centraal Station kunnen vinden, maar dat wist ik niet. Toen heb ik haar maar een briefje geschreven.”

Via Nelleke van der Drift heeft het meisje nu een opvanggezin gevonden buiten Amsterdam. Binnenkort trekt ze tijdelijk bij die mensen in. Ze weet dat dit de enige manier is om afstand te nemen van haar zwerfvrienden. Aanvankelijk was ze wel wantrouwend over het aanbod. „Zeker een pooier”, zei ze tegen Van der Drift. Ook met een Iraanse vluchteling praat de samensteller vaak. De jongen las Achterwerk altijd in de supermarkt. Op een gegeven moment reageerde hij op een brief van een meisje. Toen Nelleke van der Drift hem belde schrok hij zich rot: de telefoon ging voor het eerst sinds twee maanden over.

Het is koud buiten

Ik zit in een afgrijpselijke situatie... vraag me af hoe ik er ooit uitkom. Ik ben zes weken geleden ontslagen uit 'n therapeutische commune. En sindsdien weer overal en nergens. 't Is koud buiten... En ik kom al m'n zwerfvrienden tegen, wat als gevolg heeft dat ik me weer in m'n ouwe leefstijl stort, ik gebruik geen dope hoor! Maar hang wel weer ongelooflijk veel in coffeeshops rond. Loop van 't ene opvangcentrum naar het andere. Slaap op 't C.S., in een trein of bij klanten thuis. Want ondertussen tippel ik ook weer.

Ik voel me walgelijk. Heb er de balen van. Ik probeer er echt uit te komen. Maar 't gaat niet (...)

Manoes (16 jaar)

Amsterdam

Ik ben tot de ergste dingen in staat

Ik heb een probleem. Ik loop al een tijdje met zelfmoordplannen rond. Het komt zo in buien, als je in zo'n bui bent kan niks je meer schelen en ben je tot de ergste dingen in staat (voor jezelf). Je bent als het ware verdoofd.

De reden waarom ik aan zelfmoord denk zijn eigenlijk een heleboel kleine redenen bij elkaar. Moeilijkheden thuis, maar het grootste probleem is toch wel dat niemand me eigenlijk kent of mijn meningen kent. Niemand lijkt ervoor geïnteresseerd te zijn. (...)

Een jongen van 16

Naam en adres bekend

Pedofiel

„Die jongen is een tragisch geval. Hij is gemarteld in Iran, naar Frankrijk gegaan en uiteindelijk in Nederland terechtgekomen. Daar volgt hij de hogere landbouwschool, maar met al die boerenjongens kan hij moeilijk contact krijgen.

Toen hij schreef was hij net terug uit Terschelling. In de jeugdherberg had hij naast een Duitser geslapen. Maar daar had 'ie geen barst aan, want die taal kende hij niet. Hij had de hele vakantie dus met niemand gepraat.”

Hoe ver ga je met hulpverleners?

„Dat kan ik niet in het algemeen zeggen. Ik neem in elk geval niemand in huis. Maar ik wil nu ook weer niet de indruk wekken dat ik een soort maatschappelijk werkster ben. Ik bepaal puur gevoelsmatig wat ik met brieven moet doen. En als ik het echt niet weet vraag ik advies aan deskundigen.”

Met die deskundigen blijkt Van der Drift niet alleen psychologen, pedagogen en andere -ogen te bedoelen. Omdat ze vond dat ze te weinig van pedofilie afwist heeft ze bij voorbeeld een dag met iemand gepraat die zich aangetrokken voelt tot jongens. Zij durfde het toen pas aan om een brief te plaatsen van een pedofiel die kinderen vroeg hoe ver zij willen gaan met een man die verliefd op hen is.

Tot haar verbazing kwam er van jonge Achterwerk-lezers geen enkele reactie. Pedofielen en bezorgde ouders reageerden echter in groten getalen. Uit veel brieven blijkt volgens Van der Drift hoe groot de nood is bij pedofielen. Alleen al omdat ze aan de kant worden gezet zodra hun jonge vriend verliefd wordt op een leeftijdgenoot.

„Ik vind het jammer dat kinderen zelf niet hebben geschreven over hun ervaringen. Ze zijn er natuurlijk wel, de jongens die behoefte hebben aan een warm huis waar de theepot klaar staat. Ik vermoed dat ze naar pedofielen toe trekken, omdat ze thuis iets missen. Maar waarschijnlijk is het taboe nog te groot om hierover te schrijven.”

Ik zie steeds vaker brieven van volwassenen in Achterwerk staan. Moet dat nou?

„Ja, ik vind het leuk als volwassenen advies vragen aan kinderen. Deze zomer kreeg ik bij voorbeeld een brief van een vrouw wier man kanker had. Zij wilde de komende periode bescijst geen fouten maken met haar kinderen. Daarom vroeg zij de lezers van Achterwerk of zij haar raad konden geven.” Het resultaat was een enorme hoeveelheid brieven over kanker en doodgaan. Kinderen bleken maar al te vaak vergeten te zijn tijdens de ziekte of begrafenis van een dierbaar familielid. Voor het Wilhelminafonds was dat aanleiding om een informatieboekje te maken voor kinderen met ouders die kanker hebben.

Heb je bij de opvoeding van je eigen zonen veel aan je werk voor Achterwerk gehad?

„Ik heb altijd alles met hen besproken. Vooral tijdens de afwas. Dan praatten we over liefdheden, gebeurtenissen op school, ruzie op het werk. Misschien ging dat zo gemakkelijk omdat we elkaar niet steeds hoefden aan te kijken. In eik geval heb ik nooit een afwasmachine gewild.”

Een meisje schreef dat ze Achterwerk op haar 83ste nog steeds wil lezen. Lukt dat, denk je?
„Nee joh, dan ben ik allang dood. Maar voorlopig ga ik door met Achterwerk. Die brievenrubriek is een deel van mijn leven geworden.”

‘Moet je nou eens zien wat die schrijft!’ Dat merken kinderen.”

Briefgeheim

Journalisten die het adres van een jonge schrijver willen hoeven het niet eens te proberen. Ook scriptie-schrijvers die een stapel post willen doornemen worden afgewimpeld. Net als ouders die informeren of die ene brief soms door hun kind is geschreven. „Al weet ik dat het zo is, ik zal het nooit zeggen. Ze kunnen het toch ook zelf aan hun zoon of dochter vragen?”

Briefgeheim is bijna heilig voor Nelleke van der Drift. In het boekje ‘Achterwerk en ik’ vertelt ze als de dood te zijn dat haar post gepikt wordt. „Ik heb zelfs wel eens gedroomd dat ze bij de VPRO het raam uitgewaaid waren en dat ze later op melkpakken afgedrukt stonden.”

Help je kinderen die je schrijven wel eens?

„Ja, als iemand mij midden in de nacht belt luister ik. Dat hoort bij het werk, vind ik. Zo heb ik een tijd lang elke vrijdagavond aan de telefoon gezeten met een meisje. Ze kreeg iedere week een kwartje zakgeld. Daar ging ze me voor bellen als ze haar hond uitliet. Op een gegeven moment hield ze daar weer mee op.”

JEUGDIGE BRIEFSCHRIJVERS ONTMOETEN ELKAAR OP ACHTERWERKFESTIVAL

„Achterwerk” heet de door Nelleke van der Drift samengestelde brievenrubriek achterop de VPRO-gids, waarin sinds 1976 jongeren — niet zelden anoniem — openhartig van gedachten wisselen over belangrijke zaken als verlegenheid, verliefdheid, de school, seksualiteit, vriendschap, puistjes en andere bronnen van verdriet. Sommige onderwerpen maken veel reacties los, die niet allemaal in de rubriek aan bod kunnen komen. Onder het motto „Achterwerk & Ik” wordt daarom zaterdag 20 januari in Het Sterrenbos in Utrecht het eerste Achterwerkfestival gehouden, waarop briefschrijvers, lezers en belangstellenden elkaar kunnen ontmoeten.



Tijdens het festival gaat een aantal briefschrijvers in op eerder door hen in de gids aangesneden onderwerpen. Onder leiding van

Cees Grimbergen, de presentator van het IKON-programma *Sjappoo*, worden met hen gesprekken gehouden over drie thema's („De Twijfel”, „Ik moet zoveel”, „Ruzie thuis”), waaraan ook het publiek kan deelnemen. Tussendoor zijn er optredens van Jan Vos en Edna Vesuvia met hun show *Tataboulou* en van Hans Dorrestijn met een liedjesprogramma. Op grootbeeldschermen worden roemruchte VPRO-programma's hervertoond, waaronder *Van Oeckels Discohoek* uit 1974 en afleveringen van *Hoepla*, *Barend Servet* en *Onrust!* Tijdens het festival wordt *Achterwerk & Ik* gepresenteerd, een boekje waarin Violet Falkenburg twaalf jongeren interviewt die naar Achterwerk schreven. Het bundeltje kost ter plaatse tien gulden, maar is ook te bestellen door f 12,50 over te maken op giro 250 000, ten name van VPRO, Hilversum. Een concert van de Amsterdamse groep *Trockener Kecks* sluit de Achterwerkdag af, die duurt van 11.00 tot omstreeks 18.00 uur. Toegangsprijs f 7,50; met bon uit de VPRO-gids f 5,-. Reserveren via 035-712375. Adres: Sterrenbos 18, vijf minuten lopen vanaf het Centraal Station in Utrecht. (AdB)

Achterwerk wist ze het. Volgens mij ben jij dat, zei ze. Ik heb het toen niet ontkend. Hup, pa erbij. Kwaad en gvd.”

Voor de redactrice blijkt aan Achterwerk ook meer vast te zitten. Niet alle schrijvers kunnen thuis post ontvangen. Er worden soms afspraken in café's gemaakt. Een zwerfstertje vroeg in de gids voor Kerstmis om onderdak. Aanbiedingen genoeg. Nelleke is het 16-jarige kind op het Centraal Station in Amsterdam gaan zoeken. Ze heeft haar ergens anders gevonden. Het meisje woont nu in een gezin. Vaak stuurt ze afzenders van niet geplaatste brieven zelf advies: „Ik heb inmiddels heel wat hulpverleners om me heen verzameld die goed naar me luisteren.”

Joost, 18 jaar, schreef twee jaar geleden „Ik loop al een tijdje met zelfmoordplannen rond...” Hij vertelt nu dat de redactie hem honderd van de zeventienhonderd reacties heeft gegeven. Vallen reacties op geplaatste brieven niet onder het briefgeheim? „Misschien. Maar bij mij niet”, zegt Nelleke van der Drift. „Ik ben zo arrogant om te beslissen welke reacties wel en welke niet geschikt zijn om door te sturen. Als een zestigjarige aan deze jongen zijn levensleed gaan opsommen, dan denk ik, nou nee. Maar het gebeurt ook dat iemand die aanvankelijk om hulp vroeg via een reactie hulp gaat geven.”

De bedoeling om een discussierubriek tussen jongeren en volwassenen te zijn, lukt bij Achterwerk steeds beter. Ouders en opvoeders mengen zich hoe langer hoe vaker in de discussie. Bovendien vragen ze kinderen om advies. Een moeder van wie een kind was overleden, raakte opnieuw in verwachting. Waren er kinderen die iets in hun eigen gezin hadden meegemaakt? Een andere moeder wilde weten of ze tegen haar kinderen had moeten vertellen dat hun vader ongeneeslijk ziek was. De doelgroep reageerde massaal. En een meisje van gescheiden ouders die een vader vroeg te reageren, kreeg eveneens een brievenbus vol reacties.

Nelleke van der Drift: „Dat vind ik dus ongelooflijk aardig van die mensen. Dat ze naar een kind wat ze helemaal niet kennen een uitgebreide brief schrijven. Ik weet niet of ik daar zelf toe zou komen.”

MARJA BAETEN

Achterwerk VPRO ideale discussieplek

„Het is een misverstand dat je jeugd de mooiste tijd van je leven is. Eigenlijk is het een rottijd. Ik weet nog goed hoe onzeker ik zelf was op die leeftijd. En dat ben ik nog steeds, maar als je ouder wordt, kun je er beter mee omgaan.”

Mirjam van zeventien gaat in het weekeinde uit en vraagt zich af: „Waarom eigenlijk? Het loopt toch iedere keer op een teleurstelling uit.” Danielle (18) heeft een verhouding met een getrouwde man die twintig jaar ouder is: „Was het wel goed om door te gaan? Hoe moesten we nu verder, we konden toch niet eeuwig een geheime relatie houden?” Lisa, 18 jaar: „We praten hier thuis heel openlijk met elkaar. Ik vertel veel uit mijn leven. Maar over hoe ik mezelf vind, daar houd ik mijn mond over.”

Nelleke krijgt zo'n tweehonderd brieven per week. De helft met een nog niet gepubliceerde vraag, de andere helft zijn reacties op eerder geplaatste brieven. De redactrice leest ze allemaal. Alleen anonieme brieven verdwijnen meteen in de prullenbak. Ze wil weten met wie ze te maken heeft.

Wordt er in de gids ondertekend met: naam en adres bij Nelleke bekend, dan is dat haar beslissing: „Te veel kinderen realiseren zich niet dat die rotmoeder

over wie ze schrijven herkend zal worden in het dorp, en dat ze de volgende dag gewoon weer les krijgen van de meester die ze op papier uitschelden. Een keer heb ik er expres wel namen onder gezet. Op die school moest een rel uitbreken, vond ik. Een puinzooi was het er met een autoritaire leiding.”

Jongeren lezen Achterwerk omdat het over hen gaat. Ouders lezen het omdat het over hun kinderen gaat. Jeugdwerkers en schoolleiders lezen het om op te hoogte te blijven wat er onder hun pupillen leeft, en onderzoekers gebruiken de schrijfsels om er conclusies aan te verbinden. Maar kinderen van VPRO-ouders zijn toch geen doorsnee groep?

Nelleke van der Drift: „Het is een selecte groep, maar de problemen die ze hebben, gelden voor iedereen. Deze selecte groep kan het alleen wel goed opschrijven.”

Uit de interviews in het boekje blijkt dat Achterwerk meer is dan alleen leesstof. Een brief met een probleem van een ander kan een handig hulpmiddel zijn om het daar thuis eens over te hebben. Voorlopig gaat het immers nog over iemand anders. Maar ook: „Mijn ouders reageerden stil en geschrokken toen ze mijn brief in Achterwerk lazen. Ik heb toen veel met ze gepraat en steun aan ze gehad.” En: „Door die brief in

VK 20
KARIN, 22 jaar, eerste jaar algemene sociale wetenschappen, schreef een jaar geleden een brief naar de brievenrubriek *Achterwerk*, achterop de VPRO-gids. Karin zocht er contact en herkenning voor haar lesbisch zijn, zegt ze achteraf. Waarom vond ze dat niet bij haar studiegenoten? Karin: „Mensen schrikken je over zoiets begint. Ik vind het heel erg moeilijk om zelf de eerste stap te zetten. Schrijven naar Achterwerk vanuit de anonimiteit, is makkelijker.”

Karin is een van de twaalf jongeren aan wie Violet Falkenburg vroeg waarom ze ooit naar Achterwerk schreven. Kregen ze reacties op hun geplaatste brief en hielpen die reacties? De twaalf vraaggesprekken staan afgedrukt in het boekje *Achterwerk en ik*, een speciale uitgave van het VPRO-Festival. In het dertiende interview geeft Nelleke van der Drift, free-lance producer en redacteur van onder andere Achterwerk, antwoord op vragen.

Achterwerk is sinds vijftien jaar een plek waar jongeren met elkaar in discussie zijn over alles wat hen bezig houdt. Ze durven dat openlijk te doen omdat er niks hardop gezegd hoeft te worden, en omdat een naam eronder niet per se nodig is. Die anonimiteit werkt. Waarom wordt er vandaag in het Sterrenbos in Utrecht dan een Achterwerk-dag georganiseerd waar de schrijvers elkaar in levende lijven kunnen ontmoeten. Komen ze wel?

Nelleke van der Drift: „Ik denk dat het druk wordt. Bij een eerder boekje, *Achterwerk in de boekenkast* hebben schrijvers elkaar ook gezien en gesproken. Dat was leuk. Ze stelden zich aan elkaar voor met de korte inhoud van hun ooit gepubliceerde brief. En werden daarop meteen herkend. 'O ben jij dat. Hoe gaat het nou met je vader?'”

Nelleke van der Drift toont na vijftien jaar Achterwerk voor het eerst haar gezicht aan een groot publiek. Zullen de briefschrijvers niet schrikken als je ouder blijkt te zijn dan hun eigen moeder? „Inderdaad heel eng. Het was ook niet mijn idee. Ik lees liever stille-tjes brieven en ga er dan wat mee scharrelen.”

Vijftien jaar geleden was Achterwerk meer om te lachen en waren de afzenders zelden ouder dan een jaar of tien. Nu is een mop een zeldzaamheid geworden. Zijn de schrijvers vanzelf meegegroeid of heb jij ze bewust ouder laten worden?

Nelleke van der Drift: „Allebei. Door bepaalde brieven te plaatsen heb ik de pagina steeds meer toegestuurd naar een discussieplek tussen volwassenen en jongeren. Omdat er nergens anders zo'n plek is. Thuis durven kinderen en ouders vaak niet met elkaar te praten over onzekerheden. En daar gaat het in bijna alle brieven over: twijfel, twijfel en waar-voor vind ik herkenning?”

Benjamin Rossen
Zedenangst. Het verhaal van Oude Pekela
 Swets & Zeitlinger, Amsterdam/Lisse, 1989
 223 blz., f37,50

Benjamin Rossen definieert zedenangst als een onderstroom van angst, die de menselijke waarneming verdraait en van tijd tot tijd tot uitbarstingen leidt. 'Oude Pekela' is een voorbeeld van zo'n uitbarsting die Rossen in navolging van Marten Brouwer als massahysterie omschrijft. Zijn definitie roept meer vragen op dan ze beantwoordt: gaat het bij de onderstroom van zedenangst - waar ik me al zo weinig bij voor kan stellen - altijd om de zeden; zijn het steeds dezelfde zeden; wat is een juiste en wat een vertekende waarneming; met welke regelmaat moet de menselijke ketel stoom afblazen in de vorm van een massahysterie? Over zulke vragen dendert Rossen heen. Het gaat hem erom dat in Oude Pekela eigenlijk niks is gebeurd en dat het schandaal een uitdrukking is van het anti-seksuele syndroom waarvan de westerse wereld - en vooral de Verenigde Staten - zich moet bevrijden.

Achteraf kan men zich afvragen wat er geworden is van de eigenlijke hoofdrolspelers in het schandaal van Oude Pekela: de dorpsdokter, de psychiater uit de grote stad en de minister uit Den Haag. Wie tikt de deskundigen op de vingers die hun evenwicht verloren tussen zorgvuldigheid en deskundigheid? Het boek van Rossen geeft jammer genoeg geen uitsluitsel over de afwikkeling achter de schermen van dit zedendrama. Hij gaat meer in op de uitbarsting dan op de ineenstorting.

Als beschrijving van de zaak Oude Pekela is *Zedenangst* verder een goed boek geworden. De aanleiding (twee jongetjes die vieze spelletjes deden), de opwinding, het mislukken van het politieke onderzoek, het aanjagen en in standhouden van de hysteric door het optreden van professor Mik (jeugdpsychiater en ex-Eerste Kamerlid van 1966) en van minister Kort-hals Altes (justitie) wordt in verschillende hoofdstukken helder beschreven. Het uitdijen van dergelijke schandalen in de Verenigde Staten komt aan de orde. Het grootste probleem in dit soort zaken zijn de getuigenissen van kinderen die evengoed op feiten als fantasieën kunnen berusten. Bij een suggestieve ondervraging bekennen ze alles wat wordt voorgeschoteld, bij een indringende aanpak combineren ze vol overtuiging wat ze gezien en gehoord hebben, van ouders en makkers, op televisie en in kranten. Maar wat ze zelf hebben meegemaakt, blijft in nevelen gehuld. Zo is het volgens Rossen ook in de zaak Oude Pekela gegaan. Een minieme aanleiding werd door de kloppacht van huisartsenechtbaar Jonker en andere sleutelfiguren een internationale produktielijn van kinderporno. De porno is nooit ergens gevonden, aan geen kind waren de kentekenen van verkrachting en mishandeling medisch vast te stellen, geen enkele aanwijzing werd een bewijs. Het meest verbazingwekkend was wel dat zo'n honderd kinderen zouden zijn ontvoerd zonder dat een

Jeugd en samenleving Januari 1990 1

volwassene iets had gemerkt en binnen het uur weer terug waren - zo efficiënt waren de pornoproducenten kennelijk.

Het hele schandaal was inderdaad een vorm van massahysterie en levert een interessante casestudy op van wat de op hol geslagen fantasie van een enkele pedo- of pornobestrijder vermag. Ook een pijnlijke zaak, want heel wat gezinnen zijn eraan kapot gegaan, reputaties zijn gebroken, sociale verhoudingen verstoord.

Maar wat wil Rossen nu zeggen met zijn studie? Het heeft er veel van weg dat hem hetzelfde bezielt wat de door hem gekritiseerden heeft bewogen: een onberedeneerde en misschien wel gerechtvaardigde zorg om de bewegingsruimte van het kind. Zijn woede doet nauwelijks onder voor de Oude Pekela-hysterie. Maar door zich te spiegelen brengt hij de discussie over hetgeen iedereen aan het hart gaat, het kind, niet verder.

Dorpsdokter Jonker en de meeste Nederlanders met hem prijzen zich gelukkig in de overtuiging dat het kind seksueel onschuldig is en maken zich dik dat volwassenen met hun rotpoten van het kind af moeten blijven. Rossen gelooft dat het kind in seksuele zaken zo ongerept niet is en dat erotische verhoudingen tussen volwassenen en kinderen niet bij voorbaat verdoemd moeten worden. Terecht is hij het oneens met de volstrekte ontkenning van autonome kinderlijke seksuele verlangens. De debatten over incest en geweld in het gezin en pedofilie en porno daarbuiten versmallen de speelruimte van ouders en andere volwassenen met kinderen aanzienlijk. Aan de ene kant wordt elke vorm van gewelddadigheid, zowel fysiek als psychisch, afgewezen. Aan de andere kant zijn intieme betrekkingen met kinderen onoirbaar geraakt. Geen gymnastiekleraar (m/v) durft nu een kijkje te nemen in de kleedkamer van de meisjes, de ongetrouwde oom waagt het ternauwernood zijn neefje op schoot te nemen, ouders aarzelen om naakt met hun kinderen onder

de douche te gaan of hun kroost tot hun slaapkamer toe te laten, omdat seksuele verdenkingen sneller zijn geuit dan ontkracht. Uiterste prudentie in verhoudingen met kinderen is geboden.

Helaas gaat Rossen nauwelijks in op de onontwarbare kluwen van liefde, seksualiteit, gewenste en ongewenste intimiteiten in relaties tussen volwassenen en kinderen. De marges tussen enerzijds bescherming van de kinderlijke bewegingsvrijheid en anderzijds het groeiende taboe op harde en zachte intimiteiten met jeugdigen zijn smaller geworden. Het is een positieve ontwikkeling dat er vertrouwensartsen zijn aangesteld die excessen met kinderen opsporen en behandelen. Het is een negatieve ontwikkeling dat het institutionele web om kinderen, gezinnen en scholen zo'n vlucht heeft genomen dat een bloeditstorting of een fantastisch verhaal onmiddellijk een inquisitie tot gevolg heeft. Het is goed dat kinderen niet zijn overgelaten aan de willekeur van ouders, onderwijzers en anderen, het is levensgevaarlijk wanneer artsen of pedagogen die verantwoordelijk zijn voor het welzijn van kinderen, zelf over de schreef gaan zoals dorpsdokter Jonker in Oude Pekela, de pedagoge Van Deutekom in de Bolderkar, hoogleraar Mik uit Groningen of minister Kort-hals Altes. Men kan van ouders niet verwachten dat ze altijd terughoudend optreden ten opzichte van hun kroost; men leze Anja Meulenbelts *De schaamte voorbij* er eens op na. De overheid moet terughoudend zijn. Dat was in Oude Pekela of bij de Bolderkar al-lerminst het geval.

Schiet onze samenleving niet een beetje te ver door met haar idealen van seksuele onschuld en geweldloosheid? Seksuele intimiteiten zijn niet per se schadelijk of gevaarlijk. Bij de Grieken was de knapenliefde een institutie, niet de vertrouwensarts. Het is misschien niet meer nodig kinderen door een harde opvoeding te stalen voor het leven, maar is de hedendaagse huiver voor hardheid niet even onwettelijk als die voor

weekheid certijds? We stellen tegenwoordig wel erg hoge eisen aan de opvoeding: afwijzing van te grote intimiteit en van te harde hand. We hebben ons kritisch bezonnen op de gebreken van ouders en andere opvoeders, maar treedt er langzamerhand niet een wildgroei op in de bemoeienis met hun pedagogisch handelen? Wanneer ouders kwaad stichten, is dat erg, wanneer de overheid dat doet, is dat vele malen ernstiger. Nu eens omdat zulke bemoeienis geen enkele aanleiding heeft, zoals in Oude Pekela, dan weer, omdat zulke ingrepen niet alleen het kind schaden, maar de hele pedagogische situatie. Een samenleving die zich omringt met een leger van deskundigen, zaait draketanden.

Rossen stipt zulke dilemma's wel

aan, maar wist ze niet tot een integraal onderdeel van zijn betoog te maken. Zijn boek is een goede documentaire geworden, maar te vaak loochent zijn woede zijn objectiviteit. Oude Pekela is bij hem een vuurspuwende berg van zedenangst, te weinig is de uitsluiting van seksualiteit uit de opvoeding onderkend als de dynamiek die excessen tot in de graad van Oude Pekela mogelijk maakt. De achtergronden van het 'kwaad' dat Rossen bestrijdt, gaan veel dieper dan hij vermoedt. Tegelijk zijn ze misschien minder rigide dan hij suggereert met zijn term zedenangst die zo riekt naar eeuwigheid en onveranderlijkheid.

GERT HEKMA

THE INDONESIA TIMES

THURSDAY JANUARY 18, 1990

Bernard Faucon & Dicky's photos displayed

by Our Reporter
The French Cultural Centre in cooperation with Duta Fine Arts Foundation and Surya Citra Photography Foundation will hold an exhibition of photograph from the works of Monsieur Bernard Faucon and Indonesian Photographer Dicky WP at Duta Fine Arts Foundation, Jalan Bangka 1/55A, Kemang, from January 23 through 30.

Besides the exhibition on January 24, Dicky WP will discuss on "Modern Photography in France and Indonesia" at the theatre hall of Centre Cultural Francais, and slides presentation of Bernard Faucon's works and some Indonesian artists' photographs.

Bernard Faucon was born in Apt en Provence [southern part of France] in 1950. Obviously he has no formation as photographer. Until 1976 he was a France contemporary painter whose hobby was to collect Old mannequin's pictures from the whole of France. Then he got an idea to use mannequin in his collections as the subject of his photographic works "...."And there is Bernard Faucon as a contemporary photographer".

His works from the commencement of his career as a photographer have illustrated mannequin as the subject, sometimes male mannequin. The world he likes to paint consist of young boys, one could not see a single young girl or lady.

Bernard Faucon's works later caused to choose mannequin as his subject, but he paints the space and light, without the presence of men in his photograph. What he does want to display through a series of photographs "Les chambres d'amour", "Les chambres d'hiver", "Les chambres d'or is an impres-

sion of a situation, the presence of somebody or a thing which eyes cannot see, but discernable through feelings.

As a matter of fact, his works, likely immortalized for a short momentum, have yielded inspiration and preparation. It all started from a strong feeling, and then an idea was born, then a reflection of a picture he likes to illustrate. From that he composed the composition of the picture. In fact all elements which he used in photography is collected bit by bit; after all have been collected he then started to work in the field.

Bernard Faucon is one of wellknown French contemporary photographers. He is also famous in New York, London, Tokyo, Amsterdam, and in many other cities of the world.

He is the pioneer of contemporary arts in France. In Asia, his works had been displayed in Kuala Lumpur, Malaysia, Bangkok, Bandar Seri Begawan. [Tob/07]

Vrouwenthriller bevolkt door overdreven hoeveelheid lesbiennes

VK 27

Het is misschien niet te vermijden, maar het *Women Crime Writers*-fonds van de Britse uitgeverij Pandora wordt bevolkt door een buitenproportioneel aantal homoseksuele vrouwen. In zeker de helft van de thrillers van eigentijdse schrijfsters is de hoofdpersoon lesbisch. Wat op zich niks geeft, eerder verfrissend is.

Maar wat de liefhebber van de serie op den duur een onwerkelijk gevoel geeft, is dat ook de homoseksuele bijfiguren het statistisch te verwachten aantal overtreffen.

Een voorbeeld is het onlangs verschenen debuut *The Always Anonymous Beast* van de Canadese Lauren Wright Douglas. Chantage ligt aan de basis van de plot, en wel chantage met de seksuele geaardheid van een tv-presentatrice. Dat doet voor niet-Angelsaksische lezers al wat overdreven aan, zeker in een land waar televisieclowns hun partner van hetzelfde geslacht gewoon voor de camera zoenen, maar die opzet heeft bovendien tot gevolg dat de slechteriken in het boek (heteroseksuele) mannen zijn, en de goeien allemaal lesbisch. Ook al zit het verhaal goed in elkaar, is het soepel geschreven en heeft het een misschien voorspelbaar maar toch aardig slot, die rolverdeling schuift het net over de rand van de verteerbaarheid. (LR)

Pandora, import Van Ditmar; f 23,20. ISBN 0 86358 295 8.

Lesbisch VK 3-2-90

In de Volkskrant van 27 januari bespreekt Lydia Rood de Canadese thriller *The Always Anonymous Beast* van Lauren Wright Douglas, een boek dat is verschenen in de *Women Crime Writers*-reeks van de Britse uitgeverij Pandora.

Mevrouw Rood heeft er bezwaar tegen dat in deze reeks een „buitenproportioneel aantal homoseksuele vrouwen" voorkomt. Dat de hoofdpersoon in de meeste Pandora-thrillers lesbisch zijn, vindt zij nog „verfrissend", maar dat ook „de homoseksuele bijfiguren het statistisch te verwachten aantal overtreffen" geeft haar „een onwerkelijk gevoel".

Als in *The Always Anonymous Beast* dan ook nog slechte heteroseksuele mannen ten tonele worden gevoerd, schuift het boek voor Rood „net over de rand van de verteerbaarheid".

Als mevrouw Rood een correcte afspiegeling van de bevolkingssamenstelling zo bepalend vindt voor de kwaliteit van een boek, is het haar dan nooit opgevallen hoe buitenproportioneel laag het aantal lesbische personages in niet-Pandora thrillers is?

Zolang er nog zulke arrogante heteroseksistische recensies verschijnen als deze bespreking van mevrouw Rood, kan het aantal lesbische (bij-)personages niet groot genoeg zijn.

FRANEKER Yolande de Kok

Pink Ulysses: porno van De Kuyper en geen pornosfeer?

Van onze verslaggever VK
PETER VAN BUEREN 30
ROTTERDAM — „In principe hoeft er niks bij film, als het maar leuk en boeiend is, emoties oproept en visuele verbeelding schept." Dat is een stelling van Eric de Kuyper, de Nederlandse Belg wiens vierde film *Pink Ulysses* een van de grote en met enige verwachting tegemoet geziene Nederlands produkties is die op het Rotterdamse festival hun wereldpremière beleven.

De Kuypers stellingen zijn altijd cryptisch. Alles wat hij beweert houdt een aarzeling in, die hij voorziet van een zekerheid — of andersom. Vooraf aan de eerste vertoning van *Pink Ulysses* vroeg hij het publiek vooral niet te gaan zoeken naar een bedoeling. „Geniet ervan, just enjoy it." Maar dit verzoek om het zoeken naar bedoelingen los te laten werd onmiddellijk gevolgd door de opmerking dat er te veel bedoelingen in zijn film zitten.

Tegenspraak, onzekerheid, nuancing, bescheidenheid of een pose? Eric de Kuyper lijkt bewust raadsels te scheppen, maar benadrukt zijn eenvoud. „Het uitgangspunt van *Pink Ulysses* was dat ik een eenvoudige film wilde maken." Mooie boel, als hij dan aan komt zetten met een collage van sferen, geluiden, beelden, citaten uit de filmgeschiedenis, balletten, muziek en iat allemaal rond de rode draad van Homerus' *Odyssee* gebreed, zonder dat er een echt patroon in zit en zonder dat je film een kop of een staart heeft. Is dat eenvoudig?

Tegen Gerdin Linthorst zei De Kuyper in de Volkskrant van 19 januari: „Waarom zou je er niet gewoon van genieten, daarna een glas drinken en rustig gaan slapen?" Het geraffineerde van zo'n opmerking is dat gesuggereerd wordt het nadenken te laten en daarvoor in de plaats iets anders te doen (drinken, slapen), terwijl het begrip genieten als een gegeven wordt beschouwd, alsof niet juist daar de discussie om zou moeten gaan: valt er wel te genieten?

Eric de Kuyper heeft in elk geval zelf wel genoten van de lichamen die hij door zijn beelden laat glijden, dat is de hele film door duidelijk. Hij geniet van deze lichamen, vooral van de mannelijke lijven, die bij hem allerlei andere genietingen oproepen. Hij houdt van opera, hij houdt van Cocteau en Eisenstein, van Stravinsky, van Zarah Leander en van *Op hoop van zegen*. Wat dat betreft is *Pink Ulysses* een heel openhartig zelfportret van De Kuyper, die als niet eerder tevoren zichzelf binnenste buiten keert.

Het sleutelwoord is narcisme. Een omdat De Kuyper klaarblijkelijk zijn eigen lichaam niet het mooiste op aarde acht, wordt dit narcisme in beeld gebracht door de lichamen van anderen.

De in Rotterdam meest besproken scene uit de film is een uitvoerige mas-

turbatie van de hoofdpersoon, tot en met een zaadlozing. Eric de Kuyper is ooit op het idee van *Pink Ulysses* gekomen omdat de vroegere festivaldirecteur Huub Bals gretig inging op zijn voorstel eens een porno-film te maken. Vandaar, maar nu deze scene in de film zit, geeft de regisseur er een romantiserende draai aan. Hij zegt nu deze scene te hebben willen filmen zonder in een ranzige porno-sfeer te komen. Een dergelijke verklaring is buitengewoon dubbelzinnig: wel porno, maar geen pornosfeer. „Een masturbatie-scene kan minder shockerend zijn dan de close-up van een mond", zei hij ook in Rotterdam. De scene is echter wel degelijk shockerend, niet door het porno-element, maar juist door de intimiteit ervan.

Het is niet het zoeken naar bedoelingen maar de argumentatie van De Kuyper zelf die tot discussie leidt. In Rotterdam liepen opmerkelijk veel mensen al spoedig de zaal uit. Ze hadden het snel gezien en genoten niet. Nog opmerkelijker was dat vooral vrouwen *Pink Ulysses* prachtig vonden; de meeste weerstand kwam uit mannenmonden. Deze reacties kunnen aanleiding geven tot een discussie, die de discussie over de film zelf overschaduwde, terwijl het om die film zelf moet gaan.

Mijn ervaring was dat ik slechts af en toe kon genieten van de esthetiek en dat ik tegelijk voortdurend geïrriteerd werd door een manierisme en een opdringerig narcisme dat geen ruimte biedt aan zoiets als identificatie. *Pink Ulysses* laat De Kuyper zien als iemand vol met gevoelens, die hij toont zonder er voor uit te komen. De openhartigheid van een voyeur, die appelleert aan eenzelfde voyeurisme van zijn publiek. En daar zit dan de scheiding tussen waardering of verwerping. Wie eenzelfde obsessie als De Kuyper heeft, zal enthousiast zijn om diens film, voor anderen blijft het gordijn van de poppenkast gesloten.

Tijdens de talk-show na afloop van de première kwam deze discussie niet aan de orde. Wel was er een heus incident toen de notoire amokmaker Jean-Marie Straub in de clinch kwam met Radio Rijnmond-directeur Nico Haasbroek. Straub wordt zelden begrepen en heeft de neiging mensen die hem niet begrijpen uit de tent te lokken. Haasbroek trapte er in en ging als een weinig professionele pugilist in de ring. Hij stuitte op Johan van der Keuken, die Haasbroeks aanval op Straub counterde. Veel meer dan wat over en weer geschreeuw leverde deze korte strijd echter niet op. Zoals de talkshows in Rotterdam in het algemeen weinig opleveren, omdat de door een sponsor geïnstalleerde tent vanwege zijn inrichting automatisch het publiek scheidt: rond de gesprekstafel en rond de bar. Telkens ontstaan er twee talk-shows tegelijk, met steeds harder pratende groepen mensen die de ingehuurde sprekers het spreken ernstig bemoeilijken, laat staan dat die groepen elkaar kunnen verstaan.

BLIEPJES EN PRIJS VOOR GUNS N' ROSES VK ?

Zo op het oog was de uitreiking begin deze week van de American Music Awards weinig verrassend. Drie onderscheidingen gingen naar de heren van Milli Vanilli: beste pop-rocksingle (*Girl you know it's true*) en beste nieuwe artiest in twee categorieën. Toch was er een klein verrassinkje. Twee van de drie prijzen in de categorie *heavy metal* werden toegekend aan Guns N' Roses. Beste lp daar was hun *Appetite for destruction* (acht miljoen exemplaren verkocht in de VS) en ze waren ook nog eens de beste groep in hun genre.

Je zou verwachten dat een jury zich wel twee keer achter de oren zou krabben alvorens zo'n controversiële groep te onderscheiden. Maar ondanks de kritiek op de soms ongenueanceerde songteksten, verkopen hardrock-elpees als warme broodjes in Amerika.

Gitarist Slash van Guns N' Roses kon samen met Duff McKagan tijdens een live tv-uitzending de awards in ontvangst nemen. En ze zeiden weer

vreemde dingen. De uitroep ABC verontschuldigde zich later voor de taal die de twee uitkraamden. Wat ze precies zeiden is moeilijk te achterhalen. Wat Nederland op CNN was te zien, ging vergezeld van de nodige, alles verhullende doch tevens veelzeggende censuur-bliepjes.

Het lijkt erop dat de groepen met de meeste ongenueanceerde uitspraken en songteksten ook het hoogst worden gewaardeerd. In het Guns N' Rosesnummer *One in a million* haalt zanger Axl Rose uit naar „immigranten en flikkers": *They make no sense to me. They come to our country / And think they do as they please / Like start some mini-Iran. Or spread some expletive disease.* Uit interviews wil maar niet duidelijk worden of de band werkelijk meent wat ze zingen of dat ze zulke teksten maken om „gewoon" controversieel te zijn. Wanneer deze vraag in een gesprek opduikt, pleegt zanger Axl Rose zich te beroepen op zijn artistieke vrijheid.

Trouw DONDERDAG 11 JANUARI 1990

Binnenland

Kinderarbeid voorkomen

Raad voor het jeugdbeleid: haast maken met nieuwe wet

Van onze parlementsredactie
DEN HAAG — Minister De Vries (sociale zaken) moet voorkomen dat kinderarbeid terugsluip in Nederland. De nieuwe Arbeidstijdenwet moet duidelijke normen bevatten die kinderen bescherming bieden. Bovendien moet de wet een goed handvat bieden voor de arbeidsinspectie.

Dit stelt de Raad voor het jeugdbeleid in een advies aan De Vries over het voorontwerp van de nieuwe Arbeidstijdenwet, die de uit 1919 daterende oude wet gaat vervangen. Volgens de raad moet de regering

haast maken, omdat de oude wet uit de tijd is.

Zo is het kinderen onder de 16 officieel verboden om arbeid te verrichten. In de praktijk heeft zeventig procent van de 13- tot 15-jarigen (af en toe) een baantje. Omdat wet en praktijk zo ver uiteen lopen, kan de Arbeidsinspectie vaak weinig uitrusten. Alleen bij schrijnende gevallen komt zij in actie.

De Raad vindt dat kinderen onder de 12 jaar niet mogen werken. Alleen in individuele gevallen kan ontheffing worden aangevraagd. Daarbij moet uiterste terughoudendheid worden betracht. Ontheffingen zijn slechts mogelijk

voor 'kunstkinderen', die werken voor radio, televisie, concerten of reclamespotjes. Volgens de Raad mogen baby's, peuters en kleuters één dag in de eerste zes jaar van hun leven werken. Kinderen van zeven tot en met twaalf mogen dat maximaal veertig uur per jaar, en hoogstens vijf uur per dag.

De raad vindt dat werkgevers en ouders samen afspraken moeten maken over het werk van kinderen. Ouders moeten hierop aanspreekbaar zijn. Beleidsmedewerker Kees Terwan: „Als de Arbeidsinspectie merkt dat kleine kinderen te lang werken, doen de ouders alsof hun neus bloedt. Dat is niet billijk, want

uit onderzoek blijkt dat ouders juist de grote motor achter het werk van hun kinderen zijn.”

Voor de 13- tot en met 15-jarigen wil de raad het huidige arbeidsverbod handhaven. Uitzonderingen zijn mogelijk, al wil de raad daarin niet zo ver gaan als ex-staatssecretaris De Graaf, die het voorontwerp heeft ingediend.

De raad vindt dat jongeren in deze leeftijd in de schoolvakantie maximaal vijf weken per jaar mogen werken (waarvan drie aansluitend), met een maximum van acht uur per dag (zonder avond- en overwerk). Buiten de schoolvakanties mag naast

schooltijden hoogstens acht uur per week worden gewerkt. De werkzaamheden moeten bestaan uit lichte arbeid.

De 16- en 17-jarige werknemers moeten zoveel mogelijk worden behandeld als volwassenen, vindt de raad. Om veelvuldig overwerk te voorkomen moeten hun werktijden aan een maximum (45 uur per week, 160 uur per maand) zijn gebonden. De Graaf wilde meer overwerk toestaan.

Het verbod op zondagsarbeid, dat De Graaf wilde instellen, kan volgens de raad vervallen. Nachtarbeid moet voor iedereen onder 18 verboden blijven, aldus de Raad.

Door een onzer redacteurs NRC

ROTTERDAM, 17 jan. — Het verschijnsel van toenemende kinderarbeid, dat de Raad voor het Jeugdbeleid wil beperken, is voornamelijk een gevolg van te lage uitkeringen en kinderbijslag en te wijten aan de onmogelijkheid voor jongeren om een zelfstandig bestaan op te bouwen. Dat zegt L. Koenen van Actief Jongeren Contact (AJC). De AJC heeft na het uiteenvallen van de FNV-jongerenorganisatie het vaandel van belangenbehartiging overgenomen.

De Raad voor het Jeugdbeleid heeft in een advies op het gevaar gewezen dat kinderarbeid langzamerhand een geaccepteerd verschijnsel dreigt te worden. Werken op een te jonge leeftijd, op ongeregelde tijden of onder gevaarlijke omstandigheden komt te vaak voor en moet worden tegengegaan, zo is de Raad van mening.

Beleidsmedewerker van de Raad voor het Jeugdbeleid, K. Terwan, vermoedt dat tot nu toe slechts een topje van de ijsberg is onthult. Zeker in bepaalde branches zoals het bollenpellen is er

Kinderwerk gevolg van lage uitkeringen

sprake van massale inzet van jonge kinderen. „Wij maken ons zorgen dat mensen het weer normaal vinden dat kinderen van tien jaar in hun vakantie vanaf 's morgens zes uur werken.”

Hij noemt het aantrekken van de economie, de groei van parttime banen en een grotere maatschappelijke acceptatie van grijs en zwart werk als oorzaken van de toeneming van betaald werken door jongeren. Bovendien zijn kinderen mondiger geworden en willen ze geld verdienen om aan hun veeleisende consumptiepatroon te kunnen voldoen.

Terwan haalt een onderzoek aan waaruit blijkt dat 13- tot 17-jarigen gemiddeld zo'n 200 gulden per maand uitgeven. Een kwart daarvan wordt uit zakgeld gefinancierd, het overige wordt met werken verdiend.

De AJC voert actie voor verhoging van de kinderbijslag en uitkeringen voor jongeren tot achttien jaar. Een uitkering voor thuiswonenden is, volgens Koenen

van het AJC, veel te weinig om een zelfstandig bestaan op te bouwen. „Als je je als volwassen burger op de maatschappij wilt voorbereiden, moet je daar ook wel de

geren niet alleen kranten bezorgen en oppassen. Iets meer dan de helft van de onderzochte scholieren verrichtte werk dat officieel verboden was. Ongeveer zes-

De uitkering voor thuiswonenden is te laag om zelfstandig een bestaan op te bouwen

gelegenheid voor krijgen”, vindt Koenen.

Ook de jeugdlonen zijn de afgelopen jaren sterk achteruit gegaan. De FNV-horecabond voert op dit moment in een aantal bedrijven looncontrole-acties uit. Volgens een woordvoerder richt de bond zich daarbij zeer nadrukkelijk op jongeren en wijst ze op de CAO. Maar de bond heeft weinig invloed op het zwarte- en grijze circuit.

Uit een onderzoek naar de omvang en de aard van kinderarbeid, uitgevoerd door het onderzoeksbureau Regioplan, blijkt dat jon-

gen niet alleen kranten bezorgen en oppassen. Iets meer dan de helft van de onderzochte scholieren verrichtte werk dat officieel verboden was. Ongeveer zes-

procent van dat verboden werk werd binnen een onderneming uitgevoerd, vooral in boerderijen, winkels en horeca-bedrijven. Het overige werk dat door kinderen en jongeren onder de zestien wordt gedaan bestaat uit autowassen of tuinieren.

P. Renooy, medewerker van Regioplan, is niet zo zeker van een groei van kinderarbeid. „Er is nog te weinig vergelijkingsmateriaal omdat slechts kortere periodes zijn onderzocht. Het welstandsniveau neemt toe waardoor kinderen meer zakgeld krijgen, de schoolbelasting wordt zwaarder

wat meer huiswerk betekent en kinderen worden mondiger, ze laten zich niet zo snel meer door een baas strikken. Theoretisch kan het ook afgenomen zijn.” Minister De Vries van sociale zaken verklaarde recentelijk dat hij de omvang van de geconstateerde kinderarbeid wel vindt meevallen.

Regioplan begint zeer binnenkort een vervolgonderzoek waarin de psychische en fysieke belasting van arbeid door jongeren wordt onderzocht. Daarbij zal ook worden gekeken naar het effect op schoolprestaties en vrijetijdsbesteding.

Uit het onderzoek bleek dat plattelandskinderen gemiddeld langer werken dan kinderen uit de stad. Om kinderarbeid te rechtvaardigen bedienen volgens Terwan van de Raad voor het Jeugdbeleid een deel van de werkgevers in horeca, landbouw, fruitteelt, het bollenbedrijf en de kleine detailhandel het argument van 'economische druk'. Zonder het inzetten van jongeren, tegen

een geringe vergoeding, zouden ze het hoofd niet boven water kunnen houden.

De Raad maakt zich vooral zorgen over de kinderen in de overgangleeftijd van 12 tot 13 jaar. „Jonge tieners kunnen moeilijk inschatten wat zij zelf aankunnen”, meent Terwan. „Ouders doen nogal eens hun beklag over de geringe vergoeding, maar zijn met het argument 'ik ben al blij dat hij werkt' meestal voorstander van het feit dat hun kind een baantje heeft.”

De onderzoekers constateerden ook dat de traditionele werkverdeling tussen meisjes en jongens gehandhaafd blijft. Jongens klussen of tuinieren, meisjes passen meer op, werken in de manege of op kantoor. Het uurloon voor jongens ligt gemiddeld één gulden hoger dan dat voor meisjes en bedraagt vijf gulden. Ouders van HAVO- of VWO-leerlingen verbieden hun kinderen vaker te werken buiten de vakanties dan ouders van jeugd die een lagere opleiding volgt. „In wezen spelen zich op de arbeidsmarkt voor jongeren precies dezelfde processen af als die bij volwassenen”, zegt Terwan.

'Omvang van kinderarbeid valt erg mee'

Door onze sociaal-economische redactie NRC

DEN HAAG, 17 jan. — De omvang van kinderarbeid is niet zo alarmerend als in veel rapporten wordt gesuggereerd. Minister De Vries van sociale zaken en werkgelegenheid schrijft dit in een brief aan de Tweede Kamer. Hij baseert zich daarbij op een onderzoek van de Arbeidsinspectie.

De Arbeidsinspectie zwakt de resultaten af van een eerder onderzoek dat het bureau Regioplan vorig jaar publiceerde. Regioplan rapporteerde dat veel kinderen verboden arbeid verrichten. Daarbij ging het niet alleen om een vorm van vrijetijdsbesteding, zoals auto's wassen, maar ook om werk in de horeca en in fabrieken. In sommige gevallen zou het zelfs om gevaarlijk werk gaan.

De Arbeidsinspectie heeft tussen 1 juli en 1 september 1989 339 bedrijven in de voedings- en genotmiddelenindustrie bezocht. Van de ruim 12.000 werknemers in die branches waren er ruim 1.000 tussen de 15 en 18 jaar. Zij deden hoofdzakelijk licht werk als inpakken en licht schoonmaakwerk.

In de bezochte bedrijven werkten slechts acht kinderen jonger dan 15 jaar. Drie van hen waren familie van de werkgever of van een medewerker.

Wel constateerde de Arbeidsinspectie dat 104 jeugdigen werk verrichten dat mogelijk gevaar zou opleveren. Zij bedienden vorkheftrucks, werkten met gevaarlijke machines of moesten zwaar tillen. Vrijwel al deze kinderen werkten in de brood- en banketsector. In alle gevallen stopte de werkgever het werk van de kinderen onmiddellijk na een waarschuwing van de Arbeidsinspectie.

Kinderarbeid bij Van den Ende? VV24

DEN HAAG — De PvdA-kamerleden Middel en Vliegendorp hebben minister De Vries (Sociale Zaken) gevraagd maatregelen te nemen om kinderarbeid bij Joop van den Ende Toneelproducties te voorkomen. In schriftelijke vragen aan de minister wijzen de kamerleden op een oproep waarin meisjes van zeven tot tien jaar en jongens van negen tot elf jaar worden uitgenodigd te solliciteren naar een rol in de musical 'Les Misérables'. Met name de eis dat gegadigden vanaf 1 januari 1991 volledig beschikbaar dienen te zijn, leidt volgens de kamerleden onherroepelijk tot bij de wet verboden kinderarbeid. Van den Ende ontkent dat de regels tegen kinderarbeid te overtreden.

Verliefde man moet afzien van contact met oud-collega **VK 13**

Van onze correspondent
HAARLEM — Een dertigjarige oud-werknemer van de provincie Noord-Holland mag geen contact meer leggen met een ex-collega op wie hij hopeloos verliefd zegt te zijn. Dat heeft president H. van den Haak van de Haarlemse rechtbank vrijdag bepaald in het kort geding dat over de kwestie was aangespannen.

Volgens de rechter veroorzaakt de man — onder meer door zijn veelvuldig getelefoneer — veel overlast aan de vrouwelijke ambtenaar en pleegt hij inbreuk op haar persoonlijke levenssfeer. Iedere keer dat hij toch probeert contact met haar te leggen, zal hij een dwangsom van 250 gulden moeten betalen. Er was 500 gulden per overtreding geëist.

Bijzonder aan de zaak is dat de provincie als eisende partij is opgetreden. Noord-Holland stelt dat de vrouw zo vaak op haar werk werd opgebeld, dat zij (en haar directe medewerkers) haar taak niet goed meer kon uitoefenen, en dat dus ook de provincie een belang in de zaak had. De telefooncentrale raakte soms overbelast door de frequente beller.

Tv-drama over grenzen van het intieme contact

Ac 13-1-'90
 Het valt niet mee om ten tijde van zaken als 'De Bolderkar' en 'Oude Pekela' het beroep van onderwijzer(es) te moeten uitoefenen. Een goedbedoelde aai kan iemand al zijn baan kosten, want de ouders zijn alert gemaakt door media en politiek. „Mam, de juf gaf mij een goedkeurend klopje.” „Waar?!”

'De aanraking', het televisiespel dat de IKON zondag uitzendt, gaat over zo'n juf. Ze is lief voor haar kinderen en gaat helemaal in haar werk op. Misschien wel iets te veel. Met een 'jaren-zestig-ideologie' laat ze elk kind in zijn waarde en bouwt ze alles op in vertrouwen. Vrouwen dat zelfs in het ergste geval niet te schaden is. Die aanpak dreigt haar noodlottig te worden.

Jeroen heeft in zijn broek gepoept. Voor alles is volgens juf een verklaring, dus ook voor deze 'gebeurtenis'. Om het joch niet gefrustreerder te maken dan het al is, loodst ze hem stiekem mee de klas uit naar de wc. Op het moment dat de juf Jeroen schoonmaakt, gilt een met Bolderkar-praktijken opgevoed klasgenootje dat de juf 'aan Jeroen zit'. Van het een komt het ander. Bijbehorende ouderlijke hysterie. Weg baan...

De voorzitter van het schoolbestuur, een carrièrevrouw, vertelt haar dat ze voor 'onbepaalde tijd' met verlof wordt gestuurd. Een wereld stort in. Een emotioneel gesprek begint. Na verwijten over en weer ontstaat er toch een goede dialoog. De kijker mag uitmaken waar de waarheid ligt en wie er nu eigenlijk gewonnen heeft.

Overtuigend

De rollen van de twee vrouwen worden gespeeld door Geert de Jong (carrièrevrouw) en Will van Kralingen (juf). Zij spelen die overtuigend. De bewerking en de regie zijn in handen van Erik Oosthoek. Het oorspronkelijke script is van de Amerikaanse thriller-auteur Daniel M. Klein, die de laatste jaren ook veel voor tv schreef. Oosthoek:

„Klein las over een soortgelijk incident in de krant en is meteen gaan schrijven. Dat was in eerste instantie een Amerikaanse versie. Ik kende Klein van een werkbezoek dat ik drie jaar geleden aan de VS bracht en ik heb hem gevraagd of ik het mocht omwerken naar een Nederlandse situatie.”



Wil van Kralingen in 'De aanraking'.

„Dat mocht, zeker toen zijn Amerikaanse opdrachtgever HBO (Home Box Office) van verfilming afzag. Na de bewerking zocht ik twee actrices en kwam uiteindelijk op Geert en Will uit, omdat ze beiden hardwerkende moeders zijn. Na een periode van eindeloze discussies over opvoeden zijn we gaan draaien. Binnen een week stond het op band.”

Oosthoek wil met 'De aanraking' bescijst geen boodschap verkondigen. „Het zijn de verhalen van twee totaal verschillende vrouwen. Het zal dan ook tegengestelde reacties teweegbrengen, hetgeen ik prima vind.”

Project

Oosthoek bereidt inmiddels een nieuw project voor. „Samen met de BRT gaat de IKON vanaf november

een reeks tv-monologen uitzenden die geschreven zijn door Nederlandse en Vlaamse schrijvers. In Nederland hebben we bijvoorbeeld Remco Campert, Judith Herzberg, Dick Walda, Eli Asser, Jantine van Asch en Peter van Straaten benaderd.

Er komt een grote variëteit in die stukken. Het een zal zwaar zijn, terwijl het ander juist geestig zal overkomen, maar ze hebben gemeen dat het verhaal verteld wordt aan de camera, zodat je als kijker het idee krijgt in vertrouwen te worden genomen. Als het lukt, willen we er een lange tijd mee doorgaan, als een soort terugkerende column in een krant, zodat de mensen op zondagavond denken: Hé, het is weer tijd voor de monoloog van de IKON.”

FRED VAN GARDEREN

Uitzending: zondagavond, IKON Nederland 3, 21.15 uur.

Wallage ziet af van steunpunt ongewenste intimiteiten **VK 27**

Van onze verslaggeefster
UTRECHT — Staatssecretaris Wallage van Onderwijs heeft op de begroting voor 1990 geen geld gereserveerd voor een landelijk steunpunt voor de bestrijding van ongewenste intimiteiten in het onderwijs. De bewindsman liet dit weten naar aanleiding van uitspraken van de PvdA-Kamerleden T. Netelenbos en M. Vliegthart in het onderwijsblad Werking. Dit nieuwe opinieblad voor opleiders werd vrijdagmiddag in Utrecht ten doop gehouden.

In het onderwijsmagazine meldt Netelenbos dat de PvdA vindt dat er meer gedaan moet worden aan de aanpak van ongewenste intimiteiten. Volgens het blad maakt Wallage zich sterk voor een half miljoen gulden voor een landelijk steunpunt en regionale consulenten. Twee jaar geleden werden vier onderwijsinspecteurs aangesteld die belast werden met het tegengaan van ongewenste intimiteiten. Zij registreerden het eerste jaar 99 gevallen met wat zij noemen „een zwaar karakter”. Vooral vrouwelijke leerlingen worden door leraren lastig gevallen.

Vier inspecteurs onvoldoende **TR**

'Ongewenste intimiteiten op scholen veel harder aanpakken' **27-1**

Van onze onderwijsredactie
UTRECHT — Het Kamerlid Tineke Netelenbos (PvdA) vindt dat de bestrijding van de ongewenste intimiteiten in de school krachtiger moet worden aangepakt. Het inzetten van vier speciale onderwijsinspecteurs acht zij onvoldoende. Dit blijkt uit het blad voor opleiders Werking, waarvan gisteren in Utrecht het eerste nummer is verschenen. Zowel Netelenbos als haar collega-Kamerlid Vliegthart zeggen daarin dat de overheid meer moet doen tegen het lastigvallen van vooral meisjes door leraren. De vier inspecteurs registreerden in het eerste jaar van hun functioneren 99 gevallen van ongewenste intimi-

teiten met 'een zwaar karakter'. Zowel de inspecteurs zelf als organisaties als Handen Thuis vrezen dat deze gevallen slechts het topje van de ijsberg vormen. Handen thuis, een meldpunt voor ongewenste intimiteiten op de werkplek, en de Initiatiefgroep ongewenste intimiteiten in het onderwijs hebben de vorige minister van onderwijs Deetman vorig jaar gevraagd om vijftien ton. Daarmee willen zij een landelijk steunpunt instellen. Zij verwachten daarvan meer heil dan van de vier inspecteurs. Die moeten zich gezien het grote aantal scholen beperken tot een zeer globale werkwijze.

Deetman heeft afwijzend gereageerd op dat verzoek van de organisaties. Dit tot ongenoegen van het toenmalige PvdA-Kamerlid Wallage. Nu Wallage staatssecretaris is laat hij echter weten dat de op onderwijsbegroting voor dit jaar het gevraagde geld niet is uitgetrokken. De begroting is weliswaar opgesteld door Deetman, maar minister Ritzen en Wallage hebben die bijgesteld in overeenstemming met hun prioriteiten.

Bij de behandeling van de onderwijsbegroting, volgende maand, zal Netelenbos de ongewenste intimiteiten ter sprake brengen, belooft zij in Werking.

UNIV. v. LEIDEN

MARB
7/12/89

'Gevangen zitten is maar voor weinig mensen goed'

Emeritus hoogleraar strafrecht Melai houdt vanavond de laatste lezing in de Studium Generale-cyclus 'Wat ons bezig hield'. Veel meer dan het werk binnen de universiteit heeft hem dat daarbuiten altijd gefascineerd, vooral in vraagstukken als prostitutie en pornografie waarmee hij zich in het kader van de Herziening Zedelijkheidswetgeving bezig hield. Het Recht vindt hij een mooi vak. 'Ik leef van woorden, en er is niets schoners dan een esthetisch verantwoorde juridische tekst.'

Liesbeth Spreuwenberg

'Ik hou ontzettend veel van literatuur', zegt prof. mr. A.L. Melai. 'Maar ik kan er weinig in zien om die liefde onderwerp van een academische scholing te maken. Ik zou dus nooit Nederlands zijn gaan studeren. Als ik kon schilderen had ik dat misschien gedaan, maar ik ben van kindsbeen af gefascineerd geweest door woorden. Ik leef van woorden. Maar ik ben een lastige lezer en ik weet ook dat een woord zijn betekenis ontleent aan de plaats die het inneemt in de zinsinformatie. Juist bij een juridische tekst is de precisie, de helderheid en samenhang en het gevoel voor de belangen die er door gediend moeten worden, van groot belang. Maar dat niet alleen, het moet niet alleen goed zijn, het moet voor mij ook een mooi werkstuk zijn, geen abstracte formule. En zoals een wiskundige in opwindning kan raken van de schoonheid van een wiskundig bewijs, kan ik in vervoering raken van een helder geformuleerde, esthetisch verantwoorde juridische tekst.'

Rechten studeren was voor Melai dus een spontane daad. Maar het duurde even voordat hij met zijn studie kon beginnen. Geboren in 1918 kwam hij van de middelbare school in de turbulente jaren voor de Tweede Wereldoorlog. Na zijn dienstdienst, in 1937/38, werd hij vrijwel direct gemobiliseerd. Toen Nederland na het bombardement op Rotterdam in mei 1940 capituleerde, was Melai korte-tijd krijgsgevangene, daarna raakte hij betrokken bij het verzet. In het staartstuk van de bezettingstijd, kort na de capitulatie van de Duitsers, ging hij als oorlogsvrijwilliger naar Indië. 'Dat was een onkenbaar drama voor ons', zegt Melai. 'Niemand wist wat er zou gaan gebeuren, welke politiek de Nederlandse regering zou gaan voeren. Je kunt zeggen dat de oude Willem Drees een mascotte was van een partij die op ideële gronden geen behoefte had aan het in stand houden van het koloniale stelsel, maar die wel vond dat er eerst maar orde op zaken gesteld moest worden en dat er daarna gezocht kon worden naar een oplossing. Daarbij regeerde Drees niet alleen. Net als nu had je toen een coalitieregering, en Romme, van de Katholieke Volkspartij, had een achterban die de koloniën niet wijd wilde. Wij soldaten wisten helemaal niet wat ons te wachten stond.' Na de eerste Politie Actie, in 1948, werd Melai gedemobiliseerd en kon hij indelijk met de studie beginnen. In 1952 haalde hij zijn doctoraal Burgerlijk Recht



('Ik ben nogal een generalist') en werd advocaat. Na veertien jaar algemene advocatuur bij een firma in Den Haag, werd hij in 1968 benoemd tot hoogleraar Strafrecht aan de Leidse Universiteit. Die functie heeft hij tot 1984 met plezier vervuld. Maar gevraagd naar de hoogtepunten uit zijn loopbaan komt vooral zijn werk buiten de universiteit naar voren.

Bijvoorbeeld in de Regeringsadviescommissie tot Herziening van de Zedelijkheidswetgeving, een commissie die zich bezighield met pornografie, prostitutie en seksuele delicten met minderjarigen. Dat hij indertijd voor die commissie gevraagd is, heeft er volgens zijn eigen zeggen meer mee te maken dat hij bekend stond als een jurist met gevoel voor dit soort problemen, dan met zijn kennis van zaken over die wetgeving. 'Ik vond, net als die commissie', vertelt Melai, 'dat iedereen in Nederland moet kunnen lezen wat hij wil. Het is niet aan de overheid om te beslissen of enig boek, met of zonder illustraties, moreel slecht is of verwerpelijk. Als het om boeken gaat moeten mensen de vrijheid hebben om te kiezen voor hun eigen voorkeur. Wat je wel in de gaten moet houden is de grens tussen wat je thuis doet en wat je in het openbare leven laat zien. Als het gaat om afbeeldingen, kunnen mensen op uiteenlopende wijze, afhankelijk van hun opvattingen of gevoel, vatbaar zijn voor kwetsing. Dat is dus geen zedelijke of morele vraag, maar een vraag van sociaal verkeer. Verder dan te bepalen wat wel en wat niet in het openbaar

getoond mag worden, mag de overheid nooit gaan.'

Hetzelfde principe geldt volgens Melai voor het lichamelijke liefdesleven van mensen. Of zij hun seksuele genot op grond van liefde willen krijgen of tegen betaling bij een prostituee, gaat niemand wat aan. Dat staat buiten elke morele vraag. Behalve in geval van mishandeling of uitbuiting, zoals bij vrouwenhandel, is prostitutie een terrein waar de overheid zich niet in mag mengen. Dat de overheid zich toch vaak met prostitutie bemoeit, heeft volgens Melai te maken met de rommel die het met zich meebrengt. Melai: 'Het beoefenen van het vak gaat, net als in elke andere tak van handel, gepaard met tuppelen en in de etalage zitten. Dat is op zich niet zo vreselijk, maar het gevolg is dat je in zo'n buurt een enorme toeloop krijgt van kerels, van hoerenlopers. De buurt krijgt daar last van. Er komen luidruchtige café's, er rijden de godganse avond auto's door de straat. Als de overheid daar wat aan doet, aan het handhaven van de openbare orde, staat vooral de confessionele kant van Nederland direct te gillen dat de overheid zich niet met prostitutie mag bemoeien, want prostitutie is slecht. Al die verschillende kanten maken de problematiek ontzettend drabbig.'

Een derde aandachtsgebied van de commissie, seksuele delicten met minderjarigen, heeft de laatste jaren een enorme actualiteitswaarde gekregen. Ging het vroeger voor een groot deel nog over pedofilie, nu zal iedereen

onmiddellijk de associatie met incest hebben. De nu nogal populaire vraag hoe vaak dat voorkomt is voor Melai altijd minder belangrijk geweest dan de vraag: is seksuele omgang met kinderen schadelijk voor het kind. De commissie vond het indertijd moeilijk maar kon toch niet anders dan de vraag met 'ja' beantwoorden. 'De a-symmetrie tussen de seksuele driften van volwassenen en die van kinderen, maakt dat volwassenen het moeten laten om seksuele omgang met een kind te hebben', zegt Melai. 'Dat geldt voor pedofilie, maar zeker voor incest. Dat is totaal verwerpelijk. De relatie tussen een vader en een kind wordt op zo'n rauwe manier verstoord als de vader zich seksueel bezitterig gaat gedragen. Dat heeft niet alleen lichamelijke, maar ook grote psychische schade tot gevolg. Doordat het incestprobleem zo toeneemt krijgen de politie en het Openbaar Ministerie nu een enorme hap op hun bord. Daar moeten ze niet alleen voldoende personeel voor hebben, maar ook capabel personeel. Of dat er zit betwijfel ik. We hoeven maar aan de Bolderkar te denken en dan kunnen we hier nog een maand zitten praten.'

De commissie is inmiddels opgeheven en Melai's belangrijkste bezigheid nu is zijn werk als hoofdredacteur van het Commentaar op het Wetboek van Strafvordering. Met een staf van zes redacteurs onderzoekt Melai het strafprocesrecht, dus de manier waarop bij strafzaken het onderzoek plaatsvindt. Het is in feite een controle achteraf rond de vragen: hoe is men te werk gegaan en hoe komt het dat bepaalde personen buiten hun bevoegdheidsgebied getreden zijn? 'Het is een vrij belangrijk deel van de rechtspraak', zegt Melai. 'Hoe vaak lees je niet in de krant: Vrijgesproken wegens gebrek aan bewijs? Als blijkt uit zo'n stuk dat het bewijs er wel was, maar dat het onrechtmatig verkregen was en dus niet gebruikt kon worden, gaat dat tegen het rechtsgevoel van mensen in. Iemand doet iets, iedereen weet dat hij het gedaan heeft, en toch krijgt hij geen straf. Dat klopt voor burgers in de samenleving niet.'

Toch wordt de rechtspraak voor een groot deel juist door die samenleving bepaald. Het rechtssysteem is geen statisch geheel, maar is continu aan schommeling onderhevig. Speelde vroeger het begrip 'vergelding' nog een grote rol, tegenwoordig wordt de term nauwelijks nog gehanteerd. Ook de straffunctie staat regelmatig ter discussie. Melai gaat het er in zijn lezing over hebben. 'Ik wil een tijdsbeeld geven, laten zien wat er de afgelopen jaren gebeurd is,' vertelt hij. 'Het is heel moeilijk om een heldere uitspraak te doen over de functie van straf omdat die functie bepaald wordt door het sociale klimaat. Dat is nu anders dan voor en vlak na de oorlog. Toen kon je nog veel vaker horen dat 'Barbertje moest hangen en voor zes jaar de nor indraaien'. De kernvraag is of straf lzin heeft. Ik denk dat in de gevangenis zitten voor maar weinig mensen goed is. Maar toch, als je in de krant geconfronteerd wordt met een gruwelijk misdrijf, zoals de ontvoering en moord van Gerrit Jan Hein, reageer je op datzelfde ogenblik heel adequaat, met niet geringe emotie. Op dat moment vind je niet dat zo iemand zomaar kan blijven rondlopen. Die dader moet een heel intelligente man zijn, en je zou er dus buiten de gevangenis heel veel mee kunnen doen, maar ik vind niet dat je kunt volstaan met hem alleen maar naar de dokter sturen. Voor mij geldt dat er met zo'n man iets te verrekenen valt.'

REACTIES

MARE
Melai 1 21-12

In Mare van 7 december jl. vertelt Melai dat hij voor de commissie tot herziening van de zedelijkheidswetgeving is gekozen omdat hij 'bekend stond als een jurist met gevoel voor dit soort problemen'. Mijns inziens ontbreekt het hem daar nou net aan. Blijkens het interview is hij voor de legalisering van pornografie en prostitutie. Waarom ik daartegen ben wil ik graag illustreren door middel van onderstaand citaat uit het boek 'Verkrachting' van J. Doomen: 'Tegenwoordig is het een heel liberaal idee, in de goede zin van het woord, om voor porno en hoeren te zijn. Zo van, iedereen weet best wat goed voor hem of haar is, dus wie zijn wij om daarover te oordelen. Ik merk zelf dat ik het doodeng vind in discussies met liberale, mannelijke vrienden te gaan verdedigen waarom ik sekshops een slechte instelling vind. Tenslotte wil ik ook niet voor een gefrustreerde, frigide trut worden aangezien. Maar als je ervan uitgaat dat verkrachting niet een spontane, seksuele uitbarsting is, maar een daad die erg veel te maken heeft met de objectivatie en onderdrukking van vrouwen, dan kom je er niet onderuit om die instellingen ter discussie te stellen die hiervan exponenten zijn. Het feit dat er hoeren bestaan houdt in dat er vrouwenlijven zijn die mannen voor een bepaalde prijs kunnen kopen. Maar als vrouwen te koop zijn, waarom zou je ze dan niet nemen zonder ervoor te betalen?'

Het is geen nieuw idee dat er verband zou bestaan tussen verkrachting en prostitutie. Er is wel eens gedacht dat als er maar genoeg hoeren voorhanden zouden zijn er ook niet meer verkracht zou worden. Zo had elk kamp in Vietnam een vast bordeel. Maar dat nam niet weg dat verkrachting een dagelijkse bezigheid was. Wat weer vanzelf spreekt, omdat de kick die de verkrachting geeft niet zo zeer in de seksuele bevrediging zit maar in het onderwerpen en in doodsangst brengen van iemand die jou juist helemaal niet wil. Er zit een sterk sadistische element bij. Maar het grote bezwaar tegen geïnstitutionaliseerde prostitutie is niet dat het niet werkt om mannen van verkrachting af te houden. Het grote bezwaar is dat het het idee versterkt dat mannen door middel van geld of op een andere wijze altijd toegang kunnen krijgen tot een vrouwenlijf en dat het normaal is dat vrouwen mannen een seksuele dienst bewijzen. Bij de mannen die door hun macht of privilege altijd een vrouw kunnen krijgen horen vrouwen die altijd bereid zijn zich aan deze mannen ter beschikking te stellen. Deze gedachte werkt verkrachting in de hand. Het waanidee dat seksuele toegankelijkheid van vrouwen inherent is aan mannelijke macht en middelen zal blijven bestaan zolang er prostitutie is. En dat kan nog eeuwen duren: tot de mannen die de vraag creëren bestraft worden en niet de vrouwen die voor het aanbod zorgen.' (blz. 133.134)

Of mensen hun seksuele genot op grond van liefde willen krijgen of tegen betaling bij een prostituée gaat dus wel iemand aan! Vrouwen ondervinden er dagelijks de gevolgen van.

Miriam ter Braak

Melai 2

Bij het lezen van een bepaalde passage van het interview met prof. dr. A.L. Melai in Mare van 7 december jl. gingen toch echt mijn oren klapperen. In deze passage doet Melai nogal krachtige uitspraken -niet voor het eerst overigens!- over seksuele delicten met minderjarigen, een van de aandachtsgebieden van de adviescommissie Zedelijkheidswetgeving, waarvan hij voorzitter was.

Hij vindt, zo valt te lezen, dat seksuele omgang tussen kinderen en volwassenen per definitie schadelijk is voor het kind. Dat vraagt ten eerste om uitleg, zou je zo zeggen. In de wetenschappelijke literatuur wordt daar namelijk geen melding van gemaakt. De wetenschap is juist meer de menig toegegaan, dat een relatie tussen een volwassene en een

kind, mits vrijwillig gekozen door het kind, een positieve ervaring voor het kind kan betekenen.

Maar goed, die uitleg geeft Melai dan ook, al wil hij er niet veel woorden aan vuil maken: 'De a-symmetrie tussen de seksuele driften van volwassenen en die van kinderen, maakt dat volwassenen het moeten laten om seksuele omgang met een kind te hebben'.

Kijk eens aan, nu wordt alles duidelijk. Zouden die gedragswetenschappers dan toch ongelijk hebben? Maar wat is (a-)symmetrie tussen seksuele driften nu eigenlijk precies? En zijn de seksuele driften van mannen en die van vrouwen dan wel symmetrisch aan elkaar?

Goed, laten we aannemen dat Melai bedoelt dat de seksuele driften van volwassenen en die van kinderen gewoon heel verschillend ten opzichte van elkaar zijn. Met andere woorden, je hebt kinderseksualiteit en je hebt volwassenseksualiteit en daarmee uit. Daar kun je natuurlijk ook vraagtekens bij zetten maar stel dat het zo is. Betekent het dan automatisch dat een volwassene niet seksueel met een kind mag omgaan, ook niet als een kind er zelf om vraagt? Nee, want als de volwassene het kind met respect en verantwoordelijkheidsbesef tegemoet treedt, zal hij het wel laten om al zijn volwassen seksuele driften op het kind te botvieren. Hij zal eerder de seksualiteit van het kind - of meer in het algemeen de kinderlijke seksualiteit - als uitgangspunt nemen. En hier blijkt de 'a-symmetrietheorie' van Melai al de mist in te gaan. Hij plaats immers volwassenseksualiteit onomwonden en onterecht recht tegenover kinderseksualiteit.

Melai zegt dat hij het Recht een mooi vak vindt, maar dat hij ook 'ontzettend veel' houdt van literatuur. Misschien een aanleiding om toch iets met het laatste te gaan doen, want juristen die jarenlang roepen dat ze de staat op het gebied van seksualiteit van en met kinderen liefst als zedenmeester zouden willen blijven zien optreden, zouden eigenlijk geen juristen mogen zijn. Ze pretenderen vaak alleen maar dat ze verder kijken dan hun juridische neus lang is.

Wilbert Helsloot



Melai 3

In het artikel 'Gevangen zitten is maar goed voor weinig mensen' komt de Leidse emeritus-hoogleraar straf- en procesrecht prof. mr. A.L. Melai uitvoerig aan het woord.

Uit zijn woorden blijkt duidelijk zijn mening dat de staat geen zedenmeester behoort te zijn. Iedereen moet kunnen lezen wat hij wil. Of iemand zijn seksuele genot op grond van liefde wil krijgen of tegen betaling bij een prostituée gaat niemand wat aan, vindt hij.

Daarna gaat zijn heldere liberale opvatting de mist in. Is seksuele omgang met kinderen schadelijk voor het kind? Deze vraag kon indertijd door de commissie moeilijk maar niet anders dan met 'ja' worden beantwoord, zegt de heer Melai. Geeft de interviewster hier haar eigen mening of werd de heer Melai te zeer beïnvloed door de publieke opinie?

Volgens de heer J. Schuijjer in het 'Maandblad voor berechting en reclasering' van oktober 1989 bracht de commissie Melai op 2 juli 1980 het lang verwachte eindrapport met betrekking tot de feitelijke seksuele contacten uit. Niet het seksuele contact zou strafbaar zijn, maar het 'bewegen' van kinderen en geestelijk gehandicapten tot het plegen of dulden van seksuele handelingen, was de conclusie. Iets geheel anders dan hier boven wordt weergegeven.

Tevens mag ik eraan herinneren dat de heer Melai in januari 1987 de COC-petitie mede heeft ondertekend. Deze petitie, die ondertekend werd door een zeer groot aantal wetenschappers, stelde voor een strafuitsluitingsgrond in de wet

op te nemen, die inhoudt: niet strafbaar te stellen als de jongere zelf het contact zocht en zich daar ook aan had kunnen onttrekken. Zoals u ziet is ook dit volledig in tegenspraak met bovengenoemde uitspraak.

Arie de Klerk

Melai 18-1-1990

Hierbij reageer ik op het interview uit Mare 16 van 7 december 1989 dat werd gehouden met emeritus hoogleraar strafrecht Melai. De duiding dat er een a-symmetrie bestaat tussen de seksuele driften van volwassenen en die van kinderen, op grond waarvan volwassenen het moeten laten om seksuele omgang te hebben met kinderen, is in de context van het strafrecht mijns inziens verwarrend en onjuist. Verwarrend omdat de inhoud van het begrip pedofilie en van het begrip incest totaal verschillend zijn. Onjuist omdat deze begrippen op één hoop worden gegooid en vervolgens wordt gesteld dat seksuele omgang met kinderen schadelijk zou zijn.

Bovenstaande fout wordt veel gemaakt in onder meer de media, maar een hoogleraar strafrecht mag zich hieraan niet schuldig maken.

De schommelingen waaraan ons strafrechtstelsel onderhevig is en waar Melai over spreekt, worden onder meer veroorzaakt door verworven inzichten. Wat vroeger als schadelijk of misdadig werd beschouwd, is door onderzoek inmiddels als zodanig achterhaald. Nuancering bij het gebruik van begrippen zou hiervan het gevolg moeten zijn. Van een emeritus hoogleraar strafrecht die nota bene voorzitter is geweest van een commissie voor herziening van een zedelijkheidswet die stamt uit 1886, zou je zo'n nuancering mogen verwachten.

G. Kocken

'Verdomde pech als je die geaardheid hebt'

Goudschie
Cocumont

Tragiek van een pedofiel

8 dec '89

door JOS VERLEGH

Lekkerkerk — 'Pedofilie is geen ziekte maar een geaardheid. Het is geen ziekte die is te genezen, maar een geaardheid die valt te beheersen'.

Met deze stelling onderbouwde officier van justitie mr Ong Sien Hien zijn eis tegen een 27-jarige Lekkerkerker. De man verscheen gisteren voor de Rotterdamse rechtbank op beschuldiging van ontucht met 14 jongens. De officier liet duidelijk weten geen enkel vertrouwen te hebben in behandeling van de verdachte door een deskundige op het gebied van pedofilie. Hij eiste twaalf maanden gevangenisstraf, waarvan drie maanden voorwaardelijk.

De raadsman van de verdachte, mr J. Knap, pleitte voor een voorwaardelijke straf. Daaraan verbond hij als bijzondere voorwaarde dat zijn cliënt zich laat behandelen door de eerder gemenoteerde deskundige. De advo-

caat heeft juist het volste vertrouwen in een behandeling. De Lekkerkerker bekende de laatste vijf jaar verschillende malen ontucht te hebben gepleegd met jongens beneden de leeftijd van zestien jaar. De man was leider van een scoutinggroep in Ouderkerk. Hij onderhield met verschillende jongens een intieme relatie.

Er was sprake van een eenzijdige seksuele relatie. „Mijn genot was al bevredigd, als ik de jongens betastte”, vertelde de Lekkerkerker op vragen van de rechtbank.

„Natuurlijk vond ik het fijn - anders had ik het nooit gedaan. Er was echter voor mij wel een grens. Ik wilde de jongens niet afschrikken en heb ze ook nooit ergens toe gedwongen. Ik gaf veel om de jongens. Er was sprake van een relatie en daar werd onderling ook open over gesproken. Ik heb nooit gezegd dat ze het niet aan hun ouders mochten vertellen. Maar toch was geheimhouding de kern van de zaak”.

De officier merkte op dat de man aanvankelijk pogingen had gedaan het onderzoek te belemmeren.

„Er was sprake van een panieksituatie”, verdedigde de man. „De jongens stonden niet te springen om openheid van zaken te geven, ze zouden daarvoor thuis problemen kunnen krijgen. Bovendien had ik veel te verliezen: mijn status bij scouting, mijn werk als politiemann en mijn priveleven”.

De Lekkerkerker was zich bewust van zijn machtspositie als leider van scouting en als politiemann. Hij realiseerde zich dat hij ouders, die vertrouwen in hem hadden, heeft geschokt. „Toch heb ik zoveel mogelijk geprobeerd geen misbruik te maken van het machtsverschil”, betoogde de man.

Dat hij pedofiele gevoelens had merkte de Lekkerkerker rond zijn twintigste jaar. Het werk bij scouting had daar niets mee te maken, hoewel al zijn latere re-

laties lid waren van de scoutingroep. De man wist met zijn gevoelens geen raad en is zich gaan verdiepen in literatuur over zijn geaardheid.

Jongens

Na zijn aanhouding, is zijn omgang met jongens bewust veranderd - omdat hij een nieuwe aanpak met justitie wil voorkomen.

Dat het moeite kost om in een plaats als Lekkerkerk van het opgeplakte stempel van 'kinderlokker' af te komen, bewijzen de brieven die bij het politiebureau zijn binnengekomen.

Ouders klaagden over het feit dat hun kinderen bij de man over de vloer waren geweest, nadat hij was aangehouden. Er bleek echter niets te zijn gebeurd.

„Als ik nu een kind over zijn bol aai dan raken de mensen in paniek”, schertste de verdachte.

„De sociale controle is groot. Ik ben me daarvan bewust. Ik had kunnen verhuizen naar een ander deel van het land. Ik doe dat niet, omdat ik de confrontatie met de maatschappij aandurf”.

De man wil samen met zijn vriendin een gezinnetje gaan bouwen. Ook zou hij het liefst een functie bij de politie blijven bekleden. Momenteel is hij geschorst.

Tragiek

De officier van justitie sprak van de tragiek van de pedofiel in het algemeen.

„Het is verdomde pech als je die geaardheid bezit. Het is een erotisch verlangen, dat in de westerse maatschappij niet wordt geaccepteerd. Er zijn in dit geval grenzen overschreden”, aldus de officier. Hij eiste twaalf maanden, waarvan drie voorwaardelijk.

De raadsman vond de eis fors en trok de vergelijking met soortgelijke zaken, waarbij de verdachten uiteindelijk een geheel voorwaardelijke straf kregen.

De kans op herhaling werd door de advocaat uitgesloten omdat de Lekkerkerker geen banden meer heeft met scouting, de sociale controle zeer groot is en omdat hij nu samenwoont met zijn vriendin.

Op dinsdag 19 december doet de rechtbank uitspraak.

Het Vrije Volk BINNENLAND ?

Wereld van pedofiel botst met strikte rechtsnormen

Eis negen maanden voor ontucht door scouting-leider

Door Arnoud Riethof
ROTTERDAM — Twee, misschien wel drie werelden botsten met elkaar, gistermiddag in een zaal van het Rotterdamse rechtbankgebouw. Die van de strikte rechts- en normenhandhaving die officier van Justitie mr. Ong Sien Hien van nature niet eens is. Met die van (niet meer) praktizerend pedofiel A. uit Lekkerkerk, die vond dat hij met tien veertienjarige jongens een zodanig goede relatie had opgebouwd dat de daarbij behorende erotische strelingen niet als strafbare ontucht zouden mogen worden beschouwd. Daartussenin zat de wereld van de Lekkerkerkse ouders van de betrokken jongens. Die hadden hun kinderen 'op scouting' gestuurd en daarbij uiteraard het vertrouwen gehad dat hun pupillen niet door de hopman in de broek zouden worden getast.

Vooraf vanwege de schending van dat vertrouwen, niet eens vanwege de niet zo zware ontucht, én omdat A. als hoofd-leider van de padvindergroep een extra zware verantwoordelijkheid had gehad, eiste de officier twaalf maanden gevangenisstraf, waarvan drie

voorwaardelijk. A. vond dat afschuwelijk zwaar en liet via zijn raadsman mr. Knap weten dat hij rekent op een geheel voorwaardelijke straf. Met als bijzondere voorwaarde dat hij zich onder behandeling stelt van een Utrechtse professor. Die is erin gespecialiseerd mensen te leren omgaan met seksuele gedragingen die door de rest van de maatschappij niet worden aanvaard.

Rechtbankpresident mr. R. C. Lensink-Bosman fronste héél even bij de eis van de officier. Want vlak daarvoor was gebleken dat A., een volgens zijn superieuren 'uitstekende' rijkspolitie, zijn baan vrijwel zeker kwijt is. Wat al een hele straf is. Alleen als hij over veertien dagen geen gevangenisstraf krijgt, heeft hij nog een kleine kans in een niet-publieksfunctie een baantje bij de overheid te krijgen. En z'n letterlijk enthousiaste liefdeswerk bij de scouting is A. uiteraard ook kwijt.

Daarbij kon de verdachte beter dan anderen uitleggen hoe voorzichtig hij had geopereerd. Hij had, na een tegenstribbelend begin, de ontucht met de jongens (in totaal tien, over een periode van

vijf jaar) uiteindelijk vrij uitvoerig bekend. Volgens hem om de betrokken kinderen verdere trauma's bij politieverhooren en dergelijke zo veel mogelijk te besparen. Ook vertelde A. dat hij zijn 'eigen seksualiteit' niet aan de jongens had opgedrongen. Hij had hen, als ze niet tegenstribbelden, gestreeld en soms afgetrokken. En dat pas na een langdurige, volgens verdachte langzaam opgebouwde 'geestelijke vriendschapsrelatie'.

Zoals zijn verdediger mr. Knap het uitdrukte: „Hij heeft de jongens beschermd tegen zijn eigen volwassen seksualiteit — hij heeft zich na de strelingen altijd elders teruggetrokken om daarna de daad aan zichzelf te voltrekken.” Volgens de raadsman was er bij de jongens waarschijnlijk geen sprake geweest van enige schade: „Na de eerste keer, waarvan het initiatief altijd van mijn cliënt uitging, kwamen ze bij hem terug en vroegen er zelf om.” Officier mr. Ong was daarvan niet zo overtuigd. Hij had uit de verklaringen van de jongens gelezen dat die zich wel degelijk 'schaamden' en het vaak niet zo prettig vonden. En de rechtbankpresident liet de verdachte ver-

klaren, dat deze inderdaad ervoor vreesde dat de jongens het hun ouders zouden vertellen. Omdat die de erotische vriendschapsband vrijwel zeker niet zouden accepteren.

Mr. Ong verwoordde het zo: „We zouden de verdachte onrecht doen als we hem als een zieke zouden behandelen. Deze bepaalde geaardheid, pedofilie, is geen ziekte. Wel een erotische richting die in onze westerse maatschappij niet tot uiting gebracht mag worden. In dat opzicht heeft de verdachte 'op z'n plat' Rotterdams gezegd 'domme pech' gehad. Maar ook een pedofiel weet dat het niet mag. En dat je zeer zorgvuldig met je gevoelens ten opzichte van kinderen moet zijn. De verdachte heeft mijns inziens de grenzen van die zorgvuldigheid overschreden. Hij ging over de drempel en is daarna te ver gegaan.”

Het verschil met de verdachte zelf zit 'm hierin, dat deze zelf niet vindt strafbaar te ver te zijn gegaan, maar dat deze wel erkent dat veel mensen om hem heen daar nog steeds anders over denken. En dat hij zijn leven dus zal moeten veranderen.

Voorwaardelijke
straf pedofiel

(vervolg van pag. 27) VK 10-2

niet wat hij mist, namelijk emotionele autonomie.

Dat is duidelijke taal! Maar wat nu te doen? Mijn idee is dat de overheid snel een paar miljoen gulden moet reserveren voor een „seksuele-kneuzenbehandelingsinstituut”, zoals die in Amerika bestaan (zie Opzij van november 1989). Want gezien de populariteit van de erotische programma's (wat een devaluatie van het woord erotiek), de massale verhuur van vrouwvernederende video's, het veelvuldig gebruik van 06-sexlijnen enzovoort, moeten er heel wat mannen zijn die lijden aan „immorele neurotische moederzokerij”, zoals Jansen zegt.

Misschien zijn we met een dergelijk instituut van een heleboel ellende af. Hoerenlopers, porno-kijkers, peep-show-klienten en wat dies meer zij hebben dan eindelijk een plek waar ze terecht kunnen. Want hoe het ook is, mannen zijn wel verantwoordelijk voor hun eigen seksueel gedrag.
GRONINGEN E. Boerma

Discussie gesloten — red.

Rotterdam/Lekkerkerk — Een 27-jarige Lekkerkerker is door de rechtbank in Rotterdam veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van drie maanden met een proeftijd van twee jaar.

De man werd gisteren schuldig bevonden aan ontucht met veertien jongens. De officier van justitie had twaalf maanden gevangenisstraf geëist waarvan drie maanden voorwaardelijk. Tijdens de rechtszitting twee weken geleden bekende de Lekkerkerker de laatste vijf jaar verschillende malen ontucht te hebben gepleegd met jongens beneden de leeftijd van zestien jaar.

De man was leider van een scoutinggroep in Ouderkerk aan den IJssel. De jongens met wie hij een intieme relatie onderhield, waren lid van de scoutinggroep.

De officier sprak tijdens de zitting over de 'tragiek van de pedofiel' en hield de man voor dat hij grenzen heeft overschreden. De raadsman van de Lekkerkerker pleitte voor een voorwaardelijke straf. De advocaat wees de rechters op andere uitspraken van de Rotterdamse rechtbank in soortgelijke zaken waar de ouders ook een geheel voorwaardelijke straf kregen. Aan het voorwaardelijk deel van de straf zijn geen bijzonderheden gekoppeld door de rechtbank.

WOENSDAG 17 JANUARI 1990

Het Vrije Volk METROPOOL

'Veel vragen onbeantwoord'

Twijfels of er ooit volledig duidelijkheid komt in Spijkenisser ontuchtzaak

Door René Sauveur en Berend Schilder
SPIJKENISSE — De werkkamer van commissaris F. H. C. Born. Aan de muur een sober naaktschilderij. Een vrouw heft de armen, de wanhoop kennelijk nabij. Het tafereel vormt het decor voor het gesprek, waarin de Spijkenisser politiebaas de tussenstand opmaakt van het onderzoek naar één van de omvangrijkste ontuchtzaken in Nederland. In een eenvoudige zithoek licht hij in alle rust het drama van de Donkenbuurt toe, één van de meest omvangrijke en delicate zaken waarvan zijn korps heeft gewerkt.

„Als hier een vrouw gillend binnenloopt en roept: Ik ben verkracht, ja dan is het simpel,” begint hij zijn betoog. „De vrouw vertelt dan hoe de man er uit zag. Soms zijn spermasporen te ontdekken. De dader bekent of ontken, maar er is bewijs. Of niet. Maar de Donkenbuurt-zaak is veel ingewikkelder. We hebben alleen verklaringen van kinderen, ouders of gezinsleden over bepaalde gedragingen van bepaalde personen. Dat heeft tenslotte geleid tot een diepgaand onderzoek van vijf verdachten.”

Teleurgesteld?

Born: „Ten dele. In een zaak als deze praat je niet over scoren. Het is een uitermate ernstige zaak. Maar, het pakken en veroordelen van daders is niet altijd het belangrijkste. Hulp aan de slachtoffers en de ouders is minstens zo belangrijk. We hebben die hulp kunnen bieden via gespecialiseerde instellingen. En aan de ontucht hebben we een einde gemaakt. In die zin hebben we meer resultaat dan alleen het pakken van de daders. Er zijn toch twee van de vijf verdachten veroordeeld. Een paar mensen van ons korps hebben er een half jaar hard aan gewerkt. We hebben geen fouten gemaakt.”

In april vorig jaar, ongeveer een half jaar nadat het ontucht-drama de voorpagina's haalde, besloot de behandelend officier mr. H. J. Moraal dat tegen de grootmoeder van de hoofdverdachte onvoldoende bewijs voorhanden was. Drie van de vijf gezinnen hebben op 12 april tegen dat besluit geprotesteerd bij het gerechtshof in Den Haag via een zogeheten artikel-12 procedure. Op 7 november volgden drie zittingen van het gerechtshof. De uitspraak, die betrekking heeft op zaak tegen de grootmoeder, wordt binnenkort verwacht.

Het voornemen van het Openbaar Ministerie in Rotterdam drie van de vijf zaken te seponeren heeft een aantal ouders aan het twijfelen gebracht over de mogelijkheden om via de politie en Justitie hun recht te halen. Zo zou een verdachte zijn herkend aan een reeks opvallende littekens op zijn buik, maar die dreigt nu vrijuit te gaan. Ook zou een tweede vrouw in het spel zijn geweest: 'De buur-

vrouw met de vieze tanden'. Zij is nooit gevonden. En 'de man met de motorfiets', dezelfde persoon die een mijnwerkershelm met een lamp opzette om met enkele kinderen seksfoto's in een kelderbox te bekijken. Deze man, volgens een ouder is dat de vader van één van de verdachten, werd evenmin aangehouden.

Born veert overeind. „Tja... het probleem is dat wij nogal wat tegenstrijdige verklaringen van kinderen hebben gehoord. Daar kan Justitie helaas niet goed mee uit de voeten. Ik wil op één voorbeeld ingaan. Die man met dat litteken... Voor hetzelfde geld haalt zo'n kind twee dingen door elkaar. Aan de ene kant de man die ontucht met hem of haar pleegt en aan de andere kant een tweede man met een litteken op zijn buik, die in zijn blote bast langs het water heeft zitten vissen. Ik zeg niet dat het zo is gegaan, maar zo'n litteken is ongewoon, dus dat kan een kind zich ook goed herinneren. Zo ligt het ook moeilijk met andere verklaringen.”

Mr. A. J. Kuit uit Spijkenisse treedt op namens één van de drie gedupeerde gezinnen. Hij zegt niet te weten wat de andere twee ouderparen nog zullen ondernemen. Zij werden bij de zitting van het gerechtshof niet eens bijgestaan door een raadsman. Mr. Kuit: „Ik vind het niet gek om de zaak nog een keer te laten uitzoeken. Met de artikel 12-procedure kan het gerechtshof de officier van Justitie controleren. Het proces-verbaal is punt voor punt doorgenomen. Daaruit bleken de tegenstrijdigheden in de verklaringen van de kinderen. Die hebben daarmee aan kracht ingeboet. Er zitten ook verklaringen van deskundigen in het dossier, waardoor meteen de link met de Bolderkar-affaire wordt gelegd. Dan blijkt ook hoe moeilijk het is om in deze zaak tot vervolging over te gaan. Ook de procureur vond dat de zaak tegen de oma van de hoofdverdachte moet worden geseponneerd, maar we wachten op de beslissing van de rechters.”

Volgens Kuit schuilt het probleem erin dat het bewijs moet worden gevonden in verklaringen van kinderen. Ook heeft een aantal betrokken families afgehaakt. In het dossier vind je er niet meer dan zes. Het kan ook zijn dat sommige kinderen er op een of andere manier zijdelings bij betrokken waren geraakt. Of dat ze dingen navertelden of hebben verzonnen, dat weet je niet.”

Namens de politie van Spijkenisse regelt Wim van Esch de maatschappelijke zorg voor de slachtoffers uit de Donkenbuurt. Hij zegt: „Er zijn veel vragen onbeantwoord gebleven. Kinderen kunnen vertellen over een man met een tatoeage. Je verdenkt nou juist een man zonder tatoeage. En toch kun je het kind ook geloven. Er

ligt dan een stukje misinformatie op tafel. Daar hebben we bij de ouders op gehamerd. Dat de zaak onafsluitbaar is, dat de zaak nooit helemaal zal worden opgelost. Dat is bij dit soort zedenzaken bijna altijd zo. De mensen moeten ook vooral niet wachten op die ene heilige dag, wanneer de daders worden veroordeeld. De hulpverlening aan het kind en de ouders gaat voor. Maar ik geef toe dat ik dat makkelijk kan zeggen, mijn kinderen is niets overkomen.”

„Ouders horen hun kinderen iets zeggen. Er zijn ook ooms, tantes, opa's of oma's die met zo'n slachtoffertje praten. Honderden mensen van binnen en buiten de Donkenbuurt zijn min of meer direct bij de zaak betrokken geraakt. Ook nu nog kunnen kinderen iets zeggen over wat hen is overkomen. De zaak is wat ons betreft afgesloten, al weet je nooit of een kind met iets heel bijzonders komt. Als dat gebeurt, kunnen we

altijd nog een aanvullend proces-verbaal naar Justitie sturen.”

Mr. Kuit denkt overigens dat vervolging van de overgebleven verdachten beter haalbaar zal zijn dan die van 'oma'. Mr. Kuit: „In die zaak is het begrip 'medepleger' in het geding. Maar ook hier staat vast dat we met indrukken en aannames zitten in de geest van: Het zal best zo zijn dat er wat is gebeurd. Maar om dan het harde bewijs te kunnen leveren is een ander verhaal. Het probleem is ook dat alledrie de verdachten ontkenen.”

Politiechef Born en zijn collega Van Esch hebben in dit verband kritiek op de media, die uitvoerig over medisch kleuterdagverblijf De Bolderkar in Vlaardingen hebben bericht. Born: „De media hebben zo'n acht jaar geleden incest en ontucht aan de orde gesteld. Ze stonden aan de kant van de slachtoffers, dat was een goede zaak. Nu lijkt het wel of sommige journalis-

ten tegenover de slachtoffers zijn gaan staan.”

Van Esch: „Al die negatieve verhalen over De Bolderkar zijn nooit hard gemaakt door de pers. Ja, het waren opvallend veel aangiften. Daar staat tegenover dat De Bolderkar een zekere expertise heeft opgebouwd en dus kinderen met afwijkend gedrag eerder ontdekt dan andere instellingen. De daders komen voor de rechter, maar dan zie je de journalisten niet meer. Zeker, er zijn procedurefouten gemaakt. Toch twijfelen deskundigen niet aan de integriteit van De Bolderkar. Justitie heeft nog steeds het volste vertrouwen in de medewerkers daar. Het ergste is dat er sinds De Bolderkar-affaire niet één aangifte meer is gedaan door een medisch kleuterdagverblijf. Ze zijn geschrokken van alle heisa. Er worden op dit moment nog steeds kinderen seksueel misbruikt.”

WOENSDAG, 17 JANUARI 1990

VV

Spijkenisser ontuchtzaak: mager bewijs

Drie verdachten gaan voorlopig vrijuit

ROTTERDAM — Het Openbaar Ministerie in Rotterdam zal drie van de vijf verdachten in het geruchtmakende ontuchtchandaal van Spijkenisse, waarbij negentien kinderen betrokken waren, niet vervolgen. Dat heeft de behandelend officier van Justitie mr. H. J. Moraal laten weten aan de ouders van de slachtoffers.

Justitie ziet geen heil in verdere vervolging, omdat op grond van verklaringen die de kinderen hebben afgelegd, onvoldoende wettig en overtuigend bewijs verkregen is. Drie betrokken ouderparen van de kinderen hebben tegen de niet-vervolgving inmiddels beroep aange tekend bij het gerechtshof in Den Haag.

De omvangrijke ontuchtzaak speelde zich af tussen mei en september 1988 in de Donkenbuurt van Spijkenisse. Aanvankelijk kwamen negen verdachten in beeld, van wie er vijf overbleven. De hoofddader, een destijds vijftienjarige buurtgenoot van de slachtoffertjes, is vorig jaar veroordeeld tot zes maanden tucht-school en twee jaar internaat.

Een medeplichtige, een achttienjarige jongen, werd veroordeeld tot een maand voorwaardelijk. De zaken tegen de 68-jarige grootmoeder van de hoofdverdachte, en die tegen twee vermoedelijke medeplichtigen (beiden 21), wil Justitie nu laten varen wegens gebrek aan bewijs.

„De brief aan de ouders is geschreven om de belangen van de gedupeerden veilig te stellen,” zegt persofficier mr. G. J. Bouman desgevraagd. „Het mag voor de ouders een onbevredigend resultaat zijn, maar ons rechtssysteem is nu eenmaal zo ingericht. Politie en Justitie hebben de slachtoffers met de uiterste zorgvuldigheid behandeld. We hebben onze stinkende best gedaan.”

Zie ook pagina 3

EEN ONTUCHTZAAK IN SPIJKENISSE

In 1988 voltrok zich in Spijkenisse een ontucht drama, waarbij 19 kinderen

betrokken waren. De zaak werd volledig overschaduwd door De

Bolderkar-affaire, die zich in dezelfde

tijd in het naburige Vlaardingen afspeelde. Zeven van de negen verdachten zijn inmiddels weer vrij. Ouders eisen heropening van het onderzoek.

Een reconstructie.

Door Lizette Dalebout & Marianne Stuit

IN DE BUURT verspreidde het nieuws zich snel. Ook andere ouders begonnen hun kinderen te ondervragen. De aangiften stroomden binnen bij het politiebureau van Spijkenisse. Er werd aangifte gedaan van seksueel misbruik van 19 kinderen. De kinderen noemden naast C. van Z. nog meer namen. De politie startte een uitgebreid onderzoek. De betrokken ouders liepen bij elkaar in en uit. De buurt was zeer verontrust. Er speelde geen kind meer op straat. Een aantal kinderen werd uitgebreid gehoord op het politiebureau. Er werd een recherche-team geformeerd: vier man zouden zich gedurende een half jaar met de zaak bezighouden.

In totaal kwamen er negen verdachten in beeld. Eén van hen was de 66-jarige grootmoeder bij wie C. van Z. inwoonde. Kinderen legden belastende verklaringen over haar af. Zij zou in elk geval op de hoogte zijn geweest. De middag waarop Tineke van der Horst dit vernam, ontmoette ze de grootmoeder in het winkelcentrum. Ze vloog de vrouw aan en sloeg en schopte haar zo hard als in haar vermogen lag. Omstanders keken toe, maar grepen niet in. Daarna reed Tineke van der Horst regelrecht naar haar huisarts. Deze vroeg: "Is ze opgestaan?" "Ik geloof van wel," zei Tineke van der Horst.

Eind augustus '88 werd de 66-jarige mevrouw L. ingesloten op het politiebureau van Spijkenisse. Ze ontkende elke betrokkenheid. De kinderen in kwestie zouden nooit een stap in haar woning hebben gezet. Door de rechter-commissaris werd de voorlopige hechtenis van mevrouw L. geschorst. Wel kreeg de vrouw beperkende maatregelen opgelegd. Het werd haar verboden zich nog in Spijkenisse te vertonen. Verder moest ze zich elke week melden op het politiebureau van haar nieuwe woonplaats.

IN DE WEKEN die volgden vonden nog een aantal arrestaties plaats in de Donkenbuurt. In het eerste stadium waren er negen verdachten, waarvan er tien slotte vijf overbleven. Naast C. van Z. en zijn grootmoeder mevrouw L. betrof het drie jongens, de 17-jarige S.O., de 21-jarige M. de B. en de eveneens 21-jarige R. van G. De meeste ouders kenden de verdachten nauwelijks.

politie vertrok het gezin daarna voor een week vakantie naar een camping aan de kust.

Tineke van der Horst: "Tijdens een wandeling langs het strand vroeg ik aan mijn oudste zoon: 'Mark, is er met jou ook iets aan de hand?' Hij begon verschrikkelijk te huilen. Hij zei: 'Ik ook... ik ook...'. Hij vertelde dat ze hem onder bedreiging van een mes hadden verkracht. Dezelfde middag kwam uit dat er ook met mijn dochtertje 'spelletjes' waren gedaan. Toen kreeg ik het dus van alle drie te horen. Ik werd gewoon helemaal gek."

Toen Tineke van der Horst dit 's avonds aan haar man Willem vertelde, moest hij vastgehouden worden. Hij wilde in de auto stappen om C. van Z. te vermoorden. Omstanders wisten hem te kalmeren. Die avond ging hij naar de politie om wederom aangifte te doen tegen C. van Z. Het was 9 augustus.

Nog dezelfde avond werd C. van Z. door de politie gearresteerd. Na vier dagen verhoor bekende hij het seksueel misbruik van diverse kinderen uit de Donkenbuurt.

In de woning ernaast, waarmee voor en achter het tuinpad werd gedeeld, woonde toen sinds vier jaar het gezin Van der Horst. De drie kinderen Van der Horst, twee jongens en een meisje, speelden vaak met C.

Al geruime tijd maakte moeder Tineke van der Horst zich zorgen over haar kinderen. Ze waren moeilijk en dwars en kwamen vaak met verwondingen of blauwe plekken thuis. In bad deden de kinderen 'rare spelletjes'. Ook maakten ze obscene gebaren. Soms gebeurde dat wanneer er bezoek was. Dan schaamde Tineke van der Horst zich een beetje.

Na de aanhouding en terugkeer van de buurjongen C. van Z. be kropen Tineke van der Horst angstige voorvoelens. Ze gir

het gedrag van haar kinderen met andere ogen bekijken. Meestal gaf ze hen na zo'n voorval een standje. Nu besloot ze het anders aan te pakken. Die avond ging ze op de vloer, naast het bed van haar 5-jarige zoon Peter liggen. Ze stak zijn lievelingsbeertje boven de bedrand uit en stelde via het beertje vragen. Stukje bij beetje kreeg de moeder een afschuwelijk relaas te horen. Haar zoon bleek al lange tijd seksueel misbruikt te worden door C. van Z. Peter kon het alleen aan zijn beertje vertellen. "Als je het vertelt, word je doodgemaakt en je vader en moeder ook," was hem ingehamerd.

DE VOLGENDE DAG, 4 augustus '88 deden de ouders op het politiebureau van Spijkenisse aangifte tegen C. van Z. Op advies van de

De zaak kreeg anders dan Oude Pekela en Bolderkar - datzelfde jaar - nauwelijks publiciteit. Ook strafrechtelijk werd de Donkenzaak overschaduwd door de Bolderkar-affaire.

HET WOONERF BIESLOOKDONK vormde het middelpunt van de Donkenzaak. Hier woonden in een straat van tweehonderd meter vrijwel alle slachtoffers en verdachten. In juli '88 werd hier de 15-jarige C. van Z. aangehouden op beschuldiging van aanranding van een 6-jarig meisje uit de buurt.

C. van Z. bekende. Hij werd voorgeleid aan de kinderrechter, maar mocht wegens persoonlijke omstandigheden weer naar huis. C. van Z. woonde in bij zijn 66-jarige grootmoeder, die hem de laatste jaren had opgevoed.

De wijk Donken verschilt nauwelijks van andere slaapwijken in Spijkenisse. Verlaten woonerven met identieke nieuwbouwwoningen. Een aantal huizen staat te koop. Rond een van de vele zandbakken, zijn de struiken verwijderd - zodat ouders een beter zicht hebben op hun kinderen. Centraal in de Donkenbuurt ligt een grote supermarkt, geflankeerd door een snackbar en een kapsalon. Het is de enige plek waar iets van leven te bespeuren valt.

In de zomer van 1988 werd in deze buurt een zedenschandaal ontdekt, waarbij 19 kinderen betrokken waren. De slachtoffers waren tussen de vier en elf jaar oud. Een eerste politie-onderzoek leverde negen verdachten op, vrijwel allen woonachtig in de Donkenbuurt. Slechts twee verdachten bekend.

hebben dan alleen het verhaal van het kind. Dan moet je dus op zoek naar steunbewijs. Dit is onder andere in het geval van de Bolderkerk gezocht in de inmiddels bekende poppen-methode. Waarbij je je natuurlijk moet realiseren dat de bron waaruit de informatie komt eigenlijk elke keer opnieuw het kind is. De Bolderkerkzaak heeft nogal wat vragen opgeworpen ten aanzien van de betrouwbaarheid van die spelsituatie met 'levensechte poppen'. En dan zal je het dus van andere zaken moeten hebben."

De familie Van der Horst verhuisde al in december '88 naar een andere wijk in Spijkenisse. Van het smartegeld, dat C. van Z. hen moest betalen, is nog maar een klein deel ontvangen. "Een lachertje," zegt Willem van der Horst. "Vijfhonderd gulden." Wordt uitbetaald met twee gulden vijftig per week. C. krijgt namelijk maar zeven gulden vijftig zakgeld. En daar moet het vanaf."

Tineke van der Horst: "Ik heb gehuild toen ik ervan hoorde. Ik wist helemaal niet dat Willem daarmee bezig was. Ik wil dat eigenlijk helemaal niet hebben. Ik zeg: ik wil geen geld van die vlezers. Zou jij het moeten? Ik niet."

Willem: "Hij moet er maar iets van merken."

BINNENKORT gaat de familie in gezinsh therapie. Hun jongste zoon die vier jaar was toen het misbruik begon, bezoekt inmiddels een speciale school waar veel begeleiding is. Tineke van der Horst toont de rapporten die een psychiater over hem heeft gemaakt en leest voor: "Als eerste tekent Peter het huis van de jongens. Met enkele poppetjes erbij. In het onderzoek valt distantie in het contact op... Hij heeft uitgewerkte fantasieën over inbrekers en hoe die het huis binnen kunnen komen. De wereld wordt door hem als heel onveilig ervaren. Zijn angst probeert hij in bedwang te houden door zichzelf als sterk en machtig voor te doen. Van mensen lijkt Peter weinig te verwachten."

Tineke van der Horst vervolgt: "Mark is het hele proces aan het verwerken. Een paar weken geleden hebben we de uitslagen gehad van de psychologische tests. Die zijn zo verschrikkelijk zielig. Dat is zo erg, dat een kind er geestelijk zo slecht aan toe is. Ik zei: 'Is dat dan geen bewijsmateriaal?' U moet zich voorstellen, die C. heeft mijn zoonje met het mes onder zijn keel misbruikt. Die S. heeft daar aan meegedaan. Ze losten elkaar af. Ik weet zeker dat er nog meer daders zijn. Ik geloof mijn kinderen."

De namen van de kinderen in dit verhaal zijn op verzoek van hun ouders gewijzigd. ●

Bolderkerk-affaire een stroom van kritiek losgebarsten over het horen van jonge kinderen door deskundigen. In de Donkenzaak moet een belangrijk deel van het bewijs door deskundigen geleverd worden. U zult begrijpen dat dit bewijs ernstig verzwakt is door de Bolderkerk-affaire.

Een drietal ouderparen ging hiermee niet accoord. Zij tekenden deze maand bij het gerechtshof bezwaar aan en eisten heropenning van het onderzoek. De brief van de officier heeft bij de ouders veel emoties losgemaakt.

Willem van der Horst: "Wij willen het opgelost zien. Na alles wat er gebeurd is, worden de kinderen nu eigenlijk in twijfel getrokken. Dat is eigenlijk het belangrijkste. Dat komt ook door die Bolderkerk. En als aan die deskundigen getwijfeld wordt, wordt aan die kinderen ook getwijfeld. Dat vind ik niet terecht."

PERSOFFICIER VAN JUSTITIE mr G.L. Bouman zegt hierop: "Een getuigenverklaring, van wie dan ook, in wat voor relatie dan ook, hoe oud dan ook, dik of dun, die is in beginsel voor het wetboek van strafrecht evenveel waard. Kinderen hebben soms een grenzeloze fantasie. Ik wil niet zeggen dat er gelogen wordt, maar je moet dus meer

Aanwezige deskundigen, onder wie huisartsen en hulpverleners kondigden een groot opvang-programma aan. Het RIAGG wilde een 'groeps therapie' voor ouders beginnen; dit laatste wakte ondanks alle eilende bij sommigen de lachlust op.

De groeps therapie werd een fiasco. Toch was dit hulpaanbod niet 'zomaar' gedaan. Veel families voelden zich meer en meer alleen komen te staan en hadden voornamelijk nog contact met andere 'slachtoffer'-gezinnen. Familie en kennissen begonnen de gezinnen te mijden. "Ik vind het heel erg voor je, maar ik heb ook mijn eigen gezin," werd er dan gezegd.

Maar ook het contact tussen de slachtoffer-gezinnen verwaterde. Tineke van der Horst: "Er zijn ouders naar de andere kant van het land verhuisd. Omdat ze er niks meer mee te maken wilden hebben. Die hebben gezegd: we willen een nieuw leven beginnen met de kinderen."

Haar man Willem: "Maar zo iets vergeet je niet."

De eerste veroordeling in de Donkenzaak kwam eind november '88. De 15-jarige C. van Z. kreeg van de kinderrechter de maximumstraf voor minderjarigen opgelegd: een half jaar tuchtschool en tevens uithuisplaatsing tot zijn 18e jaar.

De 17-jarige S.O., een vriend van C. van Z., werd veroordeeld tot één maand voorwaardelijk. Inmiddels heeft hij hiertegen hoger beroep aangetekend. Aan het vonnis waren geen bijzondere voorwaarden verbonden, zoals bij de andere verdachten. S.O. kon na vier dagen hechtenis terugkeren naar zijn woning in de Donkenbuurt.

De voorlopige hechtenis van de 21-jarige M. de B. werd geschorst. Hij kreeg wel een stadsveto en meldingsplicht. Dit alles werd na 2 maanden opgeheven.

Zijn neef R. van G. werd eveneens in hechtenis genomen. Samen zouden zij de kinderen seksueel hebben misbruikt. R. van G. verklaarde al twee jaar ruzie te hebben met zijn neef en de kinderen niet te kennen. M. de B. verklaarde eveneens dat hij de kinderen niet kende. Ook R. van G. was na een paar dagen op vrije voeten.

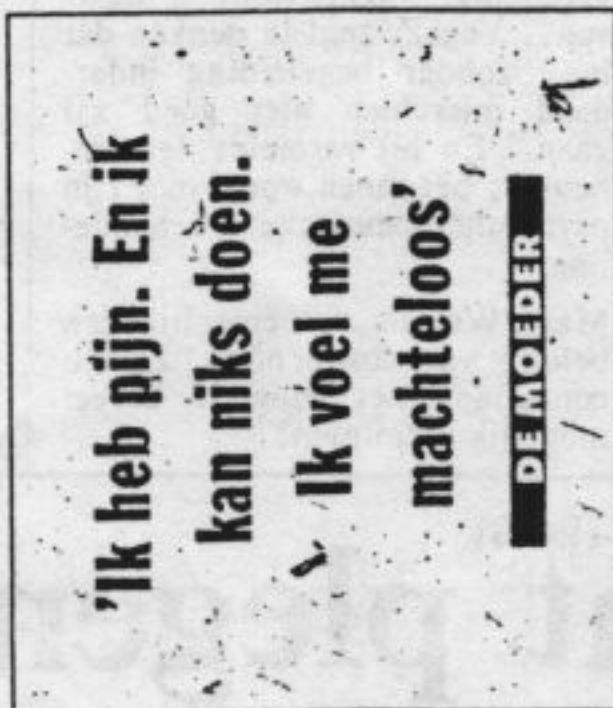
Beiden wonen nog in Spijkenisse.

DE OFFICIER VAN JUSTITIE mr H.J. Moraal kondigde aan de zaken tegen mevrouw L., R. van G. en M. de B. te willen seponeren. Hoewel de officier erkende dat de kinderen seksueel waren misbruikt, achtte hij onvolgende bewijs aanwezig tegen deze drie verdachten.

Eind vorig jaar ontvingen de betrokkene ouders van hem een brief waarin h schreef: "Zoals u weet is in de zogenaamde

die met de verdachten bevriend of anderszins gerelateerd waren en mensen die dat uitdrukkelijk niet of niet meer waren, zoals de ouders van de slachtoffers. Huizen werden te koop gezet: vaak tevergeefs, de buurt had een slechte naam gekregen.

OP VERZOEK VAN de politie werd een aantal kinderen medisch onderzocht. De conclusie liet geen twijfel: de kinderen zijn seksueel misbruikt. Sommige ouders lieten hun kinderen deelnemen aan een spelinterview met behulp van anatomisch correcte poppen. Dit onderzoek werd uitgevoerd door orthopedagoge mevrouw C. van Deutekom, werkzaam bij de Bolderkerk - waar op dat



moment de incest-affaire in volle hevigheid speelde. Ook hier luidde de conclusie: seksueel misbruik.

Tineke van der Horst over het medisch onderzoek: "Ik heb zowat een jaar met mijn zoonje bij het ziekenhuis gelopen omdat hij beschadigd was van binnen. Vroeger zei hij wel eens: 'Mamma, ik heb zo'n pijn als ik naar de wc ga.' Dan zei ik: 'Ach, je ontlasting is een beetje hard, niet zo zelig doen.' Dan ging ik er ook wel eens hard tegenin. Toen alles duidelijk was, begon te daarover. 'Mamma, dan kon ik het niet want dan hadden ze het net bij me gedaan,' zei-ie dan. Dat doet zo'n zeer. Ik heb zo'n pijn gekregen van alles. En daarom, ik kan niks doen. Ik voel me zo machteloos..."

"Onze zoonjes hadden later met vriendjes ook wel gesprekken waar je koud van werd. Een vriendje zei tegen mijn zoonje: 'Weet je nog dat jij meegenomen werd. Dat ik me achter het muurtje ging verschuilen. Dat ik bang was. Ik wou je redden, maar ik kon je niet redden.'"

OP 28 SEPTEMBER '88 belegde de politie Spijkenisse een informatie-bijeenkomst voor de ouders. Eén van de dingen die op deze bijeenkomst werd meegedeeld, was dat die dag één van de verdachten, M. de B., was vrijgelaten wegens gebrek aan bewijs.

Wekelijks kreeg de politie nieuwe tips. Soms telefonisch, soms schriftelijk, soms op cassettebandjes. De ouders raakten er meer en meer van overtuigd dat er een heel netwerk van daders moest bestaan. Een aantal kinderen vertelde dat ze vanuit de zandbak regelmatig werden meegenomen naar verschillende huizen, waarvan ze de interieurs exact konden beschrijven. Ze vertelden over jongens die hen 'geprik' zouden hebben en hen met messen hadden gesneden. Kinderen die vaak verwondingen hadden, hielden thuis altijd vol dat het bij het spelen was gebeurd. Nu vertelden ze steeds te zijn gesneden nadat 'het' was gebeurd.

Onafhankelijk van elkaar verklaarden kinderen dat er foto's en films van hen waren gemaakt. Ze vertelden ook waar die foto's werden bewaard. Dit leidde tot huiszoeking: zonder resultaat.

Tineke van der Horst: "Onze kinderen zijn heel bang gemaakt. De politie vertelde dat het al zo'n tweeënhalf jaar aan de gang was. Daarom vind ik het ook zo beangstigend. Want ik weet zeker, voor honderd procent, dat als mijn kinderen morgen op straat spelen en één van de daders komt voorbij en zegt: 'Ga je mee,' dan gaan ze gewoon weer mee. Omdat ze bang zijn. Waarvoor ze bang zijn is heel gemakkelijk te bedenken. Die kinderen werd pijn gedaan. Ze werden bedreigd. Dat zij doodgemaakt werden, dat hun ouders doodgemaakt werden. Als kind houd je dan echt je mond wel dicht hoor. Daar ben je me bang voor. En dat zijn ze nog steeds: als ik die kleine van me naar bed breng, zegt hij: 'Ik ben bang, ik durf niet te gaan slapen.'"

AL SPOEDIG beheerste de affaire vele levens. Ouders deden een flinke aanslag op hun voorraad vakantiedagen. Ze gingen met de kinderen naar het ziekenhuis, onder meer om te Aids-testen te laten ondergaan. In het wijkcentrum kon in verband met de affaire een wandelclub voor kinderen niet doorgaan. Een moeder uit de Donkenbuurt, die met haar kind in de Grassenbuurt op visite ging, informeerde van te voren bij de politie of het daar wel veilig buitenspelen was. Een politieman zou de moeder hebben geantwoord: "Mevrouw, ik zou op dit moment geen plekje in Spijkenisse weten, waar niet iets aan de hand is." En advocaten uit het nabijgelegen Rotterdam reagerden bij een piketoproep uit Spijkenisse steevast: "Spijkenisse? Incest of ontucht zeker..."

Het algemeen gevoel van onveiligheid groeide. Naast de klaverjas-marathon startte het wijkcentrum een cursus kickboxing en zelfverdediging. Bosjes rond een zandbak werden weggehaald. Er groeiden twee kampen in de Donkenbuurt: mensen

Frank Vermeulen

De pedofiele onderwijzer J. van Z. (38) maakt van het voorgeschreven "laatste woord van de verdachte" gebruik om het rechterlijk college te bedanken. "Ik vind dat vanaf de eerste dag tot nu toe alles op een juiste, nette en normale manier is afgehandeld. Anders dan andere zaken die in het nieuws geweest zijn. Dit geldt niet alleen voor dit proces. Ik heb alles als zeer goed en terecht ervaren." De Groninger vice-rechtbankpresident mr. R. J. C. Wessels mompelt een beetje van zijn stuk gebracht een bedankje als antwoord op het ongewone compliment.

In april vorig jaar kwam aan het licht dat Van Z., die toen leraar was op een basisschool in het Groningse dorpje Leek (dertig kilometer van Oude Pekela), zich al enige jaren intimiteiten veroorloofde met veel van zijn leerlingen. Het nieuws zorgde in het slechts 17.723 inwoners tellende Leek voor opschudding. Bijna alle jongetjes van het dorp leken door de handen van Van Z. te zijn gegaan. Ouders waren in paniek. Het RIAGG organiseerde een hulpverleningsactie. Van Z. werd uitgestoten door de dorpsgemeenschap en woont sindsdien in Amsterdam.

De dagvaarding rept onder meer van het "trekken aan de blote mannelijkheid", maar explicieter dan in deze juristenfrase wordt de misdaad van Van Z. niet omschreven. Wat de leerkracht exact met de jongetjes gedaan heeft, blijft ook tijdens de rechtszitting onduidelijk.

Van Z. heeft "alles toegegeven" en noch de rechter noch officier van justitie m.f. M. H. Severein stellen verdere vragen naar wat er precies is gebeurd op de basisschool in Leek. De indruk ontstaat dat voorzichtigheid (om de gevoelens van de Leekenaren niet te kwetsen) de "waarheidsvinding" hier in de weg staat. Of is het misschien gêne, of zelfs preutsheid?

De rechter, de verdediging en de verdachte maar ook het openbaar ministerie noemen in ieder geval zelden het beestje bij de naam. Doelend op de handtastelijkheden van de onderwijzer zeggen ze: "zaken waar jongens niet aan gewend zijn" (rechter Wessels), "de handelingen die werden uitgeoefend" (advocaat mr. P. T. Huisman), "er gebeurde nooit wat" (Van Z.) of "dit soort handelingen" (officier Severein).

Van Z., in fel groene trui en zwarte broek, bril, baard, kalend op de kruin, gedraagt zich als een gelouterde. Hij is van een last verlost, zijn schuld heeft hij bekend: hij heeft "schoon schip" gemaakt. Rustig gesticulerend

praat hij over hoe het zo gekomen is.

Rechter Wessels begon het onderhoud wat schuchter: "Ja, meneer Van Z., ik begrijp dat u heeft erkend een pedofiele inslag te hebben. En dat u te maken heeft gehad met incest in uw eigen jeugd. In 1985 is het 'misgegaan' heeft u gezegd..."

Van Z. herformuleert de vraag: "Die vraag is door verschillende mensen gesteld. Waarom toch het onderwijs in als je die inslag hebt?" En hij zet uiteen hoe hij eerst "vrij lang" over de middelbare school heeft gedaan wegens een "inmiddels overwonnen spraakgebrek". Er volgde een studie politieke wetenschappen in Amsterdam, maar de vaak in vreemde talen geschreven wetenschappelijke literatuur bezorgde hem opnieuw moeilijkheden met spreken. De studie werd gestaakt, en op verzoek van het hoofd van de school in Leek koos Van Z. voor de Pedagogische Academie. "Het schoolhoofd vond het doodzonde als ik niet het onderwijs in ging. Het is toen, in 1977, wel een afweging geweest bij mij: is dit nou wel verstandig? Maar er was nooit wat gebeurd dus ik werd onderwijzer."

Wessels: "Tot 1985 is dat goed gegaan, maar daarna kon u geen weerstand bieden aan uw neiging?"

Van Z. antwoordt bevestigend. Jammer genoeg stapt de rechter nu over naar een volgende kwestie. Onopgehelderd blijft daarvoor waarom de onderwijzer in 1985 plotseling niet meer met zijn handen van zijn leerlingen kon afblijven.

Liever dan stil te staan bij het gebeurde, wil Wessels weten hoe Van Z. zich de toekomst voorstelt. Of er "kans op herhaling" is.

Het psychologisch rapport over Van Z. is hierover pessimistisch. Wessels citeert: "Gezien de pre-occupatie en onopgeloste impulsproblematiek is herhaling niet bij voorbaat uitgesloten". En tot de verdachte: "Wat vindt u daarvan?" Van Z. zegt te denken dat het "zonder begeleiding inderdaad misschien niet goed zal gaan." En hij vermeldt dat binnenkort begonnen wordt met zijn psychotherapeutische behandeling.

Maar Wessels wil eigenlijk een belofte van abstinentie: "Zult u contacten met jongens zoveel mogelijk vermijden?"

Hij krijgt geen rechtstreeks antwoord: "Een van de goede gevolgen van de zaak is dat ik mij in andere zaken ben gaan verdiepen. De blik is niet meer zo gericht op pedofiele contacten."

Officier van justitie Severein, die vervolgens de verdachte mag ondervragen, probeert Van Z. te laten zeggen dat hij vooral "zwakere" leerlingen -namelijk degenen die voor bijles bij hem kwamen - zou hebben gekozen voor zijn "lustbevrediging". "Hebt u niet misbruik gemaakt door juist deze leerlingen tot dit soort handelingen te brengen?"

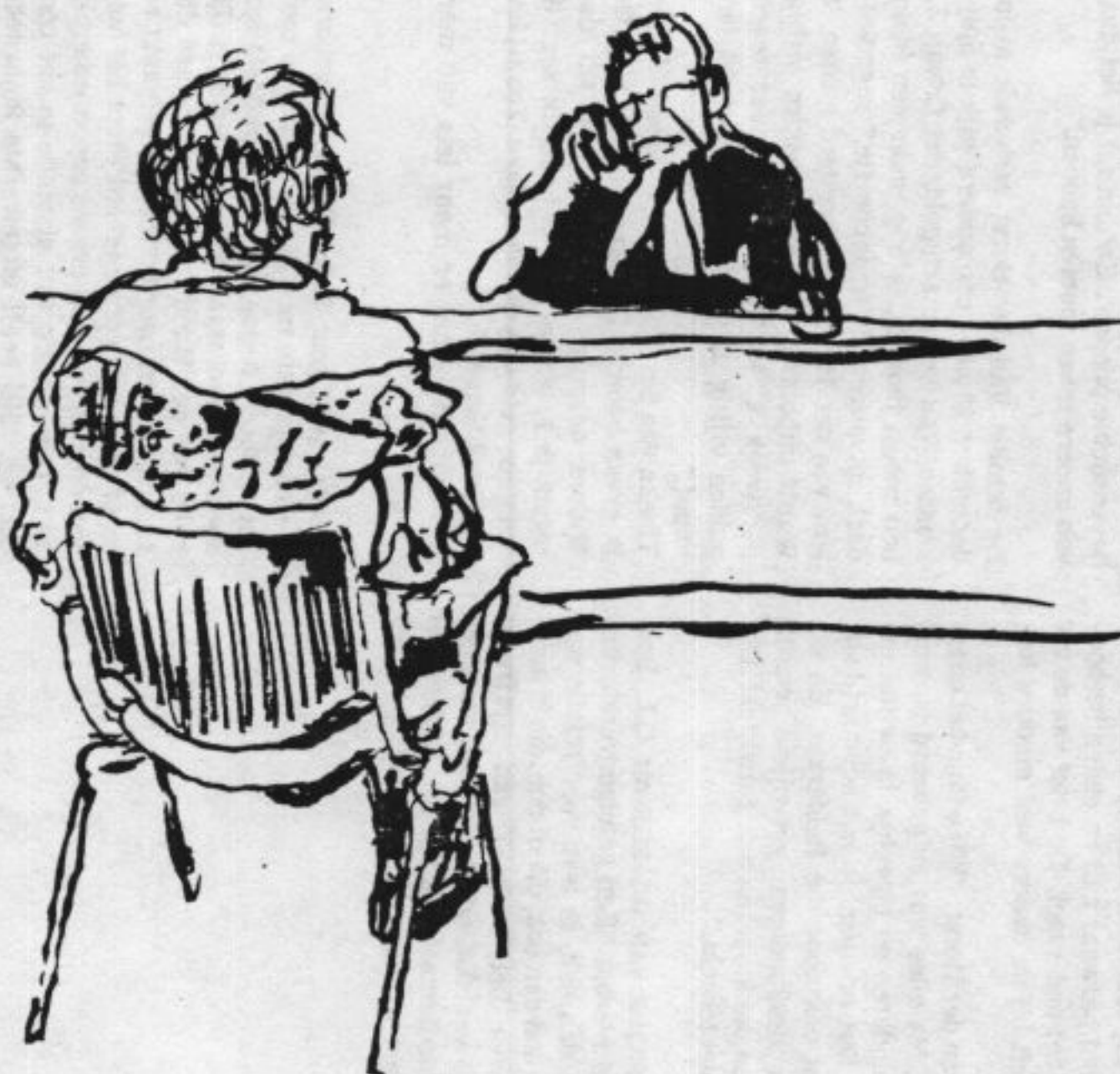
Maar Van Z. is kennelijk niet van plan zichzelf meer dan nodig te incrimineren: "Nee, ik herken dat beeld niet zo".

In zijn requisitoir toont Severein een opmerkelijk gevoel voor nuance. Meestal heeft het openbaar ministerie over voorliggende stafzaken een glashard encenduidig oordeel: het afwegen van voors en tegens wordt overgelaten aan de rechter. Maar in dit geval onderkent de officier "veel facetten" aan de zaak, die ook "niet zo eenvoudig in een paar woorden is weer te geven". "Ik vind het erg moeilijk een goed oordeel

DE RECHTSZAAK

NRC
27-1

Beschaamd vertrouwen



te vellen", zegt hij op een zeker moment.

De telastelegging is helder: "Het plegen van ontuchtige handelingen met minderjarigen die aan zijn zorg waren toevertrouwd". Maar volgens Severein is "de kern van de zaak dat de leraar het vertrouwen van de ouders beschaamd heeft". En hoewel het nu eenmaal absoluut verboden is "dit soort handelingen" te doen met kinderen, vindt de officier dat "vergeleken met wat er had kunnen gebeuren de aard van de handelingen nogal licht is".

Severein waarschuwt er voor "de waan van de dag achter na te hollen". Hij verzet zich - "zonder de zaak te bagatelliseren" - tegen de overbelichting van seksuele delicten in de nieuwsmidia. "Mij dunk dat de rechtsstaat zich niet moet laten verblinden door de buitensporige aandacht die media op dit moment aan dit soort zaken besteden".

Het is volgens de officier in het belang van de families en de jongens dat er verder zo weinig mogelijk ophef wordt gemaakt over de zaak. "Het is belangrijk alles op een rustige, zakelijke manier af te handelen." Hij prijst zich daarom gelukkig dat in deze kwestie tot nu toe "het verstand heeft gezegevierd boven de emoties".

Behalve gevangenisstraf van zeven maanden - waarvan vier voorwaardelijk - eist Severein dat Van Z. psychotherapie moet ondergaan en zich onder begeleiding moet stellen van de reclassering in Amsterdam. "We moeten meneer Van Z. niet zijn voorkeur ontnemen. Maar hij moet leren zijn neiging in goede banen te leiden en te sublimeren om zichzelf in de hand te houden."

De verdiger betuigt zijn instemming met veel wat de officier gezegd heeft. Advocaat Huisman benadrukt dat deze "first offender" niet verder gestigmatiseerd moet worden. Hij is het natuurlijk eens met de officier waar deze zegt dat "de handelingen die werden uitgeoefend betrekkelijk licht zijn geweest". "Van Z. heeft gezegd dat hij 'kind met de kinderen' was."

De raadsman pleit voor een geheel voorwaardelijke straf of straf in de vorm van dienstverlening. Officier van justitie Severein verzet zich hier niet tegen; hij heeft althans "geen commentaar".

Van Z. is inmiddels veroordeeld tot zeven maanden geheel voorwaardelijke gevangenisstraf met een proeftijd van twee jaar. Hij moet 150 uur dienstverlening verrichten en zich onder behandeling stellen van een psychotherapeut. Verder moet hij zich gedragen naar de aanwijzingen van de Stichting Reclassering Amsterdam.

TEKENING JURRIJAN VAN HALL

Leraar ontkent plegen ontucht met leerlinge

ENSCHEDÉ - „Er is niets gebeurd". Met deze woorden ontkende de 38-jarige O.A. uit Enschede gisteren bij de rechtbank in Almelo de beschuldiging dat hij rond 1980 als leraar ontucht pleegde met een leerlinge van de Prof.dr. H.C. Huijzingschool in Enschede, die wordt bezocht door kinderen met gehoor-, spraak- en taalstoornissen.

De ontucht zou hebben plaatsgehad toen het kind acht à negen jaar oud was. Het meisje is nu zeventien en maakte vorig jaar april de zaak aanhangig toen ze een vriendje

kreeg. Volgens haar verklaring had ze in de relatie met de jongen steeds weer het beeld van de verdachte voor ogen.

Officier van justitie mevrouw mr. Roessingh eiste tegen de leraar drie maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf. Aanvankelijk waren de man drie gevallen ten laste gelegd, maar na een bezwaarschrift-procedure stelde de rechtbank hem 18 januari voor twee zaken buiten vervolging.

Mevrouw Roessingh haalde het bewijs uit verklaringen van het slachtoffer, het zusje van het meisje

en een vriendinnetje. Een gymnastiekleraar heeft in een brief laten weten dat het hem was opgevallen dat het slachtoffer ontredder was en soms in een hoekje zat te huilen.

„Ik heb echter ook de overtuiging dat de ontucht is gepleegd", aldus de officier.

Raadsman mr. Vermeulen vroeg zich af of het Openbaar Ministerie wel voorzichtig genoeg met deze gevoelige zaak is omgegaan. Hij zei benaderd te zijn door een opvallend groot aantal leerkrachten, leerlingen, oud-leerlingen en leesmoeders, dat overtuigd is van de onschuld van de leraar.

Hij vond verder dat directie en bestuur van de school „niet erg charmant" met de zaak zijn omgegaan. Naar de mening van Vermeulen is er geen enkel bewijs en moet zijn cliënt worden vrij gesproken.

De uitspraak is 6 februari.

Tab 31

Wat is de de juiste reactie op 'n 67-jarige die zijn dochter van twaalf jaar verkracht?

VV 3-1

Door Arnoud Riethof

ROTTERDAM — Een 67-jarige Rotterdammer verkracht zijn dochter op haar verjaardag. Op de dag dat ze twaalf wordt. Ze moet mee naar zijn slaapkamer. Ze wil zich eerst maar half uitkleden, maar hij dringt aan. Hij slaat haar. En ze is bang voor slaan. Ze kleedt zich daarom toch maar helemaal uit. Haar 55 jaar oudere vader verkracht haar.

„Het deed pijn,” vertelde zij de politie later. „Het duurde lang voordat hij mijn maagdenvlies doorbroken had. Hij ging door tot hij zei dat hij was klaargekomen. Hij zei dat hij me zou vermoorden als ik iemand iets zou vertellen.” Volgens haar gebeurde het onder slaan en serieuze bedreigingen. Volgens hemzelf „was het wel fout, maar gebeurde het alleen maar onder de druk dat ik haar vader ben en zij uiteraard gehoorzaamheid verschuldigd is. Ik heb haar echt nooit geslagen.”

De getuigenissen zeggen dat de man ruim twee jaar een groot aantal keren per week, later minder, gemeenschap met zijn dochter had. Hij: „Ze hield van me. Ze houdt nog van me. M'n fout was, dat mijn vaderliefde is veranderd in de liefde van een man voor een beminde. Maar bedreigd heb ik haar nooit.”

De Rotterdamse rechtbank mocht gisteren proberen een 'juiste reactie' te geven op deze gebeurtenissen. Een reactie van de maatschappij? Die zou zijn: Zo'n man moet je toch castreren! Een reactie van het geldende strafrecht? Die

luit: Zo'n vader moet je toch jàren opsluiten! En dan? Helpt een van deze mogelijkheden het slachtoffer? Vindt dat het juist dat haar vader 'dankzij haar' in de gevangenis zit? Of helpt de cel de rest van het gezin: een moeder en nog vier kinderen? Of helpt dat zelfs ook maar deze dader, die ondertussen een prostaatoperatie heeft ondergaan en straks 71 wordt? Of helpt het de maatschappij ook maar enigszins als de betrokken man nog langer in de gevangenis zit? Want hij zit al een maand of wat — en wie heeft in die tijd een rustig gevoel gehad?

Van februari 1986 tot en met juni 1989 had de man regelmatig gemeenschap met zijn dochter. Soms wel vier keer per week, zegt zij. De moeder des huizes ontdekte haar man en dochter al vrij snel. Ze was beneden de was gaan halen, ging naar boven met de natte spullen, en zag in de slaapkamer haar man bovenop haar dochter liggen. Die kijkt haar met grote ogen aan. „Ik hoopte,” zei de dochter later, „dat het toen afgelopen zou zijn. Dat mijn moeder het toen wel zou tegenhouden.” De moeder schrok, maar zei toen niets. Later had ze wel tegen haar man gezegd „dat ze het niet goed vond.”

Maar hij — een in het gezin toch al overheersende man — drukte zijn echtgenote op het hart dat de dochter het zelf óók 'lekker' vond. Dat het 'dus' niet erg was. Zowat eens per week, vertelde ook de moeder later, „merkte ik dat mijn man gemeenschap had met

mijn dochter”. Maar er iets aan doen kon ze, durfde ze niet. En daar zit de moeder nog steeds mee.

De verdachte zelf bekennt voluit dat hij geregeld gemeenschap had met zijn dochter en ook op andere manieren ontucht met haar pleegde. Maar dat het kind ook fysiek last had van de behandeling die zij van hem moest ondergaan, dat ontkende de vader ter terechtzitting.

Het meisje maakte op school een vreemde indruk. Ze ging met niemand om. Ze ging anders gekleed dan de andere kinderen. De medescholieren vonden haar maar stinken. Het viel de leerkrachten op dat het kind op school bijna elke dag om maandverband vroeg, omdat ze dat thuis niet kreeg. Een juffrouw, die wat meer met haar praatte dan anderen, zei dat ze naar de dokter moest als ze zo vaak problemen met haar maandstonden had. Maar daarop reageerde het kind angstig, alsof ze bang was dat ze te veel zou gaan zeggen. Uiteindelijk kwam het verhaal er toch uit, en via de school werd aangifte gedaan tegen de vader.

Die erkende dus de ontucht en de gemeenschap, niet de bedreiging. En hoe de rechters gisteren ook aan de verdachte vroegen hoe het dan kon, dat een twaalfjarig kind volgens hem 'gewillig' aan iets meedeed waaraan zij nog niet toe was, de man hield het op wederzijdse liefde. Hij ontkende de verklaringen van het meisje zelf, dat alles wel degelijk onder fysieke bedreiging was gebeurd. „We hadden alleen maar met z'n twee-

ën afgesproken dat we het geheim zouden houden,” zei de man gisteren. „Maar ik erken wel dat ik onheus ben geweest tegenover haar.”

Sinds enige tijd loopt er in Rotterdam het incest-dader-project. Wat inhoudt dat mensen die in niet al te ernstige mate incest plegen in plaats van een koele, verder ook niets oplossende gevangenisstraf, een (langdurige en zware) behandeling kunnen krijgen. Op voorwaarde dat ze het zelf willen, dat ze te behandelen zijn en vooral ook dat — bij mislukking van de behandeling — de nog steeds boven het hoofd hangende gevangenisstraf alsnog kan worden opgelegd.

Ook deze man kwam, als tweede in Rotterdam, in principe in aanmerking voor behandeling. Het mooie van het project is, dat niet alleen de dader zelf een forse psychiatrische behandeling moet ondergaan, maar dat ook het slachtoffer en het gezin waarin de incest gebeurde, door hulpverleners worden opgevangen. Dergelijke steun wordt dan ook nu al verleend aan het betrokken meisje (dat inmiddels uit huis is, en zeer opgebloeid schijn te zijn) en aan de betrokken moeder.

Het onvoorzien probleem met deze verdachte was echter, dat hij kan lijden aan een herseninfarct, waardoor hij wellicht moeilijk psychiatrisch te behandelen zal zijn. De rechtbank wil eerst uitgezocht zien of daarvan inderdaad sprake is, voor hem een straf — of een behandeling — op te leggen. Dat gebeurt op 30 januari.

VV Incest 6-1

„Wat is de juiste reactie op 'n 67-jarige die zijn dochter van twaalf jaar verkracht?” Dat was de kop boven het artikel van Arnoud Riethof in Het Vrije Volk van 3 januari. Zijn reactie is in ieder geval niet de juiste! Integendeel. Als hij schrijft dat het incest-dader-project in Rotterdam inhoudt dat mensen die in niet al te ernstige mate incest plegen een behandeling krijgen in plaats van een koele, verder ook niets oplossende gevangenisstraf, had hij op zijn minst de opmerking moeten maken dat in dit geval geen sprake is van een 'niet al te ernstige mate van incest'. Dat meisje is twee en een half jaar lang door deze vader verkracht! Nog zo'n zin: 'Het mooie van het project is, dat niet alleen de dader zelf een forse psychiatrische behandeling moet ondergaan, maar dat het slachtoffer en het gezin waarin de incest gebeurde, door hulpverleners wordt opgevangen.' Wat is nu in godsnaam het 'mooie' aan dit project? Het moet toch een vanzelfsprekende zaak zijn dat slachtoffers van incest hulp krijgen?

Met de opmerking dat het meisje een zeer opbloeiende indruk schijnt te maken nu ze uit huis geplaatst is, suggereert Riethof dat daarmee voor haar het leed zo goed als geleden is. Hij laat daarmee overduidelijk merken dat hij geen enkel benul heeft van hetgeen het slachtoffer van incest mee moet maken en vooral nadien jarenlang moet verwerken.

Het lijkt me goed als de heer Riethof eerst maar eens een paar boeken over incest en seksuele kindermishandeling gaat lezen, alvorens hij nog één letter in de krant schrijft over deze problematiek.

Fan van Apeldoorn Rotterdam

Ex-directeur Zetten zou cliënte zwanger hebben gemaakt

ARNHEM (ANP) — De ex-directeur van de Zettense Helderingsstichting, de 55-jarige H. F., zou tijdens een behandeling van zijn zaak voor het Medisch Tuchtcollege in december 1989 hebben toegegeven dat hij een kind bij een cliënte heeft verwekt. Dat getuigde de moeder van de ex-cliente maandag voor het gerechtshof in Arnhem tijdens een kort geding in hoger beroep.

F. moest indertijd voor het Medisch Tuchtcollege verschijnen na tientallen aanklachten wegens jarenlang seksueel misbruik van zijn pupillen in Zetten. In november 1989 was via een kort geding een voorlopige schadevergoeding van drieduizend gulden per persoon toegekend aan vijf ex-pupillen door de president van de rechtbank in Arnhem. F. ging hiertegen in beroep. Volgens de raadsman, mr B. van Meer, is zijn cliënt onschuldig aan het hem ten laste gelegde.

De advocaten van de slachtoffers wazen het hof op het riant inkomen dat F. vele jaren had genoten. Naar hun mening heeft F. al lang geld naar het buitenland overgebracht. Zij eisten dan ook een voorlopige schadevergoeding van vijfduizend gulden per persoon.

De uitspraak is op 13 maart.

No rape: Girl, 11, made up story after watching TV

SEATTLE TIMES
1-28-90

Associated Press

CLEARWATER, Fla. — An 11-year-old girl who recanted testimony that she was raped by her mother's boyfriend had fabricated her story after watching a television police drama, lawyers said.

Her testimony, given when she was 9, helped convict Ivie Cornell Norris, who spent 513 days in Pinellas County Jail and could have faced life behind bars. The girl recanted Friday, and Norris is a free man.

“He didn't do it,” she told Circuit Judge Raymond Ulmer Jr., her voice barely audible, her eyes downcast. Prosecutors then asked that the case be thrown out.

“I thank the Lord this kid came up and told the truth,” a teary-eyed Norris, 55, said as he left court.

“I can't understand it,” the child's mother said. “She convinced me. She convinced a jury. She convinced my parents. She went through the whole bit.”

Attorneys in the case said the girl based her testimony on an episode of the television drama “21 Jump Street” that depicted a rape case.

Her mother told the judge that the girl admitted a couple of months ago she had fabricated the story with the idea of getting Norris out of the way because the couple fought “and she just wanted him away from me.”

Mary Orendorf, a juror at Norris' trial, recalled Friday how the girl's credibility was the central issue during four hours of deliberations at the trial in 1988. There was no physical evidence, she said, only the girl's word.

“We really went over it and over it to see, ‘Is she making this up? Is she telling the truth?’” Orendorf said.

Negentienjarige bekennt acht verkrachtingen

LEIDEN (ANP) — Een negentienjarige Leidenaar heeft woensdag bekend acht vrouwen te hebben verkracht, aangerand of dit te hebben geprobeerd. De leeftijd van de slachtoffers, die op straat werden lastig gevallen, varieerde van 12 tot 25 jaar.

De politie had de man maandag op het bureau ontboden in verband met een andere zaak. Omdat hij bleek te voldoen aan de signalen die verstrekt waren door de meisjes en vrouwen die werden verkracht of aangerand, werd besloten hem nader aan de tand te voelen.

Ontuchtzaak bij sportvereniging

LEERDAM — De politie in Leerdam heeft een man uit die plaats aangehouden omdat hij met een aantal meisjes ontucht heeft gepleegd. Tot nu toe hebben tien meisjes aangifte gedaan. De man heeft volgens de politie een volledige bekentenis afgelegd.

De verdachte kwam met de meisjes, in leeftijd variërend van 8 tot 12 jaar, in contact via een sportvereniging waarvan hij lid was. Hij heeft de meisjes betast en zich ten overstaan van hen uitgekleden. De feiten zouden zich over een groot aantal jaren hebben afgespeeld.

VV 27-1

Hof: aanranding kind onderzoeken

(Van een onzer verslaggevers)
UTRECHT — Het hof in Amsterdam heeft in de zaak tegen de 24-jarige H. B. uit Utrecht, die van aanranding van een 7-jarig meisje wordt beschuldigd, heropening van het onderzoek gelast. De rechter-commissaris moet een aantal zaken nader onderzoeken.

De verdachte, die tijdens de misdaad op 9 februari '89 werkzaam was bij de plantsoendienst in Nieuwegein, heeft voor de rechtbank bekend dat hij een jong meisje had meegelokt naar de bosjes achter een geluidswal.

Hij zou daar hebben geprobeerd/gemeenschap met haar te hebben. De man werd ontoerekeningsvatbaar verklaard en

moest psychiatrisch worden verpleegd.

In hoger beroep begon G. opeens te ontkennen. Hij bood aan zich aan een DNA-test te onderwerpen, om te bewijzen dat hij niet de dader was. De rechter-commissaris moet nu gaan kijken of dit onderzoek technisch nog mogelijk is. Ook ander bewijsmateriaal zal nog eens grondig worden bekeken.

Man ontkent voor hof aanranding van kind

(Van een onzer verslaggevers)
NIEUWEGEIN — De 24-jarige H. B. uit Utrecht, die op 9 februari 1989 in Nieuwegein een zevenjarig meisje zou hebben aangerand, hoorde woensdag voor het Amsterdamse hof dwangverpleging eisen. Eerder had de rechtbank ook beslist dat hij niet toerekeningsvatbaar was en gedwongen moest worden verpleegd.

De verdachte, indertijd werkzaam bij de plantsoendienst in Nieuwegein, heeft bij de politie, de rechter-commissaris en de rechtbank bekend dat hij het jonge meisje had meegelokt naar de bosjes achter een geluidswal. Hij had twee meisjes samen zien spelen en had opeens een onbedwingbaar verlangen in zich voelen opkomen. Het kind liet zich overhalen omdat ze een gulden zou krijgen. Ze vond het 'vies' wat hij wilde, was

te klein om zich te verzetten. Wel bleek ze later heel goed in staat de gebeurtenissen, de dader en diens fiets te omschrijven.

De aanvankelijke bekentissen van B. kloppen met de verklaringen van het meisje over 'Jeroen' (de naam die G. noemde toen ze vroeg hoe hij heette).

Procureur-generaal mr. Chr. Fehmers hechtte dan ook weinig waarde aan de nieuwe versie, die de verdachte van de gebeurtenissen gaf. G. ontkende in beroep alle schuld. Hij zou opdracht hebben gekregen van 'stemmen' om de beschuldigen toe te geven. „Maar ik was het niet”, zei hij nu stellig. Hij wilde zich onderwerpen aan een DNA-test. Dan zou moeten blijken of het erfelijk materiaal, aangetroffen op de kleren van het slachtoffer, overeen komt met het zijne. Volgens advocaat

mr. J. van Maurik is om een dergelijk onderzoek gevraagd, maar zou het verzoek zijn afgewezen omdat er niet genoeg materiaal op de kleren is gevonden voor een deugdelijk onderzoek.

Duidelijk is dat de verdachte niet toerekenbaar is voor zijn daden. Het Pieter Baacentrum omschreef hem als zwakbegaafd en sociaal gehandicapt. Hij lijdt aan hallucinaties en schuldgevoelens. G. wil graag therapie ondergaan. „Ik moet geholpen worden”, aldus verdachte, „ik heb slapeloze nachten over alles”. Hij is niet de enige met problemen. De ouders van het meisje vertelden dat hun kind in de vakanties depressief is en niet buiten wil spelen. Zij vorderden een schadevergoeding van 1500 gulden.

Over veertien dagen doet het hof uitspraak.

Celstraf geëist voor ontucht met kinderen in Overvecht en Zuilen

(Van een onzer verslaggeefsters)
UTRECHT — „Mijn grootste fout is geweest dat ik er van te voren nooit met iemand over heb gepraat en de gevoelens altijd heb weggedrukt”. Dat zei een 28-jarige inwoner uit Zeist donderdag voor de Utrechtse rechtbank. Wegens ontucht met zeven kleuters in de Utrechtse wijken Overvecht en Zuilen afgelopen zomer en najaar eiste officier van justitie mr. A. Maan tegen hem twaalf maanden gevangenisstraf waarvan vier voorwaardelijk met twee jaar proeftijd en de bijzondere voorwaarden dat de Zeistenaar zich laat behandelen door een psychiater en zich onder toezicht stelt van de reclassering.

De verdachte erkende voor de rechtbank zijn pedofiele gevoelens. De drang was er

altijd geweest, maar hij had die in zijn naaste omgeving altijd weten te onderdrukken. Tijdens de afgelopen zomervakantie was hij naar Utrecht gefietst en daar had hij contact gezocht met een vijfjarige meisje. Nadat dat was gebeurd had hij vaker 'dokterje' en 'ziekenhuisje' met haar gespeeld en ook met andere kleine kinderen in Utrecht.

Toen de politie een aantal gelijklopende aangiften had binnengekregen van veronruste ouders, was ze intensief gaan surveilleren in de betreffende wijken. Dat had op 19 oktober vorig jaar op de Albert Schweitzerdreef in Utrecht geleid tot aanhouding van de 'kinderlokker'.

„Ik weet dat het niet kan wat ik heb gedaan”, aldus de verdachte, die nooit eerder is veroordeeld. „Ik ben ook verschrikkelijk

kwaad op mezelf geweest”. Hij stemt volledig in met een intensieve psychotherapeutische behandeling. Officier van justitie mr. Maan verweet de Zeistenaar vooral dat hij ondanks zijn besef voor zijn pedofiele gevoelens geen hulp heeft gezocht en doordacht te werk is gegaan, door de ontucht bewust niet in zijn woonplaats Zeist te plegen.

De officier vond een straf gelijk aan de voorlopige hechtenis (de verdachte zit inmiddels ruim drie maanden vast), zoals bepleit door de reclassering, niet op zijn plaats. Maar hij zei zich niet te verzetten tegen een dienstverlening in plaats van de maanden die de verdachte na de uitspraak nog zou moeten uitzitten.

De uitspraak van de rechtbank komt op 8 februari.

Ontucht

Een voormalige groepsleider van een tehuis voor geestelijk gehandicapten en een adjunctdirecteur van een basisschool uit Oss zijn gisteren door de rechtbank in Den Bosch veroordeeld tot een aantal maanden celstraf wegens jarenlange ontucht met jongens uit een tehuis voor gehandicapte kinderen in Groesbeek. De slachtoffers, tussen de vijftien en achttien jaar oud en deels meervoudig gehandicapt, werden in de weekeinden door de Ossenaars thuis uitgenodigd. De twee mannen zijn hun baan kwijt.

Celstraf geëist voor ontucht met minderjarig meisje

(Van een onzer verslaggevers)
UTRECHT — „Meneer zegt dat hun relatie was gebaseerd op liefde, maar dat lijkt mij onmogelijk tussen een man van 42 en een meisje van 15 dat seksueel misbruikt is en alleen staat in het leven”.

Dit zei officier van justitie mr. A. Maan tegen de 42-jarige J.F. uit Rotterdam die in Utrecht en Eck en Wiel een 15-jarig meisje had misbruikt dat aan zijn zorg was toevertrouwd. Mr. Maan eiste tegen de man een gevangenisstraf van negen maanden waarvan drie maanden voorwaardelijk.

In september 1985 was het meisje dat in het verleden seksueel was misbruikt door haar moeder, haar stiefvader en andere mannen, bij haar vader in Utrecht gaan wonen. In mei 1987 was ook F. daar in huis komen wonen. Al spoedig was F. de vertrouwensman van het meisje geworden. „Ik fungeerde als een soort buffer tussen haar en haar vader”, vertelde F. de rechtbank. Het meisje zag in de veel oudere man iemand die ze in

vertrouwen kon nemen en wie ze alles kon vertellen.

Camping

Op 25 april had F. het meisje meegenomen naar de camping te Eck en Wiel. Daar had hij ontucht met haar gepleegd. Een dag later was hij thuis met haar naar bed geweest. „Ik had niet door dat ze pas 15 was”, aldus F. Achteraf zag hij in dat hij 'stom' gehandeld had.

De officier vond dat te mild uitgedrukt. „Wat zij zocht was liefde en aandacht, wat ze kreeg was seks”, zij mr. Maan. „Eindelijk dacht zij iemand gevonden te hebben met wie ze kon praten en dan wordt er weer misbruik van haar gemaakt”.

De rechtbank doet uitspraak op 18 januari.

Man pleegt ontucht met meisje (11)

(Van onze verslaggeefster)

HOOGKARSPTEL — In Hoogkarspel heeft een onbekende man gistermiddag ontuchtige handelingen gepleegd met een 11-jarig meisje. De man nam haar mee in zijn auto en zette haar later weer af, ergens in Hoogkarspel. De rijkspolitie Stede Broec is bezig met een grootscheeps onderzoek in samenwerking met de afdeling jeugdzaken van de rijkspolitie in Alkmaar.

Het meisje speelde samen met een aantal andere kinderen bij een afgebrande loods vlakbij het station in Hoogkarspel. Even voor vier uur 's middags werd ze meegelokt door een man van ongeveer 40 jaar. Hij reed in een lichtgekleurde auto, vermoedelijk een BMW. De man heeft zwart haar, is ongeveer 1.85 meter lang en heeft tatoeages op zijn hand. Hij droeg een spijkerbroek, een grijze jas en witte schoenen. De politie verzoekt getuigen zich te melden in Stede Broec (02285-12544) of Alkmaar (072-195555).

Denekamper misbruikte buurmeisje

DENEKAMP — De 55-jarige Denekamper W. heeft bekend drie jaar lang een minderjarig buurmeisje te hebben misbruikt. Door telkens te dreigen dat ze anders „met hun beiden naar de gevangenis zouden gaan” dwong de man het toen tienjarige kind onzedelijke handelingen bij hem te verrichten.

De Denekamper pleegde zijn daden in de jaren 1983 tot 1986. Hij liet het nu zestienjarige meisje ook pornofilms en pornoboekjes zien. Het meisje kwam geregeld bij hem over de vloer als haar ouders niet thuis waren. De vrouw van de man en de moeder van het meisje waren regelmatig samen weg, omdat ze lid waren van dezelfde vereniging.

Volgens de politie in Denekamp is er sprake van een „uitermate vies zaakje”, dat aan het licht kwam toen het meisje met vriendinnen ging praten en haar ouders inlichtte, die de politie inschakelden.

De man ontkende aanvankelijk alles en beriep zich op fantasie bij het meisje. Vrijdag, toen hij moest worden voorgeleid aan de officier van justitie, legde hij een volledige bekentenis af. Daarbij bleek dat de man zeven jaar geleden ook ontuchtige handelingen heeft gepleegd met de oudere zus van het meisje. Die was toen twaalf. De laatste jaren heeft het meisje vrijwel geen contact meer gehad met de overbuurman.

Pater Versteylen en Agalev-beweging over voorkoming van abortus

G.V.A. 23-1-90

Voorlichting zonder inwijding is nefast voor kinderen

De Groene Herlevingsbeweging Agalev heeft voorstellen ter voorkoming van abortus ontwikkeld. Met "de groene omslag" op school, een andere opvatting over voorlichting en een verbod op het wegsturen van school van zwangere meisjes kunnen volgens pater Luc Versteylen veel zwangerschapsafbrekingen worden voorkomen. Vooral de school zou een grote rol kunnen spelen bij het voorkomen van abortus.

In het maandblad Voeling heeft Versteylen zijn alternatieven uiteengezet. Hij doet dat namens de beweging van Agalev, die wel nauw verbonden is met de partij, doch er zich niet totaal mee identificeert.

Volgens hem kunnen jongeren wat seks betreft enkel kiezen tussen alles of niets, en is er geen tussenweg. De volwassenen houden hen of onthouding voor, of alles mag van ze. Dat vindt hij verkeerd. Hij wil dat de jongeren

elkaar rustig verkennen. "Ongevenste zwangerschappen voorkomen je niet zozeer door het kopen van middelen als door het aanleren van gedragingen. Voorkomen doen volwassenen niet door te verbieden, en al evenmin door te verwennen, maar door te gunnen. Gunnen heeft de gulheid van het verwennen, maar zonder zijn gewetenloosheid.

Het heeft de gestrengheid van het verbieden, maar zonder zijn vreugdeloosheid", aldus de pater.

Als het aan Versteylen ligt, zal de gangbare seksuele voorlichting ingrijpend worden veranderd. "Goede kennis is inderdaad nodig, maar moet zij niet samengaan met inwijding? Zodat onze jonge mensen niet enkel kennis wordt bijgebracht, maar ook de kans wordt geboden tot ontdekken, verkennen en beleven. Voorlichting zonder inwijding is vooral voor kinderen nefast. Ze geraken eerder ver-

trouwd met dingen dan met daden, eerder met gevaren dan met genietingen, eerder met spullen dan met spelen."

Voorbehoedsmiddelen zijn volgens de pater belangrijk om abortus te voorkomen, aangezien in zijn ogen een voorbehoedsmiddel een minder kwaad is dan een ongewenste zwangerschap met abortus als gevolg. "Het verbieden van voorbehoedsmiddelen komt neer op het weigeren van bijstand aan personen in levensgevaar", aldus Versteylen. Hij vindt dat ook speelsheid, tederheid en vooral verbeelding goede voorbehoedsmiddelen kunnen zijn.

De beweging van Agalev wil dat het wegsturen van zwangere meisjes van scholen verboden wordt. Veel meisjes zouden abortus plegen, omdat ze anders door de directie niet meer op de school worden toegelaten.

De groenen beseffen dat abortus niet het enige probleem van deze tijd is. Ook druggebruik,

vandalisme, AIDS en zelfmoord zijn "verkeerde of ontredderde lichaamsbelevingen". Veel van deze problemen kunnen volgens de oud-leraar Versteylen worden voorkomen met het invoeren van de "groene omslag" op school.

Hiermee kunnen kinderen onderling communiceren via een schrijfgesprek dat in een omslag wordt opgeschreven. Meer dan dertig scholen hebben dit in Vlaanderen al ingevoerd. De jongeren kunnen in deze "groene omslag" hun problemen, maar ook vrolijke zaken optekenen.

Eventueel kan de omslag geopend aan een leraar worden gegeven, zodat hij begrijpt dat er iets mis is en kan lezen wat er schort.

Tenslotte wil de Agalev-beweging ook dat op school het asierecht wordt ingevoerd. Dit recht geeft een leerling de mogelijkheid om tijdens de les het lokaal te verlaten om zo weer tot zichzelf te komen.

INCEST UIT TURKS WOORDENBOEK NA DREIGEMENTEN

De Turkse woordenschat in Nederland is een paar begrippen armer. E. Günes, auteur en uitgever van een vorig jaar verschenen Turks-Nederlands en Nederlands-Turks woordenboek, heeft na ruim negentig telefoontjes met dreigementen besloten zijn boeken te censureren. Woeden de Turkse alawietische moslims dreigden de woordenboeken te verbranden als Günes alle betekenissen van het woord *kizilbas* in herdruk zou opnemen. *Kizilbas* is in de eerste plaats een aanduiding voor sji'ieten en alawieten. Daar hebben sji'ieten en alawieten, een afsplitsing van de sji'ieten, op zich geen moeite mee. Maar daarnaast heeft het woord nog vijf ander betekenissen, waaronder in de volkstaal „hij die bloedschande begaat". Het deel Turks-Nederlands kwam vorig voorjaar uit, het Nederlands-Turkse deel in november. „Merkwaardig genoeg hoorde ik zes maanden niets, pas sinds vorig najaar zijn de dreigementen begonnen." Günes, zelf soenniet, vermoedt dat hij het slachtoffer is van een politieke actie in religieuze verpakking. „De alawieten zijn gek genoeg meestal vrij liberaal. Maar ze zijn zowel in Turkije als hier een minderheid en zetten zich

altijd tegen de meerderheid af. Ze bellen me op en vergelijken met met Salman Rushdie. Belachelijk, want ik registreer alleen maar woorden." Günes heeft ook Turkse woordenboeken in andere westerse talen bestudeerd. „Overal vind je de betekenis 'incestpleger', zelfs in Turkije wordt het in die betekenis gebruikt. Maar goed, het is volkstaal en ik kan niet bewijzen dat er, sinds het ontstaan van de republiek vijftig jaar geleden, in Turkije incest is gepleegd." Voor alle duidelijkheid wijst Günes erop dat hij niet van plan is in de herdruk, nog te schrappen. „Dan is het einde zoek. Straks krijg ik telefoontjes van boze soennieten vanwege het woord *gezit*, met de betekenis: verrader, goddeloze en incestpleger, een scheldwoord dat sji'ieten voor soennieten gebruiken." Günes denkt dat Turken hun woede beter ergens anders op kunnen richten. „Laat ze naar Nederlandse woordenboeken kijken. Daarin staat onder Turk, naast bewoner van Turkije: naam van een hond, kijken als een turk (nors kijken) en rijden als een turk (slecht autorijden). Dat lijkt me veel beledigender". De tweede betekenis van *kizilbas*, vrijdenker, schrapt Günes, ook maar.

AFFAIRE MET SEXBOKJE DOET WETHOUDER DE DAS OM

Het is allemaal reuze triest, zucht gemeentesecretaris J. Meiresonne van de gemeente Rhenen. De betrokken wethouder zelf voelt zich „hopeeloos". Tot vrijdag maakte mr Martin van Oosten (64) deel uit van het Rhenense gemeentebestuur, maar een affaire rond een sexboekje, in combinatie met zijn slechte gezondheid, heeft de wethouder doen besluiten zijn ontslag in te dienen. In november vorig jaar stond wethouder Van Oosten in een plaatselijke Bruna-winkel. Toen hij de zaak verliet, rinkelde het alarm en een vrouwelijk personeelslid schoot toe. Van Oosten: „Ik wist niet wat er aan de hand was, liep nog een keer langs de detector en er gebeurde niets. Toen reikte een man mij een boekje aan: 'dit heeft u laten vallen'. Ik

keek: het was een sexboekje. 'Dat moet u nog betalen', zei de vrouw van de winkel." Misschien, denkt Van Oosten achteraf, had hij toen anders moeten reageren. Maar hij dacht aan een grap en rekende af. Een week geleden beschreef *De Telegraaf* het voorval op de voorpagina. Die publiciteit bovenop zijn slechte gezondheid kon Van Oosten niet meer aan, hij nam ontslag. „Bovendien wilde ik voorkomen dat het incident voor de VVD van invloed zou zijn op de komende gemeenteraadsverkiezingen." Komt zijn lezing van het sexboekje-incident niet nogal ongeloofwaardig over? „Allicht", zegt Van Oosten. Een samenzwering tegen de wethouder dan? Van Oosten: „Ik heb vermoedens, maar kan niks bewijzen."

Hulp-infodienst Human Nature Als je ontdekt 'andere' gevoelens te hebben

"OUDE KRANT ALKMAAR" 3-1-1990

REGIO — Mensen die ineens ontdekken dat ze verliefd worden op personen van hetzelfde geslacht, raken daardoor vaak in de war. Wetende hoe de buitenwereld daar over het algemeen op reageert, raken ze verzeild in een toch wat lastige positie. Want hoe vertel je het? Wat zullen de mensen zeggen? Hoe vind je mensen die dezelfde gevoelens hebben als jij? Een telefoontje naar de hulp-info-telefoon Human Nature is misschien een oplossing. Dit is een stichting die zich inzet voor mensen met homofiele, lesbische en biseksuele gevoelens. Naast de telefonische hulpdienst, organiseert ze ook gespreksbijeenkomsten.

Naar een gespreksbijeenkomst gaan betekent voor velen dat er eerst een hoge drempel moet worden overgestapt. Als die eenmaal is overwonnen, blijkt het lang niet zo moeilijk te zijn geweest als verwacht. Het is ook niet zo dat op een gespreksbijeenkomst alleen maar mensen komen die met zware problemen kampen. De bijeenkomst wordt ook veel bezocht door mensen die hopen gelijkgestemde zielen aan te treffen of gewoon ontspannen willen praten over gevoelens die ze

in het dagelijkse leven niet zo gemakkelijk kwijt kunnen. Over het algemeen worden de avonden gekenmerkt door gezelligheid.

Er is een gespreksgroep voor vrouwen met lesbische of biseksuele gevoelens en één voor mannen met homoseksuele en biseksuele gevoelens. Mensen die gevoelens hebben op het gebied van pedofilie, travestie en transseksualiteit, kunnen ook gebruik maken van de hulp/info-telefoon. Bovendien bevat de mediatheek ook informatie voor hen.

Mensen die gebruik willen maken van de diensten van de stichting, kunnen schrijven naar: Stichting Human Nature, Postbus 48, 1620 AA Hoorn. Telefoonisch bereikbaar op de vaste openingstijden op zondag- en woensdagavond van 20.00 tot 23.00 uur ☎ 02290-39191. Ook op andere momenten is er soms iemand aanwezig om de telefoon op te nemen. Het team dat de bellers te woord staat bestaat uit begripvolle mensen die zich heel goed realiseren dat het zoeken van contact voor velen moeilijk is. Alles wordt strikt vertrouwelijk behandeld.

VK 27 **Help!**

ER GAAT nu bijna geen dag meer voorbij of ik lees in een klein berichtje, dat zich wederom een professionele hulpverlener heeft vergrepen aan een patiënte — dus het wachten is op een rapport of proefschrift waaruit blijkt dat inderdaad vier op de vijf therapeuten hun handen niet kunnen thuishouden en dat 85 procent van de vrouwen die zich bij de psycholoog melden had kunnen weten waar het op uit zou lopen.

Zeg niet dat ik nooit gewaarschuwd heb.

In andere risico-gevallen zie je de samenleving soms in actie komen. Vijftig, zestig, soms wel zeventig keer per dag aarzel ik even als ik een sigaret zal aansteken, want ik heb op de zijkant van het pakje gelezen dat ik er vanwege een redelijke kans op longkanker of hartklachten op een dag spijt van zal krijgen, en in het stadhuys of in de openbare bibliotheek mag ik 'm al niet eens meer oproken. Wanneer heb ik mijn vriendin voor het laatst een bontjas kunnen geven? De burens liggen op de loer als ik straks de eerste mug van het seizoen wil doodspuiten. Nu al durf ik

soms niet in mijn auto te stappen omdat er iemand staat te kijken die er uitziet als een Baader-Meinhof-type van de Echte Nederlandse Fietsers Bond. Maar bij geen enkele Riagg heb ik tot dusverre een bordje aangetroffen met de tekst: „Behandeling schaadt uw lichamelijke integriteit. Ze kan ongewenste intimiteiten en pogingen tot ontucht tot gevolg hebben. Kon. Besluit van 24.2.1990. STB.”

Zou het geen tijd worden? Dat is de eerste vraag.

De tweede vraag beantwoordt zich daarna misschien vanzelf: moeten mensen (meisjes en vrouwen eerst) niet geholpen worden van het idee dat het überhaupt zin heeft bij zulke vrijers aan te kloppen? We ontraden ze tenslotte ook na zonsopgang door een donkere steeg of op een eenzaam weiland of onder een viaduct te wandelen, wat langzamerhand misschien wel veiliger is. Zich onder behandeling laten stellen — de naam zegt het misschien al een beetje — vanwege een of ander psychisch ongemak waarvan langs empirische weg zo ongeveer als een paal boven water is komen te staan dat het na zes

maanden of twaalf jaar nog altijd niet genezen is, ik bedoel: vroeger hadden loodgieters, glazenwassers en stofzuigerverkopers een poosje de naam dat je er als vrouw mee moest oppassen omdat ze tenslotte bij voorkeur langs kwamen als meneer op kantoor zat, maar wat daar ook van waar geweest mag zijn, en wat er verder ook nog passeerde, na afloop was wel je kraag gerepareerd, en je ruiten waren schoon, of je had een nieuwe stofzuiger.

De derde vraag luidt wat we in termen van reklassering aan moeten met die honderden, zo niet allengs duizenden, peuten die zich in hun praktijk een ogenblik hebben laten meeslepen door hun gevoelens.

Nou, dat komt goed uit: tegen de tijd dat iedereen verstandig is geworden, dus niet meer rookt, drinkt, gokt, spuit, snuift of anderszins met een *hulpvraag* rondloopt, telt het land 75 of misschien wel tweehonderd lege Riagg-vestigingen waar ze tenslotte al jarenlang precies weten waar de defecten zitten en hoe je ermee moet omgaan.

Het hele leven, wil ik wel eens zeggen, is een kwestie van afkicken van alles.

JAN BLOKKER

Toestand Amerikaanse hongerstaakster slecht

UTRECHT (ANP) — De gezondheidstoestand van de 40-jarige Amerikaanse Elisabeth McAllister, sinds begin december in een Utrechtse gevangenis in hongerstaking uit protest tegen haar uitlevering, gaat snel achteruit. De vrouw zal deze

week naar het penitentiair ziekenhuis in Den Haag worden overgebracht, zo heeft haar raadsman mr. W. van Bennekom gisteren meegedeeld.

McAllister protesteert met de hongerstaking tegen de behandeling door de Nederlandse en Amerikaanse justitie. De Verenigde Staten hebben om haar uitlevering verzocht vanwege het ontvoeren van haar 7-jarige dochter. Het kind was na de echtscheiding aan de vader toegewezen. McAllister heeft haar meegenomen omdat de vader

zijn dochter seksueel zou hebben misbruikt.

Op verzoek van de Amerikaanse justitie is McAllister begin november in Amsterdam gearresteerd en gevangen gezet in het huis van bewaring „Het Spoor” in Utrecht. De dochter is naar de vader in Amerika teruggebracht.

De rechtbank in Amsterdam behandelt de uitleveringsprocedure op 13 februari. Vanwege de slechte conditie van McAllister probeert raadsman Van Bennekom de behandeling te vervroegen. Volgens Van Bennekom is het uitleveringsverzoek niet houdbaar omdat de Amerikaanse rechter niet bevoegd is.

UN 12/1

VK 28 **JENNY GOEREE WAAGT ZICH IN VAGEVUUR**

Café Vagevuur, Hemelrijken 18: aan de lokatie kan het dus niet liggen als op 9 februari in Eindhoven gediscussieerd gaat worden tussen Jenny Goeree en de Roze Driehoek. De strijdster tegen alles wat vies, voos en in strijd is met de streng-christelijke moraal waagt zich in het hol van de leeuw.

In de uitnodiging voor de bijeenkomst worden de geïnteresseerden als volgt lekker gemaakt: „Wij vragen Jenny Goeree naar het naadje van haar zwarte kousen en nemen meteen die krankzinnige *god van liefde eens onder handen.*” De stellingen zijn alvast betrokken. Peter Quekel van de Eindhovense homoseksuele werkgroep Roze Driehoek over het hoe en het waarom: „Wij krijgen met de regelmaat van de klok haar blad Evan thuis gestuurd. Ze denkt kennelijk dat ze bij ons op missiegebied wat kan bereiken. In de laatste aflevering van dat blad maakte ze het weer vreselijk bont. Al het vuil dat ze in haar portefeuille heeft over de Anne Frank Stichting en homoseksuelen werd erin uitgestort.

„We hebben haar een brief gestuurd, waarin we heel duidelijk onze atheïstische visie hebben uitgesproken, maar haar bovendien uitnodigden haar standpunt eens toe te lichten. We hadden eigenlijk niet verwacht dat ze daarop zou reageren, maar ze wilde graag komen. We hebben haar ook nog gevraagd of ze wat medestanders wilde meenemen, maar die durfden dat kennelijk niet aan. Jam-



JENNY GOEREE

mer van de discussie.” De Roze Driehoek verwacht dus wel zoiets als een discussie? Quekel: „Nou, we hebben al afgesproken om de meest fervente haters aan hun stoel vast te binden. We hopen dat het niet meteen een grote schreeuwpartij wordt. Het moet gewoon met een beetje gevoel voor understatement worden aangepakt.”

Nieuw huis-aan-huisblad in Brabant van de baan

HELMOND (ANP) — Escapade, het nieuwe huis-aan-huisblad dat met ingang van volgende week in Zuidoost-Brabant op de markt moest komen, zal niet verschijnen. Initiatiefnemer Van Keulen heeft dit vrijdag gezegd. Het plan voor het blad ontstond toen de Brabant Pers besloot met ingang van dit jaar geen advertenties voor privehuizen en 06-sexnummers meer op te nemen in de dagbladen Eindhovens/Helmonds Dagblad, het Nieuwsblad en het Brabants Dagblad.

Een poging van exploitanten om de Brabant Pers via een kort geding te dwingen de beslissing te herzien, liep op niets uit. Eerder deze week besloot de Brabant Pers opnieuw sex-advertenties op te nemen in de huis-aan-huisbladen die het bedrijf ook verspreidt in Brabant.

De nieuwe concurrent, Escapade, had moeten uitkomen in een oplage van 250 duizend. Volgens Van Keulen waren nog geen belangrijke (druk-)contracten afgesloten en hoefden geen medewerkers te worden ontslagen.

Seksadvertenties bij Brabant Pers terug

DEN BOSCH, 9 jan. — Uitgeverij Brabant Pers heeft besloten weer seksadvertenties op te nemen in vrijwel alle huis-aan-huisbladen. In de vier dagbladen van de Brabant Pers blijft dit soort advertenties uit den boze. De uitgeverij heeft dit vandaag meegedeeld. Eind vorig jaar besloot de directie advertenties voor privehuizen en dergelijke voortaan te weigeren. Ze zouden afbreuk doen aan het kwaliteitsimago van de kranten. Aanvankelijk gold de maatregel ook voor huis-aan-huisbladen van de Brabant Pers. Een Helmondse ondernemer zag hierin een gat in de markt en besloot het 'familieblad' Escapade uit te geven. Dit blad, dat op 15 januari in zuidoost-Brabant verschijnt, biedt behalve aan seksadvertenties ruimte aan andere mededelingen en redactionele artikelen.

Vrouw beëindigt hongerstaking

UTRECHT (ANP) — De 40-jarige Amerikaanse Elisabeth McAllister heeft dinsdag haar hongerstaking uit protest tegen haar uitlevering aan Amerika beëindigd. McAllister ging begin december in hongerstaking in het huis van bewaring in Utrecht.

De VS hebben om uitlevering verzocht vanwege het ontvoeren van haar 7-jarige dochter. Het kind was na de echtscheiding aan de vader toegewezen. McAllister heeft haar meegenomen omdat de vader zijn dochter seksueel zou hebben misbruikt. Volgens McAllisters raadsman mr. W. van Bennekom is de hongerstaking beëindigd om op krachten te komen voor een eventueel vertrek. McAllis-

ter werd twee weken geleden naar het penitentiair ziekenhuis overgebracht vanwege haar snel verslechterende gezondheidstoestand. Ze heeft voor zover bekend door de hongerstaking geen nadellige gevolgen opgelopen.

De rechtbank in Amsterdam heeft dinsdag het verzoek om opheffing van McAllisters detentie afgewezen. Zij moet in elk geval gevangen blijven totdat de rechtbank op 13 februari het uitleveringsverzoek van de Verenigde Staten behandelt. McAllister is op verzoek van de Amerikaanse justitie begin november 1989 in Amsterdam gearresteerd en gevangen gezet in Utrecht. Haar dochter is naar de vader in Amerika teruggebracht.

Advertenties 06-lijnen in schoolagenda's verboden

AMSTERDAM — De Reclame Code Commissie verbiedt advertenties voor 06-babbellijnen in schoolagenda's. De commissie heeft dat deze week besloten naar aanleiding van een klacht van het Evangelisch centrum voor verslaafden „De Hoop” tegen Teleservice, een exploitant van onder meer sex- en babbellijnen.

Teleservice adverteerde in enkele schoolagenda's voor de partyline, waarop tien mensen tegelijk met elkaar kunnen praten voor vijftig cent per minuut. Woordvoerder F. Sauer van het bedrijf zegt dat de advertenties incidenteel waren. „We waren niet van plan dat jaarlijks te doen. Ik vind het daarom erg vreemd dat het drugscentrum die klacht toch heeft ingediend. Men had kennelijk even niks te doen.”

Woordvoerder R. de Lange van De Hoop in Dordrecht zegt dat zijn centrum niet alleen mensen opvangt die verslaafd zijn aan bijvoorbeeld heroïne, cocaïne en gokkasten, maar ook preventieve acties wil ondernemen. De Lange: „Daarom willen we niet dat jongeren wordt aangepaard dat je je vrienden via de babbellijnen moet maken als je erbij wil horen. Als dat gebeurt zitten daarvoor een paar jaar met de gevolgen daarvan en moeten we de telefoonverslaafden gaan helpen.”

Het verweer van Teleservice: „Het

hanteren van de term 'verslaving' beschouwen wij als faciele hyperboliek van aan komkommertijd lijdende media, die maar al te grif overgenomen wordt door groeperingen die last hebben van alles wat leuk is. Van verslaving is geen sprake.”

Misbruik

De Reclame Code Commissie schrijft in de uitspraak dat „de advertentie misbruik maakt van de natuurlijke goedgelovigheid van kinderen door in te spelen op de bij velen van hen levende wens „erbij te horen” en vrienden te maken, terwijl allerm minst vaststaat dat deze wens dankzij de partyline ook waarheid wordt.”

En verder: „De advertentie — en dit weegt voor de commissie het zwaarst — trekt voordeel uit het gebrek aan besef bij kinderen hoe hoog de kosten kunnen oplopen als met lijnen als de onderhavige wordt gebeld en wat de financiële consequenties zijn van dit soort telefoontjes, zeker als men er een gewoonte van maakt.”

Het centrum De Hoop is blij met de uitspraak van de commissie. Eerder diende het centrum al een klacht in tegen advertenties van Teleservice op radio en televisie. Die is van de hand gewezen omdat die vorm van reclame niet speciaal op kinderen en jongeren is gericht.

Simons kondigt wettelijke regels aan

Aids-onderzoek benadeeld door beleid verzekeraars

Van onze verslaggever **VK 9**
LEIDEN — Het beleid van de particuliere verzekeringsmaatschappijen in Nederland inzake „Aids-tests” is schadelijk voor het wetenschappelijk onderzoek. De vrijwillige deelname aan Aids-onderzoek is drastisch teruggelopen, in sommige gevallen met 60 tot 70 procent. Die situatie is nadelig voor de volksgezondheid.

Staatssecretaris Simons van Volksgezondheid zei dit donderdag in Leiden op een symposium van het COC over de Aids-test bij verzekeringen en aanstellingskeuringen. Simons kondigde aan dat begin april met de Tweede Kamer overleg zal worden gevoerd over wettelijke regels die de rechtspositie van de aanvrager van particuliere verzekeringen moeten versterken.

Daarbij gaat het niet alleen om het testen op Aids-besmetting maar ook om

de introductie van erfelijkheidsonderzoek. Volgens Simons liggen de maatschappelijke gevolgen van de Aids-test en van DNA-onderzoek nadrukkelijk in elkaars verlengde. In het beleid zal daarom ook rekening gehouden worden met de problemen rond het voorspellende erfelijkheidsonderzoek.

Regels op dit punt zullen, aldus Simons, zo moeten worden geformuleerd dat de toegang tot de gezondheidszorg niet wordt belemmerd en dat bepaalde groeperingen in de samenleving niet worden uitgesloten van gangbare en noodzakelijke verzekeringen. Ook het wetenschappelijk onderzoek mag niet in het gedrang komen.

Anderzijds moeten verzekeraars zich kunnen verweren tegen zelfselectie. Dat is het verschijnsel dat kandidaat-verzekerden de wetenschap dat ze seropositief zijn of anderszins een hoog risi-

co voor de verzekeraar vormen, misbruiken door een extra hoge verzekering te sluiten.

Simons noemde het een „gerechtvaardigd belang” van verzekeraars om zich daartegen te verdedigen. De selectiemiddelen die ze daarbij hanteren, zullen evenwel „redelijk” moeten zijn. Secretaris-generaal Th. van Berkestijn van de artsenorganisatie KNMG zei donderdag dat de commissie Medische Ethiek van de KNMG zich beraadt op de twee jaar oude afspraken met de particuliere verzekeraars over het beleid inzake de Aids-test.

Twee ton

Bij verzekeringen boven de twee ton is een Aids-test verplicht, daaronder wordt gevraagd naar de uitslag van een test die de kandidaat-verzekerde eventueel heeft ondergaan. Volgens Van

Berkestijn neemt het testen op Aids-besmetting voor verzekeringen hand over hand toe, ook buiten de gemaakte afspraken om.

Voor bepaalde (groepen) personen die door de verzekeraars als „onverzekerbare risico” worden gezien, bepleit Van Berkestijn het zoeken van een „creatieve oplossing”, bijvoorbeeld de instelling van een speciaal fonds, zoals dat ook bestaat bij de autoverzekering (het Waarborgfonds).

Het COC liet donderdag weten dat een Aids-test alleen zou mogen worden uitgevoerd in het directe medische belang van de persoon zelf. Bij testen voor verzekeringen of aanstellingskeuringen is daarvan geen sprake. Daarom roept het COC artsen op niet langer aan zulke testen mee te werken. Regering en parlement zouden deze praktijk moeten afwijzen, aldus het COC.

Verzekeraars lopen wat al te gemakkelijk heen over bezwaren

Privacy-aspecten DNA-onderzoek

Van onze verslaggever **VK 23**
AMSTERDAM — De particuliere verzekeraars in Nederland, zo leek het zondag en maandag even, willen aanvragers van een levensverzekering, een aanvullende arbeidsongeschiktheidsverzekering of een individuele pensioensverzekering vooraf onderwerpen aan een onderzoek naar erfelijke ziekten of naar een (erfelijk bepaald) verhoogd risico op bepaalde ziekten.

Voorzitter mr J. Idenburg van het Verbond van Verzekeraars gaf maandag toe zich te hebben vergist. „De medisch adviseurs van de verzekeraars vertellen me anders: zo'n maatregel is niet nodig”, aldus Idenburg.

Zijn „vergissing” is illustratief voor de vele haken en ogen aan het (moderne) erfelijkheidsonderzoek, zeker ook in samenhang met particuliere verzekeringen. Ook de Gezondheidsraad, die twee weken geleden advies uitbracht aan de bewindslieden van WVC, komt er niet helemaal uit.

De commissie erfelijkheidsdiagnostiek en genterapie van de Gezond-

heidsraad pleit enerzijds voor een verbod op het „gericht” zoeken naar genetische informatie door verzekeraars, maar brengt anderzijds ook begrip op voor hun wens te voorkomen dat aspirant-verzekerden die „toevallig” wel op de hoogte zijn van hun erfelijke constitutie, daar gebruik van maken bij het sluiten van een verzekering — een soort „misbruik van voorkennis”.

Het principiële probleem met genoemde verzekeringen — die nadrukkelijk buiten de sfeer van de ziektekostenverzekering en de volksverzekeringen, en ook buiten de sfeer van collectieve arbeidsongeschiktheid- en pensioensverzekeringen, vallen — is dat de verzekeraar zijn risico van tevoren zo goed mogelijk wil kunnen inschatten, teneinde de premie te kunnen vast- en de winstmarge te kunnen zekerstellen.

Uitbreiding

Verzekeraars bepalen ook nu al de risico's van aspirant-verzekerden aan de hand van een uitgebreide vragenlijst over hun medische voorgeschiedenis. En elke nieuwe mogelijkheid daartoe zullen ze willen gebruiken.

Een woordvoerder van het Verbond van Verzekeraars zei in een toelichting

op Idenburgs eerste uitspraken dan ook, dat het voornemen om gegevens uit erfelijkheidsonderzoek (DNA-onderzoek) te gaan gebruiken, slechts een uitbreiding is met moderne technieken van het normale medische onderzoek.

Waar het Verbond van Verzekeraars ook na Idenburgs „correctie” echter wat al te gemakkelijk over heen blijft lopen, is dat gegevens uit erfelijkheidsonderzoek geen „gewone” medische gegevens zijn. Anders dan met gegevens over gewicht, bloeddruk, cholesterolgehalte van het bloed of rook- en drinkgewoonten, betreft het hier zeer „gevoelige” persoonlijke gegevens.

Bovendien kunnen die bij de huidige stand van het erfelijkheidsonderzoek veelal niet worden verkregen zonder dat ook de familie van de aanvrager (vader en moeder, ooms of tantes, neven of nichten, soms zelfs grootouders) in het onderzoek betrokken zijn (geweest).

Ook nu de verzekeraars zeggen alleen die gegevens uit erfelijkheidsonderzoek te willen hebben waarover de aanvrager uit anderen hoofde — bijvoorbeeld na (familie)onderzoek om medische redenen, of na het inwinnen van erfelijkheidsadvies in verband met de wens

onderbelicht

Aids-commissie wil minder tests voor verzekeringen

Van onze verslaggever **VK 25**
AMSTERDAM — Het testen op besmetting met het Aids-virus bij het afsluiten van particuliere verzekeringen dient sterk te worden beperkt. De standaardvraag „Is uw bloed wel eens onderzocht op (...) Aids”, die sinds 1986 wordt gesteld, moet verdwijnen. Alleen voor verzekeringen die een bepaald bedrag te boven gaan, mag aan de kandidaat-verzekerde gevraagd worden of hij Aids heeft of „seropositief” is.

Dit stelt de Nationale Commissie Aids Bestrijding (NCAB) in een advies aan staatssecretaris Simons van WVC ver Aids en particuliere verzekeringen. Volgens de NCAB gaan verzekeraars in de praktijk steeds verder met het vragen naar een Aids-test of met het eisen dat de aanvrager een dergelijke test ondergaat.

De commissie constateert ook dat de vrijwillige deelname van seropositieven aan wetenschappelijk onderzoek naar Aids drastisch is teruggelopen doordat de betrokkenen problemen vrezen met het afsluiten van verzekeringen. „Het uitvoeren van dergelijk onderzoek is daardoor onmogelijk geworden”, aldus de NCAB.

In 1986 voerden levens- en schadeverzekeraars in de gezondheidsverkla-

ring de vraag op of het bloed van aanvrager wel eens op Aids was getest, en zo ja wat de uitslag was. In april 1988 volgde de verplichting een Aids-test te ondergaan bij levensverzekeringen boven de 200 duizend gulden. Met ingang van vorig jaar werd die eis uitgebreid tot arbeidsongeschiktheidsverzekeringen boven de 60 duizend gulden, zowel voor individuele als voor collectieve verzekeringen.

Uitbreiding van de Aids-test tot collectieve pensioensverzekeringen is niet, uitgesloten, denkt de NCAB. Tenslotte is in de praktijk gebleken dat de Aids-test ook regelmatig wordt toegepast bij aanstellingskeuringen die tevens dienen als keuring voor een collectieve arbeidsongeschiktheids- of collectieve pensioensverzekering, aldus de NCAB.

Om deze voortschrijdende ontwikkeling een halt toe te roepen, stelt de NCAB voor de Aids-test bij het afsluiten van verzekeringen te verbieden, met uitzondering van situaties waarin het te verzekeren bedrag „hoger is dan hetgeen de kandidaat-verzekerde gelet op zijn maatschappelijke positie en zijn persoonlijke omstandigheden nodig heeft voor het afdekken van reële risico's”.

De NCAB wijst er daarbij op dat de grens van 200 duizend gulden die wordt gehanteerd, twijfelachtig is. „Een verzekering ook voor een bedrag boven 200 duizend gulden is veelal uiterst gangbaar en/of noodzakelijk om een eigen bedrijf te beginnen, een hypotheek af te sluiten of een bepaald bestaansniveau te kunnen voortzetten.”

kinderen te krijgen — toch al beschikt, kleeft daaraan het bezwaar dat de privacy van de betrokkene en zijn familie zal kunnen worden aangetast. Gegevensuitwisseling tussen verzekeraars, of binnen een groot verzekeringsconcern, is gebruikelijk.

De verzekeraars beroepen zich op artikel 251 uit het Wetboek van Koophandel, dat hun de mogelijkheid biedt een verzekeringsovereenkomst nietig te verklaren als de aanvrager de vooraf gestelde vragen niet volledig of niet naar waarheid heeft beantwoord. De aspirant-verzekerde zou daarom ook de gegevens uit erfelijkheidsonderzoek waarover hij beschikt, aan de verzekeraar moeten meedelen.

Hypotheek

Maar de commissie van de Gezondheidsraad wijst terecht op het gevaar dat indien verzekeraars deze weg op gaan, het deelnemen aan erfelijkheidsonderzoek om medische redenen (ten behoeve van een familielid of in verband met kinderwens) onder ongewenste druk komt te staan.

Als daar consequenties in de financiële sfeer aan gekoppeld gaan worden, bijvoorbeeld voor het afsluiten van een

hypotheek voor huis of bedrijf op basis van een levensverzekering, zal de animo om erfelijkheidsadvies te vragen of aan erfelijkheidsonderzoek mee te doen, beslist niet groter worden.

De commissie zoekt een uitweg uit het dilemma tussen het belang van erfelijkheidsonderzoek op medische indicatie en het belang van de particuliere verzekeraar door voor te stellen, dat de gegevens uit om medische reden(en) uitgevoerd genetisch onderzoek alleen mogen worden opgevraagd als het te verzekeren bedrag een bepaalde som te boven gaat — een oplossing die ook is gekozen voor de „Aids-test” ten behoeve van een particuliere verzekering.

Ook heel andere oplossingen zijn denkbaar, bijvoorbeeld het instellen van een speciaal fonds voor de dekking van „onverzekerbare” risico's. Maar zo'n oplossing past, aldus de commissie, slecht binnen het privaatrechtelijke verzekeringsstelsel.

Zoveel is echter zeker: ook met het „nieuwe” standpunt van het Verbond van Verzekeraars is het probleem van erfelijkheidsonderzoek in het kader van de particuliere verzekering nog niet uit de weg geruimd.

GERBRAND FEENSTRA

Jeugd van toekomst gaat confrontaties liever uit de weg

VK 27

Op het saai af, de jongeren van de jaren tachtig en negentig. De idealen dicht bij huis, graag naar school gaan omdat dat goed is voor je carrière (en omdat je toch goed kan opschieten met de leraren), en geen ruzie maken met pa en ma, maar een compromis zoeken.

Pragmatisme is de lijfspreuk van de hedendaagse jeugd. De idealen van de jaren zestig zijn verdampd. „De neiging die de jongeren in die periode hadden om de wereld te veranderen, is geheel verdwenen. Het engagement van destijds is weg”, zegt drs T. Dijkman, die samen met drs F. van der Linden de levenssituatie van jongeren van 12 tot 21 jaar heeft onderzocht voor het ministerie van WVC. Het rapport *Jong zijn en volwassen worden* is deze week aangeboden aan minister d'Ancona.

„De grote idealen zijn kleine idealen geworden”, zegt Dijkman. „Jongeren willen de samenleving niet meer veranderen. Ze hebben wel zorgen, bijvoorbeeld

voor het milieu, en — ten tijde van ons onderzoek — over de Oost-West-verhoudingen, maar idealen, nee. De jongeren werken nu aan hun toekomst, willen een huis, misschien een gezinnetje. De jeugd is egocentrischer.”

Vergelijkend onderzoeksmateriaal is er niet voor de onderzoekers van het Instituut voor Toegestane Sociale wetenschappen (ITS) in Nijmegen. Onderzoek naar de levenssituatie van jeugd is veel gedaan, maar vele onderzoeken zijn commercieel opgezet, betaald door bedrijven die bijvoorbeeld zijn geïnteresseerd in het consumptiepatroon van de jongeren. De niet-commerciële onderzoeken zijn beperkt tot deelonderzoeken (vrije tijd, geloof).

Voor *Jong zijn en volwassen worden* zijn interviews gehouden met vijfhonderd jongeren, een representatieve groep voor de Nederlandse jeugd van 12 tot 21 jaar. Het onderzoek moet volgens Dijkman het einde markeren van het brandjes-blussen-beleid van WVC.

„De jongeren zijn pragmatischer geworden”, constateert Dijkman. „Ook thuis. Ze zien in dat het geen zin heeft ruzie te maken met de ouders over bijvoorbeeld zakgeld, maar willen zoeken naar een compromis. Jongeren zijn minder recalcitrant geworden.” Conflicten die zich voordoen gaan bij jongens vooral over de besteding van het geld, bij meisjes over de besteding van de vrije tijd en over hun vriendjes.

De verstandhouding in de meeste gezinnen is goed, zo blijkt uit het onderzoek. Ruim 80 procent van de jongeren kan goed opschieten met de vader, bijna 90 procent goed met de moeder. De relatie met de vader is vooral gebaseerd op gemeenschappelijke belangstellingen en activiteiten, die met de moeder op een meer emotionele band.

„Er zijn nog steeds veel traditionele opvattingen, maar de rol van de vader is aan het veranderen. Hij neemt een grotere verantwoordelijkheid voor de kinderen in hun opvoeding, en verte-

genwoordigt veel minder het gezin. De kreet 'Wacht maar tot je vader vanavond thuiskomt' verdwijnt.”

Op school zal de revolutie ook niet meer ontstaan. De jongeren zijn redelijk tevreden over de school. „Ze vinden het voornamelijk belangrijk voor hun toekomst”, zegt Dijkman. „Vooral de jongens zeggen: Wat heb je eraan? De meisjes: Wat heb ik er tot nu toe aan gehad?”

Opvallend is volgens de onderzoekers dat de „leefbaarheid” van de school en de inspraak op school van grote invloed zijn op de appreciatie. „Ik kan niet tegen grote scholen en dat was echt zo'n fabriek”, zegt een zestienjarige meisje dat van school is veranderd. „Je wordt toch als een kind behandeld en daar kon ik niet tegen. Als je iets gedaan had, het was nogal vrij streng, met ouwe meesters, dit en dat. Kijk dat kan je tegen iemand van tien wel doen, maar je bent dan al zestien”, vindt een vroegrijde schoolverlater.

Pragmatisch en verstandig is de jeugd van tegenwoordig, zegt Dijkman. „Maar wat vrij je? Op hun veertiende moeten ze al een weloverwogen beslissing nemen over het vakkenpakket. Ze worden al vroeg met de neus op de feiten gedrukt.”

Delinquent zijn ze de jongeren ook af en toe (ongeveer 10 procent), veelal in groepsverband. Van de ondervraagde jongeren zegt 35 procent wel eens onder druk van de groep iets te doen, wat hij of zij anders niet zou hebben gedaan. Jongens zeggen vaker dan meisjes dat ze iets hebben gedaan dat niet door de beugel kan. Meisjes plegen vaker win keldiefstallen dan jongens, maar de jongens zijn vaker vandaan listisch. Dijkman ziet de kleine criminaliteit voor de jongeren zelf niet als groot probleem. „Het is niet de massaliteit die zorgen baart.”

Volgens Dijkman „redt de jeugd het wel”, de jeugd van de kleine toekomst.

ERIC VAN DEN BERG

Bisschop: Homoseksualiteit ziekte

VK 26-1

DUBLIN (Reuter) — De r.k. kerk in het overwegend roomse Ierland heeft zijn homo-affaire gekregen. Aartsbisschop D. Connell van Dublin heeft in een horzelnest gepookt door homoseksualiteit te bestempelen als een ziekte. De Ierse media zijn er uitvoerig op in gegaan. De kwestie ligt gevoelig; in Ierland is homoseksualiteit nog steeds bij de wet verboden; het Europese hof voor de mensenrechten in Straatsburg heeft in 1988 uitgesproken dat Ierland met deze wet de mensenrechten schendt. Connell vond dat jonge mensen tegenwoordig door de gangbare acceptatie van homoseksualiteit vast blijven zitten in een fase waar ze

vroeger wel overheen zouden groeien. Want ongelukkigerwijze wordt deze ziekte niet meer als ziekte voorgesteld, aldus de aartsbisschop.

Gevraagd naar wat voor ziekte het dan wel is antwoordde de bisschop: „De deskundigen komen daar niet uit; het kan heel goed psychologisch zijn of een ontwikkelingsstoornis.”

De psychiater Ant. Clare reageerde geërgerd: „Ik zou de aartsbisschop beleefd willen aanraden het antwoord op de vraag of homoseksualiteit wel of niet een psychische afwijking is over te laten aan psychiateren.”

Senator David Norris, die al jaren

ijvert voor de rechten van homoseksuelen in Ierland, schamperde: „De bisschop weet vast alles van engelen maar van 'elfjes' (het Engelse woord betekent ook: 'nichten') begrijpt hij niets.”

In radioprogramma's waar de mensen kunnen opbellen wordt van de andere kant een stroom van reacties gesignaleerd van mensen die het met Connell zeggen eens te zijn en die verder homoseksuelen bestempelen als criminelen waarvoor in de Ierse samenleving geen plaats is. Senator Norris ontving uiterst onsmakelijke en hatelijke brieven. Sinds vorig jaar vallen in Ierland overigens ook homoseksuelen onder de wettelijke bescherming van de wet

tegen discriminatie op grond van ras, godsdienst, nationaliteit en dus nu ook seksuele geaardheid. Minister Burke van justitie noemde toen die aanvulling nodig; een bepaald soort mensen zou anders de aids kunnen aangrijpen als excuus om haat tegen homoseksuelen te zaaien.

Het is in de Ierse verhoudingen overigens onwaarschijnlijk dat de kwestie aanleiding zal zijn voor juridische stappen tegen bisschop Connell, zoals enkele jaren geleden het COC ondernam tegen kardinaal Simonis — zonder succes. Volgens Norris is de Ierse samenleving voor homo's nog steeds wreed en houdt zij hun isolement in stand.



VK 20

Een moeder leert haar tweejarig kind de lichaamsdelen. „Buik, navel, billen, benen.” Hé, is daar niet wat vergeten? Het is duidelijk dat het om een meisje gaat, want bij een jongetje kun je z'n piemel niet ongestraft overslaan. „Ach”, zegt de moeder, „ze is nog zo klein. Als ze er naar vraagt is het vroeg genoeg. Bovendien, welk woord moet je gebruiken? Vagina kan toch niet bij zo'n klein kind, maar kut vind ik een rotwoord.”

Het vinden van de juiste woorden is een van de problemen waarmee ouders kunnen zitten bij de seksuele voorlichting aan hun kind. Soms vinden zij het ook gewoon moeilijk met kleine kinderen over sex te praten.

Voor die ouders schreef Kitty van Rossum *Seks, wat is dat?* (Zomer & Keuning; f 16,90). Zij neemt als uitgangspunt dat kinderen nieuwsgierig zijn naar alles, ook naar zaken die gepaard gaan met gevoelens. Zij vindt dat ouders op vragen over seksualiteit net zo goed moeten ingaan als op de vraag in welke fabriek de bloemkool wordt gemaakt. „Als je je kind van jongsaf aan de gelegenheid geeft om met al zijn vragen aan te komen en daar ook eerlijk op antwoordt, heb je de kans dat dat zo blijft.”

Voor Van Rossum begint seksuele opvoeding met het knuffelen van de baby. „Een kind dat niet voldoende gekoesterd, geknuffeld en toegesproken wordt, loopt het gevaar dat het later niet in staat zal zijn goed met zijn gevoelens om te gaan.”

Verder geven ouders met hun gedrag het voorbeeld. Niet alleen door wel of niet samen met het kind in bad te gaan, maar ook door de wijze waarop zij met elkaar of met hun vriend(in) omgaan. Seksuele opvoeding is niet beperkt tot het verhaal waar de baby's vandaan komen, maar is onderdeel van de totale opvoeding, zelfs als nergens over wordt gesproken.

Van Rossum geeft een aantal aardige oplossingen voor momenten waarop ouders in verlegenheid kunnen worden gebracht. Bijvoorbeeld als het kind aan haar kutje zit terwijl opa op bezoek komt of als het in de supermarkt vraagt waarvoor een tampon is.

Op een gegeven moment zullen ouders ook moeten vertellen hoe de voortplanting in elkaar steekt. Van Rossum geeft daar een mooi voorbeeld van. Zij besprak met een groepje kinderen van drie tot tien jaar hoe een baby in mama's buik komt. Met de kinderen die daarna nog geïnteresseerd waren, en dat waren alleen de oudere kinderen, sprak zij over zwangerschap en bevaling.

Zij heeft de tekst van dat verhaal en de reacties van de kinderen integraal in het boek opgenomen. Haar versie is simpel, maar duidelijk. De reacties van de kinderen erop maakt van sommige onderdelen van het boek regelrechte slapstick. In het laatste hoofdstuk behandelt Van Rossum de varianten op de traditionele relatie: homo's, bom-moeders, kunstmatige-inseminatiekinderen, enzovoort.

Seks, wat is dat? is een duidelijk en vriendelijk boek dat menige ouder die seksuele voorlichting belangrijk vindt maar niet precies weet hoe die moet worden aangepakt, tot steun zal zijn. Tenslotte zijn veel ouders zelf opgevoed met de mededeling dat „kut” een vies woord is. Dan kost het enige moeite dat woord tegenover je kind te gebruiken alsof het de gewoonste zaak van de wereld is. (MH)

VV

DINSDAG 23 JANUARI 1

Meeste jongeren 'zijn goed met hun ouders'

DEN HAAG — Jongens krijgen vaker met hun ouders ruzie over de besteding van hun geld dan meisjes. De laatsten komen weer vaker in conflict met hun ouders over vriendjes en de manier waarop ze hun vrije tijd doorbrengen. Zowel jongens als meisjes houden van sporten; sport is de meest geliefde vorm van vrijetijdsbesteding. De omgang met vrienden ervaren jongeren ook als zeer belangrijk.

Dat zijn enkele belangrijke resultaten van het onderzoek 'Jong zijn en volwassen worden', dat in opdracht van de Nederlandse overheid is verricht. Minister d'Ancona (WVC) heeft het onderzoeksrapport gisteren in ontvangst genomen uit handen van de onderzoekers drs. F. J. van der Linden en drs. Th. A. Dijkman van het Hoogveld Instituut in Nijmegen.

Aan de hand van gegevens van

de burgerlijke stand en van scholen zijn vijfhonderd jongeren in de leeftijd tussen 12 en 21 jaar ondervraagd. Volgens de onderzoekers zijn deze jongeren zodanig verdeeld over leeftijd, geslacht en onderwijstype dat ze representatief zijn voor alle jongeren tussen 12 en 21 jaar.

Uit het onderzoek blijkt onder meer dat de meeste jongeren goed met hun ouders kunnen opschieten. Ruim 80 procent zegt dat de verhouding met hun vader goed is. Bijna 90 procent zegt hetzelfde van hun moeder. De relatie met vader staat vooral in het teken van gemeenschappelijke belangstelling en activiteiten, terwijl bij de verhouding met moeder het accent ligt op het helpend en steunend contact en emotioneel-affectieve banden. Tachtig procent van de jongeren is tevreden over de opvoeding die men heeft gekregen.

Jonge mensen beschikken volgens de onderzoekers over een „aanmerkelijke veerkracht.” Dat bewijst de manier waarop ze omgaan met ingrijpende gebeurtenissen als het overlijden van een ouder en scheiding van ouders.

Na het achttiende jaar blijken veel vriendschapsrelaties te veranderen. Tot dan toe hebben jongeren vrijwel uitsluitend vrienden of vriendinnen van hetzelfde geslacht; daarna verandert dat en gaan ze met zowel jongens als meisjes om.

Een puber hoeft helemaal geen

aso te zijn

HET BOERT. LAAT winden, is gespecialiseerd in drie-letterwoorden en godslasteringen. Rara, wat is dat? Een béetje ouder weet natuurlijk onmiddellijk het juiste antwoord: een puber. Sinds kort ook wel omschreven, door leeftijdgenoten en ouders, als 'aso'. Maar is het waar dat pubers in het algemeen van die aso's zijn? Het antwoord op die vraag luidt eenvoudig: nee. Puberteit (of adolescentie) is niet een ziekte of een rampzalige fase waar alle jonge mensen nou eenmaal (en graag zo snel mogelijk) doorheen moeten. Veel jongeren genieten zelfs van hun puberteit. En veel ouders doen dat ook of zouden dat kunnen als ze maar in staat zouden zijn hun manier van communiceren, van omgaan met hun jongere, bij te schaven.

Probleem

Ik vroeg mijn studenten onlangs te proberen zich één enkele zin te herinneren die het meest typerend was voor wat zij, wanneer ze een serieus probleem hadden, als een onzinnige reactie van hun ouders beschouwden. Een verrassend groot percentage van de studenten, zelfs degenen die zeiden dat ze een (redelijk) goede band met hun

- ouders hadden, herinnerden zich zinnen als:
- het leven is nu eenmaal hard (moeder)
 - denk je dat ik het ooit vóór niks heb gekregen? (vader)
 - wees toch blij met wat je hebt (moeder)
 - wat heb ik verkeerd gedaan? (moeder)
 - dat komt er nou eenmaal van als je... (vader)
 - vraag het maar aan je vader (moeder)
 - vraag het maar aan je moeder (vader)
 - schreeuw niet zo en zet die radio zachter (moeder)
 - het leven is te kort om je er zo druk over te maken (vader)
 - kom op, er zijn wel ergere dingen (moeder en vader)

Verder bleek dat ouders vaak een gesprek op het verkeerde been zetten door mededelingen als:

- toen ik jouw leeftijd had...
- het wordt eens tijd dat je betere cijfers haalt of je kamer op orde brengt
- dat was niet jouw idee, is het niet?
- haal die grijs van je gezicht
- wat moeten de burens er wel niet van denken?
- vertel je me echt de waar-



door **rené diekstra**

hoogleraar psychologie in Leiden

UN 16

heid?

- je bent geen kind meer, gedraag je naar je leeftijd
- zolang ik er maar niks van weet
- doe niet zo zelfverzekerd

Huiswerk

Het meest verfoelden tieners het, wanneer ze zich ergens zorgen over maakten, dat hun ouders zeiden: „ach joh, zit er toch niet zo over in”. Want, zoals een student zei: wanneer was de laatste keer dat iemand tegen

een ouder zei ergens niet over in te zitten en dat die ouder er ook acuut mee ophield?

Het kan natuurlijk heel goed zijn dat je als ouder een tiener hebt die een heleboel dingen verkeerd of slecht doet en zich sociaal gedraagt - kamer niet opruimen, nooit uit zichzelf meehelpen in huis, huiswerk niet serieus doen, te veel televisie kijken, roken of drinken. Dingen waarover je je terecht zorgen maakt en waaraan je wat wil doen. Maar hoe?

Afgaande op onderzoek naar gedragsverandering bij pubers luidt het antwoord ongeveer als volgt. Probeer maar aan één ding tegelijk te werken. Richt je, voor een bepaalde tijd, op één enkel probleem en laat de rest voorlopig maar lopen. Dat heeft meestal effect als je probeert tegelijkertijd de kwaliteit van de relatie met je kind te verbeteren door dingen samen te doen, ervaringen te delen.

Tegen tieners steeds weer beginnen over al die verboden - niet drinken, niet roken, geen drugs, geen sex, niet te laat thuis komen - haalt weinig uit, tenzij je in staat bent hen te helpen ontdekken hoe ze zich goed kunnen gaan voelen. De meeste kinderen waarderen het als hun

ouders het goed bedoelen. Goec met je ouders kunnen opschieten is de beste aanwijzing voor een geestelijk gezonde ontwikkeling van een jongere.

Sloot

Het is belangrijk te bedenken dat jongeren, die problemen hebben met hun ouders, dat zelden over één enkel punt hebben; meestal is het een combinatie van dingen. Veel ouders hebben de neiging te lang en te veel te praten (door te zeuren) en alle koeien (soms ook hele ouwe) tegelijk uit de sloot te gaan halen in plaats van zich te concentreren op het probleem waar het nu om gaat.

Laten we eens een voorbeeld nemen. Veronderstel dat het probleem een tiener is die chronisch 's avonds veel te laat thuis komt (of 's nachts) en zich niet aan de afgesproken (of opgelegde) tijd houdt. Na weer eens een keer beloofd te hebben vanaavond op tijd thuis te zijn, komt ze toch ruim een uur te laat zonder zelfs maar te hebben gebeld. De ouder is opgebleven, furieus dat beloften weer zijn gebroken en zich zorgen makend over wat er met het kind gebeurd zou kunnen zijn.

Dat kind loopt intussen op de voordeur af terwijl ze nog eens even de leugen bijschaaft die ze in elkaar heeft gedraaid om het te laat zijn te verklaren (gouwe ouwe, zoals een auto van een vriend die pech kreeg, een nachtelijke file, een fietsband die onverwacht...). Na zich een avond lang goed met vrienden te hebben vermaakt, loopt nu de gespannenheid en angst van de tiener over de confrontatie die achter de deur op haar wacht, geleidelijk steeds verder op.

De gespannenheid van de ouder aan die kant van de deur ligt al rond het kookpunt na een uur of wat ongerustheid over waar ze nu weer blijft en vanwege de herinnering aan het feit dat ze de laatste twee maanden praktisch iedere zaterdag te laat is geweest. In de ontmoeting die begint zodra de deur opengaat, kan er zo natuurlijk geen constructieve communicatie zijn. De woede van de ouder wordt door de tiener opgevat als: we vertrouwen je niet; je bent werkelijk een rotkind dat je ons zo ongerust en overstuur maakt.

Gelazer

Vaak is de straf die volgt te zwaar voor het vergrijp. Als

huisarrest werkt, prima, maar meestal creëert zo iets alleen nog maar méér onenigheid en gelazer. Daarom, zeg de volgende keer maar één enkele zin: „Ik ben diep teleurgesteld dat je je niet aan je belofte hebt gehouden”, en loop dan de kamer uit. Je kunt er zeker van zijn dat dit een schuldgevoel bij de tiener zal oproepen. Bedenk dat als je een langdurige scheld- of foeterpartij begint met je kind, ieder gevoel van schuld dat hij of zij heeft, in de hitte van de ruzie wegsmeelt.

Er is niks verkeerd aan om een schuldgevoel op te roepen bij een tiener die zich heeft misdragen; de opvatting dat schuldgevoelens zo veel mogelijk vermeden moeten worden is ronduit onzinnig. Onredelijke schuld, waardoor iemand overspoeld wordt, is natuurlijk ongewenst.

Maar een gezond schuldgevoel, waardoor iemand zichzelf onder de loep neemt en (misschien) herhaling van ongewenst gedrag gaat vermijden, is een constructieve kracht. Je kunt het ook anders zeggen: een tiener die nooit van zijn of haar ouders geleerd heeft zich schuldig te voelen, dat is pas een echte aso.

What is your most *unfavorite* line from your parents? USA ?

Collected from students at five high schools: Orr Community Academy in Chicago; Glenbrook North in Northbrook, Ill.; West Leyden in Northlake, Ill.; James Madison in Brooklyn, N.Y.; Columbia Prep in New York, N.Y.

How many of these do your parents say? And what do you answer?

- “As long as you're living under my roof...”
- “No. Do it now!”
- “Because I'm the mother, that's why...”
- “Have you done your homework yet?”
- “Who was on the phone?”
- “Money doesn't grow on trees.”
- “What did you learn today?”
- “How was your day?”
- “Good things don't come easy.”

- “Get a job!”
- “Don't wait till the last minute.”
- “Who's going to be at the party?”
- “Go read a book.”
- “You're the oldest. You should be more responsible.”
- “Go ask your father.”
- “You're old enough to know better.”
- “Be careful.”
- “I love you, but...”
- “Turn down that stereo!”

THAISE NICHTEN

Male Homosexuality in Thailand. An Interpretation of Contemporary Thai Sources

door Peter A. Jackson
285 blz., Global Academic Publishers
1989, f37,50
ISBN 1557410070

Thailand geldt bij westerse homoseksuelen als paradijs. De jongens zijn er prachtig en lonken in bars of vanaf de straathoek opzichtig naar de eenzame *farang* (westerling). Travestieten zijn in de parken en stadscentra vaak een kleurrijke attractie van wie het buitenissig gedrag getolereerd wordt. Voeg daarbij dat er traditioneel nooit een wet of een dwangmaatregel tegen homoseksueel gedrag heeft bestaan en het beeld dringt zich op dat bij de Thais van onderdrukking van homoseksualiteit geen sprake is. Dat deze indruk onjuist is wordt overtuigend betoogd door de Australiër Peter Jackson in wat de eerste studie over mannelijke homoseksualiteit in Thailand is. (Eerder verscheen van Jackson een lijvige studie over de vermaarde Thaise monnik Buddhadasa). Homoseksualiteit is zelfs zo taboe, dat van een Thaise homo-beweging nog nauwelijks een kiem aanwezig is. Homo-

seksualiteit wordt gezien als ongepast gedrag dat men dient te vermijden. Anderszins is het ook het resultaat van een slecht karma en heeft daardoor iets meelijwekkends waarvoor men wel tolerant wil zijn. In tegenstelling tot in het Westen zijn de sancties tegen homoseksualiteit in Thailand traditioneel niet religieus of gerechtelijk, maar voornamelijk moreel. Wat dat betreft is de Thaise maatschappij alles behalve liberaal.

Dat blijkt ook uit de stapels brieven die Oom Ko van homoseksuelen ontvangt. Oom Ko is de vraagbaak voor hun problemen in een populaire rubriek in het boulevardblad *Plaek* (Bizar). De hoofdmoot van het werk van Jackson bestaat uit de analyse van een groot aantal van die brieven en de adviezen van Oom Ko - de laatste is een aardige maat voor de normen van de 'ruim denkende' burger. Dat Thailand bij de westerling toch vaak overkomt als een gay paradijs heeft vooral te maken met het enorme pragmatisme van het Thaise handelen: als er dan toch zo'n 'ziekelijke neiging' bestaat, dan moet er ook maar een gemakkelijke uitlaatklep voor mogelijk zijn. Zulk pragmatisme kleurt ook veel ander sociaal gedrag in Thailand. Het zijn ook enkele algemeen geldende normen die hun stempel drukken op homo-

seksualiteit in Thailand. De opmerkelijke fixatie op actief en passief homoseksueel gedrag ('kings' en 'queens') is volgens Jackson geheel gemodelleerd naar de heteroseksuele norm en de minderwaardige positie van de *katoey* (travestiet en altijd in de passieve rol) reflecteert de positie van de vrouw in Thailand. En de *klasse* van waaruit een briefschrijver komt bepaalt zelfs welk advies Oom Ko geeft. homoseksuelen uit de goede milieus raadt hij vaak aan hun gevoelens te verdringen om toch maar normaal te worden en te trouwen, maar van briefschrijvers uit een laag milieu is zijn advies veel pragmatischer en is de tolerantie voor het homoseksuele gedrag groter.

Sjon Hauser

'Open grenzen eisen identificatieplicht' NRC

DEN HAAG, 27 jan. — Een identificatieplicht voor de burger is een voortvloeisel van een open samenleving. „In zorgvuldig omschreven gevallen” moet de overheid aanspraak kunnen maken op kennis van de identiteit van de burger. Dit zei burgemeester Van Thijn van Amsterdam gistermiddag in een rede ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van het weekblad Binnenlands Bestuur in de Haagse kunstenaarsvereniging Pulchri. In een betoog over de internationalisering van de Nederlandse samenleving zei hij dat open grenzen nopen tot open kaart spelen.

Diep in de schulden voor jeugdwinkel

Kindervriend Piet: 'Op koninginnedag jaag ik er rustig honderd kilo snoep door'

Door Ad Hoogerwerf
ROTTERDAM — De helft van zijn 50-jarige leven heeft ie zich ingezet voor de straatjeugd. Het ziet er naar uit dat er nu wegens een gigantische huurschuld een einde komt aan het alternatieve jeugdwerk van Piet van de Velden. De kerstversiering hangt nog her en der door zijn 'jeugdwinkel' verspreid. „Ik had de fut niet om het weg te halen,” verzucht Piet, eigenaar van een snoepwinkel annex speelplaats annex rommelzaakje in de Rotterdamse Kamperfoeliestraat, dat de ganse dag door de buurtjeugd wordt bezocht. Hij toont de brief die hij onlangs ontving: een dagvaarding om op 5 februari voor de rechter te verschijnen. De huurachterstand was te hoog opgelopen naar de zin van de Haagse huisbaas.

Ruim 25 jaar geleden werd hij invalide verklaard. Een flinke vuurpijl klapte niet in de lucht uit elkaar, maar vlak voor zijn buik. Hij trekt zijn trui omhoog en toont het resultaat: zijn hele buik en borst zitten vol littekens. Regelmatig moet hij nog bij chirurgen onder het mes.

Piet, gestoken in trainingspak, het vette haar achterover gekamd, is een graag geziene kindervriend in Bloemhof, een achterstandsbuurt in Rotterdam-Zuid. Bijna 26 jaar komen kinderen uit de wijk bij hem over de vloer. Om snoep te kopen, een potje te flipperen op een van de drie flipperkasten, of gewoon voor een 'ouwehoerpraatje'. Een huurschuld van f4088,74 dreigt nu een eind te maken aan zijn niet-gesubsidieerde alternatieve jeugdwerk.

„Let maar niet op de puinzooi,” waarschuwt hij. De inrichting is echter zo rommelig, dat het beter is wel op te letten. „Maar wat wil je ook, het is toch gewoon een krot. En daar betaal ik f530,- voor.”

De toonbank in de winkel staat van links tot rechts vol met plastic dozen, afgeladen met snoep. Honderden zuurstokken, kauwgomballen, toverballen, drop. Kilo's en nog eens kilo's. Piet: „Niet eens genoeg voor een jaar hoor. Met koninginnedag organiseer ik een spelletjesdag. Punt is: ik laat altijd iedereen winnen. Dat jaag ik er rustig honderd kilo snoep doorheen. Voor die kinderen leef ik tenslotte.” Betaald heeft hij de lading versnaperingen nog niet. Schuld: f4000,-.

De muur is volgeplakt met posters van popsterren. Uiteraard ontbreekt het Nederlands elftal niet. Verder prijken tientallen schilde-



„Let maar niet op de puinzooi,” zegt Piet van de Velden.

FOTO JOHN DE PAIJER

rijtjes op de murendie je doorgaans op rommelmarkten tegenkomt, portretjes en landschappen. Het 'jongetje met traan' neemt een prominente plaats in. Een zijkamer, volgehangen met vrolijk gekleurde slingers, is ingericht als peuterspeelplaatsje. Het vele speelgoed heeft hem enkele honderden gulden gekost. De huiskamer oogt niet bepaald ordentelijk. Begin deze week is Piet door zijn bed gezakt, het frame staat hulpeloos op reparatie te wachten.

Buurtbewoners bevestigen dat er dagelijks tientallen kinderen bij Piet langs wippen. Om de zoveel maanden organiseert hij een dagje uit. In de keuken („Kijk, daar komen 's nachts de muizen uit”) hangt het programma voor 1990. Het was de bedoeling Blijdorp te bezoeken, van Koninginnedag een straatfeest te maken en naar een pretpark te gaan. Walibi of de Efteling, daar is Piet nog niet helemaal uit. Hij vraagt een financiële bijdrage aan de jeugd van wie de ouders het kunnen betalen, voor de minder draagkrachtigen tast hij in eigen buidel. De bus huurt hij wel, maar de duizend gulden kan hij niet opbrengen.

Het zit hem niet mee. Want inmiddels is ook de telefoon afgesloten. „Ik had gedacht een regeling

te kunnen treffen voor die f270,-. Maar dat hoeft dus niet meer.”

Al met al zit Piet als gevolg van zijn hobby tot over zijn oren in de schuld. Hij staat in totaal voor een kleine tienduizend gulden 'rood'. Alles wat maar geld op zou kunnen brengen heeft hij verkocht. De tv waarvan afgelopen zomer de beeldbuis klapte, was het laatste stuk interieur dat enige waarde had.

Vorig jaar is er voor het eerst iemand van de gemeente bij hem langs geweest. Die dame vond de situatie toch wel sneu en regelde een eenmalige subsidie van vijfhonderd gulden.

Hij opent de ijskast achter de snoepjesbalie. Het lampje verlicht een nogal lege ruimte: „Alles empty,” constateert de jeugdwinkelier. Hij komt totaal niet zielig over, wijst slechts op de feitjes. Zijn bril: kapot, maar een nieuwe is te duur. Wegens zijn slechte nier (de ander gaf hij aan iemand die er een nodig had, waarmee hij wilde aantonen dat je 'bij leven' ook anderen kan helpen) moet hij op doktersvoorschrift vier liter vocht per dag drinken. „Eigenlijk melk, maar dat kost toch al gauw een gulden per liter.”

Het buurthuis kan weinig voor Piet doen. Het wijkcentrum wordt

zelf teveel beknot in de financiën. Wel krijgt hij steun van het katholiek welzijnscentrum. Of van bevriende buurtbewoners. Hij noemt de „christelijke familie Charrile”, die hem regelmatig een warme maaltijd bezorgt. Zijn 70-jarige vriend A. Clement haalt vaak de boodschappen.

Ze balen er stuk voor stuk van, dat Piet nu gedagvaard is. Ze snappen heel goed waarom de huisbaas nu opeens moeilijk doet: de wijk is binnenkort aan de beurt voor renovatie. Piet: „Wie uit z'n woning moet vertrekken krijgt enkele duizenden gulden verhuiscgeld. Dat wil die particulier in z'n eigen zak steken.”

Het gebrek aan luxe interesseert hem niet. „Toen ik die nier afstond aan een redelijk welgestelde Italiaanse vrouw bood ze me daar onderdak aan. Maar ik heb liever hier een droge boterham, dan een belegde in het buitenland.”

De oproep om voor de rechtbank te verschijnen ligt op een volle tafel tussen andere papasen. Hij reageert enigszins nuchter: „Mij maakt het niet zoveel uit, maar waar moeten die kinderen straks naar toe?”

'Aantal jonge zwervers stijgt explosief'

Door een onzer redacteurs **KRC**

AMSTERDAM, 9 jan. — Als het een beetje meezit gaat het eerste pensioen voor zwerfjongeren in Amsterdam nog voor de zomer open. Op 1 april komt het bedrijfsspan aan de Piet Heinkade vrij en kan de verbouwing van Pensioen Zeezicht beginnen. Er moeten in totaal vijf pensioens komen.

Gisteren ontving de Stichting Pensioens Amsterdam (SPA) de eerste 150.000 gulden van Kinderpostzegels Nederland. Het is de bedoeling dat de zwerfjongeren in de pensioens een korte opleiding kunnen volgen en uitzicht krijgen op een baan. Volgens de voorzitter van de SPA, het

PvdA-raadslid F. van de Ven, heeft het bedrijfsleven al een miljoen gulden en tweehonderd trainingsplaatsen toegezegd. In totaal is 10 miljoen gulden nodig.

Van de Ven, die de afgelopen maanden zelf onderzoek heeft gedaan onder zwerfjongeren in de hoofdstad, is van mening dat op dit moment opvang gekoppeld aan een toekomstperspectief dringend nodig is voor deze jonge zwervers. „Over een paar jaar is het te laat. Het aantal jonge zwervers in de stad is de laatste jaren explosief gestegen en de leeftijd wordt steeds lager. De jongste die ik sprak was acht jaar. Alle opvangmogelijkheden zitten mudvol en de redenen om te gaan zwerfen zijn in aantal eerder toe- dan

afgenomen. In mijn gesprekken met die jongeren heb ik gemerkt dat ze zeer geïnteresseerd zijn om via die pensioens een opleiding te volgen die leidt tot vast werk en een zelfstandige woning.”

In de pensioens zal ook plaats zijn voor jonge woningzoekenden die al een baan hebben of studeren en voor jonge buitenlandse toeristen. Van de Ven is niet bang voor een aanzuigende werking. „De helft van de zwerfjongeren komt nu al van buiten Amsterdam. Uit de eerste reacties op onze plannen uit de provincie merk ik dat ook andere steden ons voorbeeld willen volgen. We beperken ons tot de opvang van jongeren tot ongeveer 23 jaar, want die zijn nog te resocialiseren. De oudere

zwervers, waarvan er in Amsterdam ook honderden rondlopen, worden op een andere manier opgevangen en zijn nauwelijks meer geïnteresseerd in hulp om weer normaal in de maatschappij te functioneren”, aldus van de Ven.

Het aantal zwerfjongeren in Amsterdam wordt geschat op driehonderd plus nog zo'n duizend dak- en thuislozen. De kamers worden geschikt gemaakt voor twee tot vijf mensen. Elk pensioen wordt een eigen rechtspersoon met een eigen verantwoordelijkheid. Als beheerder wordt eerder gezocht naar een praktisch persoon uit de horeca-sector met natuurlijk gezag dan naar een professionele hulpverlener.

VV 27-1